

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta
Ústav Dálného východu

Diplomová práce

Adriana Dolejší

Donghai yuge - písně "ci" čínské básnířky 19. století

Donghai yuge - "Ci" Lyrics of the 19th Century Chinese Woman Poet

Praha, 2011

vedoucí práce: doc. PhDr. Olga Lomová CSc.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce doc. PhDr. Olze Lomové CSc. za cenné podněty, odborné vedení, pomoc a rady, které mi při zpracování této práce poskytla.

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze dne 12. 9. 2011

podpis

Anotace

Gu Taiqing (1799-1876), známá též jako Gu Chun byla básnířkou mandžuského původu, autorkou básní *shi*, písní *ci* a prvního čínského románu psaného ženou. Tato diplomová práce rozebírá sbírku písní *ci* Donghai yuge 东海渔歌 (Rybářovy písně z východních moří) a okrajově se věnuje sbírce básní *shi* Tianyouge shi 天游阁诗 (Básně z Pavilónu nebeského putování). V práci naleznete překlady poezie Gu Taiqing, již je hluboce vlastní silný autobiografický charakter, je téměř kronikou života této slavné básnířky. Zatímco básně utváří hlavní životopisnou osnovu, písně se stávají vlastním prostorem pro svébytné básnické vyjádření. Gu Taiqing píše v mnoha polohách - oddané manželky, milující matky, věrné přítelkyně, obdivovatelky umění, cestovatelky a milovnice květin. Hlavní cykly básní tvoří básnická výměna s manželem, princem Yihuiem, a básně skládané pro přítelkyně - básnířky soustředěné okolo básnického kroužku Podzimní červeně. Bude osvětlena inspirace Gu Taiqing u následujících songských literárních osobností: Zhou Bangyan, Jiang Baishi a Li Qingzhao, přičemž bude poukázáno na to jaká specifika jejich tvorby se Gu Taiqing dotýkají. Tvorba Gu Taiqing představuje návaznost na tradici, jakož i první nesmělé pokusy vykročit novým směrem. V jejím osobitém básnickém projevu se završuje poezie žen z dámských komnat a otevírá cesta pro generaci básnířek konce devatenáctého století, které se po této právě objevené cestě vydají mnohem dál.

Klíčová slova

Gu Taiqing, Yihui, Zhou Bangyan, Jiang Baishi, Li Qingzhao, básně *shi*, písně *ci*, Nanlan Xinde, princip nei-wai, sestry Xu, Shen Shanbao, Wu Zao, básnický kroužek Podzimní červeně, Rybářovy písně z východních moří, Básně z Pavilónu nebeského putování, ženský a mužský hlas v poezii.

Annotation

Gu Taiqing (1799-1876) also known as Gu Chun was poetess of Manchu origin, author of *shi* poems, *ci* lyrics and the first Chinese novel written by woman. Research of the diploma thesis is based on *ci* lyrics collection Fisherman's songs from Eastern Sea 东海渔歌 and partly on *shi* poems Collection from the Tower of Celestial Wandering 天游阁诗. Gu Taiqing's poetry, of which some translations are included, is strongly autobiographical and it almost represents chronicle of her life. Poems give opportunity to explore her curriculum vitae, lyrics on the other hand create space for Gu Taiqing's unique poetry language. Gu Taiqing expresses herself in many ways – as devoted wife, loving mother, faithful friend, art enthusiast, traveller and flower fancier. The main directions of her poetry was poetic interview or exchange with her husband Yihui and poems addressed to her friends – poetesses, members of The Autumn Red poetess circle. Gu Taiqing was inspired by each of the following Song poets: Zhou Bangyan, Jiang Baishi, Li Qingzhao, and their specific influence on Gu Taiqing's poetry will be shown with examples in the diploma thesis. Gu Taiqing's poetry connects traditional literature with the first diffident exploration of the new territory. Gu Taiqing's unique poetic expression completes woman chambers poetry and shows the new direction that will be followed by generation of poetesses of the end of 19th century.

Key words

Gu Taiqing, Yihui, Zhou Bangyan, Jiang Baishi, Li Qingzhao, *shi* poems, *ci* lyrics, Nanlan Xinde, *nei-wai* principle, Xu sisters, Shen Shanbao, Wu Zao, The Autumn Red poetess circle, Tianyouge shiji, Donghai yuge, man and woman voice in poetry.

OBSAH

<u>ÚVOD</u>	7
<u>1. STAV BÁDÁNÍ A EDICE SBÍRKY</u>	10
<u>2. GU TAIQING A ŽIVOT</u>	14
<u>2.1 Jméno</u>	15
<u>2.2 Život</u>	16
<u>2.3 Autobiografický modus poezie</u>	19
<u>3. BÁSNICKÉ OKRUHY</u>	21
<u>3.1 Básně věnované rodině</u>	21
<u>3.1.1 Gu Taiqing Yihuiovi</u>	21
<u>3.1.2 Gu Taiqing dětem</u>	55
<u>3.2 Gu Taiqing a básnířky</u>	66
<u>3.2.1 Básnický kroužek Podzimní červeně (Qiu hong yin she)</u>	67
<u>3.2.2 Gu Taiqing a sestry Xuovy</u>	74
<u>3.2.2.1 Gu Taiqing a Xu Linjiang</u>	76
<u>3.2.2.2 Gu Taiqing a Xu Yunlin</u>	80
<u>3.2.3 Gu Taiqing a Wu Zao</u>	86
<u>3.2.4 Gu Taiqing a Shen Shanbao</u>	89
<u>3.3 Gu Taiqing a básně o předmětech</u>	96
<u>3.3.1 Gu Taiqing a básně o obrazech</u>	96
<u>3.3.1.1 Básně na oslavu starých mistrů</u>	99
<u>3.3.1.2 Básně k obrazům současníků</u>	106
<u>3.3.1.3 Básně k vlastním obrazům</u>	111
<u>3.3.2 Básně o květinách</u>	117
<u>3.3.3 Básně o předmětech a jiných kuriozitách</u>	128
<u>3.4 Básně o snech</u>	132
<u>4. GU TAIQING A JEJÍ MISTROVSTVÍ</u>	136
<u>4.1 Inspirace songskými mistry</u>	137
<u>4.1.1 Gu Taiqing a Zhou Bangyan</u>	137
<u>4.1.2 Gu Taiqing a Jiang Kui</u>	146
<u>4.1.3 Gu Taiqing a Li Qingzhao</u>	154
<u>4.2 Maximální využití možností žánru</u>	162
<u>4.3 Kvalita zvuku</u>	165
<u>4.4 Kvalita obrazu</u>	167
<u>4.5 Působivost celku</u>	170
<u>5. GU TAIQING O SOBĚ</u>	171
<u>5.1 Žena z dámských komnat quixiu</u>	173
<u>5.2 Žena píšící aneb NEI-WAI a konfuciánský princip náležitosti</u>	176
<u>5.3 Mužský a nebo ženský hlas v poezii ?</u>	182
<u>ZÁVĚR</u>	188
<u>SEZNAM LITERATURY</u>	191

ÚVOD

Byť na dynastii Qing bývá obvykle nahlíženo jako na poslední úpadkové období před velkým a novým začátkem ztělesněným principy nové společnosti a tvorby počátku 20. století, tvorba za Qingů byla paradoxně obdobím nebývalé literární produktivity, pro kterou byla charakteristická návaznost na minulost stejně jako hledání nových cest. Ačkoliv dynastie Qing nepřišla s žádným novým literárním žánrem tak, jako tomu učinili její předchůdci v dobách dynastie Tang, Song a Yuan, tvůrci literatury se v tomto období dostali do zcela jedinečné a neopakovatelné pozice, z níž se jim naskýtal výhled na celou literární tradici období předcházejících. Toto specifické postavení je nejenom podněcovalo k tomu se vyslovit, jakou část této minulosti preferují a touží napodobit a jakou část naopak odmítají, ale též jim nabízelo příležitost tuto tradici prozkoumat a kriticky zhodnotit. Umění spočívalo v tom, jak si tuto tradici vyložit, přizpůsobit, přeměnit a obohatit. Literatura dynastie Qing vykazuje nebývalou vitalitu vyvěrající z nesmírné různorodosti zájmů, myšlenek a pestrosti chutí.¹

Již jenom pokud se podíváme na poezii, pak moderní antologie **Qing shi hui (Sbírka poezie dynastie Qing)** 清诗汇 sestavená a vydaná pod finanční záštitou prezidenta Xu Shichanga 徐世昌 v roce 1929 obsahuje reprezentativní výběr prací více než šesti tisíc básníků, což je třikrát více než kolik jich obsahuje antologie tangské poezie **Quan Tang shi (Kompletní sbírka tangské poezie)** 全唐诗.² Na nebývalý rozkvět poezie za Qingů ukazuje už jen rozmanité společenské pozadí, z něhož její autoři pocházeli. Kromě děl básníků tzv. *na plný úvazek* se nám zachovala kritická a poetická díla lidí, jež byli kromě básníků také filozofy, historiky, esejisty, bibliofily, kaligrafy, malíři, dramatiky, císaři či buddhistickými mnichy. Nezanedbatelnou a osobitou část literatury za Qingů tvoří poezie psaná ženami, ať už jimi byly mnišky a nadané kurtizány či dcery ze vzdělaneckých či obchodnických rodin, ženy z vyšších společenských kruhů, které nacházely sobě rovné protějšky mezi stejně nadanými básníky a učiteli.

Jako téma mé diplomové práce jsem si vybrala ženu básnířku jménem Gu Taiqing, též Gu Chun (1799-1876), která bývá označována za největší mandžuskou básnířku dynastie Qing, autorku básní *shi*, písní *ci* a prvního románu psaného ženou. Jelikož Gu Taiqing nebyla zdaleka první, jedinou a ani poslední ženou básnířkou, zajímalo mě, co dalo jejímu básnickému stylu na

¹ Waiting for the Unicorn : poems and lyrics of China's Last Dynasty, (1644-1911) / edit. by Irving Yucheng Lo and William Schultz, Bloomington : Indiana Univ. Pr., 1986 : Introduction, str.7.

² Waiting for the Unicorn : poems and lyrics of China's Last Dynasty, (1644-1911) / edit. by Irving Yucheng Lo and William Schultz, Bloomington : Indiana Univ. Pr., 1986 : Introduction, str.7.

takové jedinečnosti, že je dnes spolu s básníkem Nanlan Xinde³ považována za dvě největší básnické osobnosti mandžuského původu. Už pouhá skutečnost jejího původu probouzí zvědavost, zda se její poezie nějakým výrazným způsobem, a pokud tak jakým, odlišovala od převažující čínské (hanské) literární produkce. Jelikož se jednalo o manželku prince Yihuie, ženu z vysokých společenských kruhů, ale stále jen ženu v tradičně pojímané čínské společnosti, dostáváme se ke kardinální otázce - jakou funkci a náplň pro ni mělo psaní poezie, co bylo jeho motivací a k čemu sloužilo. To nás přivádí i k zamyšlení se nad tím, zda koncem osmnáctého a počátkem devatenáctého století můžeme hovořit o ženské literatuře, znějící a hovořící zcela samostatným a odlišným hlasem než literatura mužská. Básnická tvorba Gu Taiqing bývá oceňována pro stylistickou lehkost, plynulost až zpěvnost, její básně jsou přirovnávány k malířským črtám vynikajícím živostí, elegancí, uměřeností a uměním básnické zkratky.⁴ Na základě analýzy básní Gu Taiqing se blížeji podíváme, zda se jednalo o psaní poháněné pouhou spontaneitou či dovedně vyvedené básnické řemeslo. Jak nám napovídá pouhý pohled na životopisná data, život Gu Taiqing se odvíjel na pozadí dramatických historických událostí, po níž Čína již nikdy nebyla znovu jako dřív. Budu se snažit zodpovědět i otázku, zda našel tento dějinný vývoj svoji podobu či odraz také v její tvorbě. Velkou část věnuji zejména překladům básní Gu Taiqing, neboť se domnívám, že právě přímý kontakt s její tvorbou může nejvíce zprostředkovat kvality, jakož i případné nedostatky její tvorby. Zaměřila jsem se zejména na rozbor písní *ci* ve sbírce **Donghai yuge 东海渔歌 (Rybářovy písně z východních moří)**, neboť právě v písních *ci* Gu Taiqing dle mého názoru našla esteticky dokonalou formu svého poetického (sebe) vyjádření. Pro pochopení významu básní však nebylo možné zcela odhlédnout od básní *shi* sebraných ve sbírce **Tianyouge shi 天游阁诗 (Básně z Pavilónu nebeského putování)**, neboť bez nich by portrét této qingské básnířky zůstal neúplný.

Básně *shi* a písně *ci* mají jako básnické formy svoji jasně danou kompozici. Zatímco základem básní *shi* je dvojverší a básně jsou vystavěny na pravidelných pěti či sedmislabičných segmentech, pro písně *ci* je naopak typické nepravidelné střídání rozdílně dlouhých úseků (odtud také jejich označení jako krátké-dlouhé věty *changduanju* 长短句) v závislosti na typu

³ **Nalan Xingde 纳兰性德** (1655–1685) jménem *Rongruo* 容若 a přezdívkou *Lengga shanren* 楞伽山人, narozený v Pekingu pocházel z vlivné mandžuské rodiny, která nejenom náležela k Žlutým korouhví, ale byla též spřízněna s císařskou rodinou. Nanlan Xinde-ovy sbírky písní *ci* *Cemao ci* 《侧帽词》 a *Yin shui ci* 《饮水词》 byly jeho následovníky uspořádány do souborného díla *Nanlan ci* 《纳兰词》 čítající okolo 340 básní. Nanlan Xinde bývá společně s básníky Zhu Yizunem 朱彝尊 a Chen Weisongem 陈维崧 považován za ty, kteří písním *ci* navrátili jejich ztracenou slávu.

⁴ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.127-144.

zvolené melodie, k níž jsou slova vyplňována. K původnímu názvu melodie, jež v té době byly již z velké části ztraceny a jejichž tituly jsou zde z toho důvodu uvedeny v originálním znění, byl přidán nový název písně často rozšířený ještě o krátkou předmluvu upřesňující okolnosti, při nichž píseň vznikala. Ve svých překladech si nekladu za cíl básně přebásnit, jako spíše co nejpřesněji a nejsrozumitelněji zprostředkovat jejich sémantický a emocionální obsah, a to i za cenu obětování formální stránky.⁵ Jelikož se snažím především o doslovnost, volím překlad prózou při zachování členění do veršů. Při své práci se opírám o dvě čínská vydání básní Gu Taiqing a to: Gu Taiqing ci xinshibianping, Zhongguo shudian, 2005 a Gu Taiqing Yihui shici heji, Shanghai guji chubanshe, 1998.⁶

⁵ O možnostech překladu čínských básní pojednává: např. sinoložka Zdeňka Heřmanová v článku uveřejněném v Literárních novinách 2004/28 Trojí přibližování k originálům čínských básní či PhDr. Zlata Černá ve statí *Písňová forma cch', její místo v čínské poezii a problémy překladu* dostupném na internetových stránkách www.cck-isc.ff.cuni.cz.

⁶ 顾太清词新释辑评, 中国书店, 2005年, 顾态清奕绘诗词集, 上海古籍出版社, 1998年.

1. STAV BĀDÁNÍ A EDICE SBÍRKY

Jde-li o sbírku písní *ci* Rybářovy písně z Východních moří, Gu Taiqing sbírku sama uspořádala a chronologicky seřadila podle let, jak básně vznikaly. První písní, která nese konkrétní časový údaj je píseň na melodii Ying chun le, kde v názvu dále stojí: **Čtvrtého dne prvního měsíce nového roku Yiwei se dívám na Zhaoa a další děti, jak trhají pelyněk 迎春乐 • 乙未新正四日, 看钊儿等采茵陈.** Rok Yiwei jako v pořadí třicátý druhý rok šedesátiletého cyklu odkazuje k roku 1835. Této písni předcházelo celkem dvacet sedm písní, z nichž převážná část je psána podle vzoru vždy jednoho ze songských básníků. O těchto písních se obecně soudí, že nebudou vůči první datované písni starší o více než jeden rok.⁷ Což by mohlo nasvědčovat tomu, že Gu Taiqing začala psát písně *ci* zhruba ve čtrnáctém roce éry Daoguang, v roce 1834, ve věku svých šestatřiceti let a tedy mnohem později než vznikly první básně *shi*.⁸

Pravděpodobně nejstarší zmínky o fyzické existenci díla básnířky Gu Taiqing se nacházejí v předmluvě k básnické sbírce Rybářovy písně z východních moří od Kuang Zhouyiho 况周颐⁹ z počátku 20. století, v níž autor uvádí, že se mu společně s Wang Pengyunem 王鹏运 podařilo již někdy mezi 14.-15. rokem éry Guangxu (nebo-li mezi léty 1888-89) získat rukopisy Yihuiovy sbírky Zizhangzi «子张子» a sbírky básní Gu Taiqing - Básně z Pavilónu nebeského putování «天游歌诗», jež však neobsahovala písně *ci*. Je-li tento údaj pravdivý, jednalo by se o jednu z prvních zmínek, kterou o osudu sbírek máme, neboť v té době od smrti Gu Taiqing uplynulo pouhých dvanáct let.¹⁰

Katalogový soupis antologií písní *ci* dynastie Qing «清词别集知见目录汇编»¹¹ vydaný na Taiwanu v roce 1997 uvádí, že dnes existují tři edice Rybářových písní z východních moří:

⁷ 张璋, «顾态清奕绘年谱简编» in Gu Taiqing ci xin shi ji ping str.13.

⁸ Gu Taiqing ci xin shi ji ping, str. 633 : Antologii *Správné začátky: sebraná poezie vzdělaných dam naší dynastie (Guochao guixiu zhengshi ji)* 国朝正始集 zmiňuje Gu Chun jako autorku sbírky Zi Chun ji «子春集». Ačkoliv antologie shromažďuje básnická díla básnířek zhruba o generaci starších než byla Taiqing, lze předpokládat, že Zi Chun ji bylo souborem Gu Chuniných básnických prvotin v žánru básní *shi*, jež napsala ještě před svým sňatkem s princem Yihuiem. První báseň *shi* ve sbírce Básně z věže Nebeského putování je datována do roku 1826, nicméně je pravděpodobně, že Taiqing básně psala již před tímto datem. Mezi ony ztracené básně by pak mohly patřit ty, které jsou obsaženy v antologii Guochao guixiu zhengshi ji.

⁹ **Kuang Zhouyi (1859- 1926)** úředník za pozdních Qingů, básník a autor teoretických statí o písních *ci*. Společně s Wang Pengyunem 王鹏运, Zhu Xiaozanem 朱孝臧 a Zheng Wenchaoem 郑文焯 byli označováni za čtyři velké mistry (poezie) konce dynastie Qing "清末四大家".

¹⁰ Chen Shuiyun, Gu Taiqing yanjiu de bai nian huigu, Nanyang shifan xueyuan xuebao, 2004
陈水运, 顾太清研究的百年回顾, 南阳师范学院学报, 第3卷第7期2004年7月.

¹¹ Wu Xionghe deng, Qingci bieji zhijian mulu huibian, Taipei, Zhongyang yanjiuyuan Zhongguowenzhe yanjiusuo choujian chu, 1997. 吴熊和, 等, 清词别集知见目录汇编, 台北, 中央研究院中国文哲研究所筹建处.

dvě vydání tištěná z dřevěných desek *Xiling yinshe keben* 西泠印社刻本 z roku 1914 a 1919 a novější verze *Zhuxi guanqian yinben* 竹西馆铅印本 z roku 1941.¹² O okolnostech vzniku těchto edic je známo následující: krátce po Xinhaiské revoluci v roce 1911 se Kuang Zhouyimu od jistého pana Maozi Ouyina 冒子欧隐, jak Kuang v předmluvě uvádí, dostává do rukou i toužený soubor ručně psaných Rybářových písní z východních moří. Kuang soubor písní nejenom utřídil a opatřil předmluvou, ale rovněž ke druhému chybějícímu svazku písní přiřadil písně Gu Taiqing dochované v díle *Mingyuan shihua* 名媛诗话 (Poznámky k poezii významných žen) básnířky Shen Shanbao¹³. Zhu Xiaozangem 朱孝藏 v Shaoxingu mezitím objevený rukopis druhého svazku Rybářových písní nakonec přispěl k ucelenému vydání sbírky o čtyřech *juanech* v roce 1941.

Kuang Zhouyiho edice Rybářových písní z východních moří byla po dlouho dobu závaznou formou pro studium písní *ci* básnířky Gu Taiqing a to i přesto, jak je dnes známo, že Kuang zasáhl větší či menší měrou do podoby téměř poloviny písní. Již v roce 1929 čínský vzdělanec Chu Wanfeng 储皖峰¹⁴ v článku uveřejněném v časopise *Guoxue yuebao* 国学月报¹⁵ upozornil na skutečnost, že se kompletní dílo básnířky Gu Taiqing nachází v Japonsku, a porovnáním rejstříku sebraných básní došel k závěru, že v Japonsku uchovávaný rukopis čítá zhruba o třetinu více básní než obsahovaly čínské sbírky.

Po letech bádání a nejistoty popsal situaci okolo souboru Rybářových písní z východních moří pan Zhang Zhang 张璋¹⁶ věnující se dlouhá léta studiu písní *ci*. Podle Zhanga **první edici** tvoří neúplný soubor písní Gu Taiqing, který jistý pan Chen Shike 陈士可 z Huangpi 黄陂 zakoupil během lunárních svátků na tržišti v Pekingu a posléze jej věnoval panu Maozi Ouyinovi. První edice se 167 písněmi ve třech *juanech* tvoří jádro dnešní sbírky Gu

¹² Chen Shuiyun, Gu Taiqing yanjiu de bai nian huigu, Nanyang shifan xueyuan xuebao, 2004
陈水运, 顾太清研究的百年回顾, 南阳师范学院学报, 第3卷第7期2004年7月.

¹³ **Mingyuan shihua** 名媛诗话 (Poznámky k poezii významných žen) básnířky Shen Shanbao, dílo původně o 12 *juanech*, dokončené v roce 1847, představuje kritické poznámky a komentáře k vybraným básním a veršům od více než 600 básnířek od počátku dynastie Qing.

¹⁴ **Chu Wanfeng (1896-1942)** profesor a literární historik, bývalý studente Hushia, Ma Shupinga, Wu Youlinga. Po ukončení studií na vysoké škole v Nanjingu v roce 1927 pokračoval ve vědecké práci na pekingských univerzitách Qinghua a Beijing daxue. Spolu se svými kolegy publikoval měsíčník *Guoxue yuebao*, v němž vycházely odborné články z oblasti čínské literární historie. Později působil jako profesor na předních čínských univerzitách včetně šanghajske Fudan daxue.

¹⁵ Chu Wanfeng, Guanyu qingdai nüiren Gu Taiqing – Tianyouge ji chaoben
储皖峰 《关于清代女词人顾太清 – 天游阁集抄本》.

¹⁶ **Zhang Zhang (1917-?)**, místopředseda společnosti pro studium Li Qingzhao, Xin Qiji, Liu Yazi a společnosti pro studium básní *shi* a písní *ci*. Z publikovaných děl jmenujme např. Písně *ci* dynastie Tang a Pěti dynastií (*Quan Tang wu dai ci* 全唐五代词), Výběr básní dynastie Jin, Yuan, Ming a Qing (*Jin Yuan Ming Qing cixuan* 金元明清词选), soubor básní básnířky Zhu Shuzhen (*Zhu Shuzhen ji* 朱淑真集).

Taiqing a je obsažena zejména v *juanu* č. 1, 3, 4. **Druhou edicí** je *Xiling yinshe keben* nebo-li vydání prošlo Kuang Zhouyiho úpravou čítající 164 písní. **Třetí edicí** pak *Zhuxi guanqian yinben* o 214 písních. **Čtvrtá edice** pochází z pozůstalosti významného japonského vzdělance, milovníka čínské literatury a vášnivého sběratele knih Naito Torajiro 内藤湖南 (1866-1934)¹⁷, který si sbírku písní přivezl z Číny na počátku 20. století. Soubor obsahuje celkem na 317 písní rozdělených do šesti *juanů*. Zhang Zhang navázal na všechna dostupná vydání a díky intenzivní práci a studiu se mu podařilo nashromáždit na 333 písní *ci* básnířky Gu Taiqing. Právě Zhang Zhangovou zásluhou mohlo vzniknout i souborné dílo prince Yihuie a jeho manželky Gu Taiqing - *Gu Taiqing Yihui shici heji* 顾态清奕绘诗词集, které vydalo šanghajské nakladatelství *Shanghai guji chubanshe* v roce 1998. Tato edice uvádí dílo Gu Taiqing v jeho celistvosti a úplnosti a dnes patří mezi základní prameny poznání rozsáhlé tvorby této qingské básnířky.¹⁸

Člověk, jehož jméno je nejenom na badatelském poli s Gu Taiqing nerozlučně spjato, je Jin Qizong 金启宗 (1918-2004). Jin Qizong byl specialistou na mongolskou historii, historii dynastie Qing, mandžuská studia a džurčenskou literaturu, a mimojiné patřil k již páté generaci potomků slavné básnířky Gu Taiqing. Právě on pomohl objasnit celou řadu otázek týkajících se původu Gu Taiqing, obsahu básní i osudu básnických sbírek, které zmizely z rodinného sídla v době, kdy Spojenecká vojska vtrhla do Pekingu, a byly s největší pravděpodobností zachráněny Naito Torajirou a odvezeny do Japonska.¹⁹

¹⁷ **Naito Torajiro (1866–1934)**, též známý jako **Naito Konan**, byl významný japonský historik a sinolog, zakladatel kjotské školy historiografie a společně s Shiratori Kurakichiim jeden z předních japonských historiků a odborníků na dějiny Východní Asie. Jeho nejznámější dílo nese jméno Nara.

¹⁸ Pokud jde o soubor básně shi *Tianyou geshi* básnířky Gu Taiqing, i zde se můžeme opřít o Zhang Zhangův článek v časopise *Wenxue yichan* 文学遗产 z roku 1996, který hovoří o celkem čtyřech verzích souboru *Tianyou geshi*: První je soubor 521 ručně psaných básní uchovávaný Chen Shikeem, druhé je tištěné vydání od **Xu Naichanga** 徐乃昌 rozdělené do dvou *juanů* čítající 197 převážně raných básní, které se v jiných edicích nevyskytují, třetí verzi představuje doplněná a upravená edice Chen Shikeovy sbírky vydaná v rámci řady *Fengyulou congshuben* 风雨楼丛书 a obsahující 527 básní v šesti *juanech*. Čtvrtým je rukopis uchovávaný v Japonsku, který se shoduje s Chen Shikeovým rukopisem v *juanech* 1,2,3,5 a je dále rozšířen o *juany* 4,6,7, dílo sedmi *juanech* pak shrnuje na 768 básní. Zhang Zhang následně soubor básní *shi* dále doplnil a uspořádal do celkem devíti *juanů* dohromady o 826 básní, jež vydal společně se souborem Gu Chuniných písní *ci* Donghai yuge v souborném díle *Gu Taiqing Yihui shici heji*.

¹⁹ **Jin Qizong** je také autorem následujících odborných prací: *Gu Taiqing yu Haiding*, 《顾太清与海淀》(北京出版社,), *Tianyouge ji*, Jin Qizong, Wu Laxichun, *Liaoning minzu chubanshe* 《天游阁集》(金启宗、乌拉熙春, 辽宁民族出版社, 2001年), *Miaolianji yu xie chun jing she ci*, *Liaoning guji chubanshe* 《妙莲集与写春精舍词》(辽宁古籍出版社 1989年), *Mingshantang wenji jiaojian*, *Tianjin guji chubanshe* 《明善堂文集校笺》(天津古籍出版社 1995年).

V současnosti jsou k dispozici tato moderní vydání poezie Gu Taiqing²⁰:

- 1) Zhang Jun, Gu Taiqing shici, Jilin wenshi chubanshe, 1989
张钧, 顾太清诗词, 吉林文史出版社, 1989年
- 2) Zhang Zhang, Gu Taiqing Yihui shici heji, Shanghai guji chubanshe, 1998
张璋, 顾太清奕绘诗词集, 上海古籍出版社, 1998年
- 3) Jin Qizong a Wulaxichun, Tianyouge ji, Liaoning chubanshe, 2001
金启琮, 乌拉熙春, 天游阁集, 辽宁民族出版社, 2001年
- 4) Ye Jiaying a Lu Xingji, Gu Taiqing ci xinshi jiping, Zhongguo shudian, 2005
叶嘉莹, 卢兴基, 顾太清词新释辑评, 中国书店, 2005年

²⁰ Chen Shuiyun, Gu Taiqing yanjiu de bai nian huigu, Nanyang shifan xueyuan xuebao, 2004
陈水运, 顾太清研究的百年回顾, 南阳师范学院学报, 第3卷第7期2004年7月.

2. GU TAIQING A ŽIVOT

Gu Taiqing žila v době pěti vládnoucích ér Jiaqing (1796-1820), Daoguang (1820-1850), Xiangfeng (1850-1861), Tongzhi (1861-1875), Guangxu (1875-1908) a samotné její básnickém dílo lze považovat za největší dokument jejího vlastního života. Obzvláště básně *shi* jsou téměř "deníkovým" záznamem těch nejvýznamnějších událostí. Na proměně ročních dob a každoročním příchodu svátků můžeme sledovat, jak se odvíjel život této významné básnířky, ženy z vysokých společenských kruhů, ale také život Gu Taiqing jako dcery, milované ženy, manželky, přítelkyně, matky a nakonec i babičky. Gu Taiqing v názvu básní často velice přesně uvádí v jakém roce, měsíci, dokonce i kolikátého dne byla báseň psána, jindy odkazuje k tomu, kolik let uplynulo od té a té události, před kolika léty naposledy navštívila určitá místa, kdy se naposledy setkala se svými přáteli, kolik let uběhlo od jejich loučení. Rovněž její bohatá básnická korespondence se ženami básnířkami a vzdělanými ženami té doby pomáhá básně zasadit v místě a čase.

Cenné dobové svědectví o tom, kdo Gu Taiqing byla, podává Shen Shanbao ve svém Mingyuna shihua (6.juan): „*Mandžurka Xilin Taiqing (Chun), manželka Yihuie, příslušníka šlechty a císařského klanu, matka vysokých úředníků Zaidao a Zaichu, autorka básnického skriptu Tianyouge shi. Talentovaná, dovedně zacházející se štětcem, čestná a upřímná v jednání s lidmi, bez povýšeneckých návyků. Seznámily jsme se u básnířky (Xu) Yunlin krátce po mém příjezdu do hlavního města a spojilo nás pevné přátelství... Poté jsme psávaly básně v odpovědi jedna druhé, improvizovaně a s lehkostí jsme kladly naše štětce a ještě předtím než dozněl zvuk bronzových misek na almužnu (žebravých buddhistických mnichů), byla báseň hotova. Básně ve sbírce Tianyouge ji se nechají vést vitalitou shen a nejsou ani trochu omezovány vyměřovacím provazem tesaře. Způsob, jakým Taiqing využívá zvuk (zvukové kvality jazyka), můžeme doložit čtyřmi svazky básní Donghai yuge, jež jsou plné brilantních nápadů a myšlenek překračujících všechna očekávání.*“²¹

²¹ *Gu Taiqing yanjiu ziliao* in *Gu Taiqing ci xinshi ji ping*, str.664: 沈善宝说：满洲西林太清春，宗室奕太素贝勒继室，将军载钊，载初之母，著有《天游阁诗稿》。才气横溢，援笔立成，待人诚信，无骄矜习气。吾入都，晤于云林处，蒙其刮目倾心，遂订交焉。此后唱和，皆即席挥毫，不待铜钵声终，俱已脱稿。《天游阁集》中诗作，全以神行，绝不拘拘绳墨。太清之倚声，有《东海鱼歌》四卷，巧思慧想，出人意外。

2.1 Jméno

Až do doby, kdy Jin Qizong pomohl napravit omyly svých předchůdců týkajících se skutečné podoby jména Gu Taiqing²², existovala okolo jména této slavné básnířky řada nesrovnalostí. Dnes však známe přesné jméno této postavy literární historie s jistotou: Gu Taiqing, příjmením *Xilin jue Luo shi* 西林觉罗氏²³, vlastním jménem *Chun* 春, zdvořilostním jménem *Meixian* 梅仙. Podle svého manžela Yihuie, jménem *Zizhang* 子章 a přezdívkou *Taisu* 太素, přijala Gu Taiqing jméno *Zichun* 子春 a přezdívkou *Taiqing* 太清²⁴. Svá díla sama podepisovala jako *Xilinchun Taiqing* 西林春太清, *Taiqing Chun* 太清春, *Taiqing Xilinchun* 太清西林春, *Yuncha waishi* 云槎外史, v pozdím věku také jako *Taiqing laoren chun* 太清老人椿 či *Tianyou laoren* 天游老人. Při použití příjmení a jména zvaná *Xilinchun* a při respektování mandžuského zvyku neuvádět příjmení jednoduše *Taiqing*.

Jde-li o příjmení Gu, Jin Qizong vysvětluje²⁵, že jej Taiqing přijala těsně před svým sňatkem s Yihueiem, kdy byla do císařského domu s Yihuiovou pomocí uvedena jako dcera strážce druhého stupně, ctihodného pana *Gu Wenxinga* 顾文星. Důvodů pro neuvedení pravého původu Taiqing bylo jistě několik, předně to byla nepříliš šťastná rodinná historie (viz. níže) a dále pak fakt, že Yihui se od roku 1815 honosil titulem prince *beile* 贝勒 a jeho působení na královském dvoře podléhalo mnoha přísným regulím. Jelikož Yihui měl již jednu hlavní manželku, konkubína, kterou by přijal, by musela pocházet z vrstvy poddaných *baoyi* 包衣 příslušejících k jeho domu. Rod *Xilin jue Luo*, kam patřila Taiqing, však náležel k vlivnému klanu mandžuských hodnostářů. Podle pravidel by se tak Taiqing Yihuiovou konkubínou stát nemohla. O to více je však již samotná podoba jména Gu Taiqing a jeho dalších variant úctyhodným příběhem hluboké náklonnosti a harmonie, jež mezi Xilin Taiqing a princem Yihueiem od počátku panovala.

²² Manzu nüciren Gu Taiqing he Donghai yuge, Manzu wenxue yanjiu, 1982/1
满族女词人顾太清和《东海鱼歌》, 满族文学研究, 1982年第1期.

²³ *Xilin jue Luo shi* je mandžuským příjmením odvozeným od klanového jména *Jueluo*, *Xilin* v mandžuštině znamená "Ti vynikající z válečníků".

²⁴ Přízviska *Taisu* a *Taiqing* mají silné taoistické konotace, což souviselo se zájmem Yihuie a Taiqing o taoistickou filozofii. Slova *su* (dosl.nebarvené hedvábí s dalšími významy jako prostý, původní) a *qing* (čistý, nezkalený, klidný) tak mimo jiné odkazují k vyrovnanému stavu mysli, oproštění a životu v ústraní.

²⁵ Jin Qizong, Xie chun jing ciji, 金启琮, 《写春精舍词》1986.

2.2 Život

Taiqing byla potomkem kdysi vlivného šlechtického rodu *Xilin jue*uo patřícího k mandžuským lemovaným modrým korouhvím *xianglan qi* 镶蓝旗. Děd Gu Taiqing - E Chang 鄂昌 - byl jako synovec významného vzdělance a sekretáře na qingském dvoře E Ertaie 鄂尔泰 členem strážných vojsk v Kansu, později se však zapletl do frakčních bojů a byl odsouzen k smrti. Otec Gu Taiqing, E Shifeng 鄂实峰, tak po svém otci kromě jiného zdědil i označení "zrádce" a jeho pobyt v hlavním městě nebyl nikdy příliš vítán. E Shifeng se po svém sňatku s dívkou z rodu Fucha 富察氏 ze Xiangshanu 香山 živil jako poradce při úřadu guvernéra sestavováním vládních dokumentů a byl z titulu své funkce často na cestách, na něž sebou brával i Gu Taiqing. Jak se dozvídáme z řady básní, Gu Taiqing měla staršího bratra E Shaofenga 鄂少峰 a mladší sestru Xiaixian 霞仙. Rodinné zázemí se silnou vzdělaneckou tradicí Gu Taiqing i oběma sourozencům umožnilo dokonalé ovládnutí tradičního čínského konfuciánského kánonu, pěstování zájmu o literaturu a poezii, jakož i osvojení si „literárního řemesla“.

O mládí Gu Taiqing toho není mnoho známo, Nicméně z obsahu několika básní je možné usoudit, že jej prožila v Pekingu. V básni **Letního dne se plavím na východ od města a při návratu píši** 《夏日城东泛舟归来有作》, kterou Taiqing složila ve věku třiceti osmi let čteme: *Třicet let jsem nenavštívila východní kraj města, oblaka a vody se v mlhách dotýkají dalekého nebe. / Již tu není mnicha vítajícího poutníka, vzpomínám si, jak jsme zde poprvé pod vrbami přivazovali lod'.*²⁶

Z dalších básní se dovídáme, že Taiqing během raných let navštívila Jiangnan a zavítala i do oblasti Fujianu, viz. báseň **Pokračujeme v četbě obrazů na kamenech a s manželem skládáme osmnáct básní** 《续读石画诗十八首同夫子作》 *Vzpomínám na dvě cesty po majestátní Dlouhé řece, na jednu ve třetím měsíci a jednu v hlubokém podzimu.*²⁷ V písni na melodii *Ding fengbo* - **Děkuji Yunjiang za liči naložené v medu a píši o svých pocitech** 《定风波• 谢云姜妹赠密渍荔枝有感》: *Ledově sněžně bílá dužina v karmínově červeném obalu, taková chuť se rodí jen na druhém konci světa. Za dvacet sedm let je krajina již jiná, kdysi jsem spatřila pásy lesů a domy lidí kraje Minhai.*²⁸

²⁶ Taiqing Yihui shici heji, Tianyouge ji, san juan , *Xiari dongcheng fanzhou guilai you zuo*, str.76
顾太清奕绘诗词合集, 天游阁诗集, 卷三, 《夏日城东泛舟归来有作》.

²⁷ Taiqing Yihui shici heji, Tianyouge ji, san juan, *Xudu shihua shi shiba shou tong fuzi zuo*, str.74
顾太清奕绘诗词合集, 天游阁诗集, 卷三, 《续读石画诗十八首同夫子作》.

²⁸ Gu Taiqing ci xinshi jiping, *Ding fengbo - Xie Yunjiang mei zeng mikui lizhi you gan*, str.204
顾太清词新释辑平, 《定风波• 谢云姜妹赠密渍荔枝有感》.

V roce 1824 se Gu Taiqing ve věku dvaceti šesti let stala vedlejší ženou prince Yihue. O této události²⁹ se nám dochoval záznam v Kronice vznešeného rodu 《荣府史》 ve třetím *juanu* označeném Význačná rodina prince Huie 《绘贝勒世家》: *Ve čtvrtém roce éry Daoguang byla Xilin pojata za konkubínu, císařskému domu byla představena jako dcera strážníka druhého stupně Gu Wenxinga.*³⁰ Přestože se Yihui již v patnácti letech oženil s o rok starší Miaohua 妙华 z rodu Hesheli 贺舍里, vztahy mezi hlavní a vedlejší manželkou, jak se zdá, provázely vzájemný respekt a úcta. Ve sbírkách Gu Taiqing a Yihue nalezneme např. báseň o společném výletu ke klášterům v Západních horách, kdy k pravidelné sedmislabičné básni *shi* Gu Taiqing *V roce bingxu po sněhu během svátku Qingming s hlavní manželkou a manželem navštěvují kláštery v Západních horách* 《丙戌清明雪后，待太夫人，夫人游西山诸寺》Yihui složil svoji báseň *Po svátcích Qingming vzala manželka děti na výlet k pamětihodnostem v Tanzhe a Jietai, když je zastihne sníh; za jasné noci skládá vedlejší žena Taiqing báseň o této cestě a já následující její melodii píši* 《清明后，太福晋携家人稚子游潭柘，戒台诸胜，遇雪，夜晴，侧室太清赋诗记游，因次其韵》. Tyto dvě básně z roku 1826 jsou nejenom prvními básněmi ve sbírce, jež Yihui s Taiqing v odezvě jeden na druhého složili, ale rovněž první básní, v jejímž titulu Yihui Gu Taiqing označil jako svoji *ceshi* 侧室 neboli vedlejší ženu.³¹

Po smrti Miaohua v roce 1830 se Yihui již znovu neoženil a Gu Taiqing tak mohla na plno požívat manželovy přízně a rodinného štěstí. Období mezi léty 1828 až do Yihuiovy předčasné smrti v roce 1838 bylo skutečně nejšťastnějším obdobím života Gu Taiqing a patří do něj více než polovina básní celé tvorby básnířky Gu Taiqing. Princ Yihui jako pravnuke císaře Qianlonga zastával po celý život významné posty ve správě qingské říše, ať už v čele mandžuských korouhví či v úřadu pro kompilaci a vydávání knih, a byl uznáván pro všestrannost svého talentu, lásku k poezii a literatuře, hlubokou erudici a znalosti v oblastech

²⁹ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002.

³⁰ 《绘贝勒世家》载：道光四年，纳西林夫人为侧室，以二等护卫顾文星女呈报 宗人府。

³¹ G. Fong, The side room: What is in a name in Herself an author, University of Hawaii press, 2008 str.58: Označení pro konkubínu *ceshi* v doslovném překladu znamená boční místnost. Další varianty slova jako být *pianfang*, *pianshi* (boční místnost), *zaoshi*, *fushi* (podřízená místnost) či *houshi* (zadní místnost) vyjadřují tentýž význam nebo-li místo na periférii, mimo střed. Toto označení vychází a současně se též odráží v prostorovém uspořádání čínského domu, jež plně odpovídá společenským, náboženským a kulturním vzorcům, jakož i z hierarchizace prostoru a jeho rozdělení dle příslušnosti k pohlaví. Termín *ceshi* vyjadřuje místo, jež žena zaujímá vůči ženě v hlavní místnosti *zhengshi*, tedy hlavní manželce, paní domu. Hala předků je v zámožnějších domech separátní místnost, kde jsou umístěny tabulky předků. Pokoj hlavní ženy by se měl nacházet co nejbližší k této společensky a obřadně nejdůležitější místnosti v domě.

jako historie, hudba, malba, architektura či matematika. Právě v básních *shi* a písních *ci*, v nichž se s Yihueim společně cvičili a skládali ku příležitosti např. rodinných oslav, společenských událostí, setkání s přáteli, na cestách po kláštorech a přírodních krásách v okolí Pekingu či jen tak improvizovaně nad svitky a nad knihami pro vlastní potěchu a radost, Gu Taiqing dovršila svoje literární nadání a vyzrálo i její vlastní básnické vyjádření.³²

V roce 1838 dosáhli oba manželé věku čtyřiceti let. V básni z počátku tohoto roku **Na počátku čtyřicátého věku** 《四十初度》³³ Gu Taiqing vděčně vzpomíná na léta strávená po boku Yihue se slovy: *Svitky básní – za ta léta bohatě jsme si je vyměňovali* 诗卷经年富唱酬. V blahopřejné básni k Yihuiovým narozeninám **První den po svátku lampiónů přeji manželovi ke čtyřicátým narozeninám** 《上元后一日恭祝夫子四十寿》³⁴ Gu Taiqing šťastně dodává: *Osmdesát (let) děleno rovným dílem, s radostí skládáme básně o jaru* 八十平分好赋春. Byla to skutečně radostí naplněná léta, během nichž Gu Taiqing Yihuiovi porodila pět dětí, tři syny a dvě dcery. Přičteme-li k tomu i potomky, jež měl Yihui se svojí hlavní manželkou Miaohua, byl Yihui hrdým otcem celkem devíti dětí, z nichž naneštěstí dvě zemřely ve velice mladém věku.

Téhož roku v létě však Yihui nečekaně umírá a Gu Taiqing je z popudu nejstaršího Yihuiova syna Zaijuna 载钧 vyhnána z rodinného sídla a nucena sobě i svým dětem zajistit obživu a nový domov. O této nešťastné příhodě se dovídáme z titulu následující básně: **Sedmého dne sedmého měsíce můj muž opustil tento svět a dvacátého osmého dne desátého měsíce mi bylo přikázáno vzít své dva syny Zhao a Chu a dvě dcery Shuwen a Yiwen, odejít z domu a vystěhovat se mimo sousedství. Jelikož jsme neměli, kam jít, prodala jsem svoji zlatou sponu s fénixem, abych za ní pro nás koupila místo k žití. Píši báseň jako záznam této události.** 《七月七日先夫子弃世十月廿八奉堂上命携钗初两儿叔文以文两女移居邸外无所栖迟卖以金凤钗购得住宅一区赋诗以记》.³⁵

³² G. Fong, From the margin to the center v knize Herself an author, str.56: *Srovnáme-li životy různých skupin konkubín, dostaneme pokaždé jiný obrázek, v závislosti též na věku a životních situacích. Zatímco mnoho vzdělaných konkubín psalo a publikovalo v době, když byly ještě mladé, menší počet tak činil jako vdovy, neboť ženy konkubíny závisely především na manželově morální, sociální a ekonomické podpoře, aby mohly psát v rámci rodinného kontextu.*

³³ Taiqing Yihui shici heji, Tianyouge ji, wu juan
顾太清奕绘诗词合集, 天游阁诗集, 卷五, str.99.

³⁴ Taiqing Yihui shici heji, Tianyouge ji, wu juan
顾太清奕绘诗词合集, 天游阁诗集, 卷五, str.100.

³⁵ Taiqing Yihui shici heji, Tianyouge ji, wu juan
顾太清奕绘诗词合集, 天游阁诗集, 卷五, str.104.

Yihuiova smrt ukončila téměř idylické období života Gu Taiqing a zasadila hlubokou ránu jejímu vnitřnímu životu. Do poezie se v tomto období promítá spolu s pesimističtějším viděním světa i intenzivnější vnímání pomíjivosti a proměnlivosti života, až téměř jeho úplné odmítnutí: **V roce Jihai o svátku Qingming posílám Zaizhaoa poklonit se před manželův hrob a s bolestí skládám pravidelnou báseň** 《己亥清明率载钊恭谒先夫子园寝痛成一律》: *Zlomená duše, bojím se stát před zahálčivými květy a vrbami, slzy máčí východní vítr, nechce se mi již žít...*³⁶

Toto nelehké období dokázala Gu Taiqing překonat i díky neutuchající potřebě psát, snaze vypsát se ze svého smutku a touze najít esteticky dokonalé vyjádření pro své pocity. Oporu pro toto své usilování našla u vzdělaných žen ve svém okolí, často se jednalo o manželky úředníků a významných mužů doby, které podobně jako Gu Taiqing sdílely zájem o poezii, ať už jako kratochvíli či jako možný prostředek sebevyjádření. V roce 1839 na podzim zakládá Gu Taiqing básnickou společnost **Červeň podzimu** (*Qiu hong yin she*, 秋红吟社), jejímiž členkami byly básnířky jako Shen Shanbao, Xiang Pingshan a Xu Yunlin (viz. níže), a sama Gu Taiqing se pak velice záhy stává jednou z vůdčích osobností dámských literárních kruhů v hlavním městě Pekingu vyhledávanou pro čistotu stylu poezie i malby.

Gu Taiqing psala až do své smrti v roce 1876 a jelikož ke stáří oslepla, poslední básně, jak je v titulu také uvedeno, diktovala a psala s dopomocí druhé osoby. Právě tyto básně dosvědčují, že básnická tvorba Gu Taiqing provázela skutečně po celý život.³⁷

2.2 Autobiografický modus poezie

G. Fong uvádí³⁸, že pravděpodobně žádná srovnatelná literární tradice neměla v ortodoxní koncepci poezie tak silně obsažený autobiografický potenciál jako Čína. Funkce poezie vyjádřit, co má člověk na srdci/na mysli – *shi yan zhi* 诗言志 – emoce osobní povahy stejně jako morální cíle – umožnily vzdělaným mužům a v pozdějších dobách též vzdělaným ženám, přeměnu poetického média v univerzální prostředek sebevyjádření a psaní o sobě. Lyrická

³⁶ Taiqing Yihui shici heji, Tianyouge ji, wu juan

顾太清奕绘诗词合集, 天游阁诗集, 卷五, str.105.

³⁷ Poslední básně ve sbírce básní Tianyouge ji je *Ve snu čtu knihy dynastie Sui a získávám dvě čtyřverší, po probuzení prosím jednu osobu, aby pomohla slepé ženě zapsat věty, které spatřila ve svém snu. Nelze se nad tím snad pousmát?* «梦中读隋书得此二绝句醒来请人代写盲人梦话可发一笑» (7.juan) Poslední píseň ve sbírce písní Donghai yuge je *Píseň na melodii Xi jiang yue, v druhém roce éry Guangxu jednoho poledne ve snu cestuji po klášteře Xiyang si.* «西江月光绪二年午日梦游西阳寺» (6.juan).

³⁸ G. Fong, A life in poetry in Herself an author, University of Hawaii press, str.9.

expresivnost poezie byla posílena silnou subjektivitou známou z ústních tradic, obzvláště z písní v první osobě tvořících jádro nejstaršího kánonu čínské poezie *Shijing*, jenž se od počátku dynastie Han stal součástí klasických konfuciánských knih.

Stephen Owen ve svém díle *The self's perfect mirror* poukázal, že autobiografická dimenze čínské poezie byla přivedena k velké sofistikovanosti v literárním díle básníka Tao Qiana (365-427) a později básníka Du Fua (712-770). Podle Owena právě tyto dva básníci-sebe-zapisovatelé jako první plně využili poetickou formu a její subžánry pro vyjádření toho, co bylo pociťováno jako vnitřní, přirozené a autentické já zachycené na rozcestí mezi touženou rolí a společenskou či politickou realitou.

Taktéž typické vypouštění osobních zájmen v čínském básnickém jazyce vykládané tvůrci a čtenáři poezie tak, že za poetickou výpověď stojí jeden jediný lyrický mluvčí, umožnilo rozvoj osobní a vysoce subjektivní roviny poezii. Přestože existovaly další formy a žánry, v nichž autor mohl psát sám o sobě, jako například autobiografické předmluvy ke sbírkám poezie, cestovní eseje, hrobové nápisy a fikce, poezie zůstala pro většinu vzdělaných mužů a žen, obzvláště v posledním období císařství, hlavním a nejdůležitějším prostředkem sebevyjádření. V momentě sepisování básně básník v odpovědi na celou řadu situací a událostí, ať už aktuálních či textových, utváří a zaznamenává skrze své pocity a tužby mnohostrannou historii svého života, ovšem s tím, že má na paměti své konkrétní čtenáře ze svého přátelského či rodinného okruhu, jakož i ze společnosti. Běžnou praxí rovněž bylo, že obzvláště v momentě publikování sbírky autor znovu pročetl a zrevidoval části či celé kusy svých básní. Owen též zmínil tu skutečnost, že počínaje devátým stoletím se čím dál tím více básníků osobně ujímalo sestavování sbírek své poezie. Vytvářeli tak něco jako „specifické druhy vnitřní historie“, v níž nechávaly v sérii svých autorských odpovědí na určité jevy a zkušenosti rozvinout svůj životní příběh. Owen tak problematizuje zavedené – V Číně i v západní sinologické literatuře – přesvědčení, že báseň je cosi jako objektivní zachycení osobnosti autora.³⁹

³⁹ Podle čínské tradice (Velká předmluva ke knize Písní) je báseň autentickým otiskem osobnosti svého autora a jeho konkrétní životní zkušenosti. Tento názor se promítá i do zvyku vést jakousi „korespondenci ve verších“, psát básně adresované konkrétní osobě a odpovídat na ně (chou), ve verších si sdělovat osobní vzkazy atd. Proti této tradici stojí moderní západní literární věda založená na poznatku, že literární dílo má znakovou povahu, a tudíž nemůže být přímým otiskem osobnosti svého autora. Báseň je projekcí jeho osobních zájmů, zkušeností, názorů, povahy atd., nicméně osobnost se v díle projevuje prostřednictvím konstrukce založené na jazyce a literárních konvencích a autor je v básni přítomen vždy jen skrze ně, sám je konstrukcí textu.

3. BÁSNICKÉ OKRUHY

Taktéž Gu Taiqing obrací svoji tvorbu primárně a především směrem k sobě a ke svému životu, včetně lidí, jež jej zaplňovali, a věcí, jež jí byly drahé. Dokladem autobiografické výstavby díla jsou například dlouhé popisné tituly a předmluvy k básním, obzvláště pak k písním, jež na počátku svého vývoje nebyly chápány jako životopisné dílo. Nejedná se tedy pouze o jednu polohu Gu Taiqing, ale spíše o několik vzájemně se prostupujících a navazujících poloh jednoho já dávající hlubší smysl teprve a právě v onom organickém celku. Gu Taiqing ve svých básních vystupuje jako manželka, matka, přítelkyně, básnířka, malířka, znalkyně obrazů a milovnice květin, stejně jako věcí krásných a prostých. Z tohoto důvodu jsem podle tématického hlediska básně Gu Taiqing rozdělila na tři hlavní cykly a jeden cyklus vedlejší: 1) básně věnované rodině (manželovi a dětem), 2) básně psané ženám básnířkám, 3) básně o věcech, kam patří dvě velké skupiny básní na téma obrazů a na téma květin a 4) básně zaznamenávající sny a jiné kuriozity.

3.1 Básně věnované rodině

3.1.1 Gu Taiqing Yihuiovi

Yihui a Taiqing, oba narozeni v témže roce a témže měsíci,⁴⁰ byli nejenom manželé, ale v rodinných genealogiích i vzdálení příbuzní. Yihui⁴¹ byl pravnučkem qingského císaře Qianlonga 乾隆 (1711-1799). Qianlongova konkubína Yu 愉 dala císaři v pořadí pátého syna jménem Yongqi 永琪 (1741-1766), známého též jako princ Rong qinwang 荣亲王. Yihui se narodil ve čtvrtém roce éry Jiaqing (r.1798) jako syn konkubíny ze vznešeného rodu Wangjia 王佳 a Yongqiho pátého syna Mianyiho 绵亿 (1764 - 1815) honosícího se po svém otci titulem prince druhé třídy Rong junwang 荣郡王.⁴² Yihuiovi byl udělen titul prince *beile* v roce 1815.

⁴⁰ Kuangdai cainü Gu Taiqing, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002: Yihui 16.1.1799 (嘉庆四年己未正月十六日), Taiqing 5.1.1799 (嘉庆四年己未正月初五).

⁴¹ Yihuiův životopis dle Kuangdai cainü Gu Taiqing, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002.

⁴² Podle qingských zvyklostí syn dědil titul o třídu nižší titul, než jaký měl jeho otec. Tedy syn prince první třídy *qinwang* se automaticky stával princem *junwangem* a jeho syn pak princem *beile*, tedy šlechtickou třídou pod *junwangem*. Jedinou výjimkou byli šlechtici, kteří měli mimořádné zásluhy a zasloužili se např. o ustavení říše Qing.

Rodina tak vysokého postavení byla pověstná především svojí mimořádnou kulturní tradicí. Princ Yongqi ovládal kromě mandžuštiny, také čínštinu a mongolštinu, byl zdatný v počtech a kaligrafii a nikterak nezaostával ani ve vojenských schopnostech. Yihuiův otec, princ Mianyi, si dokonale osvojil klasické konfuciánské spisy a byl nejenom výborný jezdec a střelec, ale proslul též jako malíř a kaligraf. Sbírký knih a obrazových svitků v rodinné rezidenci u jezera Taiping 太平湖府邸⁴³ se po jednu dobu mohly pyšnit mnoha poklady a byly svou kvalitou vyhlášené po celém hlavní městě. Yihui byl v tomto prostředí vzděláván již od šesti let a mezi jeho učitele patřil např. Xu Qiutao 许秋涛, Li Shuliang 李叔鲸 nebo Han Yunxi 韩云溪, významní čínští vzdělanci, od nichž se Yihui učil četbě a poezii: *Posílám ctihodnému panu Xu Qiutao do Anlingu* 《寄高安令许秋涛先生》⁴⁴: *Ve dvanácti letech jsem uměl básnit tak, až se z toho můj otec těšil, šest klasiků jsem odříkával zpaměti (hladce) jako šňůru perel.*

Yihuiova rodina náležela k rodu Asin Gioro.⁴⁵ Mezi další členy klanu Gioro patřily např. rodiny Irgen Gioro (伊尔根觉罗), Susu Gioro (舒舒觉罗) and Silin Gioro (西林觉罗). Xilin Chun byla s Yihuiovou rodinou spřízněna přes jednu z Yongqiho konkubín, jež také pocházela z rodu Xilin. Když začal rod Gu Taiqing upadat a rodinné bohatství postupně mizet, opustila Taiqing rodinné sídlo a působila jako učitelka a vychovatelka pro Yihuiovy sestry.⁴⁶

O mládí stráveném s otcem na cestách, o křivdě a studu, jež rodinu provázel po smrti děda E Changa, o ztracené slávě kdysi vznešené rodiny, o strachu a nejistotách, s nimiž se Taiqing jako dívka setkala, vypovídá i následující píseň Gu Taiqing, v níž mají tato neštěstí podobu jen těžko uchopitelného, nevypověditelného, neléčitelného smutku vracejícího se ve spánku jako zlý sen. Přestože tuto píseň Gu Taiqing napsala kolem roku 1835, tedy v nejšťastnějším období prožívaném po boku Yihui, vzpomínky jako nesmazatelná stopa osudu přicházely znovu zpět.

⁴³ Rezidence se nacházela v jižní části Západního města zhruba mezi dnešními ulice *Taipinghu dongli* 太平湖东里 a *Xi Taiping jie* 和西太平街. (www.oldbeijing.net).

⁴⁴ Gu Taiqing Yihui shici heji, Ming shan tang wenji, er juan
顾太清奕绘诗词合集, 明善堂文集, 流水编, 二卷, str.464.

⁴⁵ Aisin Gioro bylo rodové jméno mandžuských císařů dynastie Qing. Dům Aisin Gioro Číně vládl až do Xinhaiské revoluce v roce 1911, která znamenala konce císařství a ustavení republiky. Jméno *aisin* znamená v mandžuštině zlato a *gioro* je místo v oblasti Yilan v dnešní provincii Heilong jiang. Dle mandžuských zvyků je každá rodina indetifikována dle svého *hala*, to je rodové či klanové jméno, a dle svého *mukun*, to je bližší určení odkazující k jednotlivým rodinám. V případě Aisin Gioro je Aisin označení *mukun* a *gioro* označení *hala*.

⁴⁶ Kuangdai cainü Gu Taiqing, Zhang Juling, Beijing chubanshe,
旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002.

Píseň na melodii Ding fengbo - Noční můra (str. 94)

定风波 • 噩梦 (卷一)

Každá událost má svoji příčinu,
půlku života jsem zakoušela hořkost a bídu.
事事思量竟有因, 半生尝尽苦酸辛。
Sleduji až k horizontu let divokých hus nemajících svoje pevné místo,
slunce zapadá,
pomýšlím na sourozence v nesnázích a slzy mi máčejí šat.
望断雁行无定处, 日暮, 鹧鸪原上泪沾巾。

Toužím vypsat svůj smutek, avšak srdce je již smutkem zpité,
pobledlá a pohublá,
v soumraku, sobě nepodobna za mladých let.
欲写愁怀心已醉, 憔悴, 昏昏不似少年身。
Budím se z noční můry a má duše se bojí ještě víc,
pod oknem,
uvadající květy a padající listy vždy lekají člověka.
噩梦醒来心更怕, 窗下, 花飞叶落总惊人。

At' už však minulost Gu Taiqing byla jakákoliv, prince Yihuie k Taiqing musel pojit hluboký a upřímný cit, silný do takové míry, že kvůli němu neváhal požádat věrného služebníka svého otce, ctihodného pana Gu Wenxinga, aby Xilin Chun přijal jako vlastní dceru, propůjčil jí svoje příjmení a umožnil tak jejich sňatek. Yihuiova raná sbírka písní nesoucí název *Písně o studovně Jara* 写春精舍词 je ve skutečnosti odkazem ke jménu Xilin Chun 西林春 (poslední znak *chun* znamená též jaro).⁴⁷ Pro vyjádření své náklonnosti volil Yihui nápěvy básníka Liu Yonga⁴⁸ nebo formu básní bez názvu podle tangského básníka Li Shangyina⁴⁹.

⁴⁷ Jin Qizong, Xie chunjing she ci, 金启琮, «写春精舍词» 1986 in Kuangdai cainü Gu Taiqing, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002.

⁴⁸ **Liu Yong 柳永 (987-1053)**, nositel hodnosti jinshi, mimořádně literárně a hudebně nadaný získal svoji slávu v zábavních čtvrtích Bianjingu, hlavního města severních Songů, kde skládal písně pro tamní zpěvačky. Významně se zasloužil o rozvoj žánru písní ci, když představil dlouhou formu písní tzv. *manci*.

⁴⁹ **Li Shangyin 李商隐 (813-858)**, vystřídal několik nevýznamných úřednických postů. Jeho poezie odráží atmosféru konce dynastie Tang a je plná těžko srozumitelných narážek, politických a osobních alegorií, exotických básnických metafor. Li Shangyin byl znovuobjeven generací mladých básníků 20. století a je dnešním znám především pro své básně *Bez názvu* nesoucích nevyjasnění a též zakázaný erotický či milostný podtext.

Nian nu jiao 念奴娇

Čistá láska sebou nese sedminu ostychu a třetinu váhání. Psaní a nefrit jako sliby lásky, těžko o ní říkat, že není. Koutkem oka si posíláme zprávy, když obočí hovoří o nenávisti, domlouváme si setkání mezi květy. Před lidmi předstíráme, že jsme si cizí, za jejich zády se vodíme za ruce a šeptáme sladká slova.

Kdo by jen dokázal změřit trpkost myšlenky, sladkost citu a hořkost z odloučení, marně svírám loutnu a nabízím svoje srdce. Dvanáct smaragdových vrcholků, kde jen leží? Moci se tak stát oblakem červánků a odletět do těch míst. Nefrit byl navrácen na qinský dvůr, perly zpět do Hepu, v dálce v mlhách druh z nesmrtelných. Myslíme na sebe i ve spánku a ve snách se proměňujeme v pár motýlů.⁵⁰

Po letech, kdy Taiqing již byla jeho ženou, Yihui v písni Na melodii **Wan xi sha - Tři básně na téma Pavilón nebeského putování** 《浣溪沙 • 题天游阁三首》⁵¹ vzpomíná na dobu jejich seznámení i na obtíže, jež museli oba překonat, aby se naplnil jejich společný sen:

Dnes je dívkou z Pavilónu nebeského putování, dříve však tou, jež zakusila moře trápení a hořkosti. Stali jsme se přáteli, pamatují si, na jaře roku jiashen. Přes všechny nepřízně jsme se řízením osudu stali rodinou, po těch dlouhých letech, kdy psaní básní zraňovalo duši. Díváme se jeden na druhého a jsme těmi z našich snů.

Pavilón nebeského putování 天游阁 dala nakonec i jméno nejenom souboru básní shi, jež napsala Gu Taiqing - 天游阁诗集, ale i celé sbírce poezie 天游阁集. V Kronice vznešeného rodu v juanu dvanáct Záznam o úřednické rezidenci 《邸宅志》 se o tomto místě praví: Pavilón nebeského putování byla domovem paní Xilin, měl červená sloupoví a malované trámy a před ní leželo Jezírko nebeského putování, na východní straně rostly jabloně a vedle západního schodiště pak pivoňky.⁵²

⁵⁰ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Xie chun jing she ci, 顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 《写春精舍词》.

⁵¹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Nangu qiao chang, str.655 顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 南谷樵唱, 卷一.

⁵² Kuangdai cainü GTQ, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.3.

První společné básně Yihuie a Taiqing o rodinném výletu s dětmi a hlavní manželkou Miaohua k Západním horám pochází z roku 1826. Společných básní přibývá zejména po roce 1829, kdy byl Yihui poslán jako vysoký úředník do yamenu pro bezpečnost v Donglingu 东陵. Dongling leží v provincii Hebei při severozápadnímu okraji Malan gu (Údolí aster) 马兰谷 a při úbočí hor opírajících se o Dlouhou zeď. Zde nechal Yihui v blízkosti své rezidence postavit *Doškový přístřešek východních hor* 东山草堂 a *Vyhliďku vyprávění* 信述山楼. Život v lůnu přírody vzdáleném ruchu hlavního města oběma manželům více než vyhovoval a přirozeným způsobem podněcoval ke skládání nových básní.

Yihui - Šest čtyřverší na Vyhliďku vyprávění
信述山楼六绝句⁵³

báseň čtvrtá

Pod borovicemi se spolu celý den procházíme tam a zpět,
rukama otevíráme dveře Vyhliďky vyprávění.

一松终日共徘徊，信述山楼手自开。

Jak bych se však mohl opovážit měřit se starým Pengem,
pohlížím na mraky, přemítám o časech minulých, myšlenky bez konce.
窃比老彭吾岂敢，看云吊古思游哉。

báseň pátá

Moje mysl tíhne k tomu, po čem toužili lidé dávných dob,
sedím a miluji hluboké ticho stromů v oparu jižních hor.

吾心合向古人求，坐爱南山烟树幽。

Nad tisíci svitky a taoistickými knihami zde žijeme v ústraní,
kde jedna došková místnost předčí všechny slavné budovy.
千卷秘书同作客，一间茅屋强名楼。

⁵³ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, liushui bian, str.473
顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 明善堂文集, 流水编, 卷三.

Taiqing - Pět čtyřverší na Vyhlídku vyprávění

信述山楼五绝句⁵⁴

第一 báseň první

Vrcholky Huanghua naproti studovna,
pás zelených hor dojíká poutníka k smutku.

黄华峰对读书楼， 一片青山动客愁。

Cizinec pomýšlející na domov
je jako plachtící racek na horizontu nebe a země.

游子莫生乡国感， 是身天地一浮鸥。

第二 báseň druhá

Pomalu jedouc na koních stoupáme na vysoký kopec,
při západu slunce sedíme a rozmlouváme ve stínu starých borovic.

款段相随上小岑， 斜阳坐话古松阴。

Jak pošetilá je naše copatá služebná,
když se se smíchem ptá, jak vysoký je Yunshan.

垂髫婢子痴憨甚， 笑问云山高几寻。

Manželé nejenom skládali básně na tatáž témata při stejných příležitostech, ale také psávali společné básně, v nichž se střídali po jednom či několika verších. Tato forma básnění patří k žánru tzv. *lianju* 联句, doslova spojování vět. Následující ukázka je poutavým důkazem toho, že básnické nadání Gu Taiqing bylo poměřitelné s Yihuiovým, neboť jen tak mohlo vzniknout jednotné básnické dílo znějící společným, chvílemi téměř až totožným, básnickým hlasem. Život v Donglingu byl doprovázen řadou na první pohled zcela obyčejných radostí jaké přinášela např. stavba strouhy na vodu, procházky po osamělých lesních stezkách, příchod deště a horských mlh, pozorování oblohy, veselice s venkovany a hrátky dětí v přírodě. Pro Yihui a Gu Taiqing uvyklé na život v jejich rezidenci v sídelním městě Dongling přinášel možnost bytí, v němž bylo možné nejenom dle libosti cestovat krajinou, básnit a číst knihy, ale také zakoušet pravou svobodu podléhající jen hlubšímu řádu přírody. Tento ideální svět svou

⁵⁴ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.9
顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷一.

atmosférou připomínal setkání kaligrafa Wang Xizhi⁵⁵ a jeho přátel, jakož i pozemský ráj dětí, lidí a nesmrtelných. V básnických obrazech tu potkáváme básníka Qu Yuana⁵⁶, který právě snad pro své ambice došel zkázy, i mistra Zhuanga hovořícího o odpoutání se od povrchní duality věcí, umlčení zbytečných slov a skutků a uchopení podstaty vedoucí k volnosti za hranicemi jevů.

Yihui a Taiqing - Stružka na vodu

乙渠联局⁵⁷

Rukama otevíráme studánku a dolů svádíme horský pramen (Zizhang) / otvor spojující obě strany není větší než pěst. Necháváme přivést kameny a pro všechny za odměnu pořádáme slavnost, děti a sluhové se radují (Taiqing) / v nejrozmanitějších hloučkách obklopili stavení a shromažďují se i na svazích a březích řek. Východní souhvězdí vrhá svůj odraz, osamělé borovice tichnou (Zizhang) / smaragdová voda stéká dolů a osamocená kukačka vytrvale zní. Překračujeme kmeny štíhlých statných stromů ležících na zemi (Taiqing) / na rovném hladkém mostě čekáme na první jinovatku. Novým výhonkům rákosu podél řek svědčí vytrvalý déšť (Zizhang), věže kláštera jsou v dálce napůl ponořeny v mlhách. Na třech stranách skrze okna s řezbami mraků lze patřit na vrcholky hor (Taiqing) / na křižovatkách cest lesní zvěře je tráva sytě zelená. S pohárky s vínem spouštěnými po prameni se budeme veselit tuto noc (Zizhang) / ve vánku trhat lekníny a vzpomínat na minulý rok. Při podzimním setí v hlubokých lesích klasy obilí (Taiqing) / klouzají podél stínů zdí a přikrývají dobytku ramena. Pozorujeme vlny, aby se mysl stala neochvějnou jako drak (Zizhang) / tavíme rumělku, abychom se stali nesmrtelnými. Děti se snaží dlouhými tyčemi shodit dolů pár datlí (Taiqing) / stopy veršů a vět lze přirovnat k letícím papírovým drakům. V básni Huaisha se vypráví o cestách tohoto světa (Zizhang) / objímajíc v sobě neopracovaný nefrit svobodně plujeme mimo hranice věcí. Pronikajíc k postatě daa *wuwei* povzdycháme nad Bohem řeky (Taiqing) / parabolou tak uchopit smysl a zapomenout na rybářský koš (Zizhang).

⁵⁵ **Wang Xizhi 王羲之 (303–361)** kaligraf dynastie Jin (265–420), který proslul svojí předmluvou k Básním z Pavilónu orchidejí, souboru básní od několika básníků složených během jejich společného setkání v Lantingu nedaleko Shaoxingu během svátků Jarní čistoty.

⁵⁶ **Qu Yuan 屈原 (340 BCE – 278 př.nl.)** první a zároveň nejvýraznější básnická osobnost staré Číny z období před naším letopočtem. Jeho rozsáhlá umělecká tvorba je hlubokou citovou reflexí básníkova pohnutého osudu a jeho marného úsilí o naplnění svých ideálů. Tvůrčí osobnost neobyčejné imaginace s hlubokými znalostmi historie své země, mytologie a legend i lidové tvorby z oblastí jižní Číny. Jako velký básník a symbol čestnosti, opravdového vlastenectví a nezlomnosti ducha se stal legendou.

⁵⁷ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.9 顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词, 天游阁诗集,卷一.

手开清浅引山泉 (子章), 一窦相通小似拳。运石犒劳童仆喜 (太清), 环楼作势岸陂团。苍龙倒影孤松静 (子章), 碧水斜侵枕杜偏。瘦硬树根横地过 (太清), 滑平桥板待霜鲜。涧莎新种宜垂雨 (子章), 寺塔遥看半没烟。三面云窗峰楚楚 (太清), 双叉鹿径草芊芊。流觞有酒欢今夕 (子章), 采苕临风忆去年。秋仲深林零粟甲 (太清), 墙阴细溜蔽牛肩。观澜坐入那伽定 (子章), 炼药将自在仙。儿女长竿争剥枣 (太清), 文章陈迹等飞鸢。怀沙老阅人间世 (子章), 抱璞悠游物外天。至道无为叹河伯 (太清), 寓言得意忘鱼筌 (子章)。

Gu Taiqing jako ženě žijící v konfuciánskou tradicí řízené společnosti a navíc ženě z vysokých kruhů nepříslušelo hovořit o vztahu a o citech ke svému muži přímým a otevřeným způsobem. Toto omezení však zdatná básnířka vyřešila nadmíru poetickým a společensky a literárně přijatelným způsobem, když někdy kolem roku 1830 napsala cyklus básní *V žertu skládám čtyři básně jako nápodobu básní milostných* 《戏似艳体四首》⁵⁸. „Psáno v žertu“ implikuje „psáno jen tak“, pro zábavu, bez hlubšího posláním, což ale nevylučuje hlubší posláním absolutně.

báseň čtvrtá 第四首

Trháme lotosy, ozdobu břehů řeky Luo
nad smaragdovým zábradlím se po sněhu vyjasňuje, čas opadání květin.
采采芙蓉洛浦姿, 碧阑晴雪花落时。
Říčka jarní vody unáší odraz hor,
po celý den svěží vítr kolébá pruty vrb.
一溪春水浮山影, 尽日灵风荡柳丝。
Hrajeme na nefritovou píšťalu a listujeme starými notami,
poklepáme *paibanem* a zpíváme nové písně.
玉笛闲吹翻旧谱, 红牙低拍唱新词。
Svým půvabem by mohla dělat družku nesmrtelným,
jako mladá byla vykázána do světa lidí a nyní mešká s návratem zpět.
娉婷合是神仙侣, 小谪人间归去迟。

⁵⁸ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.15
顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷一.

Básně milostné či erotické 艳体诗 původně psali pouze muži a bylo v nich z mužského pohledu pojednáváno o vztahu mezi mužem a ženou, tato idealizovaná láska měla často formu setkání člověka s bohyní či dívkou ze světa nesmrtelných. Jak Gu Taiqing v názvu uvedla, v jejím případě se jednalo o básnický experiment, o básnění pro hru a potěšení. Mohla si tedy dovolit upustit od elaborovaných popisů krásné dívky, jejího vzhledu, šperku, šatu a ladného chování, jež předepisoval žánr, a na místo toho klasickými prostředky vyprávět o společných chvílích mileneckého páru trávených skládáním písní v doprovodu hudebních nástrojů. Touto básní vykreslená kultivace lidského života však nebyla jen básnickou konstrukcí určenou pro danou poetickou formu, nýbrž skutečnou výpověď Gu Taiqing o jejím životě po boku prince Yihuie.

Z dochovaného díla Yihuie a Gu Taiqing však největší část tvoří básně, jež manželé skládali na svých cestách po malebném okolí Pekingu. *Při každém setkání s nebyvalou krásou hor a řek jsme zanechali pár veršů 遇佳山水留诗句*⁵⁹. Dáme-li zapravdu G. Fong v její stati o ženách na cestách, kde stojí: „Ženská vzdělanost přispívala k utváření harmonického manželského svazku, v němž intelektuální a estetický soulad mezi manžely přinášel emocionální blízkost a oboustranně žádanou společnost doma stejně jako na cestách“⁶⁰, pak můžeme říci, že toto tvrzení bylo platné i naopak, neboť to byla podpora ze strany manžela (popř. jiných mužských příbuzných - bratrů, když žena nebyla vdaná, či synů, v případě smrti manžela), jež ženě umožňovala oddávat se literárním aktivitám.

Mandžuvé byli pověstní jako obávaní lovci, jezdci a lukostřelci a Gu Taiqing jako žena urozené mandžuské krve byla rovněž velice zdatná jezdka. Cesty do blízkého i dalekého okolí Pekingu, jakož i delší setrvávání mimo rušné město umožnil především Yihuiův odchod z úřednických funkcí v roce 1835, kdy se tak stalo na Yihuiovu vlastní žádost.⁶¹

Představy o krásné a básnickým talentem nadané Gu Taiqing, ženě, jež zvládala jízdu na koni stejně dobře jako hru na hudební nástroj považovanou za tu nejušlechtlejší a nejjemnější ženskou činnost, se šířily v podobě mnoha romantických příběhů celou historií. Například v Qingshi yuxie 清诗玉屑 (V nefritových střípcích qingských básní) se o Taiqing píše toto: *Sedíc na koni a svírajíc kovovou loutnu pipa připomíná dívku z obrazů urozených palácových dam 于*

⁵⁹ Báseň Narozeniny 生日 in Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.85
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷四.

⁶⁰ G. Fong, *Authoring journeys in Herself an author*, University of Hawaii press, 2008 str.86.

⁶¹ Kuangdai cainü GTQ, Zhang Juling, Beijing chubanshe,
旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.50.

马上抱铁琵琶，宛然王嫱图画。⁶² Naopak potvrzením jejích mužských dovedností, mezi něž patřila jízda na koni, je například ukázka z básně *Dvacátého dne cestujeme po Fengtai, večer přespáváme v Nangu* 《二十游戒台 晚宿南谷》⁶³: *Vstáváme za rozbřesku a vyjíždíme z lesního stromoví, světlo pronikající horskými mlhami je silnější a silnější. Uvolnění od starostí společně popoháníme koně, když lahodivě zpívají ptáci.*

Atmosféru radostných cest po boku svého manžela Gu Taiqing zachytila i v několika písničkách *ci*. Na rozdíl od básní *shi* však písničky *ci* nejsou jen faktický záznamem cesty, nýbrž daleko lépe prostřednictvím popisu krajiny vypovídají o prožívaných pocitech. Už samotný výběr melodie byl určující pro navození určité nálady a svým způsobem spoluvytvářel obsah písničky.

Na melodii Zhegutian

Třetího dne třetího měsíce s manželem cestujeme do Fengtai (str. 177)

鸛鵒天•上巳同夫子游丰台（卷二）

Třetího dne třetího měsíce společně cestujeme jižním předměstím

tekoucí voda pod malým mostem obtáčí zelenou zátoku.

南郭同游上巳天，小桥流水碧湾环。

jabloň sličně sklání své červené rukávy dolů

vrby ladně houpou zeleným listovím.

海棠婀娜低红袖，杨柳轻盈荡绿烟。

Barevné květy,

tančící vrby,

trápí mě smutek nad květinami a vrbami z toho, že z jara tu zůstal jen kousek.

花艳艳，柳翩翩，断魂花柳又春残。

V odlesku zapadajícího slunce pár motýlů

následujíc jeden druhého ve východním větru usedá do zeleninových polí.

夕阳影里双飞碟，相逐东风下菜田。⁶⁴

⁶² Kuangdai cainü GTQ, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.49.

⁶³ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.68
顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷三.

⁶⁴ **Taktéž** Yihui ve své písni *Na melodii Tan chun man, Třetího dne třetího měsíce cestujeme s Taiqing do Fengtai, abychom se podívali na květiny* « 探春慢 • 上巳同太清丰台看花 » Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Nangu qiao chang, str.683, 顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 南谷樵唱, 卷三.

Podobný odraz zažívané manželské harmonie nacházíme v písni: *Na melodii Langtao sha, Jarního dne jsme spolu s manželem navštívili Shitang, cestou zpět míjejíc říčku Cixi jsme patřili na bezpočet mandarínských kachen, okamžitě skládám krátkou báseň.* (str. 172)
浪淘沙 • 春日同夫子游石堂， 回经慈溪， 见鸳鸯无数， 马上成小玲（卷二）

Vracíme se a koně našlapují do voňavého bláta

stíny hor se noří na západ.

归骑踏香泥， 山影沉西。

Mandarínské kachničky letí prorážejíc zelenavý opar .

鸳鸯冲破碧烟飞。

Podobajíc se na stovky květů

společně se koupajících v potoce.

三十六双花样好， 同浴清溪。⁶⁵

Yihuiův předčasný odchod ze služeb císařství vyjadřoval touhu po životě v ústraní a zároveň ztělesňoval ideál vzdělance, který byl Yihuiovi blízký po většinu života. Gu Taiqing jako manželka mandžuského prince se sice stala urozenou dámou z Pavilónu nebeského putování, avšak vzpomínky na mládí strávené v nejistotě na cestách od místa k místu, vědomí relativity věcí jako je bohatství, urozený původ či postavení a pomíjivosti všeho, přispěly k tomu, že Gu Taiqing svému manželovi byla nejen životní družkou, společnicí na cestách, soupeřem v básnění, ale také důvěrným přítelem s nímž mohl sdílet ty nejhlubší a nejvnitřnější cíle a myšlenky *zhiyin banlü* 知音伴侣. Manželé napsali píseň o Prameni broskvových květů⁶⁶, v níž oba vyjádřili svoji společnou touhu po návratu k přírodě jako k nejzazší prostotě, v níž je možná kultivace mysli a ničím neomezená svoboda ducha.

Usedlost v Jižním údolí *Nangu bieye* 南谷别野⁶⁷ při Západních horách *Xishan* 西山 začal Yihui budovat v roce 1834. Výdaje na tak rozsáhlý stavební projekt dosáhly výše Yihuiova úřednického platu pobíraného po dobu dvou desítek let a vedly k tomu, že si Yihui

⁶⁵ **Taktéž** Yihui ve své básni : *Dvacátého čtvrtého dne spolu s Taiqing jedeme na koních k Shitang* «廿四日同太清联骑游石堂» Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.596
顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 明善堂文集, 流水编, 三卷.

⁶⁶ Yihui: *Qin yuan qing*, *Wu ling tao yuan* «沁园春 • 武陵桃园»
Gu Taiqing: *Qin yuan qing*, *Tao hua yuan ci fu zi yun* «沁园春 • 桃花源次夫子».

⁶⁷ Jižní údolí *Nangu/Nanyu* 南谷/南峪 se nachází na západním ředměstí Pekingu, na západ od řeky Yongding , v dnešním správním distriktu *Fangshan qu* 房山區 nedaleko městečka *Tuoli* 坨里鄉.

musel peníze dopředu půjčit a předčasně čerpat ze své úřednické penze. V básni *Půjčuji si plat a píši báseň o velkorysosti a studu* 《借俸记恩志愧诗》⁶⁸ se dozvídáme, že si vypůjčil přibližně na třicet milionů peněz. Princ Yihui neplánoval z usedlosti učinit pouze výletní sídlo pro horké letní dny, nýbrž Jižní údolí se mělo stát také místem jeho posledního odpočinku, jakož i místem věčného spánku jeho hlavní manželky Miaohua i milované konkubíny Taiqing. O Yihuiových záměrech se blíže dočítáme v básni *Sedm kapitol o Jižním údolí, každá o osmnácti verších* 《南谷七章章十八句》⁶⁹: *Ve zdejších základech je pohřbena moje žena, i já se nakonec tomuto místu svěřím. Jednou já a Ty (Taiqing), tu budeme bělovlasí hrát a pět onu píseň.*

O tom, že sama Taiqing toužila po věčném spojení s krajinou Jižního údolí, které princ Yihui vybral jako místo jejich společného času na tomto i onom světě svědčí ukázka z básně *Dvě básně o putování po Kláštře nebeské terasy v Jižním údolí* 《游南谷天台诗二首》⁷⁰: *Smějíc se ukazují na místo, kde jednou spočinu a kupa bílých mraků bude mým domovem.*

Podle geografických indicií v Yihuiově básni *Sedm kapitol o jižním údolí* leželo Jižní údolí na západ od řeky Yongding a na východ od pohoří Dafang 永定河之西, 大房山之东. Yihui pozemky nejenom že objevil a zakoupil, ale sám rovněž přišel s návrhem vzhledu a rozmístění jednotlivých budov. V případě usedlosti v Jižním údolí se jednalo o poměrně rozlehlý komplex, z něhož první dokončená a nejvýznamnější stavba byla Pavilón svěžího vánku *Qingfeng ge* 清风阁, k jehož dostavbě napsali oba manželé oslavné básně *shi* a písně *ci*.

Na melodii Gaoshan liushui

Podle manžela k dokončení Pavilónu svěžího vánku skládám verše (str. 101)

高山流水• 次夫子清风阁落成韵 (卷一)

Zástupy hor, desetitisíce roklí vábí silný víchr.

群山万壑引长风。

Prostupuje lesnatou planinu,

záře slunce na rozbřesku.

透林皋, 晓日玲珑。

⁶⁸ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.552 .
顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 明善堂文集, 流水编, 卷七.

⁶⁹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.550 .
顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 明善堂文集, 流水编, 卷七.

⁷⁰ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.35
顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷一.

Kolem stavení hluboký stín zeleně
se opírá o zábradlí, jež ukazuje směrem k východu.

楼外绿阴深，凭栏指点偏东。

Vody řeky Hun,
jeden pás jako duha.

浑河水，一线如虹。

Chladivá svěžest,
údolí plní křik skrytých ptáků,
studené mlhy zšeřelý oceán.
清凉极，满谷幽禽啼啸，冷雾溟蒙。

Svěřit se tak moři a širokému nebi
a přeskocit jeden život.
任海天寥阔，飞跃此生中。

Tváře mraků.

云容。

Hledím na přechody světla a tmy,
bez duše,
měnící se uprostřed prázdnoty.

看白衣苍狗，无心者，变化虚空。

Jemná tráva obplétá strmé skály
působné květiny na skalách slunce barví do červena
细草络危岩，岩花秀媚日承红。

Pavilón svěžího vánku
se ve výšce dotýká mraků a mléčné dráhy
a vrcholky se (pod ní) kupí jako děti.

清风阁，高凌霄汉，列岫如同。

Jednou se sem vrátíme,
abychom slovy a smíchem soupeřili o to, kdo je v básnění lepší.
待何年归去，谈笑各争雄。⁷¹

⁷¹ Taktéž Yihui ve své písni : Píseň na melodii *Gao shan liu shui*, *Báseň k dokončení Veže svěžího vánku* v *Jižním údolí* «高山流水 南谷清风阁落成» in *Taiqing Yihui shici heji*, Yihui shici, Nangu qiaochang, str.670 顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 南谷樵唱, 卷二 .

Popis Pavilónu svěžího vánku a poetické scény ze života v Jižním údolí nacházíme v Yihuiově sbírce **Hala osvětlující dobroty s komentáři** (*Yihui Mingshang tangwenji jiaojian*) 奕绘明善堂文集校笺:

*Pavilón o dvou podlažích, horní i dolní poschodí o pěti sloupech. Jižní místnost v patře je zvana Vesmírem soustředění ducha, severní místnost Místem prodlouženého života. Napravo i nalevo od pavilónu je po jedné místnosti kryté jelení střechou, jež těsně naléhají až na horský svah. V létě, když jsem mívali otevřená okna, zajíci nám často vylezli až na střechu domu, odtud pak seskočili do místnosti a zde kradli a okusovali třešně a broskve ležící na stole, jak však uslyšeli lidský hlas, rázem zmizeli.*⁷²

K poznámce k básni **Sedmého dne sedmého měsíce v době ročního výročí smrti manžela беру děti poklonit se před hrob v Jižním údolí, s bolestí skládám dvě pravidelné básně** 《七月七日先夫子小祥率儿女恭谒南谷痛成二律》⁷³ se tentokrát v podání Gu Taiqing dočítáme o stavení v Jižním údolí toto: *Do komplexu budov v Jižním údolí, kde jsou uloženy (i Yihuiovy) ostatky, patří Horský chrám velkého klidu, Pavilón sněžných mraků, Pavilón svěžího vánku, Chýše červeného listí, Palác velkých jerlínů a Studovna klidu a ticha. Všechny je nechal Yihui vystavět dle možností horského terénu s použitím dřeva ze zdejšího lesů. Stejně tak pokud jde o zábradlí a řezby v oknech všechny byly vyhotoveny podle Yihuiových nákrešů a složeno na ně bezpočtu básní.*

Yihui a Taiqing si místo oblíbili natolik, že doufali, že zde budou moci poté, co naplní rodičovské povinnosti a zaopatří děti, strávit zbytek svých dní. **Následující manželův rým píše básně na Pavilón svěžího vánku v Jižním údolí** 《题南谷清风阁次夫子韵》⁷⁴: *Za dvacet let bude rodinných záležitostí již méně, pak se společně vydáme na toto místo na bezstarostnou svobodnou pout'* 后二十年家事少, 相随此地共邀游.

Od doby, kdy byla usedlost dostavěna, pobývali manželé při každé svojí návštěvě Jižního údolí právě ve Pavilónu svěžího vánku, kde i obyčejné rána a večery měly své téměř neskutečné kouzlo.

⁷² Kuangdai cainü GTQ, Zhang Juling, Beijing chubanshe 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.49.

⁷³ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.107 顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷五.

⁷⁴ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.55 顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷二.

Taiqing

*Dvacátého prvního dne při rozbřesku v Pavilónu svěžího vánku vyhlížím do dálky*⁷⁵

廿一清风阁晓望

Dvakrát jsem navštívila Jižní údolí,
nádherné městečko obklopené smaragdovými stromy.

两度来南谷，佳城碧树环。

Kde zpěv ptáků probouzí ze sna
a s lidmi zahálčivě spočívají barevné mraky.

鸟声惊梦醒，彩云共人闲。

Vysoká pavilón vítá vycházející slunce,
když ranně nalíčená stojím před horami v dálce.

高阁延朝日，晨妆对远山。

Nový kouř stoupá z vesnic,
poznávám nejrůznější druhy stromů a květin.

新烟出村落，花木认般般。

Taiqing

*Jeden den po svátku středu podzimu se společně s manželem vydáváme do Jižního údolí a přespáváme v Pavilónu svěžího vánku*⁷⁶

中秋后一日同夫子往南谷宿清风阁

Západní vítr vane po planinách, kde bujně roste tráva,
z výšky lze jedním pohledem obsáhnout sto mil nebe.

西风原上草历历，百里高空一望之。

Potok je plný žlutých kvítků
a čistá rosa přicházejícího podzimu máčí jejich půvab.

满涧黄花开琐碎，半秋清露润丰姿。

⁷⁵ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.69
顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷二.

⁷⁶ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.78
顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷三.

Zelené hory čekaly na mě s tímto dnem,
vždyť pro nádhernou scénérii lahodící oku člověku je třeba ten správný čas.
碧山待我有今日，好景娱人须及时。
Probouzím se ze sna a v západním okně stín ubývajícího měsíce,
jež se stěhuje od mého polštáře do větví starých borovic.
梦醒西窗残月影，枕边移过老松枝。

I princ Yihui, který znal okázalost a luxus císařských paláců, nacházel na tomto místě radost v podobě nejprostších maličkostí a krás, jež sebou přinášelo každé roční období. Uvádím zde ukázkou z Yihuiovy básně **Meruňkový podzim**, neboť svým naladěním byla blízká cítění obou manželů: *V Jižních horách je bohatství stromů a květin / a ovoce zde dozrává dle ročních dob. Ve dne trháme meruňky v horách / jeden strom má na milión větví. Vybrané meruňky nakládáme do košů na muly / a téhož dne odvážíme do hlavního města. Tam je rozdělíme mezi příbuzné a přátele / aby společně okusili jejich voňavou sladkou chuť. Moje mysl se ubírá ke kopcům a údolím / a dávno již dala sbohem otěží svetského světa. Pohlížet na květiny a sklízet lesní ovoce / kromě toho nemít jiných znalostí.*⁷⁷

Snahu všemi možnými prostředky zachytit prchavý čas kvetoucích stromů meruněk i nádherný lidský okamžik, jež prožila Gu Taiqing se svým manželem Yihuiem v Jižním údolí, vyjadřuje píseň, kterou Taiqing spolu s obrazem věnovala Yihuiovi.

Na melodii Yan gui liang

Skládám píseň na svůj obraz meruněk (str. 312)

燕归梁•自题画杏（卷二）

Radostně ve východním větru uhání rychlá koňská kopyta
po jemnou travou zarostlé písčité hrázi.

得意东风快马蹄，细草沙堤。

Několik větví sytých barev se odráží v průzračném potoce.

几枝丰艳照清溪。

Za smutečnými vrbami,

od malého mostu na západ.

垂杨外，小桥西。

⁷⁷ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.624
顾太清奕绘诗词合集，奕绘诗词，明善堂文集，流水编，卷十四。

Bojím se, že štětcem jen těžko zachytím vitalitu *shen*,
tenké a silné
si musí vzájemně odpovídat.
写来还恐神难似，肥和瘦，要相宜。
Pod prosvětleným oknem žádám manžela, aby připsal několik veršů.
明窗下请君题。
Navždy si pamatuj
čas našich dávných cest!
聊记取，旧游时。

Yihui na tento dvojité dar přízně pochvalně a láskyplně odpovídá následující básní *shi*. Báseň je další zdařilou ukázkou básnické konverzace mezi manželi a potvrzením toho, že Yihui a Taiqing byli schopni pracovat jak s médii poezie, tak malby. Je rovněž vysoce pravděpodobné, že Gu Taiqing se malbě učila právě pod Yihuiovým vedením. Společně sepsali celou řadu básní na oslavu děl slavných mistrů čínské malby, z nichž je patrné, že se studiu malby intenzivně věnovali a byli v oboru znalí jak po teoretické, tak praktické stránce. (viz.níže)

ukázka:

Skládám verše na malované meruňky; velký obraz, jenž malovala Taiqing⁷⁸

画杏歌题太清所作巨幅

Podzimní dny jsou chladné a trsy trav tučné,
náhle se mi vybavuje jarní vítr a místo našich dávných cest.
秋日淒淒百卉肥，忽意春风旧游处。
Desetitisíce stromů červenokvětých meruněk pod Jižními horami,
nejraději mám však jednu větev poblíž divokého brodu.
万株红杏南山下，最爱一枝临野渡。
Půl roku jsi zvažovala, přemýšlela dnem i noci
až jsi pak během jediného dne namalovala obraz rovný oslavě bohyně řeky Luo.
半载频劳寤寐思，一日图成洛神赋。

⁷⁸ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.629
顾太清奕绘诗词合集,奕绘诗词,明善堂文集,流水编,卷十四.

Rytmus obrazu je mnohem silnější a daleko překoná mladé broskvoně
zátiší květů dojí má daleko více než pobyt mezi květy slivoní.

远胜夭桃韵更秾， 比到梅花势尤怒。

Silné větve a mohutné kalichy květů trčí až do jasného nebe

Z jaké příčiny je jarní vzduch, tak svěží?

粗枝肥萼插晴昊， 春气洋洋何以故？

Malířka spokojena se sebou ke mně praví, tento den skutečně nebyl marný.

画师自喜向我云， 今日真为不空度。

Jižní údolí se pro Yihuie a Taiqing stalo místem mimořádného významu. Nejenom že pro ně bylo místem jejich společných cest, výletů s dětmi, místem ticha a klidu a intenzivního prožívání vztahu s přírodou, ale také místem, kde byla pohřbena Yihuiova hlavní manželka a kde chtěli být jednoho dne společně pohřbeni i oni dva. V Jižním údolí bylo možné se plně oddat studiu, malbě a poezii, stalo se jejich věčnou inspirací a oba s ním zůstali pevně spojeni skrze svou tvorbu. Yihui vzdal hold tomuto místu již tím, když svoji sbírku písní pojmenoval jako **Písně sběrače chrastí z Jižního údolí** (*Nangu qioachang*) 南谷樵唱 a Taiqing jej následovala tím, že dala podle názvu Yihuiovy sbírky svojí sbírce písní *ci* jméno **Rybářovy písně z východních moří** (*Donghai yuge*) 东海鱼歌.

Nebylo to však jenom Jižní údolí, které se objevuje v básních Yihuie a Gu Taiqing. Manželé navštívili celou řadu přírodních památek a množství klášterů v okolí Pekingu a i o těchto cestách nám zanechali zprávu. Následující tři krátké básně Gu Taiqing vyprávějí o jedné takové cestě jako o pozemském dobrodružství, kde po výstupu strmými stezkami až do oblak poutníci pod starými vistárie a mohutnými stromy objevují tajemství starých chrámů. Krajina s horskými hřebeny připomínajícími můří křídla a s noční oblohou plnou hvězd nabývá téměř až magického kouzla.

Třicátého dne třetího měsíce spolu s manželem projíždíme okolo Tůně černého draka až jsme dorazili do Kláštera velkého probuzení, cestou mjíme Horu malovaného obočí⁷⁹

三月晦同夫子游黑龙潭至大觉寺路经画眉山

Sto mil na západ od města leží na mnoho památek.

Opravdová radost je ta, kterou je možné najít v horách a řekách.

⁷⁹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.72
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷三 .

城西百里多名胜， 知乐无过山水间。
Na protější straně od Tůně černého draka,
oblouk zeleně Hory malovaného obočí připomíná můru.
指点黑龙潭对面， 一痕蛾绿画眉山。

*V noci cestujeme přes úpatí Smaragdově modré hory a přespáváme v Kláštře dračích pramenů*⁸⁰

夜行翠微山麓遂宿龙泉庵

Bambusová nosítka a cesta vedoucí hluboko do mraků
dvě a dvě světla míjí stromy v lese.
篮舆一径入云深， 两两明灯过树木。
Vítr fouká do tváře, ale nám nevadí studený horský vzduch,
nebe plné hvězd stlačuje k zemi zelené kopce.
吹面不嫌山气冷， 满天星斗压春岑。

*Na zpáteční cestě míjíme Klášter božského světla a díváme se staré vistárie a jalovce*⁸¹

归路过灵光寺看古藤老桧

Horský klášter božského světla tisknoucí se k jižnímu svahu
ani po tisíci letech neztratil nic z tajemství božského světla.
灵光山寺镇南坡， 千载灵光秘不磨。
Oblak zeleně ve dvoře kláštera zakrývá slunce
vzrostlé vistárie a staré jalovce tu proplétají své větve.
满院苍烟农蔽日， 长藤老桧互交柯。

Při příležitosti poutě ke Klášteru Dračí tůně a kudráníí, který Gu Taiqing poprvé navštívila před mnoha lety spolu s Yihuiem, hlavní manželkou a dětmi, básnířka tentokrát v žánru písně *ci* napsala:

⁸⁰ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.72
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷三.

⁸¹ GuTaiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.72
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷三.

Na melodii Zhu Yingtai jin

O Dračí tůni Kláštera kudránií, s použitím rýmů básníka Wu Mengchuanga (str. 328)

祝英台近 • 潭柘龙潭，用吴梦窗韵（卷三）

Stín starých borovic,
dole v opuštěné rokli
proud vody omývající úpatí svahu.

古松阴，幽涧低，流水漱山股。

Červené listoví, chladné mlhy
a svobodně přilétající a odlétající ptáci.

红叶寒烟，飞鸟自来去。

Na zelených travinách jsou vidět stopy horských koz,
cesty pro sběrače chrastí již zavála jinovatka,
kameny jsou kluzké
zpravují se navzájem muži u nosítek.

苍茫草界羊踪，霜封樵径，石头滑，舆夫相语。

Usedáme k lehkému jídlu a pití,
mezi stromy šustí vanoucí vítr,
na slunci odvrácených úbočích hor lze spatřit sních
酌清俎，穿林瑟瑟风吹，阴岩望堆素。

Z vrcholku obklopeného mlhou
ukazují na cestu, po níž jsme přišli.

缥缈峰头，指点过来路。

Shlížím dolů na rozlehlý buddhistický klášter,
poprvé zní zvony
a hlasy odříkávající sůtry se rozléhají do okolí,
nebe je plné padajících květů.

平临佛刹巍峨，钟声初起，梵音散，诸天花雨。

Píseň v logickém sledu zachycuje náročný postup podzimní krajinou od Dračí tůně směrem vzhůru na místa, kde ubývá lidských stop a cesta se stává čím dál obtížnější. Neprostupnost a opuštěnost krajiny však dává současně vyniknout její majestátnosti. Srdcem celé krajiny je dole ležící klášter, odkud se rozléhá zvuk bubnů a odříkaných sůter přinášejících

oproštění až osvobození. Tato "nebeská hudba" je momentem požehnání snášejícího se v podobě záplavy květů na lidský svět a zároveň vyvrcholením celé básně.

V zimě se Yihui a Gu Taiqing vydávali do Nebeského kláštera *Tianyu si* 天宇寺 kochat se květinami ve sklenících, na konci jara do Kláštera pramene zákona *Fayuan si* 法源寺 za kvetoucími kdoulovci, s počínajícím létem za pivoňkami do Kláštera výsledků uctívání *Chongxiao si* 崇效寺, v létě do *Cunwuzhuangu* 尺五庄 za lotosy a do Kláštera ušlechtilých plodů *Shanguo si* 善果寺 za červenými lekníny a na podzim pak do *Sanguan miao* 三官庙 za omamnými vonokvětkami. Zkrátka každé roční období mělo své místo, kde plně vystavilo na odiv svoji krásu, a kam bylo třeba se vypravit.

Prostřednictvím básní Yihuie a Gu Taiqing se tak můžeme vydat na nádhernou cestu po starých kláštorech a přírodních krásách Pekingu a jeho okolí. Právě díky těmto záznamům můžeme navštívit místa, která dnes již neexistují a nebo doznala tak velkých změn, že jsou vzdálená svému ztvárnění v těchto básních. Příkladem může být výhled z Kláštera nebes na řeku *Hun* (Kalná řeka).⁸²

Na melodii Pusaman

Vystupuji ke Klášteru nebes na Skalnaté hoře a pohlížím na řeku Hun (str. 335)

菩萨蛮•登石景山天空寺望浑河 (卷三)

Na východním břehu Kalné řeky se vypíná osamělý vrcholak,
na vysokém kopci se k nebesům tyčí věže.

浑河东岸孤峰起, 崔巍绝顶浮图峙。

Strmé stěny a čtyři dveře kláštera,

Klášter nebes je jako indická Jetavana.

陡壁四天门, 天空祇树院。

Popohánějíc koně stoupáme vzhůru

a ve výškách hledáme klášter.

登高同策马, 陟彼寻兰若。

Přikrčení přecházíme přes dlouhý most,

jinovatka za ranního úsvitu ještě neroztála.

竞渡俯长桥, 霜花晓未消。

⁸² Řeka Yongding vytéká z pohoří Guancen v provincii Shanxi, kde je známá pod svým názvem řeka Cangqian. Ze Shanxi teče do vnitřního Mongolska a dále na jihovýchod přes provincii Hebei až do Pekingu. Na své cestě do moře Bohai překonává vzdálenost 650 km.

Píseň je psána technikou vyhlížení k místu v dálce, po němž teprve následuje cesta jako taková. Popis zdolávání kolmých stěn a rozbouřené řeky sebou nese příchut' skutečného dobrodružství. Avšak zážitek z výhledu do krajiny rozdělené řekou za ranního rozbřesku musel být pro skutečnou básnířku tou nejlepší odměnou. O Gu Taiqing z jejích básní víme, že krajinu ráda objevovala po celý rok, v denní i noční dobu, ze všech výšek a stran a doslova všemi způsoby. Nepřekvapí nás tedy, setkáváme-li v básních Taiqing jedoucí na koni, Taiqing nesenou v nosítkách nebo Taiqing stoupající pěšky po kopcích vzhůru, což byla na dámu tehdejších dob málo vídaná věc.

*Dvacátého sedmého dne stoupáme na nejvyšší vrcholek severozápadu ležícího za Pavilónem svěžícího vánku*⁸³

廿七登清风阁后西北最高峰顶

Pěšky stoupáme na nejvyšší vrcholek,
po strmých skalách vedou jen úzké stezky.

步上最高岑，巉岩小径通。

Ve stínu hory poletují nejrůznější ptáci,
po srázu krácejí mladí chlapci.

阴崖飞异鸟，绝壁走憨童。

(Chlapci opření o skalní stěnu trhají horské květiny).

(童子段八，能援峭壁采山花)

Skalní průrvy na jihovýchodě jsou široké,
bohaté jsou barvy květin na severozápadě.

山豁东南阔，花光西北丰。

Z výšek se zdá svět dole nepatrný,
dívám se do dálky na čtyři konce nebe.

登临渺下界，目断四天空。

⁸³ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.70
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷三.

Yihui a Gu Taiqing se svými básněmi zařadili po bok osobnostem jako byl Yue Duan 岳端 a Wen Zhao 文昭 éry Kangxi či jako byli Yong Zhong 永忠, Dun Cheng 敦诚, Dun Min 敦敏 éry Qianlong, poetům a zároveň členům velké císařské rodiny, kteří stejně jako oni ve svých básních pečlivě zaznamenávali krásy Pekingu a okolní krajiny. Jejich tvorba tak může nabídnout cenný materiál pro studium historie hlavního města Říše středu.⁸⁴

Jedna z posledních básní zachycujících šťastné chvíle manželského páru je blahopřejná píseň *ci* k Yihuiovým čtyřicátým narozeninám. Nabízí nám výjimečnou příležitost, kdy můžeme nahlédnout do průběhu rodinných oslav, které se neobešly bez skládání nových básní.

Na melodii Feng ru song

Jarní lampióny, skládám dle manžela, píseň druhá (str. 264)

风入松 • 春灯，次夫子韵，其二（卷三）

Ve skvostných síních teplé jaro, chystá se jarní slavnost,
barevné lampióny, měsíc na obloze.

华堂春暖设春宴，灯彩月华天。

Patnáctého dne prvního měsíce hvězda dlouhého věku pořádá hostinu,
hoduující skupina nesmrtelných,
oblaky vůní a mísy jídel.

上元南极开芳宴，宴群山，香裊云盘。

Ve slavnostním oděvu se shromáždili na nádvoří synové a dcery,
hosté v úřednických čapkách a honosných oblecích.
彩服庭前儿女，貂裘门下衣冠。

Král jara z magických spisů předpovídá dlouhý věk
(jako zelené) borovice a cypřiše, kdo by je jen dokázal zlomit.
春王宝篆注延年，松柏岂云残。

Těším se z toho, že já i Ty jsme narozeni ve stejném roce,
přeji Ti třikrát hodně štěstí, bohatství a dlouhověkosti,
radost, jež předčí všechno minulé.
喜君与我生同岁，祝三多，乐胜从前。

⁸⁴ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe
旷代才女顾太清，张菊玲，北京出版社 2002, str.54.

Jaká scéna se jen může rovnat dnešní noci,
kdy nové básně zaplňují svitek.
好景何如今夕， 新诗载入芸篇。⁸⁵

Yihui a Taiqing byli zvyklí ve svých společných básních a v básních, jež psali jeden v odpovědi na druhého zaznamenávat nejrůznější okamžiky svého společného života. V básních psali o svých společných cestách, o výletech s přáteli a dětmi, o krásách míst, které navštívili, o knihách, které četli, o obrazech, které si společně prohlíželi. Poezie jim byla samozřejmým prostředkem komunikace, poetickou formou uvažování, vyjadřování, sebezuschlňování a sdílení a jako taková byla nedílnou součástí jejich životů.

Nepřekvapí nás tedy, že i po Yihuiově smrti Gu Taiqing napsala celou řadu básní, které svému manželovi věnovala. Jako by ono předivo společného básnění nemohlo být ani smrtí zpřetrháno, jako by zde stále byla potřeba komunikovat a sdílet. Tyto básnické dopisy "zasílané" manželovi ke Žlutým pramenům tzv. *Jiuquan jiyu* 九泉寄语⁸⁶ mají často podobu zpráv o životě Taiqing a jejich dětí. Jsou nutkavou zpovědí, naléhavým vyjádřením smutku, stesku, hořkosti a beznaděje, s odstupem času však také hodnotnou reflexí o životě a radostnými vzkazy o dospívání dětí a pokračování rodu. Většina z těchto básní byla napsána v prvních třech letech po Yihuiově smrti a byla pro ně povětšinou zvolena sevřenější a tradicí posvěcenější forma básní *shi*.

Od smrti a pohřbu svého manžela jsem nenapsala žádnou báseň, u zimního okna si prohlížím rukopisy jeho starých básní, které obsahují mnoho veršů, jež jsme psávali společně. Při pohledu na ně se nemohu ubránit pohnutí a jelikož je těžké zapomenout na staré zvyky, píše zde pár slov. Nedovoluji si stěžovat a tak jen zaznamenávám několik nešťastných událostí svého života, abych je ukázala svým dvěma synům, Zhaovi a Chuovi.
自先夫子葬逝后意不为诗冬窗检点遗稿卷中诗多唱和触目感怀结习难忘
遂赋数字非敢有所怨聊记予生之不幸也兼示钊初两儿⁸⁷

Zataženo a tma, hrozí, že bude padat sníh,
schoulená u ohřívadla sedím v jižní záři.

⁸⁵ Taktéž Yihui: *Píseň na melodii Feng ru song, dvě básně na jarní lampióny* « 风入松春灯二首 » Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Nangu qiao chang, str.690 顾太清奕绘诗词合集,奕绘诗词,南谷樵唱,卷三.

⁸⁶ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.69.

⁸⁷ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.103
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

昏昏天欲雪，团炉坐南荣。

Otevírám staré svítky a čtu básně, které tu zůstaly,
bolest mi svírá hrdlo, že ze mě nevyjde ani hláška.

开卷读遗编，痛极不成声。

A k tomu ještě toto slabé nemocné tělo,
slzí je tak mnoho, až mi zakalují oči.
况此衰病身，泪多眼不明。

Nesmrtelný vystoupil k nesmrtelným
a plujíc vzduchem se navrátil do Nefritového města.
仙人自登仙，飘然归玉京。

Zůstali tu synové, povahou nerozumní a tvrdohlaví,
zůstaly tu dcery, věkem ještě děti.
有儿性痴顽，有女年尚婴。

Hrstka obilí a malý kus plátna
dům, do něhož se nemůžeme již vrátit.
斗粟与尺布，有所不能行。

Úzká ulička a prostý dům,
v čem se jen liší od pocitu v pustém údolí.
陋巷数椽屋，何异空谷情。

Moje děti pláčí a naříkají
a smutek mým srdcem chvěje jako vlajkou.
鸣鸣儿女啼，哀哀摇心旌。

Kolikrát jsem si již přála být zaživa pohřbena u Žlutých pramenů,
přesto si však nedovoluji tak lehce sprovodit svoje tělo.
几欲殉泉下，此身不敢轻。

K čemu sebe sama takto litovat,
pro Tebe vychovám naše děti!
贱妾岂自惜，为君教儿成。

*Sedmého dne sedmého měsíce můj muž opustil tento svět a dvacátého osmého dne desátého měsíce mi bylo přikázáno vzít své dva syny Zhaoa a Chu a dvě dcery Shuwen a Yiwen, odejít z domu a vystěhovat se mimo sousedství. Jelikož jsme neměli, kam jít, prodala jsem svou zlatou sponu s fénixem, abych za ní pro nás koupila místo k žití. Píši báseň jako záznam této události. 七月七日先夫子弃世十月廿八奉堂上命携钊初两儿叔文以文两女移居邸外无所栖迟卖以金凰钗购得住宅一区赋诗以记*⁸⁸

Nesmrtelný se již stal jeřábem v oblacích,
stane se někdy, že se navrátí zpět do svého domu?
仙人已化云间鹤, 华表何年一再回?
Kdo za mě očistí mé jméno a zbaví falešného obvinění?
Sama musím vytrhat plané víno a opravit střechu.
亡肉含冤谁代雪? 牵萝补屋自应该。
Zahlédla jsem křídla fénixe, jak se již s větrem vysoko vznes,
zbyla tu jen krása květín oslňujících mé oči.
(Na dvorku naší zahrady roste nejvíce kdoulovců)
已看凤翅凌风去, 剩有花光照眼来。
(此宅庭中海棠最多)
Nehybně sedíc se neopovažuji vzpomínat na to, jaké to kdysi bylo,
úzkost mi svazuje vnitřnosti a srdce je plné žalu.
兀坐不堪思往事, 九迴肠断寸心哀。

Existuje několik teorií, proč byla Gu Taiqing společně s dětmi nucena po smrti manžela opustit rodinné sídlo. Jedni říkají, že tento nucený odchod zapříčinila vzrůstající sláva Gu Taiqing jako ženy básnířky. Jiní se domnívají, že důvodem byl údajný milostný poměr Taiqing s básníkem Gong Zizhenem (1792-1841).⁸⁹ Další teorie přičítají tuto událost nešťastnému původu Gu Taiqing a skutečnosti, že ji Yuihuiova rodina nikdy nepřijala.⁹⁰ Ze střípků několika básní můžeme samozřejmě jen těžko soudit, přesto však lze věřit, že jedním z důvodů, jež vedl

⁸⁸ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.104
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

⁸⁹ A) Geremie R. Barmé, Gong Xiaogong: A Case of Mistaken Identity, Asian Studies Institute Occasional P. 2
B) Gu Taiqing ci xinshi jiping, fulu, "Guanyu dingxiang hua an" Zhongguo shudian, 2005, str.648-663, 顾太清词新释辑平附录, 中国书店, 2005年, 关于丁香花案.

⁹⁰ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe
旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.70.

Yihuiovu matku k vydání tohoto nařízení, byl také Yihuiův nejstarší syn Zaijun, který vůči svým mladším sourozencům trpěl žárlivostí a strachem o moc.

Gu Taiqing společně s dětmi žila v nuzných podmínkách domku vedle bývalých koňských stájí, na přilepšenou chovala prasata a pomocí jí byly dary a podpora ze strany přátel.⁹¹ Co se však zdálo být horší než bída, byl pocit křivdy, bezmoci, osamocení a bolesti z nepřítomnosti manžela.

V roce Jihai oplakávám manžela

己亥生日哭先夫子⁹²

Prázdná místnost, chladný východní vítr,

osamělé obydlí máčí potoky slz.

虚室东风冷，幽居洒泪泉。

V minulém roce jsme se společně veselili

dnes je mezi námi vzdálenost člověka a nebes.

去年同宴乐，此日隔人天。

Žítí i smrt je oboje pouhým zdáním,

(život je jako) plutí, (smrt jako) odpočinek, nač vyhlížet nesmrtelné.

生死原如幻，浮休岂望仙。

Když se srdce láme, jak zbytečná je nenávist,

těžko o tom však Tobě posílat psaní .

断肠空有恨，难寄到君前。

⁹¹ *Píseň na melodii Tang duo ling, Desátého dne desátého měsíce Pingshan za noci poslala starého sluhu s pytlek otrub na krmení prasatům. Následně skládám krátkou báseň, abych vyjádřila svůj hluboký dík.* « 唐多令• 十月十日，屏山姊月下使苍头送糠一袋以饲猪，遂成小令申谢 » in Gu Taiqing ci xin shi jiping 顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年.

⁹² Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.105
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

V roce Jihai během svátku Qingming posílám Zaizhaa poklonit se před manželův hrob a s bolestí skládám pravidelnou báseň

己亥清明率载钊恭谒先夫子园寝痛成一律⁹³

Hned při vstupu do údolí je cítit vůni jarní trávy,
modravě zelené borovice a jalovce chrání zdejší hrob.

入谷惟闻春草馨， 苍苍松桧护佳城。

Pramen v lese připomíná povahu ušlechtilého muže,
obětní rituály těžko jen vypoví pocity vdovy.

林泉已遂高人志， 俎豆难陈寡妇情。

Poslední dny jen starosti a strach jsou příčinou mé nemoci,
živé jsou oproti tomu mé sny z prožitých let.

近日忧劳成疾病， 经年魂梦却分明。

Zlomená duše, bojím se stát před zahálčivými květy a vrbami,
slzy máčí východní vítr, nechce se mi již žít.

伤心怕对闲花柳， 泪洒东风不欲生。

Vyjádření smutku poetickým způsobem bylo možností, jak dát průchod svým emocím.⁹⁴ Šlo o léčivý až o terapeutický proces dostupný vzdělaným ženám, jenž nám dnes přináší další pohled na vysoce osobní, intenzivní, zaujatý a vytrvalý vztah těchto žen k psaní.⁹⁵

⁹³ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.105
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

⁹⁴ Stephen Owen ke klasické definici poezie obsažené v předmluvě Knize písní: (*Báseň je to k čemu směřuje to, co je obsaženo v naší mysli. V mysli se to nazývá intencí zhi (myšlenkou), vyjádřeno ve slovech, stává se básní shi* 诗者。志之所之也。在心为志。发言为诗。) poznamenává: "Ve Velké předmluvě je **shi** (báseň) vysvětlena jako pohyb, jako "zprostornění" tvůrčího procesu v souladu s ustavenou dvojicí vnitřní a vnější, kdy ono směřování vytváří model pohybu přes hranice mezi vnitřním a vnějším prostorem. Docházeli tedy k pohybu ze stavu **zhi** do stavu **shi** jako by se **zhi** současně uvolňovalo a docházelo k uvolnění napětí vlastní stavu zhi. Tato možnost byla rozvinuta pozdějšími teoretiky, kteří hovoří o terapeutické nutnosti poezie. " in Stephen Owen , Readings in Chinese Literary Thought (Harvard-Yenching Institute Monograph Series N.30), Harvard University press, 1996, str. 40 .

⁹⁵ G. Fong, A Life in poetry in Herself an author, University of Hawaii press, 2008 str.21.

*Sedmého dne sedmého měsíce v době ročního výročí smrti manžela беру děti poklonit se před hrob v Jižním údolí, s bolestí skládám dvě pravidelné básně*⁹⁶

七月七日先夫子小祥率儿女恭谒南谷痛成二律

Tmavé stíny hor, sklánějící se slunce,
bezútěšné vanutí větru, studené hedvábné rukávce.

阴阴山影下斜阳，惨惨风吹缟袂凉。

Kolem hrobu pláčou ještě nedospělé děti,
zatímco smutkem zlomená vdova obětuje pepřové víno.

绕墓诸雏啼血泪，断肠寡妇奠椒浆。

Bylo opuštěno od cesty zesnulého otce
a nyní budou malované pavilóny sloužit pro buddhistické obřady
斯年已改先人道，妆阁权为选佛场。

Snad se o tom ten u Žlutých pramenů nedozví,
neb by se musel při vzpomínkách stejně jako já soužit.
未必九泉无见识，料应回首也悲伤。

Ze Studovny klidu a ticha a Paláce velkých jerlínů
zbyly jen rozbité střešní tašky a povalující se cihly, kam jen oko dohlédne.
平安精舍大槐宫，碎瓦零砖满目中。

Jednoho dne tu po klikatých cestách budou chodit mladé krávy a ovce
a koně tvořící stáda tu pošlapou voňavé trsy květin a trav.
将犊牛羊行曲径，成群骡马践芳丛。

To, co se zachovalo, jsou už jen verše starých básní,
jak naprázdno vyšla stavba, jíž bylo věnováno pět let.
流传剩有当年句，治造徒劳五载工。

Tuto scénu a pocity není možné vypovědět,
chlad, cikády ve starých stromech pláčou v západním větru.
此景此情言不尽，寒蝉老树哭西风。

⁹⁶ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.107
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

Z poznámky k této básni se dozvídáme, že Studovna klidu a ticha a Palác velkých jerlínů byly na příkaz Zaijuna zbořeny a Pavilón svěžního vánku, kde Yihui a Taiqing při svých cestách pobývali, přestavěn na místo pro lamaistické a exorcistické obřady. Gu Taiqing se tak stala nechtěným svědkem toho, jak jsou Yihuiovým vlastním synem bořeny výsledky manželovy práce, a ničeno to, o co se Yihui sám zasloužil a v co věřil. Spolu s Pavilónem svěžního vánku mizí také jedna z pro Gu Taiqing nesmírně cenných památek na šťastné časy strávené po boku prince Yihuie. Popisy pocitů a krajiny se vzájemně podněcují, umocňují, prolínají a spojují takovou měrou až pokračují jako jistá nálada (příchuť) básně mající podobu těžko vypověditelného smutku, i za hranicemi slov.

O problematických vztazích s Zaijunem a jeho nedostatečné poslušnosti, synovské oddanosti a bratrské lásce se dozvídáme i z titulu následujících básní: *Dvacátého prvního dne sedmého měsíce hlídač z Jižního údolí přišel oznámit: Kopec se působením horské vody sesunul. Muž, který byl původně pověřen správou lesů a polí při zdejší usedlosti, byl odvolán poté, co se Zaijun stal princem, a tak se stalo, že zde zůstalo jen pět obyčejných vojáků. Ty, které dnes zaměstnává, jsou většinou drobní obchodníci a lidé starající se o chod kuchyně, odměňuje je bez morálky a bez kontroly, i když jsou to všechno jen pochlebovači a malí lidé neschopní vykonat velké věci. Přestože je zde i několik věrných hodnostářů je mezi nimi jen několik, kteří se opovážejí kritizovat, ti, kdo normy nedodržují, přichází jen o plat, ti, kdo na normy naopak dbají, jsou propouštěni. Po celé dny jen tma a tma, klamány jsou zástupy lidí. Z tohoto důvodu tu není nikoho, kdo by dbal na obřady a oběti. Když ani bezmocným, Zhaovi a Chuovi, kteří jsou ještě v nedospělém věku, doposud nedal ani šatu ani jídla, jak by mohl zajistit opravu (zhroucené hrobky a rodinného sídla)? Když na to jen pomyslím, vnitřnosti mi šíří hořkost, nekonečná bolest!*⁹⁷

《七月廿一南谷守兵来报宝顶为山水倾陷。当初设立护卫一员办理山田事务，自载钧承袭后撤回，惟留兵丁五人而已。今伊所信用者多负贩厨役等，赏赐无节，皆谄媚小人，不谙大事，虽有旧臣数人略有规谏者，轻则罚俸，重则斥革终日昏昏，惑于群小，故祭祀簋豆之事置之不问。无奈钊，初两儿皆在幼年，而衣食尚不给，况于修葺乎？思量及此，五内焦灼，得不通哉！》

Z Gu Chuniny rozsáhlé tvorby se nám zachovala jediná píseň *ci*, jež se podobným způsobem jako předchozí básně *shi* vztahuje k událostem, jež nastaly po smrti manžela.⁹⁸

⁹⁷ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.119
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

⁹⁸ G. Fong srovnáním básnické produkce hlavních manželek a konkubín poukazuje na skutečnost, že zatímco

Na melodii Manjiang hong. Jedenáctého dne roku Xinxiu má uplynout sedmítýdenní doba od smrti Yihuiovy matky. Den předtím jsem poslala Zaizhaoa a Zaichua poklonit se k rakvi babičky a vykonat oběti. Devátého dne tohoto měsíce vyslal Zaijun posla na koni, aby v Jižním údolí rozšířil příkaz, že hlídači, pracovníci v kuchyni, nikdo nesmí od desátého dne zažehnout ohně. V době, kdy jsem dorazila, se již stmívalo. Přestože je v horách vesnická hospůdka, jelikož bylo akorát Nového roku, neprodávali zde ani horké placky. Pouze stará žena, manželka hlídače u haly, kde byly uloženy ostatky, se ohradila nad tou nespravedlností a nabídla mi zeleninovou polévku a prosté jídlo k snědku. Achhh! Lidé dávných dob říkali: Zhou, když se stal vévodou, nenabídl svým bratrům ani prostou doškovou chýš. Vskutku je tomu tak. Následně skládám tuto píseň, aby zaznamenala tuto příhodu. (str. 458)

《满江红·辛丑十一日为先姑断七之期。前一日，率载钊，载初恭诣殡宫致祭。月之九日长子载钧由南谷遣骑传谕守护官员及厨役等，初十日不许举火，予到时近黄昏深山中虽有村店，因时当新年，便饼饵亦无买处。有守灵老仆妇熊姬不平，具菜羹粟饭以进食。呜呼！古人有云：周公与管，蔡，恨不茅三间。诚所谓也。遂填此阙，以记其事》（卷五）

Malé procento písní *ci* faktografickým způsobem pojednávajících o vztahu Yihuie a Gu Taiqing, jakož i o událostech jejich společného života, nebylo, jak předpokládáme, ani tak způsobeno tím, že by snad písně byly ztraceny v procesu sestavování sbírky, jakož spíše skutečností, že písně *ci* nebyly pro určité příležitosti a určitá sdělení vhodnou literární formou. Samozřejmě v tvorbě Yihuie a Gu Taiqing existuje celá řada písní o jejich radostech z četby a z cest, z prohlížení svitkových obrazů atd., tedy o tématech, která se u nich objevují stejně tak i v žánru básní *shi*. Při porovnání obou žánrů můžeme zjistit, že v případě písní *ci* básnířky Gu Taiqing nejde tolik o záznam události s jejím přesným časovým a místním vymezením, jako spíše o rozvolněnější, často však také složitější, básnickou expresi a reflexi. Vedle písní *ci* tak

hlavní manželky se jako vdoby mnohdy stávaly ještě produktivnějšími spisovatelkami než byly za života svých manželů, jiná situace nastávala v případě žen-konkubín, které byly po smrti manžela daleko zranitelnější a vystaveny nejružnějších druhům nejistot. Ovdovělá konkubína mohla být prodána nebo vrácena do domu svých rodičů, neboť spolu s manželem přišla také o jeho ochranu. „Život básnířky slavné mandžuské básnířky Gu Taiqing toto pravidlo jen potvrzuje, jakož je současně i jeho výjimkou. Provádána jako konkubína za praprapravnuka císaře Qianlonga, prince Yihuie, Gu Taiqing utvořila se svým manželem záviděníhodný manželský svazek, v němž s Yihuiem sdíleli společný zájem o poezii, malbu a kaligrafii. Když Yihuiova hlavní manželka Miaohua v roce 1828 zemřela, Yihui se znovu již neoženil a Gu Taiqing s Yihuiem prožili šťastná léta naplněná radostí a hluboko nákloností. Hned po smrti Yihuie však byla Gu Taiqing i s dětmi vyhnána z domova. Přestože strávila několik let v chudobě a s omezenými prostředky, Gu Taiqing nejenomže sama vychovala své děti, ale pokračovala i v psaní poezie a dokonce s podporou a povzbuzením ze strany svých vzdělaných přítelkyň-básnířek jako první žena v historii napsala první román.“ (G. Fong, From the Margin to the Center in Herself an author, University of Hawaii press, 2008, str.57).

mohou působit některé básně *shi* svým oproštěným stylem pronikajícím přímo k samotnému jádru věci daleko sevřenějším, stručnějším a kompaktnějším dojmem, což často konec konců i odpovídalo závažnosti zvoleného tématu.

Pro srovnání, zde nabízím dvě ukázky z poezie Gu Taiqing. První je báseň *shi*, která vznikla v roce 1840 při příležitosti výročí Yihuiova narození. Druhou je píseň *ci* z roku 1842, kterou Taiqing napsala, když jí po čtyřech letech vyhnanství bylo umožněno vrátit se zpět do Yihuiovy rezidence u jezera Taiping.

***V roce gengzi v čase narozenin oplakávám svého zesnulého manžela*⁹⁹**

庚子生日哭先夫子

Čtyřicet dva let uplynulo jako sen,
východní vítr, teplé dny: přichází nové jaro.

四十二年如梦过，东风暖日有新春。

Půlka života jen práce a dřina, komu se s tím však mohu svěřit?

Dvě slova (život je jako) plutí, (smrt jako) odpočinek svěřuji tomuto svému bytí.

半生劳碌凭谁话？两字浮休寄此身。

Rozjímajíc nad (věčnými) proměnami mohu na chvíli zapomenout na záležitosti tohoto světa,
s knihami jako svou stravou snad přečkám tu čirou bídu.

观化暂能忘俗累，餐书或可疗清贫。

Posílám Ti zprávu ke Žlutým pramenům, abys na mě čekal.

Sama sedím a zvedám svíci, slzami mám promáčený celý šál.

九泉寄语须相待，独坐挑灯泪满巾。

Na melodie Xiqiuhua

Dvacátého prvního dne sedmého měsíce roku Rengeng jsem byla hluboce dojata, když jsem ve staré rezidenci opět spatřila náš Pavilón nebeského putování (str. 514)

惜秋花 • 壬寅七月廿一重睹邸中天游阁旧居有感 (卷五)

Nebeské putování z mých starých snů,
oproti jasnému nebi se tu stále tyčí
pavilón z oněch dávných dní.

⁹⁹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.112
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

旧梦天游，倚晴空犹是，当年楼阁。

Avšak přes zdobené dveře a řezaná okna
si pavouci potají již upletly celou síť.

绣户绮窗，蛛丝暗牵帘幕。

Po schodech se tu do všech stran šplhá plazivý fík,
na opuštěných cestách
rostou kokotice a divoký oves.

纵横薜荔缘阶，隐幽径，兔葵燕麦。

Osamělé a opuštěné.

萧索。

Krákorající při západu slunce
zůstaly tu jen straky stavějící svoje hnízda.

噪斜日，剩有营巢鸟雀。

Poznávám roh starého zábradlí.

认取栏干角。

A na skrytém místě s bujným porostem kopretin
zhlédnu právě se otevírající červené květy kdoulovců.

乱蓬蒿掩处，绽海棠红萼。

Krajina jako vždy,

lidé však nejsou jako dřív.

Komu o tom však mohu vyprávět?

景如此，人非昔，向谁寄托。

Neopovažuji se v myšlenkách vracet k uplynulým čtyřem létům:

zklamané naděje,

zraněné city, zatrpklé srdce.

不堪四载重来，怅怀抱，情伤心恶。

Těžko zapomenout.

难著。

Čelíc západnímu větru,

nemohu zastavit příval slz.

对西风，泪痕吹落。

S přibývajícím věkem přichází i pochopení, přijetí života a jeho událostí tak jak jsou, do poezie Gu Taiqing vstupuje vyrovnanější a mnohem radostnější tón. Chvilky trávené ve společnosti přítelkyň a žen básnířek dokázaly rozptýlit samotu, kterou Taiqing pociťovala po smrti Yihui. Rovněž starosti o obživu a výchovu dětí nyní nahradily příjemnější starosti v podobě sňatků a příchodu vnoučat. I toto byly chvíle, o nichž bylo třeba zpravit zesnulého manžela.

Osmnáctého dne dvanáctého měsíce roku Xinhai se oženil syn Zhao, šťastná píseň o svých pocitech¹⁰⁰

辛丑十二月十八日儿娶妇，喜而有感

Síně potažené brokátem, veselé tváře, vyšívané lotosy,

barevné stuhy, palácové lampy, atmosféra plná štěstí.

锦堂春色绣芙蓉，彩结宫灯瑞霭浓。

Radostnou událostí je, že si syn bere ženu,

při pohledu ke dveřím a zábradlí se těším, že jsou zde přítomni i vynikající manželé našich dcer.

吉事有祥儿娶妇，门阑多喜婿成龙。

Namísto Tebe jsem zařídila pohřeb i obstarala sňatky a vdavky našich synů a dcer,

stydím se však za svou neschopnost, nemoc a lenost.

代君善后司婚嫁，愧我无能病懒慵。

Mým jediným přáním je, aby ses u Žlutých pramenů více opatroval,

od nynějška do našeho rodu přibude samých vnuků

惟愿九泉加护佑，螽斯从此衍华宗。

Z básně *V osmém měsíci roku Tongzhi xinmo se léčím z nemoci v Jižním údolí a píseň báseň pro své syny a vnuky* 《同治辛未八月南谷养病示儿孙辈》¹⁰¹, kterou Taiqing složila téměř na sklonku života, se dozvídáme, že ještě před svou smrtí navštívila Jižní údolí: *Daleko od světa lidí / hluboko v horách pěstují klid mysli*. Nedlouho poté se naplnilo i přání, které Taiqing vyslovila v básni *Při příležitosti dvouletého výročí Tvé smrti vedu naše syny Zhaoa a Chua a naše dcery Shu Wen a Yi Wen do Jižního údolí poklonit se před Tvůj hrob* 《先夫子

¹⁰⁰ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.132
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

¹⁰¹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.174
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷七.

大祥率钊初两儿叔文以文两女恭谒南谷》¹⁰²: *Ve světě lidí nám nebylo přáno užít se do sytosti a Ty jsi odešel ke Žlutým pramenům / již brzy se však navrátí ony dny, kdy spolu budeme moci (v nekonečnosti) cestovat.*

Gu Taiqing byla v roce 1877 ve věku sedmdesáti devíti let pochována vedle svého manžela, prince Yihue, v Jižním údolí.

3.1.2 Gu Taiqing dětem

Přidržíme-li se předmluvy ke Knize písní, podle níž je povahu člověka možné poznat skrze jeho básně¹⁰³, o Gu Taiqing můžeme říci, že nebyla jenom oddanou manželkou a přítelkyní, ale rovněž milující a starostlivou matkou. Přestože děti netvoří tzv. *velké téma* její poezie a poměr básní jim věnovaných je v porovnání s jinými tématy malý, čistota a upřímnost citu, s níž jsou psány, z nich činí zcela nepřehlédnutelnou část díla Gu Taiqing. Na rozdíl od jiných čínských básnířek jako byly Li Qingzhao (1084-1151)¹⁰⁴ či Zhu Shuzhen (1063-1106)¹⁰⁵, Gu Taiqing o svých dětech psala¹⁰⁶, při různých příležitostech jim básně věnovala a jak se též dozvídáme, dokonce své děti učila umění psaní poezie.

Děti nebyly tématem, které by bylo vyhrazeno pouze ženám, např. v Yihuiově tvorbě nalezneme celou řadu básní, které psal o svých dětech, avšak v případě Gu Taiqing nám právě

¹⁰² Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.118
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

¹⁰³ Stephen Owen, Readings in Chinese Literary Thought (Harvard-Yenching Institute Monograph Series N.30), Harvard University press, 1996.

¹⁰⁴ **Li Qingzhao 李清照 (1048-1151)** patří mezi nejslavnější básnířky čínské literární tradice. Historikové její tvorbu považují za důležitou spojnici mezi básníky Su Shi-em (1037-1101) a Xin Qiji -m (1140-1207). Původem ze vzdělananecké rodiny byla provdána za syna ministra státu, Zhao Mingchenga, s nímž sdílela jeho zájem o knihy, starožitnosti, a epigrafii. Její šťastný svazek s Zhao Mingchengem se stal hlavním tématem jejích písní ci, z níž se bohužel dochovala jen nepatrná část. (Women writers of traditional China, ed.Kang-i Sun Chang and Haun Saussy, Stanford University Press, California, 1999).

¹⁰⁵ **Zhu Shuzhen 朱淑真 (1063-1106)** o životě této básnířky neexistují žádné přesné informace, což může vzbuzovat otázku, zda byla skutečnou historickou postavou. Její básně sebral ve 12.století úředník Wei Duanli, který se odvolával k tomu, že Zhu Shuzhen-iny písně slyšel v hospodách v Hangzhou. Sbírku básní nazval Zlomené srdce a v předmluvě, jež k ní napsal, vytvořil legendu o talentované, avšak nešťastné Zhu Shuzhen, jejíž talent nebyl pochopen jejími rodiči, ani jejím manželem. (Women writers of traditional China, ed.Kang-i Sun Chang and Haun Saussy, Stanford University Press, California, 1999).

¹⁰⁶ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002

tyto básně pomáhají dokreslit celou její básnickou, a nejenom básnickou, osobnost. Jsou to právě její básně o dětech, které jsou potvrzením velice úzkého spojení života a díla Gu Taiqing. Neboli, nadneseně řečeno, v její poezii nenalzáme nic, co by neexistovalo v jejím životě, a zároveň v jejím životě nebylo nic, co by současně neexistovalo v její poezii.¹⁰⁷

Yihui byl otcem celkem devíti dětí: nejstarší syn Zaijun 载钧, druhá dcera Zaiyuan 载远 (Meng Wen 孟文), třetí syn Zaiqin 载钦, čtvrtá dcera Zaida 载达 (Zhongwen 仲文), pátý syn Zaizhao 载钊, šestá dcera Zaitong 载通 (Shuwen 叔文), sedmá dcera Zaidao 载道 (Yiwen 以文), osmý syn Zaichu 载初 a devátý syn Zaitong 载同. První čtyři děti Yihuiovi porodila jeho hlavní manželka Miaohua, matkou ostatních pěti dětí byla Taiqing. Nejmladší synové obou manželek Zaiqin a Zaitong zemřeli ještě jako novorozeňata na spalničky.¹⁰⁸ Rodinnou situaci Yihui rekapituluje v básni *Pátého dne prvního lunárního měsíce roku Jiawu se narodil syn Tong*¹⁰⁹ 《甲午正月五日同儿生》, již napsal v roce 1834, v době, kdy se mu narodil nejmladší syn.

Rongge junwang Miaoyi ve svých třiceti šesti letech dal život Yihuiovi, Yihuiovi se ve třiceti šesti letech narodil Zaitong. Syn, do něhož vkládali největší naděje, a jenž měl být svým šťastným datem narození pro manželský svazek a pro celý Yihuiův rod darem Nebes, však nečekaně zemřel. Smutkem zdrcení rodiče složili k této nešťastné události básně.¹¹⁰

¹⁰⁷ Naproti tomu zde pro srovnání uvádím, co G. Fong napsala o důvodech absence poezie o dětech u jiných dvou žen básnířek, které patřily ke generaci o málo starší než byla Gu Taiqing: O básnířce **Gan Lirou (1743-1819)** píše: *Gan Lirou nepsala o hlavní náplni života všech žen: rození a výchově potomků. Vynechání tohoto tématu jako by odráželo komunikační funkci čínské poezie: poezie vyjadřuje to, co má člověk na srdci/na mysli a je primárně určena tomu "kdo, je schopen pochopit její tón" (zhi yin). Ještě nedospělé a nechápající děti tak nejsou ideálními příjemci. Nejčastější a nejdojemnější formou poezie o malých dětech jsou elegie, v nichž matky (i otcové) oplakávají své zemřelé děti.* (G.Fong, *A life in poetry in Herself an author*, University of Hawaii press, 2008 str.30) Z poesie básnířky **Shen Cai (nar. 1752)**, konkubíny učence Lu Xuana z Zhejiangu, nevíme, zda-li dala život vůbec nějakým dětem. Děti narozené konkubíně byly po legální i společenské stránce považovány za děti hlavní manželky. Rozpolcený společenský a emocionální status matky-konkubíny může vysvětlovat nedostatek zmínek o dětech, ať už malých či dospělých, ať už dětí hlavní manželky či jejich vlastních.

¹⁰⁸ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe
旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.31.

¹⁰⁹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.541
顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 明善堂文集, 流水编, 卷七.

¹¹⁰ Taktéž Yihui: *Dvacátého druhého dne dvanáctého měsíce oplakávám devátého syna Zaitonga, užívám rýmu osmi čtyřverší napsaných na obraz Předávání učení ve vesničce Zhoudong, jež věnuji jako obět'* 《十二月二十二哭九儿载同用题周东村传经图八绝句韵即以此图为殉》 in Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.570 顾太清奕绘诗词合集, 奕绘诗词, 明善堂文集, 流水编, 卷八.

Taiqing

*Dvacátého druhého dne dvanáctého měsíce oplakávám devátého syn Zaitonga*¹¹¹

腊月廿二日哭九儿载同

Syn Tong ještě ani nedovršíl jeden rok života

a tu mě náhle opustil a zemřel.

同儿未周岁，一旦舍我死。

Kdo říká, že po čase zapomenu,

slzy staré ženy neznají času.

谁谓久能忘，老泪无时已。

Pokud jde o básně, jež Gu Taiqing psala o svých dětem či je dětem věnovala, i zde můžeme hovořit o dvou básnických polohách a formách. Básně *shi* jsou psány téměř jako poetické záznamy do rodinné kroniky a vyprávějí o nejvýznamnějších momentech v životě jejich dětí. Mezi hlavní témata patří smrt otce, návštěvy a oběti u otcova hrobu, v pozdějších letech nástup synů do úřadu a sňatky dcer. Kroniku uzavírají zprávy o narození vnoučat, jež současně otevírají novou kapitolu příběhů o další generaci rodu Gu Taiqing a Yihui.

Nejdražší srdci Gu Taiqing byl, soudě alespoň z jejího díla, její nejstarší syn **Zaizhao**. Právě Zhao byl po Yihuiově smrti její hlavní oporou a jemu věnovala největší počet svých básní. S nejstarším synem Gu Taiqing také sdílela svoji zálibu ve starožitnostech, ve věcech krásných, prostých i neobyčejných. Příkladem je báseň o kameni, který Zaizhao Gu Taiqing přivezl z cest - *Píseň o měsíci mezi borovicemi* 《万松涵月歌》¹¹²

Následující básně byly napsány v době, kdy byl Zaizhao poprvé mimo domov, a dávají pocítit silné pouto, jež existovalo mezi matkou a synem. Zatímco v první ukázce Gu Taiqing udílí synovi formou básně dobře míněné mateřské rady na cestu, v druhém souboru básní je to nemocná matka, která v každé ze čtyř krátkých básních vyjadřuje svůj stesk po synovi a doufá, že se syn již brzy navrátí domů, aby se o ní v nemoci postaral a byl po jejím boku.

¹¹¹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.43
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷一.

¹¹² Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.128
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

*Dvacátého čtvrtého dne třetího měsíce vyprovázím syna Zhao jdoucího do Wanxian
zkontrolovat pole, skládám pro něj tuto báseň ¹¹³*

三月廿四送钊儿往完县查勘地亩， 以此示之

Neopustil jsi matku po celých sedmnáct let

a v den, kdy nyní odcházíš, je právě konec jara.

从未离娘十七年， 出门正是暮春天。

Těš se z pohledu do krajiny a jez do sytosti,

je třeba se brzy vydávat na cestu a brzy uléhat ke spánku.

饱看山水多加饭， 乍历程途要早眠。

Necvičí-li se jízda na koni a lukostřelba, schopnosti upadají,

psaní se nejlépe zdokonaluje na cestách.

骑射莫教闲里废， 文章最好客中研。

Když jsem se nasytila pobytu v přírody, bylo již k večeru,

těžko mi však utiřit svoje srdce, netrpělivě vyhlížím do dálky.

休贪风景归来晚， 难慰予心望眼传。

Druhého dne na počátku vloženého třetího měsíce jsem chorá a myslím na Zhaa ¹¹⁴

闰三月初二病中忆钊儿

Na dvorku kdoulovce,

brokáty rozkvetlé až oči přechází.

庭中海棠花， 烂漫开如锦。

Nemocná se dívám na odcházející jaro,

myslím na syna a spánek nepřichází.

多病对残春， 思儿难就寝。

Zelenavé lístky jilmu

trhám na polévku.

青青榆钱儿， 采来作羹汤。

¹¹³ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.124
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五

¹¹⁴ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.125
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五 .

Zda-li také poutník na cestách od domova
má možnost okusit jejich chut'?

游子客途中， 可有此味尝？

Listy pepřovníku jsou zelené jako mraky,
hřebíčkovce je bílý jako sníh.

椒叶绿如云， 丁香白如雪。

Nehnutě sedím a počítám, jak daleká je cesta.
Po celý den vyhlížím na cestu, kterou se budeš ubírat domů.

兀坐计途程， 终朝望归辙。

Hrud' a končetiny bolí bez ustání,
poslední den třetího měsíce u mě propukla nemoc.

胸膈痛不禁， 病发三月晦。

Tvůj mladší bratr ještě neví nic o smutku,
společnost mi dělají jen Tvé sestry.

幼弟不知愁， 伴予惟两妹。

Jelikož Yihui zemřel v době, kdy byli děti ještě velmi malé, Gu Taiqing sama věnovala výchově a vzdělání dětí velkou pozornost a péči. Ve své poezii rovněž několikrát otevřeně přiznala, že to byly právě děti, které jí byly v těch nejtěžších chvílích zdrojem síly a dávaly jejímu životu smysl.

*Letního dne poslouchám dceru Dao a syna Chua, jak čtou knihy*¹¹⁵

夏日听道初两儿读书

Spokojené květiny a stromy, stinné přístřeší travové chalupy,
vůně z vykuřovadla a již polovina sepsaných dopisů.

悠然花木荫茅庵， 一炷炉烟经半函。

V poklidu před okny učím syna a dceru,
za lehkého větru a při jasném slunci recitujeme z Knihy písní¹¹⁶.

闲向窗前课儿女， 微风晴日诵周南。

¹¹⁵ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.139
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

¹¹⁶ Konkrétně se jedná o první část Knihy písní označované jako *Zhou nan* 周南 patřící k oddílu Ódy států (*Guo feng* 国风). Od dynastie Han dále se tyto básně staly základním modelem při výuce básnického umění.

*Osmnáctého dne třetího měsíce roku Dingmo se osmý syn Zaichu oženil a pátému synovi se narodil další syn. Vše se událo mezi jedenáctou hodinou večerní a jednou hodinou ranní. S radostí skládám báseň.*¹¹⁷

丁未三月十八日八儿载初娶婦， 五儿载钊又举一子， 同在子时， 喜而记之

Květiny, vrby, jarní vítr, polovina třetího měsíce.

Klid, pohoda, radost a štěstí přišly k našim dveřím.

花柳春风三月半， 平安吉庆喜临门。

Zdobená nosítka si pomalu jedou pro nevěstu,

když náhle z vnitřku domu zazní dětský pláč a narodil se vnuk.

彩輿缓缓将迎婦， 深院呱呱又抱孙。

Dědictvím, jež neseme, je ctnost našich předků,

na bohaté stromoví a lotosy se snáší požehnání Nebes.

余荫感承先世德， 繁枝真荷昊天恩。

Jen málokdy se stane, že se věci takto šťastně sejdou,

budiž to předzvěstí hojných a úspěšných potomků.

从来万事难逢巧， 预兆绵绵瓜瓞藩。

Zatímco básně *shi* se zdají být soupisem těch hlavních životopisných momentů a všeho, co k nim v dané chvíli náleželo, písně *ci* tyto záznamy jako by zpětně otevírají, rozšiřují, obohacují a znovu po svém vypráví o tom, jaké ony poetické momenty života vlastně byly. Písně *ci* o dětech jsou často lyrické črty inspirované okamžikem, písně o básnících, básně o písničích skládané s dětmi a pro ně.

Na melodii Yin chun le

Čtvrtého dne prvního měsíce nového roku Yiwei se dívám na Zhaoa a další děti, jak trhají pelyněk, (str. 64)

迎春乐 • 乙未新正四日， 看钊儿等采茵陈（卷一）

Během posledních dní kolikrát již vanul východní vítr?

Brzy jsou vidět,

včely.

东风近日来多少？ 又早见， 蜂儿了。

¹¹⁷ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.155

Několik papírových draků se vznášejí vysoko na nebi
a díky nim tak vyniká
modř bez mraků.
纸鸢几朵浮天杪， 点染出， 晴如扫。

Na teplých místech,
chomáče a chomáče mladé trávy.
暖处有， 星星细草。
Dívám se na hlouček dětí,
jak podél schodů cosi hledají.
看群儿， 缘阶寻绕。
To sbírají pelyněk a jitrocel
a v rukách drží malý košík.
采采茵陈芣苢， 提个篮儿小。

Děti sbírající květy, zdánlivě prostý okamžik, jenž však díky umu Gu Taiqing získává na nesmírném kouzlu a působivosti. S lehkostí, jemností a čistotou stylu vlastní Gu Taiqing je tu vykreslena scéna z počátku jara. Východní vítr, včely a rašící tráva jsou symboly probouzející se jarní krajiny, kde je přítomnost lidí pouze naznačena papírovými draky tiše se vznášejícími nad krajinou. Obraz jarní krajiny je však pouhou kulisou příběhu pro Taiqing daleko důležitějšího a osobnějšího, jakým jsou hrátky jejího syna. Gu Taiqing jako básnířka a matka vytváří básnickou miniaturu, která je naplněna mateřskou něhou a láskou, zároveň však neupadá do přílišné sentimentality a banálnosti. Právě udržení této velice křehké hranice je potvrzením vybraného básnického způsobu Gu Taiqing.

Podobná je svým charakterem píseň *Opěvuji fábořek u záhonu květin složená na melodii Tančící letní vítr (Wu chun feng) 《舞春风 • 咏花幡》*¹¹⁸, kde se v předmluvě k básni praví: *Sotva vinná réva venku za okny vyrazila nové květy, už je straky v ústech odnášejí pryč. Co s tím však nadělat. Syn Zhao nastříhal z pětibarevného hedvábí proužky, přivázal je na bambusovou větev a nechal ji vztyčit. Nejenom že fábořky plápolající ve větru mají svůj půvab a hrozny mohou dozrávat, zároveň je mi dopřáno těšit se ze synovy moudrosti. S radostí skládám tuto krátkou píseň.*

顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷六.

¹¹⁸ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.439

顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷五.

Gu Taiqing se nechala inspirovat každým okamžikem a v sebemenší maličkosti nacházela krásu. O to více to však platilo, pokud se součástí takové scény staly děti, neboť ty dodaly kouzlo úplně všemu.

Další píseň Gu Taiqing napsala o obrazu, který posléze věnovala Yihuivě nejstarší dceři **Mengwen**. Mengwen v tomto roce dovršila sedmnáct let a byla provdána za mongolského prince jménem *Chedengbazaner*. Obraz plný symboliky měl být nejenom darem v upomínku, ale i přáním všeho dobrého do života.

Na melodii Zhegu tian

Pro Mengwen maluji obrázek zimních květů a skládám o něm píseň (str. 49)

鹧鸪天 • 为孟文写冬花小幅并题 (卷一)

Za okny v chladu kvetoucí slivoň ohlašuje brzký příchod jara,
horský čajovník z čerstva rozevřel své červené květy.

窗外寒梅报早春， 山茶红绽十分新。

Bohyně řeky Luo kráčející po vlnách,

jejíž půvab nelze zachytit.

宓妃小试凌波袜， 意态由来画不真。

Plody požívané na nebesích mají svoji příčinu na tomto světě.

天上果， 世间因。

Ať květiny (z obrazu) vždy shlíží na dívku z nefritové síně.

花枝常对玉堂人。

A když se v noci probouzíš v paláci Hanzhang, věř,

že Ty jsi těmi půvabnými květy slivoní.

夜来睡起含章殿， 疏影婷婷是化身。

První sloka písně je vykreslením obrazu tentokrát však básnickou formou. Slivoně a horský čajovník jsou nejenom symboly nadcházejícího jara, ale také předzvěstí radosti a štěstí. Druhá sloka oslavující Mengwen napovídá, že je to právě její krása a ctnosti, jež jsou tu zvětšeny jako květy slivoní.

Chedengbazaner 车登巴咱尔, šlechtickým titulem *zhaoyong qingwang* 昭勇亲王 a přezdívkou *Xingzhuang* 杏庄, od mládí vyrůstající v Pekingu a znalý čínštiny, mandžuštiny i

čínské malby se všestrannému talentu Gu Taiqing velice obdivoval. Důkazem je nám například následující báseň, kterou Gu Taiqing na žádost mongolského prince připsala na jeho vlastnoručně malovaný vějíř. Právě zde je nám poprvé nabízen pohled na krajinu zcela odlišnou než jsme byli zvyklí z jiných básní Gu Taiqing. Živě nám před očima vyvstává oblast rozlehlých stepí a pouští, kde v poklidu žije národ statečných válečníků. Narozdíl od klasických popisů oblasti divokého pohraničí, však Gu Taiqing nelíčí mongolskou step jako nehostinné a počasím nevlídné místo. Naopak v jejích očích mělo toto místo svůj, byť trochu romantizující, půvab.

Na melodii Qingshan xiangsong ying

Zet' Xingzhuang fanwang žádá o báseň na vějíř "Scénérie z pohraničí" (str. 486)

青山相送迎 • 藩王杏庄婿以塞上景团扇嘱题 (卷五)

Smutný hlas rohů,
vracející se husy,
vojtěška, západní vítr, statné válečné koně.
角声悲, 雁行归, 苜蓿西风战马肥。
Jurty vztyčené v blízkosti vod.
毡庐傍水支。

Mraky letící nad průsmykem,
kouř z přípravy jídel za soumraku,
na pískách při březích řek skloněné smuteční vrby.
塞云飞, 暮烟炊, 野岸平沙细柳垂。
Na podzim modř a zeleň hor.
秋山积翠微。

Tato i následující píseň dokládají, že skládání básní a malování obrazů bylo naprosto běžnou formou interakce nejenom navenek, směrem do společnosti, ale i směrem dovnitř, mezi jednotlivými členy rodiny.

Na melodii Nanxiang zi

Jeden den po Svátku dračích člunů přišla čtvrtá dcera Zhongwen se skleněným paravánem požádat o obraz orchidejí s několika verši. Poté skládám tuto báseň. (str. 485)

南乡子 • 端阳后一日， 四女仲文以玻璃小屏乞兰花并索题， 遂作此 （卷五）

I když je již po Svátku dračích člunů,
několik dní vítr a déšť přinášejí chlad.

节侯过端阳， 风雨连朝作嫩凉。

V ženských komnatách zvedáme závěsy a spolu se smějeme a veselíme,
lahodné víno.

画阁卷帘同笑语， 琼酒。

Mezi listy orobince a květy granátových jablek plavíme po vodě nefritové poháry.

蒲叶榴花泛玉觞。

Lehce omámená maluji vůni podzimu,
jak mě žádá dcerka držíc se kraje mého oděvu.

薄醉写秋芳， 娇女牵衣向阿娘。

A ještě připsat několik veršů nové básně,
mlhavo.

更要新诗题几句， 微茫。

Vybavují se mi slova z básně o Setkání s hořkostí - pás vůně.

记出《离骚》一段香。

Píseň nás zavádí do ženských komnat, kde matka s dcerou tráví čas malbou a skládáním veršů. Popsaná atmosféra se na první pohled příliš neliší od známých to pánských literátských večírků, kde se hojně popíjelo víno a skládali verše. V případě Gu Taiqing a Zhongwen však můžeme předpokládat, že jsou tato slova spíše ustálenými básnickými obraty používanými pro postižení onoho tvůrčího naladění, při němž vznikají básně. Daleko výrazněji se tak do popředí básně dostává vřelý vztah mezi matkou a dcerou.

O další báseň přišla **Zhongwen** svoji nevlastní matku požádat v době, kdy byla jako žena *Zi Bochanga* 子博昌 v očekávání potomků. Obraz s idealizovanou krajinou plnou hrajících si dětí ožívá pod několika básnických doteky ve scénu plnou života, v níž se rozléhá

dětský smích jako symbol největší radosti ve světě lidí. Popis je zároveň vyjádřeným přáním, aby se přesně takovýto obraz stal pro Zhongwen skutečností.

Na melodii Zui taiping

Čtvrtá dcera Zhongwen žádá o báseň k Obrazu hrajících si dětí (str. 528)

醉太平 • 四女仲文索题 《戏婴图》(卷五)

Nad vyřezávaným zábradlím jasný měsíc,
čistý půvab květů slivoní,
větve bambusu jedna přes druhou leží na zemi.
雕阑月明, 梅花韵清, 竹枝满地纵横。
Je slyšet dětský smích.
听儿童笑声。

Ve dvoře vítr a rosa,
čí jsou to tu děti?
风庭露庭, 谁家弟兄。
Opravdová radost ve světě lidí
je znamením (příchodu) mnoha synů a hrajících si dětí.
人间至乐真情, 兆多男戏婴。

Jak se dovídáme s titulu několika básní *shi* Gu Taiqing často spolu se svými dcerami, snachami a dalšími členkami rodiny trávil čas skládáním básní a nejrůznějšími básnickými hrátkami.

Na konci jara se spolu se snachou Xiutang, dcerami Shuwen a Yiwen a sestřenicemi učíme básním tak, že skládáme báseň o čtyřech větách. Byla jsem požádána, abych napsala báseň. Následně skládám tuto pravidelnou báseň. ¹¹⁹

《暮春闲吟将得四句倩秀塘媳叔文以文两女姑嫂学诗倩予代写遂足成此律》

Obzvláště velký zájem a nadání projevovala nejmladší dcera Yiwen.

Za dlouhého léta a vytrvalých dešťů sedmá dcera Yiwen skládá celkem čtyři básně o sněžné, měsíční, větrné a deštivé noci každou na určený rým. ¹²⁰

《长夏连雨七女以文拟雪月风雨四夜索咏各限韵》

¹¹⁹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.134
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

¹²⁰ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.155
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷六.

3.2 Gu Taiqing a básnířky

Co se týká ženské literatury, jak poukazují Wilt Idema a Beata Grant ve své obsáhlé publikaci *Červený štětec, ženy spisovatelky císařské Číny*¹²¹, přestože po dvě tisíciletí trvání císařství bylo psaní mužskou záležitostí spojenou s účastí na veřejném životě ve službách císaři v některé z funkcí složitého úřednického aparátu, ženy v Číně nejméně od počátku dynastie Han (206 př. n. l. – 220 n. l.) také psaly, a to v daleko větších počtech než, jak se donedávna obecně soudilo. Zpočátku to byly zejména ženy z Vnitřního paláce a dcery významných šlechtických rodů, které dominovaly ženské literární scéně do počátku 10. století. Vynález knihtisku v 11. století umožnil rychlejší šíření psaného písma a vedl k tomu, že Vnitřní palác postupně ztratil na svoji centrální úloze, pokud jde o produkci textů psaných ženami, a vedoucí úloha se přesunula mimo císařský dvůr na ženy jako byly vzdělané mnišky a kurtizány. Problém s mapováním počátků ženské literatury tkví ovšem v tom, že se z tohoto období nepodařilo zachovat kompletní sbírky děl, neboť i od těch nejvýznamnějších autorek máme dnes jen hrstku básní či jiných textů.

První důležitý zlom nastává na počátku sedmnáctého století, kdy se významně navýšil počet píšících žen a přibýlo též na počtu sbírek ženské tvorby. Tradiční bibliografie ženské literatury uvádí na čtyři sta jmen žen autorek pro dynastii Ming (1368 to 1644) a více než tři tisíce jmen pro dynastii Qing (1644-1911), s tím že pro dynastii Qing jsou známy tituly více než dvou tisíc sbírek. Tento fenomén je o to pozoruhodnější, vezmeme-li v úvahu, že se jednalo v postatě o regionální vývoj, neboť většina píšících žen pocházela z oblasti měst Hangzhou a Suzhou. Jeden z faktorů, který stál za zvyšujícím se počtem žen spisovatelek byl ekonomický vzestup Jiangnanu¹²² spojený s rozvojem obchodu, zemědělství a řemesel, jenž přinášel hromadění bohatství v soukromých rukách, a tím podněcoval rozkvět luxusních odvětví a vzdělanosti. Čím dál tím více vznešených rodin bylo schopno a též ochotno poskytnout svým dcerám a manželkám příležitost ke vzdělání, a tím též potažmo k četbě a osobní spoluúčasti na literárních aktivitách. Dalším významným faktorem byl vzestup tiskařského průmyslu, který trval po dobu dalších sto let. Vydavatelé se ve své snaze uspokojit rostoucí a náročnější čtenářské publikum obraceli k novým materiálům a tématům, jež skýtaly žánry jako drama, fikce a též ženská literatura - literatura vytvářená ženami. V 17. století tak přibývá individuálních sbírek, jakož i antologií ženské literatury. Tyto antologie nejenom

¹²¹ The Red brush, writing women of Imperial China, Wilt Idema a Beata Grant, Harvard University Asia Center, Harvard University Press, Cambridge (Massachusetts) and London 2004.

¹²² Jiangnan 江南, doslova na jih od Dlouhé řeky, je oblast zahrnující jižní část provincií Jiangsu a Anhui a severní část provincií Jiangxi a Zhejiang.

zvýšily viditelnost ženské literatury, ale zpětně též inspirovaly k psaní další ženy. Toto nanejdříve slibně se vyvíjející období uzavřel pád Mingů v roce 1644.

Za druhý vrchol ve vývoji čínské ženské literatury je možné označit druhou polovinu 18. století až první polovinu 19. století. Významná úloha písníček žen ve dvou velkých románech osmnáctého století, *Sen v Červeném domě* od Cao Xueqina (vyd.1791/1792) a *Literáti a Mandaríni* od Wu Jingzia (vyd.1806), poukazuje na skutečnost, že vzdělané ženy patřily k běžnému koloritu elitní společnosti své doby. To však představovalo jen nepatrný zlomek toho, jak velký rozkvět ženské literatury nastal v druhé polovině 18. století. Několik předních básníků jako Yuan Mei (1715-1797) a Chen Wenshu (1771-1843) nejenom přijímali jako své studenty i ženy, ale dokonce z básnické tvorby svých následovnic utvářeli celé antologie. Takový vývoj opět rozhořel horlivé diskuze o oprávněnosti a významu ženského vzdělání. Čínská ženská literatura tohoto období se rovněž v mnoha ohledech odlišovala od směru, jenž literatura nabrala v 17. století. Ovládnutím říše Mandžuy provázela řada kulturních a společenských změn, s níž vzala za své kultura vzdělaných kurtizán v Jiangnanu. Rovněž intelektuální forma chanového buddhismu uvolnila cestu tradičnějším kultům zbožňování a náboženské piety a spolu s tím se takřka vytratila tvorba učených mnišek. Autorkami nové literatury se staly převážně ženy ze vzdělaneckých a vyšších společenských kruhů. Zatímco po společenské stránce se tedy jednalo o daleko uniformější a homogennější společnost písníček žen, žánry, v nichž tvořily, stejně jako témata, jež obsáhly, byly rozmanitější než kdykoliv dříve. Ženy v této době nepsaly jen poezii, ale též sestavovaly antologie. Některé psaly kritická díla a komentáře, jiné prosluly jako autorky divadelních her. Ženy v té době rovněž objevily vypravěčské možnosti žánru *tanci*, velice populární formy prosimetrických balad. Pro srovnání s předcházejícím obdobím rovněž stojí za to uvést, že od propuknutí Taipinského povstání v roce 1850 až do konce dynastie Qing se novými centry kulturních aktivit staly Peking a Šanghaj.

3.2.1 Básnický kroužek Podzimní červeně (Qihong yinshe) 秋红吟社

Gu Taiqing nebyla básnickou partnerkou pouze pro svého manžela, děti a příbuzné, nýbrž svým nadáním si brzy dokázala získat uznání řady významných osobností své doby, patřily mezi ně např. básnířky Wu Zao, Shen Shanbao a další (viz. níže). Yihuiovo vysoké postavení coby prince Gu Taiqing dále přinášelo řadu vzácných příležitostí k seznámení se se ženami ze vznešených rodin, kde vzdělání i pro ženy bylo po generace více než samozřejmostí, ba přímo

společenskou nutností a očekáváním. Taiqing se tak stala nejenom vůdčí postavou pekingských literárních kruhů, ale díky dobrým vztahům s rodinami jako byly rodiny Xu 许, Qian 钱, Ruan 阮 udržovala kontakty i s básnickými osobnostmi oblasti Jiangnanu. Nemůžeme si však představovat velkou otevřenou společnost přístupnou ženám stejně jako mužům, spíše se jednalo o poměrně malé skupinky žen básnířek, manželek úředníků a vzdělaných mužů, které si společně krátily chvíle skládáním veršů, cestami do přírody, výměnami básní a darů. Byť se jednalo o málopočetné skupinky, existovaly mezi jejími členkami velice silné vazby fungující často na velké vzdálenosti. Dochovaly se nám tak například básnické korespondence mezi básnířkami, které se nikdy nepotkaly nebo se potkaly až o mnoho let později, avšak jejich básně je pojily napříč časem a místem.

Nejintenzivněji se Gu Taiqing angažovala na společenském životě žen básnířek po Yihuiově smrti, když v roce 1839 stála u zrodu *Básnického kroužku podzimní červeně* (*Qiu hong yin she*) 秋红吟社¹²³. O vzniku této společnosti máme záznam v *Povídání o básnění významných dam* (*Mingyuan shihua*) od Shen Shanbao, kde se stojí: *Jednoho podzimního dne v roce Jihai jsem já, Taiqing, Pingshan, Yunlin a Bofang založily Básnický kroužek podzimní červeně, jako jednu z prvních jsme složily píseň O svlačci na melodii Queqiao xian.*¹²⁴

Na melodii Queqiao xian

Svlačec (na téma zadané v kroužku)

鹊桥仙 • 牵牛 (社中课题)

Vlákno a vlákna tenkých popínavých stonků,
vrstva za vrstvou hustých listů,
zeleň zarůstající dřevěná vrátka malého dvorku.
丝丝柔蔓, 层层密叶, 绿锁柴门小院。
Zahalený měsíc visící ve větvích stromoví,
dávno je však tomu,
co zemi pokryly kvetoucí svlačce.
朦胧残月挂林梢, 早已是, 牵牛开满。

¹²³ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe
旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.90.

Jediný den, chladivá rosa
a měsíc vrhající do poloviny plotu svůj stín,
když se do dálky kloní Mléčná dráha.
一天凉露， 半篱疏影， 缥缈银河斜转。
Zbytečně jsi dal jméno souhvězdím na obloze,
ať přadlenka
(s pasáčkem na sebe) myslí, jak chtějí, Ty se nestaráš.
枉将名字列天星， 任织女， 相思不管。

Celou báseň Gu Taiqing vystavěla na homofonii slova svlačec *qianniu hua*, který se v čínštině vyslovuje stejně jako souhvězdí Nebeského pasáčka *qianniu*. Počátkem podzimu vykvétající svlačce připomínají příběh o hvězdných milencích, pasáčkovi a přadleně, kteří jsou od sebe odděleni Mléčnou dráhou a mohou se sejít pouze jediný den v roce, sedmého dne sedmého měsíce, kdy se slétnou straky, aby svými křídly vytvořily most. Gu Taiqing umně kombinuje popis pozemského světa s popisem světa na obloze. Oba světy se jeden v druhém zrcadlí a zároveň prolínají jeden do druhého. Rozkvetlé svlačce tak symbolizují touhu pasáčka po své milé. Z neznámého důvodu je však setkání neúspěšné a oba milenci zůstávají odděleni ve dvou neprostupných světech. Tuto píseň je tak možné číst i jako popis nešťastného osudu Gu Taiqing a Yihuie.

Básnický kroužek Gu Taiqing přinášel nejenom jisté rozptýlení po smrti manžela, ale i možnost, jak v prostředí stejně nadaných a vzdělaných dam tříbit vlastní básnický vkus a talent. Skládání básní podle společně zadaných témat nebylo jen kratochvílí a básnickou soutěží, nýbrž i prostorem, kde bylo možné porovnáním svého díla s díly ostatních dojít k novým a lepším způsobům svého vlastního básnického vyjádření. V tomto bezpochyby velmi inspirujícím období Gu Taiqing vytvořila řadu básní, jak v žánru básní *shi* tak písní *ci*.

Setkání žen básnířek naplňovala kromě básní též hudba jako nejčistší estetická forma. Následující báseň je záznamem jednoho takového setkání, kdy se naslouchalo hudbě a současně skládaly básně. Píseň oslavuje hráčku na *qin* a její mistrovské vystoupení, které posluchače postupně přivádí do nejrozličnějších hudebních krajin. I zde však platí, že skutečný požitek z hudby je nabídnut pouze tomu, kdo je *zhiyin*, skutečný přítel, schopný uchopit a sdílet hráčovo nitro. Ideálem básnické či hudební skladby zůstává jisté naladění, jež pokračuje po doznění básně či melodie až do ticha. Předobrazem takového stavu je prázdné a současně plné ticho hor.

¹²⁴ «名媛诗话»: 己亥秋日，余与太清，屏山，云林，伯芳结秋红吟社，初集《牵牛仙》，用鹊桥仙调。

Na melodii Gaoshan liushui

Naslouchám hře na qin (téma zadané v kroužku) (str.415)

高山流水 • 听琴 (社中课题) (卷四)

Sedm strun popisuje jemný cit.

七条弦上写柔情。

Jedna za druhou

rozehrávají zvuk podzimu.

一丝丝，弹动秋声。

Vítr pleská o závěsy v oknech,

ve stínu květin ti, kteří naslouchají.

风拍小帘栊，花阴恰有人听。

Stíny banánovníků

cloní červeným světélům.

芭蕉影，隔住红灯。

Jasně zní.

Nedostižné melodie o tekoucích vodách a vysokých horách

jako jemné poklepávání na nefritové destičky a hlazení ledových strun.

分明是，流水高山绝调，戛玉敲冰。

Jako orchidej pro ozdobu

se zpod zápěstí line libá vůně.

是幽兰制佩，腕底散芳馨。

Svěží vánek.

泠泠。

Po prázdném nebi táhnou divoké husy,

při studeném břehu

klidné vody a hladký písek.

虚空度鸿雁，寒浦外，水净沙坪。

Na jakém místě pod wutongy zní tklivý pláč,

jež doprovází padající listy lehce tančící ve větru?

何处怨苍梧，送落叶舞风轻。

Zatahujeme rudé závěsy,

tempo písně se zpomaluje, struny se zastavují.

掩朱帷， 拍缓弦停。

Noc je hluboká

a my omámeny hudbou z tenkých prstů

si lehce pomýlíme souhvězdí na nebi (při cestě domů).

夜深也， 还怕纤纤素指， 错点明星。

Ticho beze slov

jako zeleň kopců nad řekou.

默无言， 恍若江上数峰青。

Jak nám potvrzují tato a jí podobné básně, členky Básnického kroužku podzimní červeně byly dámy všestranně nadané a mnohé z nich zvládaly psaní básní stejně tak dobře jako malbu či hru na hudební nástroj. Právem je tedy o nich možné říci, že jejich setkávání byla daleko více než jen společenskou záležitostí. Básnířka Shen Shanbao napsala čtyři krátké básně na čtyři témata, jež ve stručnosti shrnují to, jak takové dámy trávily svůj čas. Jako odpověď Shen Shanbao Gu Taiqing následně vytvořila obdobný cyklus čtyř básní *shi*, kde již tituly jednotlivých básní hovoří samy za sebe: *V pavilónu lotosů hraji na qin* 《荷榭弹琴》, *Pod borovicemi hraji šachy* 《松下围棋》, *Ve stínu wutongů se učím kaligrafii* 《桐阴摹帖》 a *U okna s banánovníky si prohlížím obrazy* 《蕉窗读画》¹²⁵.

Jistým specifikem tohoto spolku, jenž se odrazil v atmosféře některých básní, bylo prolínání severního a jižního básnického stylu spočívajícího především v odlišné básnické obrazovosti patrné například při popisu krajin. Gu Taiqing většinu života strávila v Pekingu, avšak vzpomínky na Jiangnan byly v její paměti stále živé. Básnířky jako Shen Shanbao, Xu Yunlin a další pocházely z jihu a na sever přišly teprve jako doprovod svých manželů vykonávajících v Pekingu úřad.

Milou literární hřítkou o věcech obyčejných je ukázka následující, kde se básnickým zadáním tentokrát ve stylu básní *shi* stal *kang* - vyhřívaná postel a pec poskytovala obyvatelům domu příjemné pohodlí především během studených zimních měsíců

¹²⁵ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.158
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷六.

Teplý kang¹²⁶ (téma zadané v kroužku)

暖炕 (社中课题)

Když vítězí lidská síla nad silou nebes,

teplo a chlad mohou měnit svůj čas.

人力胜天力，炎凉竟可移。

rozpouští se teplo a yang zažehává oheň,

stoupá červený dým jako nad Youqiho hrobkou.

暖融阳燧火，烟霭蚩尤旗。

To díky němu mohu sedět před rozkvetlými květy,

i když jezírko venku pokrývá led.

能使花盈座，何妨冰满池。

Mohu si ve světle zdobených oken prohlížet svítky

a za noci při červených svících hrát šachy.

绮窗晴展画，红烛夜敲棋。

Lehounce přiléhá dvojitý oděv k tělu

hluboko v komnatách visí vyšívané závěsy.

细细重裯稳，深深绣幕垂。

Není třeba uhlí na zápal jako do trojnožky

a je daleko lepší než matrace a kůže.

不须金鼎炭，远过绿熊皮。

Pak jsou tu však i ti, kteří létají tryskem na koních

a jen těžko uniknou závanům sněhu a větru.

亦有奔驰者，难辞风雪吹。

Toto zde však může být zváno skutečným pohodlím

cožpak cesty nebes nejsou sobecké?

晏安诚所谓，天道岂无私。

Z tématických básní Kroužku podzimní červeně se dochovaly ještě například básně o květinách, o obrazech a cestách do přírody. Složení básnické společnosti a počet jejích členek nebyl po dobu působení spolku neměnný. Kromě Gu Taiqing a Shen Shanbao jeho členkami

¹²⁶ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu taiqing shici, Tianyouge shiji, str.111
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷五.

byly sestry Xu Yunlin 许云林 a Xu Yunjiang 许云姜, básnířka Xiang Pingshan 项屏山, Qian Bofang 钱伯芳, Chen Suan 陈素安, Dong A Shaoru 栋阿少如, Dong A Wuzhuang 栋阿武庄 a Fucha Ruixian 富察蕊仙.¹²⁷ Nejvíce písemných záznamů o aktivitách společnosti máme ze čtyř let připadajících na čtyřicátý první až čtyřicátý čtvrtý rok života Gu Taiqing (1839-1843). Po roce 1843 mnohé z jejích přítelkyň následovalo své manžele zpět domů nebo na posty v jiných částech Číny. Tím se končí činnost této básnické společnosti a s ním také jedno i po básnické stránce z nejvýznamnějších období života Gu Taiqing. Zhruba o dvacet let později Gu Taiqing vzpomíná na tato léta plná přátelství v pravidelné sedmislabičné básni, kterou zároveň opatřila dlouhou předmluvou.

*U deštivého okna vzpomínám na věci minulé*¹²⁸

雨窗感旧

Za dlouhého léta v prvním roce éry Tongzhi sedím mezi volně rozloženými knihami. Ve Studiu červeného deště si namátkou prohlížím naše díla o kdoulovci v květináči. Naše dávné cesty po památných místech se již proměnily v oblaka plující na horizontu nebe. Nyní na mě doléhá věk, mé tělo je staré a znavené a vše se podobá na ranní rosu na květech za rozbřesku. Když kdoulovce sahaly až na stůl, ve Studiu červeného deště jsme soupeřily v skládání veršů o květinách v květináči. Když chomáče z vrb pokrývaly schodiště, v Pavilonu nebeského putování jsme podle vybraného tématu psávaly básně. Dnes je tomu však tak, že některé přítelkyně odešly po boku svých manželů jako Xu Yunjiang do Hubeie, Qian Bofang do Si Chuanu a Dong A Shaoru do Gansu; jiné jako Fucha Ruixian, Dong A Wuzhuang, Xu Yunlin a Shen Xiangpei již pobývají u Žlutých pramenů. Ze sester naší společnosti jsme tu zbyly jen dvě, Xiang Pingshan a já! Dvacet let se rozplynulo rychle jako oblaka. Ach, jaký smutek!

Co je nejtěžší rozptýlit, jsou myšlenky, jež nás omotávají.

Události uplynulých dob mám stále jako by před očima.

最难解处是萦牵，往事思量在眼前。

Ze stínů v malém dvorku se stal vytrvalý déšť,

u osamocení okna sedím zpříma jako při meditaci.

¹²⁷ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.93.

¹²⁸ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.170 顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷七.

小院连阴成积潦，幽窗兀坐似苦禅。

Četba lehce navozující spánek krátí dlouhý den

situace není taková, jak mysl touží, blíží se konec roku.

书能引困消长昼，境不如心促短年。

Vzpomínám na všechny přítelkyně, sestry dávných dob,

jedny cestují po úřednických postech, jiné se navrátily ke Žlutým pramenům.

回忆旧时诸姊妹，几游宦海几归泉。

Gu Taiqing však na čas strávený se svými přítelkyněmi nikdy nezapomněla. V době, kdy psala román *Pokračování snu v červeném domě* (*Honglou meng ying* 红楼梦影), život Kroužku podzimní červeně se jí stal předlohou pro jeho příběhy, stejně tak jako pro jeho postavy románových hrdinek. Gu Taiqing v něm dokonce v nezměněné podobě použila některé ze společně složených básní.¹²⁹

Než se blížeji podíváme na podobu básnického přátelství Gu Taiqing s jednotlivými básnířkami, připomeňme si, že poezie měla vyjadřovat to, co je obsaženo v srdci/mysli, a měla být směřováno tomu, kdo je schopen pochopit její tón *zhiyin*, tedy pouze ten, kdo je skutečný přítel. Podle počtu zachovaných básní můžeme oprávněně soudit, že ženská společnost sehrávala v tvůrčím, jakož i emocionálním životě Gu Taiqing významnou roli.

3.2.2 Gu Taiqing a sestry Xuovy

Xu Yunlin a Xu Linjiang, dvě básnířky z Qiantianu (dnešní Hangzhou), se během svého pobytu v hlavním městě staly nejbližšími přítelkyněmi Gu Taiqing. Se setrami seznámila Gu Taiqing pravděpodobně prostřednictvím Yihuiova učitele, ctihodného pana **Xu Qiutao** 许秋涛, jednoho ze členů rodiny Xu. Otcem sester Xuových byl **Xu Zongyan** 许宗彦, muž mimořádného nadání, který se po dvou měsících působení na ministerstvu vojenství rozhodl odejít do ústraní a zasvětit život studiu literatury, psaní, sběratelství a budování rozsáhlé knihovny. Manželkou Xu Zongyana byla **Liang Desheng** 梁德生 (1771-1847). Původem ze staré vzdělanecké rodiny a sama vynikající básnířka vydala Liang svoji vlastní sbírku poezie s názvem *Básně ze studia starobylého jara* (*Gu chun xuanji*). Po manželově smrti Liang Desheng

¹²⁹ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.165.

osobně dohlížela na vzdělání svých dcer Yunlin a Yunjiang, jakož i neteře Wang Duan. To, že se dívkám jen těžko mohlo dostat lepšího vzdělání, dokládá i skutečnost, že se všechny staly vynikajícími básnířkami, kdy úspěchy Wang Duan¹³⁰ jsou dnes asi nejvíce známé.

Yunling a Yunjiang, slavné básnířky slavného rodu, se staly manželkami stejně významných mužů své doby. Yunlin byla provdána za syna bývalého inspektora Sun Qiua, **Sun Chengxun** 孙承勋 (jménem Ziqin 子勤), s nímž měla dceru Jinglan 静兰. Yunjiang se stala manželkou syna konfuciánského učence Ruan Yuana, **Ruan Fu** 阮福 (jménem Ciqing 赐卿) a měli spolu syna Enguanga 恩光.

Gu Taiqing se tak svým přátelstvím s Yunlin a Yunjiang dostala do okruhu lidí, jejichž pověst byla známa široko daleko a o jejichž výjimečném nadání nebylo žádných pochyb. Jelikož i Yihui a Gu Taiqing sami pocházeli z rodin, kde vzdělání mělo vždy své přední místo, vytvořily se mezi oběma rodinami velmi blízké vztahy dokumentované mimo jiné velice početnou básnickou korespondencí vedenou při různých příležitostech mezi různými jejich členy. Nebyla to pouze básnická výměna mezi Gu Taiqing a Yunlin a Yunjiang, ale také mezi Yuhuiem a Ruan Yuanem. Jsou tu rovněž básně od Yihui a Gu Taiqing určené pro Liang Desheng a Ruan Yuana atd. Jako příklad uveďme cyklus básní *shi*, jež Yihui a Gu Taiqing psali o kamenech dovezených Ruan Yuanem z Yunnanu. Oblast Dali v Yunnanu bylo pověstné kameny, které svým zabarvením evokovaly rozmanité obrazové motivy, psát básně o kresbách na kamenech tak manželům přinášelo stejnou radost, jako když psali básně o svitkových obrazech některého ze slavných mistrů. *Třicet dva básní k zapůjčeným kamenným obrazům, skládáno společně s manželem* 《借读石画诗三十二首，同夫子作》 (str. 61). *Osmnáct básní na téma pokračujeme ve čtení kamenných obrazů, skládáno společně s manželem* 《续读石画诗十八首，同夫子作》.¹³¹

Důkazem toho, že si rodiny byli navzájem opravdu blízké a její členové společně sdíleli šťastné a nešťastné okamžiky svých životů, jsou ku příkladu básně, jež Yihui a Gu Taiqing složili na obraz Jinglan, dcery Yunlin, která zemřela ve velice mladém věku: *Taiqing - píseň Na melodii Ruyan fei, Báseň o obraze Stín kvetoucího kaktusu a stopy po snu* 《乳燕飞·题昙影梦痕图》.¹³²

¹³⁰ **Wang Duan** 汪端 (1793-1838) patří mezi jedny z nejslavnějších básnířek dynastie Qing. Svým sňatkem s Chen Peizhiem se stala snachou patrona umění a ženských básnířek, Chen Wenshu. Vyдалa antologii mingské poezie Vybrané básně třiceti básníků dynastie Ming (*Ming sanshi jia shixuan*), více než neobvyklé tím, že jako žena podala hodnocení děl třiceti mužských básníků. Wang Duan je také považována za autorku narativního díla (nevíme, jestli se jednalo o román či tanci) s názvem Zapomenutá historie Yuan a Ming (*Ming Yuan yishi*), které se ovšem nedochovalo. (Women writers of traditional China, ed.Kang-i Sun Chang a Haun Saussy, Stanford University press, Stanford, California 1999).

¹³¹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.81
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷三.

¹³² Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.81

Gu Taiqing si matky Yunlin a Yunjiang, Liang Desheng, velice vážila a vzhlížela k ní nejenom jako k literární osobnosti. Byť básníkám nebylo nikdy dopřáno se osobně setkat, obě ženy se těšily z výměny básní a malých dárků jako symbolů přátelství a snily o tom, že takové setkání bude jednoho dne přeci jenom možné. V písni *Na melodii Shuidiao getou, Děkuji ženě ze Studia starobylého jara za dar bambusového plavidla nesmrtelných* 《水调歌头 • 谢古春轩老人见赠竹根仙槎》¹³³ Gu Taiqing píše: *Přála bych si nechat se nést silným větrem a doplout až do Hangzhou.*

Ze dvou sester Xuových se Gu Taiqing seznámila nejprve s Xu Yunjiang. O tomto setkání nám zůstal záznam v básni *shi* s názvem *Když jsem se byla v Kláštře pramene zákona podívat na kdoulovce, potkala jsem Ruan Xu Yunjiang, Xu Shi Shanzhi a Qian Bo Renlan, podle rýmu básně od Qian baifu vyryté do zdi skládám dvě básně, které jim věnuji* 《法源寺看海棠，遇阮许云姜，许石珊枝，钱李纫兰，即次壁刻钱百福老人诗韵二首赠之》¹³⁴

3.2.2.1 Gu Taiqing a Xu Linjiang

Gu Taiqing a Xu Linjiang spolu strávily tři nádherná léta plná skládání veršů a společných cest. Jednoho dne se však Yunjiang s Ruan Fuem museli vrátit na jih, aby přenesli rakev Fuovy matky do Yangzhou. Z této doby se nám zachoval celý cyklus písní *ci*, jimiž Gu Taiqing vyprovázela doslova krok za krokem svoji přítelkyni na její daleké cestě domů.

Na melodie Si jia ke

Dvanáctého měsíce devátého dne jsme se sešly společně s Yunlin, Yunjiang, Renlan a Peiji ve studovně u Shanzhi. V té době byl již vybrán den, kdy se Yunjiang vydá na cestu a tak Peiji hraje skladbu Yangguan sandie a společně popijíme celý den. Když se vrátíme domů, jsou brány města již zavřené, ve voze improvizovaně skládám tuto báseň. (str. 241)

思佳客 • 腊九日，同云林，云姜，纫兰，佩吉集于删枝斋中，时云姜行日矣，佩吉鼓《阳关三叠》，尽一日饮。归途城门阖，车中口占（卷二）

顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷一。

¹³³ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.154
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷一。

¹³⁴ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.48
顾太清奕绘诗词合集，顾太清诗词，天游阁诗集，卷二。

Nevydržíme naslouchat třem opakováním skladby Sluneční soutěsky,
když na sedmi strunách z poloviny zní jen tóny loučení.

三叠《阳关》不忍听， 七条弦上半离声。

Zaháníme smutek a pijeme číše s vínem až do dna,
za soumraku se přítelkyně vracejí domů a já vjíždím do hradeb města.
浇愁且尽杯中物， 日暮君归我进城。

(Na oblohu) se vyhoupl srpek měsíce,
jeho stín - zavěšený kus ledu,
chladivý vánek, jenž vane do tváří, nás probouzí do střízlivosti.
弦月上， 影悬冰， 凉风吹面酒初醒。¹³⁵

Za světla loučí malá skupinka sleduje cestu zpět domů,
když ponocný v chladných ulicích oznamuje první hlídku.
明灯小队遵归路， 寒柝沿街已定更。

Báseň zachycuje atmosféru jednoho setkání žen básnířek, kdy se již vědělo o tom, že jedna z jejich kruhu je bude muset brzy opustit a vydat se s manželem zpět do Hangzhou. Smutek z nadcházejícího loučení umocňují tklivé melodie skladby *Yangguang sandie* složené podle Wang Weiovy (701-761) básně *Vyprovázím Yuanana jdoucího do Anxi: Ranní déšť ve Wei vlhčí jemný prach, poutník odchází právě když zelené vrby dostávají novou barvu, přemlouvám Tě, ať spolu vypijeme ještě jednu číši vína. Až na západě projdeš Sluneční soutěskou, nebude tu již přítele*. Gu Taiqing nepoužívala literárních narážek či příběhů z historie příliš často, avšak pokud se tak stalo, bylo tomu vždy k umocnění efektu celé básně. Použitím odkazu na Wang Weiovu báseň jako by skladba Gu Taiqing získala ještě další rovinu. To, co se stalo již tolikrát v historii, se tu právě nyní znovu opakuje - loučení jako nevyhnutelná součást lidských životů. Pocity lidského nitra jsou zobrazeny v krajině jako střípek chladného měsíce. Smutek je natolik hluboký, že jej není možné zahnat pohárem vína, natolik ohlušuje a ovládá, že vede až k úplné ztrátě vědomí o ubíhajícím času. Nechtěným probuzením zpět do reality je poslední verš: *ponocný v ulicích oznamuje první hlídku*.

Na melodii Manjiang hong

Sedmého dne prvního lunárního měsíce pořádáme v Guanyin yuanu hostinu na rozloučenou pro Yunjiang vracející se na jih (str. 259)

满江红 • 人日观音院饯云姜归南 (卷三)

¹³⁵ Básník Liu Yong (987–1053) při loučení se se svou ženou v básni Yulin ling 雨霖铃 napsal: *Kde se opilý*

Nadešel čas Tvého návratu,
mě však děsí strach z Tvého odchodu,
posečkejme spolu ještě chvíli .
归去来兮， 怕君去， 少留君坐。

Nedá se vypovědět
ten smutek z loučení nás dvou,
slzy mi tryskají z očí a hlas se mi láme.
说不尽， 离愁彼此， 泪随声堕。

Na dlouhé cestě si musíš řádně odpočinout v hostincích u cesty ,
také osobně dohlédni, zda mají vozy dobře promazaná kola a koně jsou řádně krmeni.
野店长途当自爱， 脂车秣马须亲课。

Často posílej zprávy o tom, že se Ti dobře daří,
a zapomeň na lenost.
报平安两字寄书频， 君休惰。

Oslavy Nového roku
uběhly jako nic.
新年事， 匆匆过。

Ledy se začínají otevírat,
zvedá se východní vítr.
冰初解， 东风大。

Řeku od hor odděluje více než tisíc mil,
myslíme na sebe, těžko je možné ještě víc.
隔江关千里， 相思无那。

Dnešního dne se loučíme, kdy se však znovu uvidíme,
proč nám Bohyně milosrdenství nepřijde na pomoc.
今日分襟何日见， 观音不管人些个。

Ještě jednou znějí poslední slova "Opatruj se !" , těžko Tě však déle zadržet,
já utrápená.
听一声珍重去难留， 伤心我。

Píseň zaznamenává poslední okamžiky loučení dvou přátel. Hovorový a nebroušený jazyk dodává na bezprostřednosti a skutečnosti celého zážitku, jako by se scéna odehrávala nám právě teď před očima. Kombinace krátkých a dlouhých úseků vět rovněž velice přesně kopíruje reálnou situaci, v níž se střídají momenty dlouhých výpovědí a nabádání druhého, jak se má o sebe starat, jak má často psát, s momenty, kdy se jen těžko hledají slova pro vyjádření čehokoliv. Teprve po doznění poslední věty: *já utrápená*, se dostavuje ticho, jež nejvíce postihuje onen veliký smutek z loučení.

Podnětem k napsání této básně byl pohled na letící husy navracející se z jihu. Husy jako dávní poslové zpráv mezi odloučenými milenci a přáteli měly přinést i zprávy o osudu Yunjiang. Jelikož se tak však nestalo, Gu Taiqing se prostřednictvím své básně vydává na cestu za svojí přítelkyní a uvažuje nad místy, kudy Yunjiang prošla, a kde se právě nachází. Druhou sloku písně naplňují vzpomínky na společné dny Taiqing a Yunjiang, jakož i naděje, že se tento šťastný čas navrátí zpět.

Na melodii Langtao sha

Dvacátého sedmého dne prvního měsíce slyším divoké husy a myslím na Yunjiang (str. 269)

浪淘沙 • 正月廿七闻雁忆云姜 (卷三)

Po našem rozloučení počítám dny, kdy jsi na cestě,

touto dobou bys měla již dorazit do Yangzhou.

别后计行邮， 将到扬州。

Jeden den, kdy na Tebe myslím, je roven třem podzimům.

相思一日似三秋。

Nitro mi rozněcuje klín divokých hus letících na obloze,

dvě slova - smutek z odloučení.

恼煞雁行天上字， 字字离愁。

Obracím hlavu a vzpomínám na naše jarní cesty,

kdy jsem odpočívaly ve stínu květin.

回首忆春游， 花底勾留。

Jak je jen dlouhý ten čas,

již za několik dní pokvetou kdoulovce,

nevidím však Tvoji vracející se loď.

奈何岁月太悠悠， 数之海棠开日近， 不见归舟。

Stylem podobná píseň je skladba, kterou Gu Taiqing napsala poté, co se doslechla, že její přítelkyně již překročila Žlutou řeku *Píseň na melodii Yi jian mei, Doslechla jsem se zprávu, že Yunjiang již překročila Řeku* 《一剪梅·闻云姜渡河信》¹³⁶. Jelikož Taiqing sama v mládí navštívila oblast jižní Číny, dokázala si velice dobře představit nejenom tamní kraje a počasí, ale také to, jak taková cesta vypadá a co všechno obnáší. V básni *Doslechla jsem se zprávu, že Yunjiang již překročila Řeku* je však narozdíl od básně předcházející použito několika odkazů z klasické Knihy písní např.: *Ten, na něhož myslím, se zdržel na cestách* 嗟我怀人, 寔彼周行 (Shijing, Zhounan, Juan er 诗经·周南·卷耳). *Ten, na něhož pomýšlím, je tam, na druhém břehu řeky* 所谓伊人, 在水一方 (Shijing, Qinfeng, Jianjia 诗经·秦风·蒹葭). Jejich začlenění do textu je však natolik homogenní, že nenarušují tok básně a naopak mu přidávají další rozměr a hodnotu.

3.2.2.2 Taiqing a Xu Yunlin

I když se Gu Taiqing se Xu Yunlin potkala o něco později než s její mladší sestrou Yunjiang, obě básnířky se znaly již dlouho prostřednictvím básní Liang Desheng a jejího okruhu známých. Ještě za pobytu Yunlin v Hangzhou napsala Taiqing píseň *Na melodii Ding feng bo, Stařena ze studia starověkého jara vytvořila sbírku Trávení léta, kde shromáždila básně opěvující papouška vytvořeného ze zelených květů telosmy srdčité a bidýlko z bílého jasmínu, celé to dílo Yunlin* 定风波·古春轩老人有《消夏集》，征咏夜来香，鹦哥，纫素馨以为架者，盖云林手制也。¹³⁷ Jednalo se tzv. *báseň o předmětech*. Zde je popisovaným předmětem papoušek na bidýlku vytvořený ze sušených květů, malé umělecké dílo Xu Yunlin, které kolovalo mezi několika přáteli a kteří se jím nejenom kochali, ale rovněž na něj skládali básně. Liang Desheng pak všechny tyto básně shromáždila do malé sbírky *Trávení léta Xiao xia ji* 《消夏集》. Píseň nám načrtává kratochvíle vzdělaných žen, příběh, jež se ke každé básni pojil, ale především nám ukazuje, jak pouhá báseň byla účinnou a navíc svrchovaně estetickou formou komunikace, díky které vznikaly básnická přátelství či malá společenstva i na velké vzdálenosti. O papouškovi z květů od Yunlin se nám dočítáme též v

¹³⁶ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.273
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷三.

¹³⁷ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.139
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷一.

básních od básnířky Wu Zao a Shen Xiangpei, dvou velkých básnických osobností, s nimiž si Gu Taiqing později také vyměnila řadu básní. (viz. níže)

Při příležitosti prvního setkání s Yunlin v Pekingu napsala Gu Taiqing oslavnou báseň na téma Xu Yunlininy sbírky poezie *Fu lianshi yin cao* 《福连室吟草》. Přestože báseň může vyznívat až přehnanou chválou, je pozoruhodné sledovat, jaké estetické kvality byly těmito ženami básnířkami uznávané a o jaké kvality samy ve svém vlastním díle a životě usilovaly.

Na melodii Yi cong hua

Píseň na téma Yunlininy sbírky Fu lianshi yin cao (str. 239)

一丛花 • 题云林《福连室吟草》（卷二）

Jako k propleteným větvím nefritového stromu vzhlížím k vaší rodině,
již Nebesa obdařila mimořádným nadáním.

连枝玉树羡君家， 天与好才华。

Znám dlouho Tvé jméno a již dávno mě k Tobě pojí přátelství,

jak se mi však protiví těch desetitisíce mil,

vody, jež nás dělily, oblaka, jež nás halila.

知名彼此情先熟， 恨万里， 水障云遮。

Dnes jsem Tě poprvé spatřila,

vznešeností, velkorysostí a

čistotou předčíš i květy slivoní.

今始见君， 神情散郎， 清洁比梅花。

Ukazuješ mi své nové básně, dokonalé, není potřeba čehokoliv více,

Tvé písně jsou však ještě více hodny obdivu.

新诗示我妙无加， 词调更堪夸。

Styl Tvoji malby je jako kdyby na štětcí rozkvétaly květy

tak maluješ jezera a hory,

smaragdové mlhy a rumělkové červánky.

丹青更有生花笔， 写湖山， 翠靄朱霞。

Cokoliv vytvoříš je vzácnou perlou

snování snů u jezírka,

jarní tráva až za horizont.

咳唾成珠， 池塘结梦， 春草遍天涯。

V básni je použito dvou narážek na dvě velké postavy čínské poezie: Li Baie (701 – 762), jemuž se jednou ve snu zdálo, že mu na štěpci rozkvétají květy, a na Xie Lingyuna (385–433), jenž byl autorem básně *Vystupuji k jezírku a stoupám na věž*, v které se objevuje i věta: *U jezírka roste jarní tráva* atd. Chvála Yunlin za pomoci tak zvučných jmen byla bezpochyby více než lichotivou.

Zvláště po Yihuiově smrti se Yunlin pro Taiqing stala blízkým člověkem a obě dámy spolu sdílely svůj zájem o malbu a poezii. Yunlinin všestranný básnický a malířský talent dokládá i řada básní, které Taiqing psala na téma Yunlininých obrazů či přímo na obrazy, jež své přítelkyni poté věnovala.

Na melodii Zui weng cao, Píseň na téma Yunlinin portrét "Obraz loutny qin vyluzující tóny jezera a měsíce" 《醉翁操 • 题云林湖月沁琴图小照》¹³⁸, *Na melodii Que qiao xian, odpovídám na žádost Yunlin a skládám píseň na obraz ke dvojitému svátku dvou sedmiček* 《鹊桥仙 • 云林嘱题润七夕联吟图》¹³⁹, *Na melodii Yizhou santai, Píseň na Yunlinin vějří s obrazem dívky hrající na qin* 《伊州三台 • 题云林扇头弹琴仕女》¹⁴⁰, *Na melodii Huanxisha, Děkuji Yunlin za vějří s motivem třešní a bambusů, který malovala* 《浣溪沙 • 谢云林妹见赠自画樱笋团扇》¹⁴¹. *Na melodii Zui hong zhuang, Píseň na skládací vějří s motivem kdoulovců, jež jsem namalovala a nyní věnuji Yunlin* 《醉红妆 • 自题海棠折扇赠云林》¹⁴².

Následující krátká báseň věnovaná přítelkyni Yunlin opět poukazuje na schopnost Gu Taiqing na malém prostoru s použitím minimálních prostředků dosáhnout velice působivého výsledku. Byť básně byly převážně vizuálním popisem scén, ať vnějších či vnitřních, v této básni je klíčovým sluchový vjem: dešťové kapky bubnující na velké listy banánovníků vytváří dojem, jako by kapky dopadaly přímo na polštář. Déšť nejenom, že znemožňuje spánek, ale také rozeznívá samotu a s ní přicházející myšlenky a pocity.

¹³⁸ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.450
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷五.

¹³⁹ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.267
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷三.

¹⁴⁰ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.282
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷三.

¹⁴¹ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.286
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷三.

¹⁴² Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.266
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷三.

Na melodii Langan wanli xin

Naslouchám dešti a vzpomínám na Yulin (str. 290)

阑干万里心 • 听雨忆云林 (卷三)

Před okny nové stromy zelených banánovníků,

jako by večerní déšť bubnoval o polštář.

窗前新种绿芭蕉， 夜雨声声枕上敲。

Znavena nemohu usnout a místo spánku vkrádá se do mě pocit prázdnoty.

困不成眠转寂寥。

Jak mám snést tuto jasnou noc,

když onu dívku nelze přivolat.

耐清宵， 有美人兮不可招。

Upřímným vyjádřením přátelství, jakož i touhy sdílet a mít partnera v básnění, s nímž se tato činnost stává smysluplnější a radostnější je i píseň o krátkém pobytu Taiqing a Yunlin v Jižním údolí, kdy však Yunlin musela nečekaně odejet. První sloka písně *Na melodii Xinghua tian*

Společně cestujeme jižním údolím, Yunlin se však vrací dříve zpět, zklamaná píše tuto báseň

《杏花天 • 同游南谷，云林妹先返，怅然赋此》¹⁴³ sleduje Yunlin, jak se postupně vzdaluje z Jižního údolí, až po ní zůstává jen samota. Verše druhé sloky písně vedou z minulosti do současnosti a obsahují i otevřenou výčitku, proč byly tyto společné chvíle naplněné skládáním veršů tak náhle skončeny. Verše jsou nejenom popisem těžkosti z odloučení, ale i záznamem krásy krajiny Jižního údolí.

Na melodii Hehuo ling

V roce Jihai jeden den po Dnu probouzení se hmyzu jsem za sněhu navštívila Yunlin, na cestě zpět domů však již všude ležel hluboký sníh. Následně skládám krátkou báseň. Psáno pod lampou. (str. 393)

喝火令己亥惊蛰后一日， 雪中访云林， 归途雪已深矣。遂题小词， 书于灯下 (卷四)

Plny pocitů z dlouhého odloučení

je naše setkání hluboké a slova bez konce.

¹⁴³ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.275
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷三。

久别情已熟， 交深语更繁。

Přítelkyně mě hostí číší voňavého vína

故人留我饮芳樽。

A náhle nadešel čas, kdy se ptáci vracejí do hnízda,

a stíny za okny se lámou do soumraku.

已到雅栖时候， 窗影渐黄昏。

Tvář mi ovívá studený východní vítr

celé nebe je plné vířícího jarního sněhu.

拂面东风冷， 漫天春雪翻。

Omámená vínem se na cestě zpět domů nebojím, že brány města budou zavřené,

Cesta jako čistý nefrit,

cesta bez stop kol.

醉归不怕闭城门， 一路琼瑶， 一路没车痕。

Po celou cestu hory v dálce i stromy poblíž

jako sněhem nalíčený ledově bílý svět.

一路远山近树， 妆点玉乾坤。

Báseň napsaná při příležitosti návštěvy Gu Taiqing u přítelkyně Yunlin vznikla pravděpodobně nějakou dobu po Yihuiově smrti, jež byla také příčinou dlouhého odloučení přátel. Dojetí z opětného setkání, náhlá neschopnost vyjádření slov a událostí, popíjení vína, ztráta pojetí času jsou tradičními "rekvizitami" situace. Co je však pro vyznění obsahu básně daleko podstatnější je její estetické pozadí. Přestože je již počátek jara Gu Taiqing je na cestě zpět domů zastížena sněhem. Gu Taiqing pro vykreslení scény nevolí přímý popis, nýbrž popis postupně rozvíjí a tím zintenzivňuje a násobí. Od zasněžené cesty beze stop, přes stromy a hory se tak dostáváme k tomu, že je do sněhu zahalen celý svět. Padající vločky a krajina zářící sněhem mohly za soumraku působit obzvláště silným dojmem a vést k potřebě jej okamžitě zaznamenat: *psáno pod lampou*. Rovněž pro ženskou poezii překvapivě odvážným výrokem je prohlášení Gu Taiqing: *Omámená vínem se na cestě zpět domů nebojím, že brány města budou zavřené*, jež je srovnatelné např. s Li Baiovými verši, které psal při svém návratu domů rovněž podroušen vínem: *Když se chce slunci skrýt na západ od pohoří Xian, s čapkou obrácenou vzad jsem ztracen mezi květinami* (Píseň ze Xiangyangu 襄阳歌).

Na melodii Yi nan wang

Oplakávám Yunlin (str. 596)

意难忘 • 哭云林妹 (卷六)

Deset let vzpomínání.

十载思量。

Naštěstí jednoho dne Tě Tvůj vůz dovezl opět na sever

a my mohly znovu patřit na naše tváře.

幸莲輿北上，重睹容光。

Tvé líce jsou pořád jako nefrit,

avšak Tvé kadeře již zbělely.

芳颜仍似玉，云鬓却成霜。

Držíme jedna druhou za rukávce šatu,

slova plná smutku a bolesti.

相把袂，语悲伤。

Vyprávíš o útrapách, odloučení a válce, vojenských nepokojích.

说离乱兵荒。

Povzdycháme nad přicházejícími léty,

strach, panika,

smutku a starostí bez konce.

叹年来，惊惊恐恐，无限凄惶。

Najednou Tě schvátila nevyléčitelná nemoc.

忽然病入膏肓。

Snad jsou to jen následky útrap dlouhé cesty,

jež Tvé tělo zlomily.

是长途辛苦，体不禁当。

"Tvá mysl se musí utišit"

nemohu zapomenout na svá slova.

君心应自在，我意境难忘。

Držím Tě za ruce

a bolest mi láme vnitřnosti.

持素手，断柔肠。

Ptám se, kam jsi odešla?

问去者何方？

Vyhlížím Tvou duši,

necht' Tvá duše brzy sestoupí

a přijme moje obětní víno.

望魂兮， 魂兮早降， 享我杯奖。

Oplakávám Yunlin patří k básním, které Gu Taiqing skládala jako formu na rozloučenou se svými zemřelými přítelkyněmi. Přestože má báseň především charakter vyprávěcí, kde se kombinuje popis vnějšího světa s vnitřními úvahami, tato báseň je jedna z mála básní celé její tvorby, kde se osud jednotlivce odvíjí na pozadí osudu země. Do smutku Taiqing a Yunlin pramenícího z dlouhého odloučení, z přibývajících let a mnoha dalších nešťastných událostí se najednou vkrádá smutek z dění v Číně, postižené v té době Opiovými válkami a nepokoji při pobřeží, a probouzí náhlý pocit nejistoty a nebezpečí. Báseň je přesto stále spíše komorním dílem vypovídajícím o přátelství Taiqing a Yunlin a je zakončená voláním duše známé již z Qu Yuanovských básní.

Přestože básnická výměna mezi Gu Taiqing a Xu Yunlin, Xu Yunjiang a celou rodinou Xuových byla z celého okruhu přátel Gu Taiqing nejhojnější, musíme zde uvést ještě dvě velká básnická jména, jejichž výběry z díla bývají zastoupeny ve všech antologiích čínské ženské poezie. Jedná se o básníčky Wu Zao a Shen Shanbao.

3.2.3 Gu Taiqing a Wu Zao

Wu Zao 吴藻 (1799-1863) též Wu Pinxiang 萍香, patřila k jedněm z mála básnířek, které se staly slavnými již za svého života. Wu Zao se dostala do širokého povědomí svými písněmi *ci* uspořádanými do dvou souborů básní *Písně květového závěsu* 《花帘词》 a *Písně voňavého jihu a sněžného severu* 《香南雪北词》 a dále jako autorka hry o jednom jednání s názvem *Falešný stín* (乔影). Wu Zao byla pro svůj jedinečný básnický styl, technickou dokonalost a šíři zpracování tématu přecházející od lehké lyričnosti, mužského herosimu až po ironii a sarkasmus obdivována i slavným patronem ženské poezie Chen Wenshuem.¹⁴⁴ Původem z Hangzhou

¹⁴⁴ Women writers of traditional China, ed.Kang-i Sun Chang and Haun Saussy, Stanford University Press, California, 1999

udržovala Wu Zao kontakty především se ženami básnířkami z oblasti Jiangnanu, patřily mezi ně např. Xu Yunlin, Xun Yunjiang, Wang Duan a Shen Xiangpei. Přestože se Wu Zao a Gu Taiqing nikdy osobně nesetkaly, sbírka Písně květového závěsu se dostala do rukou Yihuie a Gu Taiqing pravděpodobně prostřednictvím sester Xuových. Oba manželé nám o této sbírce poezie básnířky Wu Zao zanechaly báseň ve formě písně *ci*.

Na melodii Jinlǚ qu

Píši báseň ke sbírce "Písně květového závěsu" a posílám Wu Pinxiang, použito původního rýmu sbírky. (str. 143)

金缕曲 • 题花帘词寄吴苹香女仕，用本集中韵（卷一）

Jaké štěstí, že již dávno znám Tvé jméno.

何幸闻名早。

Mám ráda jarní hedvábníky,

jak splétají kokony

a obtáčí vlákno za vláknem.

爱春蚕，缠绵作茧，丝丝萦绕。

Hotové dílo je rovno brokátu Nebeské přadlenky zhotovovaném po dvakrát sedm hodin
za pomoci barevných jehel a zlatých nití.

织就七襄天孙锦，彩线金针都扫。

Přestože nás dělí tisíce mil,

chovám Tě ve svém srdci.

隔千里，系人怀抱。

Toužím se s Tebou potkat, avšak osud nám nepřeje.

Smutek prohlubuje již to, že jsme přitom stejného věku.

欲见无由缘分浅，况卿乎与我年将老。

Nesmíš se vzdát

svého nadání a svého stylu.

莫辜负，好才调。

Lidský život je jako padající květy a plynoucí vody, těžko jej předvídat,

nebraň však tomu,

abys hudbou vyprávěla o hořkosti,

na papír črtala své nápady.

落花流水难猜料， 正无妨，冰弦写怨， 云笺起草。

Jedna dívka opírající se o ušlechtilý bambus,

kdy uvidím připlouvat její loď ?

有美人兮倚修竹， 何日轻舟来到。

Povzdychám v prázdném údolí,

že skutečný přítel je málo.

叹空谷， 知音偏少。

Budeme se moci nechat unášet náladou květin a žlův

s pohledem na hladinu jezer a barvu hor dlouze pět.

只有莺花堪适兴， 对湖光山色舒长啸。

Přála bych si, abys mi poslala

i své nové verše.

愿寄我， 近来稿。

Zatímco Yihui sám coby básník a literát hodnotil sbírku Wu Zao z objektivního úhlu termíny tradiční čínské poetiky velmi vysoko¹⁴⁵, Gu Taiqing zvolila osobnější formu dopisu adresovaného blízké přítelkyni. Takto důvěrný tón se opíral o postulát čínské poetiky, že mysl člověka je možné poznat z jeho básní, a zároveň dokládal, jakým způsobem bylo možné skrze poezii rozšířit okruh svých známých a navázat vzácná a mnohdy dokonce i velmi tvůrčí přátelství na velké vzdálenosti. Zvláště v případě žen básnířek, které byly v té době stále v mnoha ohledech limitovány společensky a tím také prostorově, mělo psaní významnou funkci sociálního a osobního naplnění. Gu Taiqing vědomá si mnoha překážek, kterým musely nadané ženy při snaze uplatnit a rozvinout svůj talent čelit, ve Wu Zao nachází osobu blízkou *zhiyin nüyou* 知音女友, s níž je možné sdílet úsilí o estetickou a formální dokonalost veršů. Wu Zao se tak Taiqing stává *cijie tongdao* 词界同道 - ten, kdo ve světě slov kráčí po téže cestě.¹⁴⁶

Připomeňme si, že to byly často chvíle, jež tyto ženy trávily společně na cestách, četbou, kocháním se krajinou, jež byly podnětem k sepsání mnoha básní, a že to byla mnohdy právě tato básnická výměna, která z psaní učinila mimo jiné i onu nutkavou potřebu se vyjádřit, psát o svých myšlenkách a pocitech, a nakonec se stala oporou a povzbuzením k celé další básnické činnosti. Jak dokládá píseň, jež Gu Taiqing složila ke sbírce básnířky Wu Zao, přátelství mezi ženami básnířkami plnilo, i pokud jde o tvorbu, svoji nezastupitelnou roli.

¹⁴⁵ Yihui: *Píseň na melodii Yujia ao, Báseň na sbírku Hualian ci* « 渔家傲•题花帘词 » Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Nangu qiao chang, str.678 顾太清奕绘诗词合集,奕绘诗词,南谷樵唱, 卷二.

¹⁴⁶ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002.

3.2.3 Gu Taiqing a Shen Shanbao

Shen Shanbao 沈善宝 (1807-1862) též Xiangpei 湘佩, taktéž původem z Hangzhou (tehdejší Qiantang) byla blízkou přítelkyní Wu Zao a Taiqing. Matka Shen Shanbao, Wu Shiren (Huansu), rovněž básnířka vydala svoji sbírku pod názvem *Sebrané básně a spisy z Pavilónu flétnového preludia (Xiaoyinlou shiwenji)*. Otec Shen Shanbao zemřel velice záhy a mladá Shen na sebe musela vzít péči o matku a mladší sourozence. Od mládí mimořádně nadaná Shen Shanbao si vydělávala malováním a psaním básní, přičemž nezřídka kdy byla nucena za obživou cestovat i na velké vzdálenosti. Tyto nelehké životní osudy zůstaly hluboko vryté v tvorbě Shen Shanbao jako stín jen těžko překročitelného smutku, který neměl nic společného s melancholií či vše zahalující letargií tzv. *boudoirové ženské poezie*.¹⁴⁷

O nelehkém mládí Shen Shanbao se zmiňuje Gu Taiqing v básních, které složila při příležitosti jejich prvního setkání v Pekingu, kam Shen Shanbao následovala svého manžela.

Píši dvě básně ke sbírce Pavilón labutího sněhu básnířky Shen Xiangpei z Qiantangu
题钱塘女史沈湘佩《鸿雪楼诗集》二首¹⁴⁸

Báseň druhá

第二

Hrdinka z dalekých míst, tak odlišná od prostého davu
cestuje na sever a na jih od Dlouhé řeky.

异国英雄异俗流，江南江北任遨游。

Osamocený poutník, když jaro prosvěcuje cesty,
na půl zaznamenává nové básně, napůl svůj smutek.

萧条行李春明路，半载新诗半载愁。

¹⁴⁷ Women writers of traditional China, ed.Kang-i Sun Chang and Haun Saussy, Stanford University Press, California, 1999.

¹⁴⁸ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.96

Na melodii Yicong hua

Skládám píseň k Výboru písní Pavilón labutího sněhu básnířky Xiangpei (str. 342)

一丛花 • 题湘佩《鸿雪楼词选》(卷三)

Ve sněhu a blátu otisky labutí jako stopy dávných cest,
unášených na sever a na jih.

雪泥鸿爪旧游踪， 南北任飘蓬。

Díky Tvoji družce v básnění (poznámka: označení pro Wu Pingxiang)

jsm ráda, že jsme se mohly v Pavilónu nebeského putování,
znenadání poprvé setkat.

花帘昔有吟诗侣 (自注: 谓吴萍香女史)

喜天游， 邂逅初逢。

Jedním bravurním štětcem,

sepsáno tisíce nových básní,

Tvé jméno známé je na západ i východ Zhejiangu.

彩笔一支， 新诗千首， 名重浙西东。

(Tvé básně jsou) Smutné, však bez výčitek. Taktní, však neuspěchané.

vzácné kameny výjimečné kvality.

哀而不怨宛从容， 珠玉粲玲珑。

Vyšívané mandarínské kachny jsou vyvedeny tak,

jako by zlatá jehla

po sobě nezanechávala žádné stehy.

鸳鸯绣了从君看， 度金针， 灭尽裁缝。

Vskutku impozantnost stylu,

čistota a svěžest,

jež si v ničem nezadá se stylem dávných dob.

大块文章， 清奇格调， 不减古人风。

Výbor z písní Pavilón labutího sněhu básnířky Shen Shanbao uspořádala blízká přítelkyně Shen Shanbao, sama slavná básnířka, Wu Zao (Wu Pingxiang). Název sbírky odkazuje k veršům básníka Su Shi 苏轼 (1037-1101) v básni *S Zi Youem u jezírka Mianchi*

vzpomínám na staré časy: *Když na to přijde, čemu je podoben lidský život? Musí být podoben letící labuti, která se dotkne sněhu či bláta. Někdy po ní zůstane v blátě stopa. Pak však labuť opět vzlétne. Kam? Na západ? Na východ?*¹⁴⁹ Jak Gu Taiqing poznamenává hned v úvodu, název sbírky *Výbor z písní Pavilónu labutího sněhu* předznamenává a shrnuje i její obsah, který je záznamem života Shen Shanbao na jejich cestách od místa k místu. Za povšimnutí rovněž stojí, že mistrovské básnické dílo Gu Taiqing přirovnává, podobně jako v básni věnované Wu Zao, k přenádherné výšivce, přičemž vyšívání bylo bráno jako hlavní ušlechtilá činnost, jíž se měly ženy věnovat a v níž se měly zdokonalovat. Pro ženy tu tedy existovala paralela mezi psaním a vyšíváním. Gu Taiqing zde používá odkazu k příběhu tradovanému od dynastie Tang, kdy jistá dívka jménem Zhang Cai obdržela od Nebeské přadleny tajemství zlaté jehly a byla schopna vytvářet bohaté vzory a výšivky, které šlo ve světě lidí jen těžko spatřit. Talent Shen Shanbao Gu Taiqing přirovnává k samotnému daru Nebes. A zázračný štetec, s nímž Shen Shanbao píše tisíce nových básní, je nám připomínkou básnického génia Li Baie. Píseň spolu s dvěma básněmi *shi* vznikla při prvním setkání Gu Taiqing a Shen Shanbao v Pavilónu Nebeského putování. Básně tak stály u počátku přátelství Gu Taiqing a Shen Shanbao, které od té chvíle trvalo více než třicet let.

Následující báseň je záznamem jednoho společného okamžiku tohoto dlouholetého přátelství. Píseň byla sepsána při příležitosti návštěvy Hory osmi pokladů, známého výletního místa dynastie Qing ležícího západně od pekinského *Fucheng menu* 阜成門. Gu Taiqing se navzdory nepřízni počasí vypravila ve společnosti setry Xiaxian a přítelkyň Shen Shanbao a Yulin na dlouho očekávaný výlet na Horu osmi pokladů (*Babao shan*). Odměnou ženám básnířkám byl pohled na krásy krajiny v dešti, jež jako by svět halil do sněžného oparu. Vyjasnění, lomené paprsky nadcházejícího večera přinášely kouzlo kraje v tisíci jeho proměnách a umocňovaly zážitek z cesty.

Na melodii Jinfeng yulu xiangfeng qu

Jeden den po svátku středu podzimu s Yunlin, Xiangpei a mojí sestrou Xiaxian v dešti cestujeme na Hoře osmi pokladů (Babao shan). K večeru se vyjasňuje, podle Xiangpei skládám tuto píseň

金风玉露相逢曲 • 中秋后一日， 同云林， 湘佩， 家霞仙雨中游八宝山。
晚晴， 次湘佩韵

¹⁴⁹ «和子由澠池懷舊»: 人生到處知何似? 應似飛鴻踏雪泥。泥上偶然留指爪，鴻飛那復計東西。

Chladné mlhy halí stromy,
do tváří nám vane studený vítr.
寒烟冒树，凉风吹面。
Špičaté vrcholky hor za mraky tvoří celou stěnu.
云外尖峰屏列。
Dostojíme však času, kterou jsme si stanovily, a cestujeme i v dešti,
jako by
z odvrácené stran hor stoupal sníh.
相期不负雨中游，恍若是，山阴冒雪。

Z jednoho okna pohlížíme do dále na východ
z druhého okna pohlížíme do dále na západ,
všude jen čirá krása podzimu.
东窗望远，西窗望远，一片秋光清色。
Skládáme básně a popíjíme víno, zatímco se k večeru začíná vyjasňovat,
záře zapadajícího slunce dopadá
na rozbité stély a polámaná sloupoví.
敲诗把酒晚晴初，卧夕照，残碑断碣。

Přátelství Gu Taiqing a Shen Shanbao je pro nás významné z literárního hlediska po mnoha stránkách. Shen Shanbao byla nejenom básnířka, ale také komentátorka ženské poezie. Shen Shanbao v několika svých nejslavnějších básních vyjádřila svůj obdiv pro velké osobnosti a hrdiny minulosti, avšak současně s tím i svoji lítost nad skutečností, že ženy mimořádného nadání měly jen velmi vzácně příležitost uplatnit své schopnosti, ať už ve službách státu či na bitevním poli.¹⁵⁰ Během svého pobytu v hlavním městě věnovala Shen Shanbao svůj čas sběratelské a editorské práci děl svých současnic a ženských básnířek dynastie Qing. Výsledkem byl rozsáhlý soubor *Poznámky k poezii významných dam* (*Mingyuan shihua* 名媛诗话) o dvanácti *juanech*, v němž nám Shen Shanbao poskytla cenné dobové svědectví o životě Gu Taiqing a své hodnocení její poezie. Díky Shen Shanbao se nám rovněž zachovala řada básní Gu Taiqing, které nebyly k nalezení v původních japonských sbírkách.¹⁵¹

¹⁵⁰ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe
旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.110.

¹⁵¹ Jedná se např.o písně: *Píseň na melodii Langtao sha*, *Záznam cesty po řece Cixi jednoho jarního dne s manželem* « 浪淘沙•春日同夫子慈溪记游 », *Píseň na melodii Nankezi*, *Cesta do hor* « 南柯子•山行 », *Píseň*

O nesmírně tvůrčím a inspirativním poutu, jež existovalo mezi básnířkami Shen Shanbao a Gu Taiqing, se dovídáme z básně *shi Oplakávám třetí sestru Xiangpei*, kterou Gu Taiqing napsala po smrti své drahé přítelkyně. Báseň je též osobní historií vzniku jednoho díla. Poté co se Gu Taiqing rozhodla k napsání pokračování *Snu v Červeném domě*, známém jako **Stín snu v červeném domě** (*Honglou meng ying* 红楼梦影), bylo to právě Shen Shanbao, kdo její dílo opatřil předmluvou, opakovaně text nahlížel a žádal o připojení dalších a dalších kapitol. Bylo to rovněž díky podpoře a naléhání ze strany přítelkyně, že dílo nakonec spatřilo světlo světa a Gu Taiqing se stala, byť až po své smrti, v čínské historii první ženou autorkou románu, žánru označovaného jako *xiaoshuo*.¹⁵²

Oplakávám třetí sestru Xiangpei ¹⁵³

哭湘佩三妹

Po třiceti letech přátelství jsme si byly blízké jako ruce a nohy,
táži se Nebe, z jakého důvodu k sobě povolalo tohoto člověka?

卅载情如手足亲， 问天何故丧斯人？

Za svého života prokazovala mysl a charakter chrabrého rytíře,
jediné, co bránilo jejímu talentu, bylo to, že byla žena.

平生心性多豪侠， 辜负雄才是女人。

Iluzorní svět Červeného domu nebyl postaven na skutečnosti,
jednou za čas jsem se chopila štětce a dodala několik kapitol.

红楼幻境原无据， 偶耳拈毫续几回。

Její předmluva byla plna přehnané chvály

a opakovaně mi posílala dopisy, v nichž mě žádala o celou knihu.

长序一编承过誉， 花笺频寄索书来。

na melodii *Zaochun yuan*, *Stěžování si jaru* « 早春怨•春怨 », *Píseň na melodii Xi fenchai*, *Báseň na bambusové kolénko* « 惜分钗•咏空冲 » (Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.111).

¹⁵² Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe
旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.166.

¹⁵³ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.169
顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷七.

Poznámky k básni 诗末自注：

Tu a tam jsem pracovala na Pokračování k Snu v červeném domě pod názvem Stín snu v červeném domě. Xiangpei jej opatřila předmluvou a nemohla se dočkat, až knihu uvidí. Často mě plísnila za mou lenost a z žertu říkala: Blíží se Ti již sedmdesát, jestli s knihou nepospíšíš, obávám se, že dílo může zůstat nedokončeno.

余偶续红楼梦数回，名曰红楼梦影。湘佩为之序，不待脱稿即索看。尝责余性懒，戏谓曰：姊年近七十，如不速成此书，恐不能成其功矣。

Ponořeny do rozhovoru jsem litovaly, že nás odděluje toliko zdí,
držíc se za ruce jsme nenáviděly, musely-li se naše cesty rozdělit.
谈心每恨隔重城，执手依依不愿行。

S touto jednou větou na závěr Ti chci dnešního dne slíbit:

že Ty a já budeme navždy sestry.

一语竟成今日讖，与君世世为弟兄。

Poznámky k básni 诗末自注：

Mladší sestra odešla jedenáctého dne šestého měsíce prvního roku éry Tongzhi. Když jsem ji byla dvacátého devátého dne pátého měsíce navštívila, náhle se mě zeptala: Sestro, jak Ti jen mohu oplatit Tvoje přátelství? Odpověděla jsem jí: Nač mezi sestrami hovořit o odplatě? Doufám jen, že v příštím životě to mezi námi bude takové jako dnes. Mladší sestra odvětila: Proč mluvit jen o příštím životě, my dvě budeme sestrami navždy. Odpověděla jsem: Budiž toto naší přísahou. Zemřela deset dní poté, co jsme se rozloučily. Jak bych jen nemohla cítit bolest.
妹没于同治元年六月十一日。余五月廿九过访，妹忽言：妹之情何以报之？

余答曰：姊妹之间何言报耶！愿来生吾二人仍如今生。妹言：岂止来生，与君世世为弟兄。余言：此盟订矣。相去十日，竟悠然长往，能不痛哉！

Pokaždé, když mluvila o své domovině, její oči byly plné slz,
což způsobilo, že oblačné stíny zatemnily zářivé vlny jejích očí.
言到家山泪满眶，致教云影翳波光。

Jsem plna obav a smutku a neustále myslím na její hrob:

kéž by tu jen byl pár fénixů, který by ji vzal zpět domů.

关心念念愁先垄，或可骖鸾返故乡。

Poznámky k básni 诗末自注：

Kvůli nepokojům v Hangzhou, jsem nebyla schopna získat zprávy o tom, zda již bylo vybráno místo jejího posledního odpočinku a zda jsou ještě naživu její příbuzní. Z tohoto neustálého nářku a slz jsem přišla o zrak na pravém oku.

因杭城屡犯，音闻不通，坟墓不知安否？亲戚不知存亡？是以右目失明。

Poslední léta, když jsme jen měly chvíli, jsme navštěvovaly jedna druhou.

Dnes na Tebe myslím, avšak není zde žádné datum našeho příštího setkání.

年来无事长相见，今日思君无会期。

Stále před sebou vidím Tvoji smějící se tvář a slyším Tvůj hlas.

Beru do ruky štětec, avšak mám strach, psát báseň o zlomeném srdci.

笑貌音容仍在眼，拈毫怕写断肠诗。

Báseň opět znovu poukazuje na ono úzké sepětí mezi tvorbou a životem, kdy jako by jedno podněcovalo druhé. Po Yihuiově smrti se Shen Shanbao stala blízkou přítelkyní a navíc člověkem Gu Taiqing, který jí zůstal na blízku ze všech přítelkyň asi nejdéle. Není tedy překvapující, že si obě ženy přísahaly sesterství, jež mělo trvat za hranice všech věků.

Za pozornost rovněž stojí, že jazyk a výrazy intimity používané v básních vyměňovaných mezi Gu Taiqing a ženami básnířkami jsou obdobné a ve skutečnosti daleko otevřenější a expresivnější než jak je nalézáme v básnické korespondenci mezi manželi: jsou to například výrazy popisující nemožnost usnout, potřebu komunikace a sdílení či touhu po fyzické blízkosti. V některých případech jako by na takto důvěrný tón v básních, jež zasílala jedna básnířka druhé, mohlo být nahlíženo jako na výraz sexuální touhy a fyzické přitažlivosti. Zasazeno do kontextu se však jednalo spíše o běžnou a zcela uměřenou rétoriku hlubokého přátelství existujícího mezi ženami stejná jako mezi muži a sounáležitosti vyvěrající z vědomí příslušnosti k téže společenské skupině.¹⁵⁴

Oproti tomu většina básní, jež Gu Taiqing skládala pro Yihuie, má formu básní *shi*, jež dle žánrových konvencí pojednávají méně o citech jako takových a více se soustředí na historická a filozofická témata. Básně pro Yihuie tak často hojně využívají narážek na historické, literární a filozofických texty, které manželé společně studovali. Pro srovnání zde uvádím jeden příklad:

Na melodii Zhegutian

Za zimní noci naslouchám manželovi, jak vykládá Cestu, když tu vodní hodiny ukazují již třetí hlídku. Uvadající květy slivoní v květináči vydávají vůni, zažívám prozření a skládám následující (str. 135)

鷓鴣天• 冬夜听夫子论道，不觉漏下三矣。盆中残梅香发，有悟赋此 （卷一）

Zůstáváme vzhůru až do hluboké noci a vedeme rozpravu nad posvátnými knihami,
když nefritové vodní hodiny ukazují pozdní čas. /

Největší tajemství života ve skutečnosti nejsou vůbec zázrakem.

夜半读经玉漏迟， 生机妙在本无奇。

My lidé tohoto světa bychom neměli toužit po vůni květin,
neboť když je vůně nejsilnější, je to doba, kdy květy uvadají.

世间莫恋花香好， 花到香浓是谢时。

Včely produkují med,

hedvábníci tkají vlákno,

Jak by jejich práce mohla zůstat bez povšimnutí, jakmile jsou hotovi.

蜂酿蜜， 蚕吐丝， 功成安得没人知。

Písky Gangy mohou být spočítány, kalpy však nikoliv,

Desetitisíce věcí všechny jsou naším největším učitelem.

恒沙有数劫无数， 万物皆吾大导师。

3.3 Gu Taiqing a básně o předmětech

3.3.1 Gu Taiqing a básně o obrazech

Jak víme, Gu Taiqing pocházela z významné vzdělanecké rodiny a byť se již sláva mandžuské rodu Xilin nyní nacházela spíše v úpadku, rodinné zázemí ještě dokázalo Gu Taiqing poskytnout velice dobré vzdělání a od mládí u ní probouzelo lásku k poezii a umění. Když se posléze Taiqing provdala za mandžuského prince Yihuie, našla v něm nejenom oddaného manžela, ale také druha v básnění a v malbě, učitele a kritika, blízkého přítele, s nímž sdílela

¹⁵⁴ Grace Fong v kapitole A life in poetry in *Herself an autor* používá výraz *female homosociality* str.30.

své zájmy, a který inspiroval celou řadu jejích děl. Básně o brazech a na obrazy představují velký díl tvorby Gu Taiqing, hovoříme zde o 248 básních z toho 150 básních *shi* a 98 písních *ci*.

Pokud jde o malbu, Yihui sám brzy rozpoznal, že malířské nadání Gu Taiqing a především její malířské vidění světa daleko předčí jeho vlastní, když v básni ***Dvě dvojverší na obraz Taiqing*** 《题太清画二绝句》¹⁵⁵ napsal: *Krásným stromům svědčí jih a svědčí jim i sever, Tvé povaze je bližší malba a mně básnění.* Gu Taiqing však o svých schopnostech velice skromně v poznámce k básni napsané ku příležitosti svých třicátých devátých narozenin a příhodně nazvané ***Narozeniny*** 《生日》¹⁵⁶, poznamenává: *Patřím-li na krásnou přírodní scénérii, zanechám o tom několik veršů. Stojím-li naproti krásným květům, sáhnu po malířském štětcí. (Mám od přirozenosti ráda stoupání do hor a cesty po řekách a něco málo vím o malování.)* 遇佳山水留诗句， 对好花枝。（予性好登临， 略知画事）.

Taiqing neměla žádného učitele malování, ale opírala se o své nadání a vrozenou citlivost. Učila se z děl starých mistrů, malířů a malířek své doby. Velice nápomocné a podnětné se v tomto Gu Taiqing staly Yihuiovy rodinné sbírky, které obsahovaly i takové malířské poklady jako obrazy od Wang Menga či Ni Zana. Právě pronikání do hloubi obrazu pouhým pohledem spíše než jeho mechanickým kopírováním sehrálo nesmírně významnou roli pro třibení estetického vkusu Taiqing a našlo své uplatnění i v básních, jež velice často kombinují lyričnost s téměř malířsky vykresleným básnickým obrazem ***shiqing huayi*** 诗情画意.

Zachovala se nám řada bání, které Yihui a Gu Taiqing společně psávali na témata slavných malířských alb a obrazy mistrů. Porovnání obsahu těchto básní nám může odkrýt mnohé o mimořádné citlivosti a pozorovacích schopnostech Gu Taiqing, díky nimž pronikala pod povrch obrazu až k jeho duši, stejně tak jako duši jeho tvůrce. Příkladem nám mohou být například soubory čtyřverší, jež Yihui a Gu Taiqing složili na malířské album Yun Shoupinga¹⁵⁷.

¹⁵⁵ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.566
顾太清奕绘诗词合集,奕绘诗词,明善堂文集,流水编, 卷八.

¹⁵⁶ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.85
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷四.

¹⁵⁷ **Yun Shouping**, též známý jako **Nantian, (1630-1690)**, malíř z Wujinu v princi Jiangsu, bývá společně se Čtyřmi Wangy a malířem Wu Lim řazen mezi Šest mistrů dynastie Qing. Yun Shouping začínal jako krajinář, později se však specializoval na malbu květů, ptáků, hmyzu a bambusů. Od songského mistra Xu Xiho převzal techniku malby tzv.bez kostí. Yun proslul vibrantními a expresivními malbami, kdy se často neobával užití silných barev. Yun byl zakladatel Changzhouské školy malby a v Číně významně přispěl k oživení žánru malby květů.

Skládáme deset čtyřverší o malířském albu Yun Nantiana

题恽南田画册十绝句¹⁵⁸

*Yihui - Plující ryby 游鱼*¹⁵⁹

Sotva je vidět květy rozkvétat a již opadají,
ryby se veselí a máchají do stran svými ocasy.

才见开花便落花，鱼儿乐甚尾偏划。

Na obraze jsou vody v dálce zbarveny jako lehká mlha
na vodní hladině v popředí vítr ohýbá plavíny a vodní řasy.
幅端远水微茫染，近水风吹荇藻斜。

Taiqing - Plující ryby a opadané květy 花落游鱼:

U vzdáleného rozkvetlého břehu jsou jarní vody ještě studené,
dvě tři se prohání za hloučky spadanych květů.

渺渺芳汀春水寒，两三追逐落花攢。

Mysl malíře pluje společně s rybami,
pouhý kus papíru může naučit konceptu míry.
画师心共游鱼乐，片纸能教止念观。

Yihui - Pár divokých kachen 双凫:

Na břehu poklidně odpočívá pár divokých kachen,
Nantian si zde osvojila styl malíře Lu Baoshana.

岸上双凫意自闲，南田临取陆包山。

Vody v jarní řece jsou teplé, zatímco podzimní řeka je studená.
Yaya na sebe pokřikují uprostřed rákosí.
春江春暖秋水冷，鸭鸭相呼芦苇间。

Taiqing - Pár divokých kachen po koupeli 双凫出浴:

Naproti sobě v souladu se světem na písku divoké kachny,
hluboko skryty v rákosí na sebe navzájem volají.

¹⁵⁸ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.12
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷一.

¹⁵⁹ Taktéž Yihui: *Dvanáct čtyřverší na obrazové album Yun Nantiana skládáno společně s konkubínou Taiqing*
《题恽南田画册十二绝句同侧室太清作》in Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji,

相对忘机沙上鳧，蒹葭深处更相呼。

Svobodně si poletujíc nezávidí druhům ani jako byly legendární ptáci *luan* a *yuan*,
stačí jim, že se mezi červeným rdesnem a žlutými pelyňky radují.

逍遥不羨鸕鶿侶，紅蓼黃芦仅足娛。

Byť neznáme přesnou podobu obrazů, můžeme si z popisu Yihui a Gu Taiqing udělat velice jasnou představu, že v prvním případě se jednalo o malířské zátiší s rybami a květinami a v druhém pak o vyobrazení páru divokých kachen. Zatímco Yihui pro své básně zvolil spíše realistickou formu popisu, Gu Taiqing se doslova pokouší vcítit se do obrazu a skrze malířem zvolené symboly se dobrat daleko hlubších rovin vyobrazených motivů - v obou případech můžeme najít odkazy na mistra Zhuanga a jeho svobodné putování.

3.3.1.1 Básně na oslavu starých mistrů

Na melodii Feng ru song

Píseň k obrazu Naslouchám borovicím od Wang Shuminga (str. 313)

风入松 • 题王叔明《听松图》（卷三）

Ve skrytu rozeklaných hor čísi obydlí,

pouze úzké cesty se tu různě sklání.

乱山深处有人家，细路欹斜。

Staré borovice, deseti tisíce stromů kolem dokola obklopuje prostou chýš,

hlas větru se ozývá v borovicích,

na horizontu oblaka zeleně.

长松万树围茅舍，响寒涛，天际青霞。

Přes točitý potok na rovný břeh vede jen úzká lávka,

vodopád jako by visel vysoko na samotných převisech střech.

曲涧平铺路略约，飞泉高挂檐牙。

Poustevník pohrdá tučnými pokrmy a hlukem světa,

oblaka a voda jsou mu obživou.

幽人肥遁厌烦哗， 云水生涯。

Opírajíc se o hůl sem přichází poutník, aby pohovořil nad klasickými spisy,
sem tam jsou vidět okna
celá pokrytá plazivými fíky.

携筇来有谈经客， 露疏窗， 薜荔周遮。

Jak je jen tato nuzná chatrč opravdu nuzná,
přesto se jí však nevyrovná žádná ze síní naplněných nefrity a zlatem.
陋室居之何陋， 满堂金玉无加。

Wang Meng 王蒙, též **Wang Shuming 王叔明 (1308-1385)**, pocházející z Huzhou 湖州 v dnešním Zhejiangu, byl malířem dynastie Yuan a je dnes po boku Ni Zana, Wu Zhena a Huang Gongwanga řazen ke Čtyřem yuanským mistrům. Byť nejmladší ze skupiny Čtyř a nejméně známý ve své době, Wang Meng nejvýrazněji ovlivnil další vývoj čínské malby. Wang Meng proslul jako krajinář především pro kaligrafické kvality malby charakteristické vrstvením jednoho tahu štětce na druhý ve složitou texturu. O Wang Mengovi je rovněž známo, že odmítl sloužit mongolské vládě a odešel do hor. Nějakou dobu žil na Hoře žlutého jeřába a odtud také přijal přízvisko Sběrač chrastí z Hory žlutého jeřába 黄鹤山樵.

Jak napovídá samotný titul básně a stvrzuje i její obsah, Wang Shumingův obraz *Naslouchám borovicím* je vyobrazením ideálu života v ústraní. První sloka básně líčí odlehlost poustevny ležící hluboko v lesích v samotném nitru hor, na těžko dostupném místě, kam je přístup možný jen po úzkých cestách a po lávce spojujícím oba břehy. Gu Taiqing zde umně zapracovává samotný titul Wang Mengova obrazu *Naslouchám borovicím*, když popisuje rozlehlý, prastarý borovicový háj obklopující poustevnu ze všech stran. Šumění větru v borovicích, stejně jako divoké vodopády padající z výšky až zem nabízí čtenáři básně nečekaný sluchový zážitek, který do obrazu vnáší další rozměr. Z druhé sloky se dovídáme, že jedinými lidmi, kteří osidlují krajinu obrazu jsou poustevník a poutník směřující k poustevně. Na tomto místě se Gu Taiqing oprošťuje od pouhého popisu zobrazovaného a její závěrečné verše je možné rovněž číst jako tiché přitakání životu v ústraní, resp. bytí v luně přírody a v souladu s vyšším řádem. Právě tato slova jsou též nejvyšší chválou malířovu umění.

Vzhledem k Yihuiovu postavení a cennosti rodinných sbírek, je velice pravděpodobné, že Gu Taiqing a Yihui měli možnost shlédnout skutečný originál Wangova díla *Naslouchám borovicím*. Zdá se rovněž, že obraz byl jejich oblíbeným a jeho obsah v mnohém konvenoval s vnitřním založením obou manželů. Kromě této básně nám manželé o tomto obraze zanechali

ještě básně *shi*: Taiqing, *Báseň k obrazu Wang Shuminga Naslouchám borovicím* 《题王叔明 (听松图)》¹⁶⁰, Yihui *Báseň k obrazu Wang Shuminga Naslouchám borovicím, použito původního titulu* 《题王叔明 (听松图), 用原题韵》¹⁶¹.

Na melodii Xue ye yu chuan

Píseň k obrazu Přívoz za sněhu od Li Zongwana (str. 369)

雪夜渔 • 舟题励宗万《雪渡图》(卷四)

Vytrvalý severní vítr.

北风紧。

Divoký sních stlačuje skupiny hor,

když sněhové vločky tvoří rej.

狂雪压群山， 六花成阵。

Nad vodní hladinou tuhne mlha,

o větve rákosu zvoní nefrit,

povadlé listy víří ve větru a padají z nebe na zem.

水面凝烟， 芦梢敲玉， 败叶乱随风陨。

Potok a hory přikryl bílý prach.

溪山弹粉。

Všechno vystupuje jeho pozadí,

nízký plot je z půli skryt.

掩映出， 短篱疏隐。

Vyplašené vrány ve stromech vzlétají,

všude jen vesnická obydlí,

dřevěný most lze sotva rozpoznat.

树鸦惊起， 弥漫村舍， 板桥难认。

Zimní mraky plují bez konce.

冻云飞不尽。

Pohlížím do dále, kde jako by měl prostor jen jednu barvu,

¹⁶⁰ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.60
顾太清奕绘诗词合集,顾太清诗词,天游阁诗集,卷二.

¹⁶¹ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.590
顾太清奕绘诗词合集,奕绘诗词,明善堂文集,流水编, 卷十.

jako by se voda a nebesa spojila.

望长空一色， 水天勾引。

U brodu je slyšet naléhavé volání, jak se jedno přes druhé mísí.

Lidé zahalení v dešťové kápy, na hlavě klobouky.

Stříbrné moře a ledové paprsky tvoří sněžnou zář.

唤渡纷纷，披蓑戴笠，银海冷光生晕。

Některé čeká blízká, jiné daleká cesta.

去程远近。

Využijte pozdně přicházejícího větru a nechte se jím unášet.

好趁取，晚来风顺。

Ať máte lehká a hbitá vesla, ať všichni na přídí i zádi lodi v pořádku doplují.

轻桡快桨， 船头船尾， 大家安稳。

Živost a bezprostřednost popisu *Přívozu za sněhu* téměř působí dojmem, že se nejedná o popis obrazu, nýbrž o skutečný prožitek zimní krajiny. Gu Taiqing efektu reálnosti dociluje především intenzitou rozmanitých smyslových vjemů: hovoří o pocitech chladu vyvolaných větrem a všudypřítomným sněhem (cit a hmat), o oslepující sněhové záři v okamžiku, kdy je celý svět, včetně země i nebe, zahalen do bíla (zrak), o šumění sněhu v rákosí a o lidských hlasech snažících se přivolat loď (sluch). Básnička v této básni dokazuje, že ji nečinilo sebemenší obtíže vykreslit jemné poetické okamžiky stejně tak dobře a přesvědčivě jako dramatické a proměnlivé scény. Báseň *Přívoz za sněhu* nikterak nepostrádá na napětí a spád pramenící zejména z vhodného užití slov s velkou emoční silou jako např. divoký (doslova bláznivý) sních, který svou silou jako by tlačil horské štíty dolů 狂雪压群山; sněhové vločky zvonící o rákosí a připodobňované k nefritu, nerostu, jenž vyniká nejenom skelným leskem, ale také svoji nesmírnou houževnatostí a tvrdostí 芦梢敲玉. Scénu *Přívoz za sněhu* malíř Li Zongwan namaloval tak vysoce sugestivním způsobem, že se Gu Taiqing neubránila tomu, aby na závěr básně nepopřála cestujícím na lodi šťastný a hlavně bezpečný návrat domů.

Li Zongwan 励宗万, též Li Zida 励滋大 (1705-1799), pocházel z Jinghaie 静海 v dnešní provincii Hebei. Už ve svých sedmnácti letech získal titul *jinshi* a byl přijat na císařskou akademii Hanlin. Jako úředník působil též jako víceministr na ministerstvu trestů. Li Zongwan maloval též pro císařský dvůr a jeho krajinomalby, stejně jako obrazy v žánru květiny a ptáci vynikají lehkým elegantním stylem s jen s minimálním či velice střídmým užitím barvy. Pro správné uvedení jeho malířských kvalit je třeba též říci, že Li Zongwan byl vynikající kaligraf.

V básnickém postupu, jenž Gu Taiqing zvolila pro *Báseň k obrazu Studovna přátel slivoní od Wang Shigua*, dochází asi k nejtěsnějšímu prolnutí textu básně s motivem obrazu a současně s jeho tvůrcem - malířem.

Wang Shigu 王石谷, též **Wang Hui** 王翬 1632-1717), pocházející z Changshu 常熟 v dnešní provincii Jiangsu byl asi nejznámější ze Čtyř Wangů dynastie Qing a obhájce ortodoxního proudu čínské malby. Uvádí se, že v jeho krajinomalbách je zachovala nejryzejší tradice yuanských a mingských mistrů. Podle příběhů vztahujících se k Wang Huiovu životu byl Wang Hui slavný po celé zemi již za svého života a ke službám ke dvoru se jej marně pokoušel povolát i samotný císař Kangxi.

Obraz od Wang Huie, který měla Gu Taiqing možnost spatřit, je Wang Huiovým autoportrétem, v němž namaloval sám sebe ve své pracovně nazvané *Studovna přátel slivoní*. Slivoně, které Gu Taiqing v básni popisuje s užitím oblíbených literátských obrátů (jako např. řídké stíny a větvoví, jemně se naklánějící) plní několikanásobnou významovou funkci: na obraze jsou skutečnými stromy rozkvétajícími před Wang Huiovou pracovnou, přáteli a společníky, k nimž Wang Hui pociťuje vnitřní spřízněnost, neboť dle nich pojmenoval i své studio. Současně však bílé slivoňové květy reprezentují čistotu, vytrvalost a houževnatost a pro Gu Taiqing se stávají ztělesněním Wang Huiova ušlechtilého charakteru. Slivoň rozkvétá jako první na konci zimy často v době, kdy je země ještě promrzlá a zahalená sněhem a kdy není možné spatřit žádné jiné kvetoucí stromy ani rostliny. Slivoň tedy nemá potřebu soupeřit s jinými stromy o to, kdo je nejkrásnější. Jistá osamělost a odlišnost je tak doprovodným jevem její výjimečnosti, podobně jako v případě Wang Huie. Probuzení se ze sna či poblouznění odkazuje k malířovu prozření ke svobodnému životu mimo úřednickou funkci a ke skutečné radosti, jež může přinášet pouhý pohled na kvetoucí stromy.

Na melodii Bei hua nao

Píseň k obrazu Studovna přátel slivoní od Wang Shigua (str. 226)

被花恼 • 题王石谷友梅轩图 (卷二)

Několik větví na starém kmeni se samo od sebe sklání
pod kvetoucími sněžnými květy s ledově bílými pestíky.

疏枝老干自横斜, 开满冷花冰蕊。

Mezi bambusy proutěná vrátka čelem k proudu tekoucí řeky.

竹里柴门对流水。

Noc je hluboká a člověk po tichu

jakoby se právě probudil ze snu či jen alkoholového blouznění,
napůl se opírá o kožené opěrátko.

夜深人静， 梦回酒醒， 半隐乌皮几。

Pod jasným měsícem,
před malým oknem,
poletují v chladné mlze nefritové vločky sněhu
月明下， 小窗前， 乱飞琼雪寒烟里。

Přirozenost a svoboda mysli stačí k životu,
není třeba se plahočit pro to, aby byl člověk spoután úřednickou funkcí.
潇洒足平生， 不作劳劳羈宦子。

Mít za společnost slivoňové květy
a být jako ušlechtilý bambus nebo vzrostlá borovice,
žádná z radostí nepřekoná tuto.
梅花结伴， 修竹苍松， 乐事无过此。

Nač zápasit s broskvoněmi a hrušněmi
a bát se, že vítr
nakonec sfoukne všechny květy.
任三春桃李斗芳菲， 怕风动， 娇红尽吹起。

Na obraze,
jedna svěží vůně rodící se na papíře.
画图上， 一片清香生素纸。

V následující písni se Gu Taiqing projevila nejenom jako velice vnímavá pozorovatelka obrazu, ale především jako sama malířka. Obraz *Pár lotosů* od qingského malíře Jiang Nansha představoval lotosové zátiší na hladině jezírka. Nešlo však o jen o obyčejné lotosové květy, nýbrž přímo o dvojici květů vyrůstajících z jednoho stonku, poměrně vzácný přírodní jev, který v čínské kultuře symbolizoval lásku a nerozlučné spojení dvou v jedno. Gu Taiqing ve své básni uvádí popis celé plochy obrazu (jezírko, zapadající slunce) včetně téměř mikroskopického zaměření na detail (pestíky lotosů), současně jako by spolu s malířem znovu promýšlela obrazovou kompozici a zvažovala umístění jednotlivých prvků, např. proč malíř zvolil jako doplněk k páru lotosových květů raději malé ptáčky než pár mandarínských kachen jako symbol manželského štěstí a zcela přirozenou ozdobu každé vodní hladiny. Jako malířce jí však nebylo těžké si tuto otázku zároveň i zodpovědět. Jak se můžeme dočíst mezi řádky básně,

mandarínské kachničky by nejenom narušily harmonické rozložení horní a dolní části obrazu a zatížily plochu obrazu, ale především by ubraly na estetické působivosti lotosových květů. Gu Taiqing zde jako poukaz k obhajobě čistoty jako nejvyššího estetického principu a kritice toho, co se tomuto ideálu protiví, volí velice nenápadnou formulaci *danwu* 耽误 dosl. prodlévat, opožděvat, rozuměj krásu. Báseň je tak oslavou malířova umění a stejně jako obraz působí dojmem svěžesti, lehkosti a čistoty, čímž plně dostojí těm nejvyšším uměleckým nárokům.

Na melodii Bingdi furong

Píseň k obrazu Pár lotosů vyrůstajících z jednoho stonku od velkého sekretáře Jiang Nansha
(str. 371)

并蒂芙蓉 • 题蒋南沙相国画 《并蒂花莲》(卷四)

Na klidné hladině se za občasného vánku

zračí zelenavý odraz nebe,

mezi květinami není cítit horkost léta.

水净风疏，照碧天倒影，花间无暑。

Průzračná rosa omývá růžově zbarvené květy,

nádherné jsou zlatavé pestíky propletené jeden do druhého.

清露洗红妆，爱金蕊交错。

Z jednoho srdce o sebe navzájem opřeny vyrůstají dva květy,

zářící spokojeností, jako by je nebylo ani možné oddělit.

同心并头两朵，得得分明若相与。

Jsou jeden druhému druhem,

zespodu nadnášeny jemnými vlnami,

stojí tu ušlechtilé a krásné.

结成伴侣，托微波，占断风流娇妩。

Na vzdáleném ohbí jezírka zapadá slunce,

ptám se, odkud se tu náhle vzal pár malých ptáků,

co ve dvou žije a ve dvou hnízdí.

渺渺曲塘落日，问何来小鸟，双栖双伫。

Určitě se však (malíři) nehodilo namalovat mandarínské kachny,

neboť se bál, že by mohly prodlévat mezi květy.

不肯画鸳鸯， 怕花里耽误。

Lotosy jsou od přírody bělostně čisté
a vůbec nevádí, že vyrůstají z kořenů zapuštěných v blátě.

莲花自然洁净， 那管根芽泥淤。

Květy jako tyto
si přeji, aby život za životem
vyrůstaly stále na témže místě.
这般态度， 愿生生， 总开一处。

Jiang Tingxi (1699-1732) 蒋廷锡, vlastním jménem též Yangsun 杨孙 či Youjun 酉君, přezdívkou Nansha 南沙 nebo též Xigu 西谷, původem z Changshu 常熟 v dnešní provincii Jiangsu byl malířem dynastie Qing a jeden z editorů Souborné sbírky textů a tabulek od starých dob až po současnost *Gujin tushu jicheng*. V roce 1703 získal titul *jinshi* a působil jako dvorský malíř a posléze i ve funkci velkého sekretáře na císařském dvoře. Jiang zvládal rozmanité umělecké styly, zejména se však specializoval na malbu květů a ptáků. Byl rovněž zdatným kaligrafem.

3.3.1.2 Básně k obrazům současníků

Do této kategorie patří básně, které Gu Taiqing psala na obrazová díla svých současníků. Jednalo se většinou o obrazy, malby na vějíři či portréty, jejichž tvůrci byly děti Gu Taiqing, přátelé, příbuzní, známí nebo jen ti, kteří si byli vědomi jejího nadání, přáli si od této básnířky získat několik cenných veršů a někteří z nich se v básních dočkali i pochvalného hodnocení svých děl. Ve srovnání s básněmi na oslavu starých mistrů jde většinou o kratší, bezprostřednější básnické črty spojené s konkrétní osobou, příležitostí či okolností, při níž báseň vznikala.

První báseň, kterou zde uvádíme, je poděkování přítelkyni Yunlin za vějíř, který sama ozdobila malovanými třešněmi a bambusovými výhonky. Staří Číňané často zobrazovali třešně a bambusové výhonky společně, neboť oba symbolizovaly delikátní chuť a oba byly symbolem téhož ročního období, tedy konce jara a počátku léta. Gu Taiqing popis obrazu počíná vykreslením času, kdy třešně a bambusy dozrávají. Navíc oba plody byly velice vhodně zvoleným motivem pro vějíř, neboť, jak si Gu Taiqing pochvaluje, vějíř je používán především v létě pro zahánění horkosti dní, a jeho estetická i praktická funkce může dojít svého naplnění.

Na melodii Huanxi sha

Poděkování Yunlin za malovaný kulatý vějíř s třešněmi a bambusovými výhonky (str. 286)

浣洗沙 • 谢云林妹见赠自画樱笋团扇 (卷三)

Když pivoňky rozkvétají a kdoulovce vadnou,
nastává ten pravý čas pro třešně a bambusové výhonky.

芍药将开卸海棠， 最怜樱笋好时光。

Popadale květy plní dvůr, stíny zeleně se protahují.

落花庭院绿阴长。

Zdařile namalovaný nový obraz má stále jasné barvy,
stopy tuže právě napsané krátké básně jsou ještě čerstvé.

写就新图颜色嫩， 书成小令墨痕香。

Budu se těšit z jeho chladivého vánku.

个侬受用好风凉。

Následuje báseň k obrazu neznámého malíře, který zpodobnil člena císařské rodiny *Zhu xua Xianglina*. Byť neznáme bližší životopisné údaje, jednalo se o člena císařského klanu Aixin jueluo a tím i vzdáleného příbuzného básnířky Gu Taiqing. Jak bylo zvykem v čínském malířství portrétované postavy byly zpodobňovány na určitém pozadí, které mělo zároveň vyzdvihnout a podtrhnout vlastnosti portrétované osoby. V případě Xianglina mají vysoké nebe s houfem letících hus, zelené hory, podzimní krajina a především žluté květy chryzantém symbolizovat světským světem nespoutanou mysl Xianglina. Obzvláště druhou sloku básně Gu Taiqing vystavila s užitím známých a čitelných básnických obrazů odkazujících na básníka Tao Yuanminga (365-427) a jeho ideál života v ústraní, mezi tyto odkazy například patří: trhání chryzantém rostoucích u východního plotu, čekání na vesnického chlapce přinášejícího víno, popíjení vína mezi květinami. Stejně tak odhozená čapka a rozhalený oděv mají vyjadřovat svobodu člověka neusilujícího o úřad, hodnosti a bohatství. Obraz stejně jako báseň jako by se snažila postihnout spíše duši portrétované osoby *chuanshen* 传神 než jeho reálnou podobu *chuanxing* 传形. Celý popis Gu Taiqing velice vhodně uzavírá parafrází malíře a teoretika umění Gu Kaizhi (344-406), který se jednou nechal slyšet, že chceme-li postihnout duši portrétované osoby, pak leží v jeho/jejích očích.

Na melodii Xi qiu hua

Píseň k portrétu člena císařské rodiny Xianglina zvaného Zhuxuan (str. 488)

惜秋花 • 题竹轩王孙祥林小照 (卷五)

Deset tisíc mil vysoké nebe
a na něm unášen západním větrem
hlouček letících hus.

万里高空， 度西风画出， 一行飞雁。

Tři řady chryzantém
žlutě rostou po celé délce východního plotu.
三径菊花， 东篱露黄开遍。

Na horách v dálce jemně zbarvené zelené drdoly kopců,
majíc v oblibě divokou přírodu
kráčí tu pomalými kroky.
遥山淡染青螺， 爱野色， 行寻步缓。

Veselí se.

消遣。

Těšíc se z podzimu
radostně trhá květy chryzantém.
惜秋光， 好把寒香偷剪。

Nezáleží, je-li teprve začátek či již prostředek podzimu.

不问秋深浅。

Čeká, až chlapec donese víno,
aby se mohl mezi květinami opít vínem v emailovém poháru.
待白衣送酒， 倒翠樽花畔。

Svobodný a ničím nespoutaný do nejvyšší míry
si sundává čapku a hovíc si s uvolněným oděvem je netečný k všemu ostatnímu.
逍遥甚， 更脱帽垂襟疏懒。

Přestože má ušlechtilé způsoby člena císařské rodiny,
jeho mysl poustevníka v horách
mu lidé okolo závidí.

王孙富贵风流， 况大隐， 旁人争羨。

Bystré oči.

舒眼。

Jako by nechávaly slunce zazářit a mraky roztáhnout až na druhý konec nebe.

任天涯， 日酣云展。

Báseň k obrazu *Hraní na loutnu v bambusovém lese* psala Gu Taiqing k ranému dílu Sun Songcena, syna blízké přítelkyně Xu Yunlin. Jak se dozvídáme z básně Gu Taiqing, mladý Sun namaloval idealizovaný obraz vzdělance hrajícího na *qin* ve stínu bambusů. Všechny atributy obrazu včetně bambusů, hudebního nástroje, kamenných útvarů mají utvářet vysoce kultivované literátské prostředí a zároveň odkazovat na vnitřní kvality hráče na *qin*. Zatímco první sloka básně je za užití různých smyslových vjemů popisem dovedně vyobrazené scény, sloka druhá je chválou Sunova malířského talentu. Právě přirovnání Sunova talentu k mladému fénixu či k jeřábu jako povelu nesmrtelných mělo být mladému umělci podporou a povzbuzením v jeho další malířské činnosti.

Na melodii Que qiao xian

Píseň k obrazu Hraní na loutnu v bambusovém lese od Sun Songcena

(poznámka: syna Xu Yunlin) (str. 293)

鹊桥仙 • 题孙松岑 《阅音修篁图》自注：许云林少君（卷三）

Cesta obklopená bambusy jako drahokamy,

tři údery na nefritový qin,

postava skrytá v příjemném chládku.

琅玕一径， 瑶琴三弄， 人在清凉极处。

Jako by se za větrného počasí z lesů ozývalo šumění větru a deště.

萧萧时作雨风声。

Opírajíc se kameny roztodivných tvarů

skvostné stromy pokryté tmavým mechem.

倚怪石， 苍苔珠树。

Mezi oblaky jeřáb nesmrtelných,

na zemi mladý fénix,

deset tisíc mil hory Danshan jako by přešel rovným krokem.

云中仙鹤， 花间雏凤， 万里丹山平步。

K tomu zve měsíc, aby zářil na skrytý bambusový háj,

kochám se tím pohledem

a je mi jako by tělo pokryl oblak voňavé mlhy.

更邀明月照幽篁， 消受了， 满身香雾。

Následující báseň ukazuje, jak obrazy a básně psané na obrazy mohly sloužit jako forma běžné komunikace mezi Gu Taiqing a jejími přítelkyněmi, ženami zběhlými v malbě stejně tak dobře jako v poezii.

Na melodii Taoyuan yi guren

Píseň o portrétu Renlan s názvem Otevírám svitek orchidejí (str. 531)

桃园忆故人 • 题纫兰妹兰风展卷小照 (卷五)

Dávná přítelkyně posílá svitek s obrazem orchidejí,

netrpělivě patřím na tvář na obraze.

故人寄到兰风卷， 快睹画中人面。

Za sedm let se Tvůj šarm nepatrně změnil,

již se nepodobáš té na našem prvním setkání.

七载风姿微变， 不似当初见。

Protřu si oči, abych se mohla znovu lépe podívat,

avšak cítím jen, jak se zvětšuje můj smutek a naplňuje mě hořkost.

从新拭目重新看， 转觉愁添恨满。

Píši několik řádků o svých skutečných pocitech

a svěřuji je divokým husám vracejícím se na jih.

数字真情写遍， 托付南归雁。

Tato báseň Gu Taiqing o obraze je velice výrazná svojí akcí, dějovostí, emoční vypjatostí, tedy něčím ne obvykle spojovaným s prohlížením obrazu. Je téměř neuvěřitelné jaký miniaturní příběh dokázala vtisknout do pouhých několika řádků. Gu Taiqing opakovaně odbíhá od vlastního popisu obrazu ke vzpomínkách, úvahám a pocitům, jež obraz vzbuzuje. Náhlé nazření běhu času zračím se na proměnách tváře přítelkyně, je bolestivou připomínkou

vlastního stárnutí a bezmocnosti člověka v zápasu s časem. Rovněž pozoruhodným prvkem básně je zabudování obrazu do obrazu, neboť Gu Taiqing si prohlíží portrét Li Renlan, v němž malířka zachytila sebe samu, jak si prohlíží svitkové obrazy, konkrétně jeden s vyobrazením orchidejí.

3.3.1.3 Básně k vlastním obrazům

Gu Taiqing jako zdatná malířka napsala též nemálo básní ke svým vlastním obrazům. Jelikož však většina obrazů byla ztracena v průběhu času, básně jsou nám dnes jediným záznamem jak tyto obrazy asi vypadaly. Ve skutečnosti mohou být tyto básně samy zvány poetickými obrazy, jež neusilují ani tak o doslovné vyobrazení skutečnosti, jako spíše o postižení krásy v jejím jedinečném a neopakovatelném okamžiku. Básně tohoto druhu též poukazují na cenná estetická východiska, jež stála za tvorbou Gu Taiqing, ať už se jednalo o malbu či poezii.

V básni Gu Taiqing *Píši báseň na svůj malovaný vějíř* se dočítáme o oné vnitřní pohnutce, jež básnířku vedla k tomu, aby sáhla k malířskému štětcí. Touto nutkavou potřebou byla snaha zachytit jaro, které by jinak beze stopy zmizelo a nenávratně uplynulo. Taiqing v básni doslova píše: *Chci alespoň zachytit duši květin*. Právě ono zachycení duše jara reprezentovaného květinami by mohlo alespoň v jedné rovině zabránit jeho odchodu. Prostřednictvím básně jsme tak přímo zasvěcováni do vnitřních (pohnutka jako motivace) a vnějších příprav (příprava hedvábí) k malířskému procesu. Jak se dovídáme z druhé sloky, Gu Taiqing se snažila postihnout jaro v plné jeho síle, včetně bujného větvení a syté barvy rozkvétajících stromů. To, co však báseň v samém závěru nečekaně oživuje jsou ledňáčci hnízící ve větvení stromů. Právě ptáci a potažmo též i ptačí zpěv jako symboly jara a života dodávají veršům i obrazu na dvojnásobné působivosti. Máme tedy plné právo věřit, že se jednalo o velice zdařilý obraz s jarním výjevem.

Na melodii Bu changong

Píši píseň na svůj malovaný vějíř (str. 80)

步蟾宫 • 自题画扇 (卷一)

Hluboký dvůr a klidný den.

Jak je mi líto konce jara.

Mám strach, že i jaro hubne a mizí.

沈沈院宇闲清昼，惜春去，怕春消瘦。

Chci alespoň zachytit duši květin,
natahuji bílé hedvábí,
na němž se prášek dobře rozpouští a olej hladce stéká.
为花写出好精神，展纨素，粉融脂溜。

Ani lehký vánek se nedostane skrze husté větvoví,
jde-li o barvy, pozoruji,
že jsou rok co rok pořád stejné.
微风不许丝儿透，看颜色，年年依旧。

Hluboko mezi zelenými stromy broskvoní rozkvétá kdoulovec
a dole pod větvemi
hnízdí ptáci.
碧桃深处海棠开，底枝上，翠禽同宿。

Alespoň dle výpovědi zachovaných básní Gu Taiqing nejraději malovala květiny a kvetoucí stromy. Mezi její oblíbené patřily bílé květy slivoní a růžově kvetoucí kdoulovce. Nebyla to však jenom rozmanitost tvarů a barev v závislosti na ročním období, která Gu Taiqing na květinách fascinovala. Zdá se, že květiny pro ní představovaly krásu v nejčistším slova smyslu. Květiny jsou v jejích básních často personifikovány a jejich krása přirovnávána ku příkladu k půvabu dívek sladce omámených vínem. Květy se stejně jako ženy mohou koupat, odívat, líčit a krášlit do neodolatelné krásy. První sloka básně nám připomíná slavnou scénu z Písně o věčném žalu básníka Bai Juyiho, v níž se konkubína císaře Minghuanga, Yanggui Fei, koupe v jezírku Huaqing.¹⁶²

Na melodii Zui hong zhuang

Skládám píseň na skládací vějíř s motivem kdoulovců a věnuji Yunlin (str. 266)

最红妆 • 自题海棠折扇赠云林 (卷三)

Stromy bohatě kvetou a jaro se blíží k svému vrcholu.
木欣欣兮春向荣。

¹⁶² úryvek Píseň o věčném žalu: *Byl jarní den a za pramenem pramen, z teplého vřídla splýval z jejích ramen. Poprvé stanula v jezeře Chua-čching. S pomocí služek, zde ji, tak něžnou opouštěla síla,. Tehdy ji císař sám svou láskou obdařil.* (Datlovník v meruňkovém sadu, Po Tü-i, přeložil Josef Kolmaš, přebásnila Jana Štorblova, Praha,

Nově upravená a nalíčená,
jako by před chvílí vystoupila z koupele v jezírku Huaqing.

试新妆， 出华清。

Jako by se ještě neprobrala z poblouzněné vínem, ještě stále duchem nepřítomna.

宿醒未解尚懵腾。

Jako by svou krásu ani nemohla unést,

opírá se o malované zábradlí.

娇无那， 画栏凭。

Kapičky roztroušené červeně, pruhy karmínové barvy.

碎红滴露染猩猩。

Včera za deště a mraků,

dnes ráno v mírném chladu.

昨宵雨， 晓寒轻。

Pro dívku z Nefritového pavilónu maluji obraz,

tři nebo pět květů, jedna větev položená napříč.

特为玉楼人作画， 三五朵， 一枝横。

U písně *Píši báseň na skládací věž s motivem kdoulovců a věnuji Yunlin* stojí rovněž za pozornost to, jak nenápadným, avšak velice účinným, způsobem Gu Taiqing zabudovává termíny z techniky čínského malířství do samotného popisu malovaných květů: *Kapičky roztroušené červeně, pruhy karmínové barvy*. Slovo *di* 滴 znamená vytvářet kapičkami či rozstříkáním barvy a *ran* 染 vytváření barevné plochy postupným spojováním jednotlivých pruhů barvy. Nejenom že tato výraziva plně vystihují kvalitu obrazu a způsob, jakým vznikl, ale zároveň umocňují působivost básně. V druhé sloce jsou uvedeny kvality času, při nichž obraz pro přítelkyni Yunlin, zde označovanou jako přítelkyni z Nefritového pavilónu, vznikl a několika básnickými tahy naznačena jednoduchá, ale velice vkusná kompozice obrazu.

Z písní o obrazech zastoupených ve sbírce Rybářovy písně z východních moří můžeme soudit, že Gu Taiqing nejraději malovala sytými, jasnými barvami, jimiž se snažila postihnout krásu květů vykvétajících rok co rok vždy s novou silou. Byly to obrazy slivoní, kdoulovců a také meruněk, broskvoní, horského čajovníku atd. Neméně zdatnou však byla Gu Taiqing i v oblasti tušomalby.

Na melodii Zui tao yuan

Píši báseň na kulatý vějíř s motivem tušových gardénií a posílám Yunjiang (str. 109)

醉桃源 • 题墨榭团扇寄云姜 (卷一)

Plné květy, velké listy na dvou či třech větvích.

Vůně jako by se linula z poháru z bílého nefritu.

花肥叶大两三枝， 香浮白玉卮。

Na jemné hedvábí kulatého vějíře jsem namalovala ledový půvab,

k čemu ještě nanášet barvy?

轻罗团扇写冰姿， 何劳赋粉施。

Po čerstvém dešti

fouká jemný vánek,

nad tichými schody se zrovna vyhoupl měsíc.

新雨后，好风吹， 闲阶月上时。

Zelené nebe je jako poklidná vodní hladina,

čistá vůně květů je k večeru ještě silnější.

碧天如水影迟迟， 清芬晚更宜。

Gardénie je keříčkovitá, méně často stromkovitá rostlina, se smetanově bílými květy, které intenzívně voní a rozvíjejí se od poloviny léta do podzimu, někdy ještě v zimě. Přestože se jedná o keř s hustým listovým a bohatými květy, Gu Taiqing pro kompozici obrazu na vějíři zvolila jen pár větvíček, aby tak dala co nejvíce vyniknout půvabu květů. Obraz kvetoucích gardénií působí tak skutečný dojem, že básnířka a malířka v jedné osobě hovoří o tom, že je téměř až možné pocítit sladkou vůni květů, jež jako by vycházela z bílých nefritových pohárů naplněných lahodným vínem. Pro Gu Taiqing taková krása již nepotřebovala jakéhokoli dalšího zvýraznění, a proto volí tuš s jejími odstíny od černé do bílé jako nejčistší prostředek jeho vyjádření. Půvab malovaných květů jako by člověka unášel přímo do lůna přírody a právě v tomto příměru nabývá hodnocení obrazu také svého vrcholu.

Na melodii Cangwu yao

Třetího dne prvního měsíce skládám píseň na vějíř s motivem tušových pivoňek (str. 160)

苍梧谣 • 正月三日自题墨牡丹扇 (卷二)

Já,
světlou tuší mám malovaný květ i stonek a čekám na lehký vánek, aby mě ovíval.
依， 淡扫花枝待好风。
Původem od Jaspisového jezírka,
k čemu mi třeba červeně, abych se líbila.
瑶台种， 不作可怜红！

V této básni promlouvá Taiqing hlasem květin hovořících o své kráse. Pivoňky vykvétající koncem jara a počátkem léta jsou díky svým velkým, barevným květům právem označovány za královny všech květin. Personifikovaný hlas pivoňky tedy může sebevědomě prohlásit, že její krása vynikne daleko lépe v prostých barvách tuše, neboť její kráse není žádných ozdob třeba.

Princ Yihui se velice obdivoval malířskému nadání Gu Taiqing a napsal také celou řadu básní o obrazech své manželky. Obzvláště blízké jeho estetickému cítění byly právě tušové pivoňky, které v písni *Na melodii Qin diao xiang si yin, Třetího dne prvního měsíce Taiqing maluje tuší pivoňky na vějíř, skládám krátkou báseň* 《琴调相思引• 新正三日， 太清墨写牡丹扇， 题以小阙》¹⁶³ hodnotil velmi vysoko slovy: *Skromná duše, vznešená květina, voňavou tuší vyvedená z půli otevřená poupata. Hrot štětce se dotýká všude, průzračná rosa se rodí na božských výhoncích.* Pro Yihui bylo označení *Skromná duše, vznešená květina* nejenom popisem pivoňky "skromně" vyobrazené černou tuší, ale především příměrem k lidským a uměleckým kvalitám Gu Taiqing. V básni *Prvního dne desátého měsíce roku Xinhai Taiqing maluje chryzantémy, po čtvrté píše s použitím téhož rýmu* 《十月朔日辛亥太清画菊四用前韵》¹⁶⁴ pak Yihui o malířském nadání Gu Taiqing napsal: *Hon za slávou a za úřednickými posty je pro ni jen prázdným jménem, pouhých několik tahů tuše skýtá nebyvalou podívanou.* Přestože (a snad právě proto) Gu Taiqing svojí malbou neusilovala o slávu, její malba neztrácela nic z vnitřního obsahu, jenž se navenek projevoval onou působivostí díla. Yihui o této stránce díla Gu Taiqing v písni *Na melodii Gui dian qiu, Skládám píseň o obraze tisícilistých broskvoní s bílými a s červenými květy, na každý skládám jednu báseň* 《桂殿秋• 题太清画千叶红白桃花各一首》¹⁶⁵: *Zelenající se tráva a kvetoucí květy, jedna větev vykvétá*

¹⁶³ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Nangu qiao chang, str.681
顾太清奕绘诗词合集,奕绘诗词,南谷樵唱, 卷三.

¹⁶⁴ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Mingshantang wenji, Liushui bian, str.611
顾太清奕绘诗词合集,奕绘诗词,明善堂文集,流水编, 卷十二.

¹⁶⁵ Gu Taiqing Yihui shici heji, Yihui shici, Nangu qiao chang, str.679
顾太清奕绘诗词合集,奕绘诗词,南谷樵唱, 卷二.

blízko a naklání nefritové háčky závěsů. Východní vítr a tekoucí řeky nesou tisíc let hořkosti, jedna krásná duše přeměněná na barevná oblaka.

Yihuiovy verše jsou nám rovněž nezávislou výpovědí o tom, že Gu Taiqing ve svých malířských, a konec konců i básnických dílech, neusilovala o přesné zachycení vnější podoby popisovaných objektů. Daleko důležitějším pro ni bylo pronikání do podstaty (duše) zobrazované věci a její vystižení pouhými několika malířskými či básnickými tahy, často za minimálního užití přímých výrazových prostředků. Vlastní obhajobu principu *qiu shen si* 求神似 (usilování o podobu ducha) vyslovila Gu Taiqing například v písni *Na melodii Yan gui liang, skládám báseň na svůj obraz meruňek* 《燕归梁•自题画杏》¹⁶⁶, který Gu Taiqing namalovala jako připomínku společných cest s Yihuiem: *I když jsou již namalovány (meruňky), stále se obávám, zda si odpovídají svou podstatou* 写来还恐神难似.

Malba Gu Taiqing očividně skýtala nejenom estetický požitek, ale též prostou radost a uvolnění. Ve věku šedesáti jedna let sama o tomto potěšení duše napsala báseň: *V roce Jiwei během zimního slunovratu jsem namalovala suchou větev meruňky a poté jsem každý den za pomoci barev přimalovala jeden květ. Činila jsem tak až do dvacátého devátého dne druhého měsíce následujícího roku Gengshen, kdy na obraze bylo možné k překvapení spatřit celou větev meruňky s červenými květy. Z žertu skládám následující čtyřverší* ¹⁶⁷ 《己未长至写一枯杏枝每日用胭脂作一花成于庚申二月十九居然红杏一枝戏成一绝句》: *Po devětkrát devět dní se zkracuje zima, osmdesátý první den. / Již přišla doba, kdy jarní vítr vane nad lesy. / Bojím se, že může být již pozdě, než moje oči budou moci patřit na květy. / A tak si nejprve od boha květin půjčuji jednu větvíčku.*

Na závěr kapitoly o básních, jež Gu Taiqing psala na obrazy, je dobré připomenout, že již po staletí docházelo k propojování estetických kritérií vztahujících se na malbu stejně jako na poezii. Za Mingů a za Qingů došlo dokonce ke spojení malby, poezie a kaligrafie v jedno, kdy se stalo zcela běžnou praxí psát básně na obrazy přímo do plochy obrazu a učinilo tak obraz součástí básně a báseň součástí obrazu. V případě básní Gu Taiqing se často hovoří o tom, že v sobě obsahovaly kvalitu obrazu, stejně tak ovšem platí, že básně, které psala na obrazy / k obrazům / o obrazech, obohacovaly malířské dílo o poetický rozměr a dokázaly převést náladu obrazu do poetické formy 以诗情补画意, 将画意变诗情。¹⁶⁸

¹⁶⁶ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.312
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷三.

¹⁶⁷ Gu Taiqing Yihui shici heji, Gu Taiqing shici, Tianyouge shiji, str.168
顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷五.

¹⁶⁸ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe

3.3.2 Básně o květinách

Rostliny člověka odedávna obklopovaly a byly nepostradatelnou součástí jeho života. Přinášely člověku nejenom všestranný užitek, ale i potěšení svojí krásou. Stromy a květiny provázejí člověka proměnami ročních dob a jsou nedílnou součástí svátečních chvil. U mnohých z nich je možné vnímat jejich vlastnosti jako paralely k vlastnostem lidským nebo lidským emocionálním stavům. Není snad na světě země, která by neměla svojí vlastní květomluvu, jež je jedním ze zdrojů poznání života a myšlení jejích obyvatel.

Květiny měly od nejstarších dob své pevné místo v čínském umění. Řekněme si, že dvě nejstarší památky čínské literatury Kniha písní a Chuské písně jsou obdařeny bohatou rostlinnou symbolikou doslova kódující obsah básně. Po celý vývoj čínské poezie vznikaly básnická díla věnovaná květinám, stejně jako básně, kde květiny fungovaly jako důležitý kompoziční prvek básně. Květiny tak mohly být paralelou, příměrem či významotvorným odkazem.

Básnířka Gu Taiqing věnovala květinám celou řadu svých básní, v oblasti písní *ci* básně o květinách představují dokonce jednu z tématicky nejpočetnějších skupin. Ve většině básní Gu Taiqing však květiny nebývají zatíženy skrytými významy a složitými kódovanými asociacemi. Gu Taiqing se květinám obdivovala především jako čistým estetickým objektům, jež samy byly ztělesněním přirozeného půvabu a krásy. Její básně o květinách jsou často krátké lyrické črty vynikající lehkostí, přímostí a hravostí vyjadřování, což poodkrývá onu radost, s níž byly skládány. Gu Taiqing se projevila jako neobyčejně citlivá a bystrá pozorovatelka, která přináší pohled na květiny v jejich typických i zcela nečekaných situacích, z čehož je patrné, že jí šlo především o zachycení „duše“ (*shen* 神) květin než pouze o jejich vnější podobu (*xing* 形). Gu Taiqing však nebyla jen nezúčastněnou pozorovatelkou, básnířka často s květinami vstupuje do nejrůznějších vztahů např. může květiny sázet, kupovat, malovat je, věnovat je svým přítelkyním, může o ně projevovat strach a starost, může vyjadřovat obdiv nad jejich krásou stejně jako lítost nad jejich uvadáním.

Gu Taiqing nepsala básně jen o slivoních, pivoňkách, broskvoních a dalších tradičně ušlechtilých květinách. Se stejnou pozorností, údivem a láskou popisuje docela obyčejné druhy květin a bylin. V jejich básních má neodolatelný půvab i ta nejprostší a nejnepatrnější rostlina.

Na melodii Die lian hua

Slunečnice (str. 215)

蝶恋花 • 黄葵 (卷二)

V malém dvorku za zataženými závěsy se kdosi právě probudil ze spánku,
v rozích zábradlí

se pohybují čísi vysoké stíny.

小院钩帘人睡醒， 曲角栏杆， 移过重重影。

Nebe je jako vodní hladina a oblaka jsou klidná,

je mírný chlad a místy je i cítit závan větru.

似水天光云叶净， 微凉略觉风儿劲。

Nevytáhnou-li hedvábné závěsy, bude i tak možné patřit na krásu květin.

Vytáhnou-li pomalu závěsy,

pak do místnosti pronikne chlad zapadajícího slunce.

不卷轻罗花态胜， 慢卷轻罗， 一片斜阳冷。

V prostém oděvu a skromném líčení

se jim mohou rovnat jen květy lotosů.

浅淡衣裳妆束靓， 比肩惟许芙蓉并。

Písňe o květinách bývají řazeny do žánru písni opěvujících věci *yonwu ci* 咏物词. Jak poznamenal významný čínský teoretik Wu Hengzhao 吴衡照 ve svém díle *Lianzi ju cihua* 《莲子居词话》: *Přestože jsou básně o věcech tzv. malým tématem, dosažení mistrovství v nich je velmi obtížné, neboť jejich nejvyšší hodnota leží v umění - nebýt přesycený a zároveň nic neopominout.*¹⁶⁹ Tento požadavek Gu Taiqing dokázala naplnit. V písni o Slunečnicích Gu Taiqing postupuje od pouhého pozorování stínů rostliny, která má i ve své zahalenosti neskonalý půvab. Nikde v průběhu celé básně vlastně nedochází k bezprostřednímu popisu slunečnic. Jediné, co se o slunečnicích dozvídáme, je jejich výška a ladná silueta, která pozorovatele svádí k tomu, aby vyhrnul závěsy a pohlédl zpříma na jejich krásu. Celý popis květin se odehrává v jakémsi mentálním procesu podněcovaném zkušeností, vědomím, vzpomínkami a představivostí, jehož východiskem je, že s krásou slunečnic je poměřitelná pouze čistota lotosových květů. Zároveň však ono probouzení se z poledního spánku, kdy je

¹⁶⁹ 吴衡照：咏物虽小题，然极难作，贵不在黏不脱之妙。

možné za závěsy jakoby v mlze zahlédnout pohupující se stíny slunečnic, ono váhání, zda jejich kouzlu odolat či ne, vychází ze skutečného prožitku, který báseň ukotvuje do reality a dodává jí v každém detailu na síle autentičnosti.

Slunečnice (*Helianthus*) je rod vysokých bylin z čeledi hvězdnicovitých. Mezi slunečnicemi nalezneme jednoleté i vytrvalé rostliny. Mají silný, chlupatý stonek s velkými, zubatými listy. Níže rostoucí listy jsou střídavé, oválné nebo srdčité, listy při vrcholu stonku jsou užší a střídavé. Dosahují i značné výšky 60 – 390 cm. Velké úbory se žlutými jazýčkovitými květy vyrůstají na konci stonku. Mladá rostlina je heliotropní, tzn. že květy se otáčejí za sluncem, až při dozrávání semen úbor postupně těžkne a sklání se k zemi.

Další báseň Gu Taiqing napsala na **kustovnici čínskou** (*Lycium chinense*), která byla v Číně pěstována hlavně kvůli plodům též přezdívaným omlazující ovoce. V tradiční čínské medicíně i mezi obyčejnými Číňany je kustovnice dodnes považována za naprosto nepostradatelný potravinový doplněk, který posiluje obranyschopnost organismu a příznivě harmonizuje činnost jater a ledvin. Gu Taiqing však kustovnici nepopisuje z hlediska jejích léčivých funkcí, nýbrž na ni pohlíží jako na ušlechtilý výtvar přírody, a to i přesto, že většina by ji asi označila za zcela obyčejnou rostlinu nehodnou jakéhokoliv poetického uchopení. V očích Gu Taiqing však měl tento opadavý, trnitý keř s dlouhými převislymi větvemi a malými červenooranžovými bobulemi své kouzlo. V její následující písni se kustovnici dostalo pro zdraví růst a bohatství plodů požehnání samotných nebes. Dovídáme, že se jednalo o šlechtěnou odrůdu pěstovanou na pečlivě udržovaném záhoně v zahradě. Jelikož tento keř rostl v blízkosti lidského obydlí, stalo se jednou, že nečekanou společnost tomuto rostlinnému zátiší dělala i kočka. Gu Taiqing napsala na tento kuriózní výjev kočky chytající pod kustovnicovým keřem včely krátkou báseň, byť si byla jako malířka dobře vědomá, že taková scéna by stála též za malířské zaznamenání. I když je píseň na kustovnici čínskou krátkým básnickým dílem načrtnutým za pomoci několika básnických obrazů, píseň vyniká živostí a bezprostředností *chongman shengqu* 充满生趣, téměř jako by se scéna měla odehrávat právě teď před očima.

Na melodii Ling bo qu

Kustovnice čínská (str. 217)

凌波曲 • 枸杞 (卷二)

Husté trsy a řídké trsy,
vysoké nebe a bohatá rosa.
深丛浅丛, 天高露浓。

Požehnaný vánek jako by přivolal nesmrtelný svou holí,
zavěšené hvězdičky rozpuštěné červeně.
仙人杖引灵风， 挂星星碎红。

Dlaždice s květinovými vzory obklopují záhon,
husté zelené kmínky jsou jako jemný mech.
花砖细封， 苍苔细茸。

Kočka příkrčená pod keřem čeká na poletující včely,
je to vskutku scéna hodná malby.
狸奴巧俟游蜂， 费丹青画工。

Následující báseň rovněž ukazuje zalíbení Gu Taiqing i v těch nejprostších rostlinách jako byla například jednoletá až dvouletá bylina **Kokoška pastuší tobolka** (*Capsella bursa-pastoris*). Kokoška je velmi nenápadnou, křehce působící rostlinou, mezi jejíž charakteristické rysy patří přízemní listová růžice, malé trojhranné semeníky tvarem připomínajícími malá srdíčka a lodyha nesoucí hrozen drobných bílých květů. Jedná se o velice nenáročnou rostlinu se schopností růstu i na těch nejméně výživných půdách. Přestože jde o plevel, kokoška se používá jako léčivka pro zastavení krvácení. Listy, semínka i nať jsou jedlé a slouží k přípravě pokrmů.

Gu Taiqing si kokošku vybrala jako rostlinu, která je schopná soutěžit s ostatními rostlinami o to, kdo se stane květinou jara. Celá báseň je tak vystavěna na poměrování sil nenápadné kokošky s jarními květinami pyšnicími se úbory všech možných tvarů a barev. V očích básnířky však i nadále vítězí ony koberce bílých květů rostoucích podél řek až k nedohlednu. Zdá se, že kokoška Gu Taiqing fascinovala právě svojí životaschopností a nenáročností, jež ji umožňovala růst i v těch nejskromnějších podmínkách. Rostliny současně jako by odkazovaly ke dvěma možným způsobům života, životu v luxusu a životu jen s tím nejnutnějším. Gu Taiqing se zde obdivuje životu prostých vesničanů, kteří jsou schopni najít potěšení v těch nejběžnějších věcech a jako jediní skutečně porozuměli pravé radosti života, kokošku tak trhají nejen pro potěchu oka, ale též jako potravinu pro její vynikající chuť. Touha po návratu do lůna přírody probuzená pohledem na kvetoucí kokošky je též vyjádřením obdivu k těmto rostlinám.

Na melodii Zhegu tian

Kokoška pastuší tobolka (str. 159)

鷓鴣天 • 荠菜 (卷二)

U potoka jako hvězdičky malé bílé květy,
které s jarem rovněž soupeří s ostatními o krásu.
溪上星星小白花, 也随春色斗豪奢。
Zelené vlny táhnoucí se do dálky, vody až za horizont,
jako tenká tráva rostoucí všude, výhonky nepatrné velikosti.
绿波渺渺天边水, 细草盈盈一寸芽。

I jaro má svůj konec,
až na okraj nebe
nádherné květiny všech barev.
春有限, 遍天涯, 千红万紫互交加。
Pouze obyčejní venkované rozumí skutečné radosti života,
když si košících nesou zelené lístky jako od broskvoní. To mu se lze obdivovat.
野人自有真生趣, 桃叶携筐亦可夸。

At' už se jednalo o druhy ušlechtilé či méně ušlechtilé, Gu Taiqing ve svých básních často vyjadřovala obavy o květiny zmítané deštěm, větrem či všelijakými nepřízněmi počasí, které mohly jedním rázem odnést všechnu krásu květin pryč. Byla to nejenom obava o křehkost života jako takového, ale též strach ze ztráty krásy, jejího pomalého či náhlého pominutí a tím ztráty radosti s ní spojené.

Na melodii Xihua chun qi zao

Píseň na původní obsah melodie písně (str. 384)

惜花春起早 • 本意 (卷四)

Svítá a ptáci zpívají,
skrže hedvábné závěsy pronikají
matné stíny květin.
晓禽鸣, 透纱窗, 黯黯淡淡花影。

Včera v noci, když byl v pokoji slyšet noční déšť,
probouzela jsem se strachy o květiny.

小楼昨宵听尽夜雨， 为著花事惊醒。

Mám obavy

o ty záplavy barev,

zda je vítr nepochátral.

千红万紫， 生怕它， 随风不定。

Honem, honem vstávám,

abych odhrnula závěsy

a podívala se na záhony květin.

便匆匆， 自启绣帘看， 寻遍芳径。

Rosa v trávě bujně

rostoucí pod schody pomalu stéká

a voňavá zem je skoro jako bláto.

阶前细草濛茸， 承宿露涓涓， 香土微泞。

Dnes jsem kvůli květinám vstala brzy,

nelituji však ani chladu,

který mi proniká do zlatou nití prošívaných bot.

今番为花起早， 更不惜， 缕金鞋冷。

Dojdu pod vyřezané zábradlí a malované prahy,

když se vracím domů,

dvůr je ještě ztichlý a prázdný.

雕栏画槛， 归去来， 闲庭幽静。

Až volání prodavačů květin roznášené východním větrem

mě popohání k zrcadlu, abych se učesala.

卖花声， 趁东风， 恰恰催人临镜。

Báseň odvíjející se v lineárním čase je pouze v první sloce proložena vzpomínkou na včerejší noc, kdy padal déšť. Byl to právě déšť a s tím spojený strach o květiny, který zavedl příčinu k veškerému dění v básni. Obava o osud květin je to, co Gu Taiqing probouzí v noci ze spánku a ráno jí nenechává dospát, je její první myšlenkou a iniciátorem jejího dalšího jednání. Vnitřní stav jednající postavy básně není vykreslen přímo, nýbrž je podán právě a skrze její

počinání. Každý krok Gu Taiqing jako by byl podněcován touhou zjistit, zda jsou květiny po nočním dešti v pořádku a v bezpečí. Tato touha též propojuje text obou slok dohromady, netrpělivost a neklid popsané v první sloce vyúsťují v akci odehrávající se na ploše sloky druhé. Gu Taiqing nelituje spánku, ranního chladu ani svých hedvábných bot, jen aby se mohla jít sama podívat až ke květinovému záhonu. Závěrečné volání prodáváčů květin rozeznávajících celou báseň je nejenom znamením příchodu rána a počátku nového dne, ale přináší též procitnutí ze sna, ze sladkého omámení květinami a stává se tak znovu vržením do reality. To, že básnířka pro popis své lásky ke květinám zvolila formu nabitou dějovostí, kde každý pohyb jako by probouzel, rozvíjel a dále poodkrýval vnitřní emoce, text nejenom ubránil od propadu do přílišné lacinosti a sentimentálnosti, ale činí z něj jedno z příkladných básnických děl básnířky Gu Taiqing.¹⁷⁰

Následující báseň ukazuje, že Gu Taiqing nebyla jen pasivní pozorovatelkou a obdivovatelkou květin, nýbrž květiny rovněž sama ráda kupovala a aranžovala pro svoji zahradu. Báseň zachycující zážitek z podzimního květinového tržiště nabízí mimo jiné poutavý vhled do života ženy z vysokých kruhů. Téměř v každém řádku se můžeme dočíst o radosti, jež básnířce přinášelo pouhé vybírání květů. Básni na původnosti prožitku dodává už jenom efekt vyjmenovávání jednotlivých druhů chryzantém, jež byly na tržišti k mání. Gu Taiqing upozorňuje, že to, co je při výběru květin podstatné, není cena, nýbrž krása. Důležité je vybrat ty druhy, které nejlépe vyniknou vedle plůtku zahrady a dokáží nejvíce umocnit krásu podzimu. Chryzantémy bývaly tradičně spojovány s postavou básníka Tao Yuanminga, který byl jejich největším obdivovatelem. Od Tao Yuanmingových dob se chryzantéma stala symbolem dobrovolně zvoleného života v ústraní. Přinášela potěšení těm básníkům a literátům, kteří dávali samotě v tichu přírody přednost před úřednickou kariérou. S chryzantémou byla spojována představa bytí naplněného prostými radostmi i vědomím krátkosti a pomíjivosti lidské existence.¹⁷¹

¹⁷⁰ Kuang Zhouyi báseň v předmluvě k Donghai yuge ohodnotil slovy: „*Jako vstoupit do místnosti skutečné čistoty, mezi ženami z dámských komnat jí není rovnou (není žádné druhé).*“ (Gu Taiqing ci xinshi jiping, Kuang Zhouyi, Xilin yinsheben Donghai yuge ping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.672 顾太清词新释辑评, 况周颐, 西泠印社本东海渔歌词评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年).

¹⁷¹ V.Hrdličková, A.Trnka: Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře, Grada, 2010, str.66.

Na melodii Feng ru song

Kupuji chryzantémy (str. 419)

风入松 • 买菊 (卷四)

Blíží se svátek dvou devítek a město je plné větru a deště,
včerejší noci bylo již možno spatřit jinovatku.

满城风雨近重阳， 昨夜见微霜。

Na kvetoucích pupenech lze rozeznat jednotlivé lístky,
pokouším se zapamatovat si zvučná jména,
druhů je tu však bezpočet:

含苞细认林玲珑叶， 记佳名， 各色苍茫。

Lotosy vystupující z vodní hladiny, Nefritové vějíře,
Desetitisíce kapek padající červeně, Duhový šat.

出水芙蓉玉扇， 落红万点霓裳。

Starý opuštěném klášter plný vůně podzimu,
není důležité, zda je cena vysoká či nízká.

萧条古寺积寒芳， 不论价低昂。

Koupím jich několik,

abych je vysadila u řídkého plůtku, kde by dělaly společnost zeleninovým záhonům
a rovným dílem zkrášlily podzim.

买归自向疏篱种、伴园蔬， 平占秋光。

Kdyby tu byl chlapec, který by přinesl víno,
opila bych se jím přímo uprostřed květin.

或有白衣送酒， 且拚一醉花傍。

Rod **Chrysanthemum**, pařící do čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*), je sám o sobě velice široký. Popsat jednoduše chryzantémy je vzhledem k jejich odrůdové rozmanitosti takřka nemožné. Jedná se o trvalky, někdy až dřevnatějící keřky, vysoké podle odrůdy od několika centimetrů až takřka dva metry. Listy jsou zpravidla oválné, hluboce laločnaté, květy mají až 30cm v průměru. Nejjednodušší je členění na velkokvěté a drobnokvěté odrůdy. Chryzantéma je jedna z nejdéle kultivovaných zahradních rostlin. První zmínky o existenci chryzantém přinesl do Evropy Marco Polo ve 13. století. V Číně se chryzantéma podle

středověkých pramenů pěstovala již od 6. stol. př. n. l., kdy však vzbudila zájem spíše pro své léčebné než estetické vlastnosti. Později se stala nepostradatelnou součástí taoistického elixíru nesmrtelnosti a symbolem dlouhověkosti. Hlavním svátkem chryzantém byl 9. den 9. lunárního měsíce, "den dvou devítek", kdy doposud převládající *yang* symbolizovaný devítkou předává vládu principu *yinu*.¹⁷²

Přes všechnu projevovanou péči a obdiv se však stane, že květiny jednoho dne nutně uvadnou či že jejich krásu odnese vítr. Byť se jedná o událost smutnou, květy skýtaly pro básnířku jakou byla Gu Taiqing i ve svém posledním záchvěvu neodolatelné krásy úžasou podívanou. Právě tento pocit vyjadřuje přirovnání padajících květů k červenému dešti či moři malých hvězd. Jsou to padající květy, které se náhle rozletí světem a provoní cesty, lesy i lidské oblečení.

Osnovu následující písně utváří vítr, jenž je jako původce zkázy květin postupně вплétán do každého verše. To díky větru teď motýli nemohou najít potravu, koruny vrb stejně jako závěsy na oknech divoce vlají, květy bezcílně vanou prostorem a zůstávají jen holé větve a prázdný dvůr. Slovo *pai* 拍 *klepat*, má postihnout intenzitu s jakou dopadají květy unášené nelítostnou silou větru na zem a na ramena chodců a utvářet téměř až skutečný dotykový vjem. Vítr je v básni rovněž symbol plynoucího času, který jaru znemožňuje zůstat, ani se vrátit zpět. Proti času je i člověk bezmocný, což je zdůrazněno opakujícím se slovem *kong* 空 *prázdný zbytečný*. Jakákoliv naděje, že je tomu snad jinak, končí zklamáním a uvědoměním si iluzornosti takové myšlenky. Z toho důvodu je též neúspěšné volání duše jara. Básnířka se tak vyslovuje, že je již *guan* 惯 *uvyklá* tento výjev vídat každý rok, byť ji pokaždé naplní stejně nezměrným smutkem. Možnou útěchu a naději zde představuje zelený dvůr zavátý zelenožlutými plody jilmů, jenž zatím prázdný, může být naplněn.

Na melodii Qin yuan chun

Padající květy (str. 500)

沁园春 • 落花 (卷五)

Jako malé hvězdy

padají a padají

poletující zbytky (květů).

点点星星， 零零落落， 一片飞残。

Za jejich stíny odváděných východních větrem

¹⁷² V.Hrdličková, A.Trnka: Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře, Grada, 2010, str.64-75.

se marně ženou motýli.
Zelenavé závěsy za okny
jako by přikryly zábradlí.
向东风影里，空劳蛱蝶，碧纱窗外，遮没阑干。
Vrbové haluzí lze jen těžko poutat,
závěsy nejde zavěsit.
Krutá víla větru nezná slitování.
柳线难牵，帘钩难挂，无赖风姨不见怜。
Zrovna když jdu po cestách,
snáší se červený déšť
a lehounce mi poklepává na vůní provoněné rameno.
经行处，恰纷纷红雨，轻拍香肩。

Kam odešla ladným krokem duše květin?
Nezbývá než nastříhat papíry a
zavolat její duši zpět, aby se ukázala ve světle měsíce.
芳魂何处姗姗，待剪纸，招来月下看。
Jako bylo možné rozeznat jemné stíny,
kolébající se bez opory z místa na místo,
mlhy se rozplývají, déšť mizí,
ale její půvab lze jen těžko zachytit.
认朦胧不准，飘摇不定，烟消雨化，丰韵难传。
Rok co rok smutním nad květy,
jak však zabránit tomu, aby opadaly.
Bezmocně stojím naproti holým větvím, nemám však srdce je utrhnout.
惯为花愁，谁禁又落，空对长条不忍攀。
Od teď
již zůstal jen dvůr pokrytý zeleným mechem,
který vítr zavane penízky jilmu.
从今后，剩绿苔庭院，吹满榆钱。

Malířka a básnířka v jedné osobě však dokázala najít způsob, jak čas oklamat a podržet krásu alespoň o chvíli déle. V *Písni o obrazu kdoulovců* se praví, že obraz byl namalován s

takovou věrohodností, že nejenomže kdoulovce na něm byly krásné bez ohledu na roční období po celý rok, ale jeho květy dokonce dokázaly pomýlit motýly, včely a ptáky, kteří je považovaly za skutečné. Radost a uspokojení, které malířka pocítovala nad svým dílem, jsou promítány do vnějšího světa a v básni tak dochází k velice zdařilému a esteticky účinnému propojení *qing* 情 (emoce) a *jing* 景 (scenérie).

Na melodii Haitang chun

Píši píseň na svůj obraz kdoulovců s užitím rýmu od Qin Shaoyou (str. 503)

海棠春 • 自题画海棠, 用秦少韵 (卷五)

Jak se jen pěkně vyjímá těch pouhých několik květů na větvích, které jsem si půjčila.

Nesmí

se o nich však dovědět motýli a včely.

借来数朵花枝巧, 更不许, 蝶蜂知觉。

Spouštím křišťálové závěsy,

abyste jste dělaly společnost oblaku vůní z vykuřovadla.

放下水晶帘, 相伴炉烟裊。

K čemu pěnice za okny rozhlašují zprávu:

Podívejte,

jak letos jaro přišlo brzy!

何劳窗外流莺报, 且看取, 风光占早。

Jaro po všechny čtyři období,

jak by jen mělo záležet na počtu květů.

留得四时春, 岂在花多少!

Kdoulovec (Chaenomeles) je středně velký opadavý keř s trnitými větvemi, na nichž vyrůstají podlouhlé vejčité pilovité listy s velkými palísky. Kdoulovec kvete v dubnu až květnu a jeho květy se podobají květům jabloně, u kříženců jsou různě zbarvené, od červené, přes bílou až po oranžovou. Plodem jsou vonné malvice s kyselou a poněkud svíravou chutí. Kdoulovec byl kromě slivoně nejoblíbenější rostlinou Gu Taiqing a právě jemu věnovala bezpočet svých básní.

Gu Taiqing se rovněž velice obdivovala zahradnímu umění, sama též aranžovala květiny do váz a vytvářela rozmanitá květinová zátiší, která posléze malovala či opěvovala ve

svých básních. Následující báseň přináší další řešení, jak se bylo možné z krásy květin těšit téměř kdykoliv. Celá báseň je vystavěna tak, aby dala vyniknout chryzantémám, které v květináči díky péči zahradníka vykvétají o několik měsíců dříve než je pro ně obvyklé. Rovněž to, že se jedná právě o chryzantémy, květiny podzimu, které nečekaně rostou v horkém letním počasí, zaznívá jako slova úžasu až v samém závěru básně. Gu Taiqing sama sebe právě pro tuto svoji zálibu a potěchu v prostém zve člověkem z lesů a polí *yeren* 野人.

Na melodii Pusa man

Pátého dne pátého měsíce opěvuji chryzantémy v květináči (str. 289)

菩萨蛮 • 端午日咏盆中菊 (卷三)

Jižní vítr naplňuje síně, je čas broskvoní a třešní.

Pod závěsy oken hoří santalová vůně.

薰风殿阁樱桃节， 碧纱窗下沈檀爇。

Malý vějíř přináší jemný chládek,

poklidné jsou dlouhé letní dny.

小扇引微凉， 悠悠夏日长。

Jako prostému člověku z polí a lesů mně přináší takový pohled radost,

není se třeba ptát, zda raději horké či chladné počasí.

野人知趣甚， 不向炎凉问。

Starý zahradník je s láskou pěstuje

a již v pátém měsíci kvetou chryzantémy.

老圃好栽培， 菊花五月开。

3.3.3 Básně o předmětech a jiných kuriozitách

Básně o věcech u Gu Taiqing vytváří nesmírně pestrou a zajímavou skupinu básní, neboť nejenom poukazují na to, co všechno se mohlo stát námětem poezie, ale též nám přinášejí pohled na zcela obyčejné věci, jež u básnířky probouzely zájem, zvědavost či prostě jen byly součástí jejího každodenního života. Do této neutříděné kategorie, které již často nespojuje jedno společné téma, patří např. píseň na lampu, trsátka na loutnu, sponu do vlasů, okenní

závěsy, lidové slavnosti, výrobky z trávy a květin či na exotické pochutiny. Tyto básnické střípky v celém kontextu tvorby Gu Taiqing působí nesmírnou živostí a vkusně dokreslují celou podobu jejího básnického díla. Pro ukázkou uvádím alespoň některé z nich.

Následující píseň je zdařilá v tom ohledu, že je cvrček - nepatrný hmyz nahlížen z nejrozmanitějších stran a popis tak neupadá do povrchnosti spočívající v pouhém lpění na detailu. Básnička popisuje roční období, kdy je možné cvrčky slyšet, místo, kde se vyskytují, jejich vzhled a jejich zvyky. Cvrčci jakoby místy nabývali lidských kvalit, což je však umožněno mimořádnou citlivostí básničky: cvrčci si povídají, jedí, pijí a pociťují sytost a hlad. Člověk jako pozorovatel, obdivovatel a posléze též aktér je přítomen po celý průběh básně a nakonec v tomto zpívajícím hmyzu nachází takové zalíbení, že zatouží po tom, aby mu cvrčci svým zpěvem dělali společnost i doma. Závěr básně je vystavěn téměř jako koncert pestrých zvuků, kde se cvrlikání cvrčků mísí se zvukem tlouku na prádlo a hlasem vanoucího větru. Píseň je dalším příkladem toho, že Gu Taiqing dokázala svým básním dát i zvuk.

Na melodii Qi liang fan

Cvrčci (str. 120)

凄凉犯 • 络纬 (卷一)

Wutongy shodily vrstvy a vrstvy listů
zelená oblaka tiše plují a podzim stárne.

梧桐落了层层叶， 碧云暗度秋老。

Osm *chi* dlouhá tykadla,
stíny slunce sahají do poloviny závěsů,
ochladilo se náhle o kolik?

八尺龙须， 半帘日影， 乍凉多少？

Letos podzim přišel zvláště brzy.

今年特早。

Vyhnal je do dvora,
kde teď hlučí cvrkot hmyzu.

催满院， 虫声又搅。

Na zábradlí u studny
povídají a povídají
jako by chtěli člověku vylít všechn svůj hněv.

井栏边， 絮絮叨叨， 也似向人恼。

Bubnujíc o sebe křídly vyskočili až na plůtek s dýněmi,

pít rosu a jíst květiny

jim stačí k tomu, aby byli syti.

鼓翅瓜棚上，饮露餐花，自能常饱。

Opatrně je dám do hedvábné klícky

a zavěsím u okna,

aby tu v noci jemně cvrkali .

丝笼慢贮，挂房栊，夜深轻吊。

Jejich plačtivý zvuk,

zvláštní to scéna,

se mísí s rozléhajícím se chladným zvuků tlouků na prádlo.

不断哀音，怪一片，寒砧又捣。

Ve škvírách pod okny

hlas vanoucího větru

je slyšet až do svítání.

隔窗儿，声和尖风，听到晓。

Další báseň věnovala Gu Taiqing svému psíkovi jménem Dvě naušnice. Báseň se od předcházející básně na první přečtení odlišuje hloubkou a intenzitou citové vazby, jež existovala mezi básnířkou a psem. U této básně mohla Gu Taiqing čerpat z celého rezervoáru pocitů, myšlenek a vzpomínek. Živé vykreslení do nejmenšího detailu, prozrazuje, že se skutečně jednalo o mazlíčka.

Na melodii Huanxi sha

Píseň o pejskovi Shuanghuan (str. 224)

浣溪沙 • 咏双环猧儿 (卷二)

Píseň první

Hřejivě spočívá v mém náručí, schovává se do mých rukávů.

Na jeho chlupatých uších přivěšené dva kroužky.

怀里温存袖里藏，蒙茸两耳系金铛。

Přezdívka Dvě naušnice mu nejvíce sluší.

双环小字最相当。

Bambusové listy šplhají do okna: leká se stínu měsíce.
Rozkvetlé větve se odráží na zdi: štěká na světlo lampy.
竹叶上窗惊月影，花枝照壁吠灯光。
Když noc postupuje, lehce spí vedle mého polštáře.
夜深轻睡枕头旁。

Píseň druhá

Dvěma slovy "jemný" a "hloupý" je možné popsat jeho povahu.
Preci tak sladký a rozkošný a mimořádně chytrý.
两字柔憨作性情，十分娇眉特聪明。
To jen přirozené, že si dokáže získat lidskou náklonnost.
得人怜处是天生。

Pohled na scénu, kdy spí stočený do klubíčka je hoden namalování.
Když si hraje, dovedně zvedá své malé tlapičky.
睡去拳拳堪入画，戏时小小可奇擎。
Ňafá a bafá, avšak štěkat se stále ještě učí.
娇音学吠未成声。

Třetí píseň o věci je pro básnířku poněkud netypická a v celém rámci jejího díla tvoří spíše výjimku. Gu Taiqing se vyjadřovala zpravidla přímým, byť často zdrženlivým a emocionálně kontrolovaným způsobem, kdy celá báseň směřovala k pokrytí zvoleného tématu. Oproti tomu báseň na loutky je prostoupena mnohoznačností významů nabízejících různé způsoby výkladu a čtení. Divadelní jeviště v něm pak není nutně divadelní rekvizitou vyprávějící příběhy přítomným divákům, ale některými může být čtena též jako alegorie na současnou politickou situaci v Číně, jež v té době nebyla nikterak uspokojivá.

Na melodii Zhegu tian

O loutkách (str. 166)

鹧鸪天 • 偶偶 (卷二)

Když loutky vstoupí na jeviště, hrají jak jsou vedeni
vypráví smyšlenky a staré legendy k pomýlení dětí a hloupých.

傀儡当场任所为，讹传故事惑痴儿。

Jejich příběhy o králech dynastie Tang a Song se nezakládají na faktech,
jejich kouzlo však leží v tom, že dokáží přivést k životu všelijaké d'ábly a démony.
李唐赵宋皆无考，妙在妖魔变化奇。

Jezdí na červeném leopardu pronásledují pruhované lišky,
se svými zářivými oděvy a čepicemi předstírají hrdinského ducha.
驾赤豹，从文狸，衣冠楚楚假威仪。

Avšak k čemu jen jsou, poté co sestoupí z jeviště a jsou pověšeny vysoko?
Vyřezávané dřevo a vodící provázky: jen okamžik v čase.
下场高挂成何用，刻木牵丝此一时。

3.4 Básně o snech

Pozoruhodnou skupinku básní Gu Taiqing tvoří básně zaznamenávající sny. Sny byly již v Chuských písních tradiční básnickým prostředkem, který umožňoval nebeské cesty a setkání s božstvy a nesmrtelnými. V songské poezii se pak sny staly místem setkání odloučených přátel a milenců, živých s mrtvými. Byly živeny touhou, vzpomínkami, nadějí a vírou a přinášely naplnění a dovršení tam, kde skutečnost selhávala.

Gu Taiqing se sama v následující písni pokoušela vytvořit svoji definici snu. Svůj postoj současně konfrontovala s básnířkou Pingshan, podle níž je tato píseň psána. Definice snu Gu Taiqing vychází ze zkušenosti a z prožitku snu jako takového, nepokouší se o jeho vědeckou či náboženskou reflexi. Závěrem je, že sny jsou těžko pojmenovatelné a uchopitelné, představují křehkou hranici mezi tím, co je a není skutečnost.

Na melodii Ta sha xing

Sen, psáno podle rýmu Pingshan (str. 422)

踏莎行 • 梦，次屏山韵（卷四）

Přeludy stínů jako mýdlové bubliny,
bez pevných bodů.
幻影浮泡，原无凭据。

Uvnitř každého bezpočet proměn jako přediva provazů.

个中变化纷如缕。

Mohou probouzet radost i smutek,

jako by je navzájem spojoval tentýž duch.

也生欢喜也生愁， 其间似有通神处。

Všechny pocity, o nichž vypráví jsou skutečné,

bezpočet věcí.

念切情真， 千头万绪。

Potkáme-li je, těžko říct, zda po chvíli neuplynou,

jsou lehké jako motýli, přiléhající jako oblaka.

相逢未准飘然去， 轻如蝴蝶赋如云。

Chlad v příkrývkách se dá jen těžko vydržet, svítá, déšť.

寒衾不耐天明雨。

Na melodii Jiang cheng zi

Zaznamenávám svůj sen (str. 148)

江城子• 记梦 (卷一)

Mlhy objímají chladné vody, měsíční světlo objímá písčné břehy,

pluji po zázračném voru,

abych navštívila krajinu nesmrtelných.

烟笼寒水月笼沙， 泛灵槎， 访仙家。

Celou cestu po Čisté říčce dvě vesla krájí mlhu.

一路清溪双桨破烟划。

Sotva jsme minuli malý most, krajina se změnila,

pod jasným měsícem,

je vidět květy slivoní.

才过小桥风景变， 明月下， 见梅花。

Stíny desetitisíce stromů slivoňových květů se vzájemně proplétají,

až ke kraji hor,

ke kraji řek,

梅花万树影交加， 山之涯， 水之涯。

Odrážejí na hladině jezera svůj jarní půvab, jež se slovy nedá ani vypovědět.

澹宕湖天韶秀总堪夸。

Právě ve chvíli, kdy zatoužím toulat se mořem voňavého sněhu,

probouzím se ze sna,

jak jen nenávidím ten křik vran.

我欲遍游香雪海， 惊梦醒， 怨啼鸦。

Jak se dozvídáme z několika místních názvů, ona snová krajina, jíž zde Gu Taiqing popisuje, je krajinou Jiangnanu, který sama v mládí navštívila. Čistá říčka pramenící pod Zvonovou horou se nachází v Jinlingu 金陵 a Moře voňavého sněhu je označením pro kraj Dengwei 邓尉 ležícího poblíž Suzhou. Dengwei bylo pověstné krásou slivoňových květů a toto poetické označení dal místu guvernér Song Luo 宋犖 za éry Kangxi.¹⁷³ Jelikož se jedná o sen, hrdinka v něm může cestovat po zázračném voru připomínajícím plavidlo nesmrtelných. Ke snu patří také tajemství a rozostřené vidění, jež některé jevy zamlžuje a jiné osvětluje. Vzpomínky na Jiangnan se často a jakoby neodbytně vracely do básní Gu Taiqing. I tato píseň stvrzuje, že se jednalo o místo, k němuž byly poutány její sny i duše *mengxi hunrao* 梦系魂绕.

Ať už správná definice snu mohla být jakákoliv, pro Gu Taiqing bylo důležité, že po snu zůstává jeho příchut', jeho nálada, kterou šlo opakovaně prožít, neboť to byly také sny, které inspirovaly řadu básnických děl. Toto stojí v úvodu k některým z nich:

***Píseň na melodii Langtao sha*¹⁷⁴**

Ve snu jsem navštívila jedno místo. Říkalo se, že je to klášter Tianlai si. Na jeho zdech byla napsaná báseň, pečlivě jsem si zapamatovala půlku sloky a hned po probuzení ji napsala na bambusové desky, s použitím melodie Langtao sha, jsem vytvořila celou báseň .

Zde by o skutečně intenzivním propojení tvorby a života mohlo vypovídat to, že báseň, kterou Gu Taiqing spatřila na zdech kláštera musela být její vlastní projekcí a tedy též jejím vlastním básnickým dílem, stejně jako byla báseň, která na tento úryvek po probuzení vznikla.

¹⁷³ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.148
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷一.

¹⁷⁴ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.218
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷二.

*Píseň na melodii Zui tai ping*¹⁷⁵

Šestého dne na počátku dvanáctého měsíce roku Xinwei, se mi v noci zdálo o jedné krásné dívce ušlechtilých rysů, vzhledem připomínajícím dívku z císařského paláce. Seděla na velkém kameni a hrála pod měsícem na qin. Tóny byly čisté, technika hry dokonalá. Zeptala jsem se jí na jméno, ona však jen otočila nástroj, na jehož zadní straně při kraji byla umístěná pečeť se zlatými znaky, kde v pečetním písmu byly napsány dva znaky Hua xuan, pak tam byly ještě dva řádky zlatých znaků v kurzivním písmu, které však nebylo ve světle měsíce zřetelně vidět. Ukázala jen na pečeť a řekla: Tak jest. Zeptala jsem se jí, kdo jí dal loutnu a ona odpověděla, že prý mnich Zao, pak se ohnula v bocích a s úsměvem pravila: On ve skutečnosti není žádný mnich, jen protože je starý a nemá vlasy, má takovou přezdívku. Když domluvila, jako by chtěla pokračovat ve hře na qin. V tu chvíli mě však probudili zpívající ptáci. Hned jsem složila tuto krátkou báseň, abych celou událost zaznamenala.

Řadu básní na téma sny Gu Taiqing napsala téměř na sklonku svého života. Jako by sny kompenzovaly skutečnost, kterou již nebylo možné změnit ani odvrátit. Ačkoliv upoutaná na lůžko, Gu Taiqing se ve snech vydává na daleké poutě po kláštorech. Ačkoliv již sama přišla o zrak, ve snech si předčítá knihy a skládá k nim básně. Ke své definici snu se možná nejvíce přiblížila svým přirovnáním samotného života a jeho plynoucích let k pouhému snu člověka: Čtyřicet let uplynulo jako sen 四十年来一梦.

*(Píseň na melodii Xijiang yue, Jednoho podzimního dne cestuji soutěskou Nianyu, večer můjím klášter Qiyun daosi, scenérie se za čtyřicet let změnila k nepoznání, copak mohu zůstat bez citu 《西江月·秋日游鲑渔关，晚过栖云道寺，四十年风景变迁，得不有感》)*¹⁷⁶

¹⁷⁵ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.621
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷六。

¹⁷⁶ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.619
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷六。

4. GU TAIQING A JEJÍ MISTROVSTVÍ

O básních Gu Taiqing se říká, že bravurně využívají znalostí, upřímně vyjadřují city, jsou srozumitelné jako obrazy, otáčí se hladce jako perly a dokonale propojují zvuk a emoce.¹⁷⁷ Byť Její básně skutečně působí velice lehkým, plynulým, téměř až bezprostředním dojmem. Dosažení těchto kvalit předcházela léta studia, jež ulehčoval zájem Gu Taiqing o poezii, nesporný talent a její mimořádná vnímavost. Jako básnířka začínala čtením klasických děl. Svě oblíbené songské písně si dokonce uspořádala do vlastní sbírky o třech *juanech* a pro lepší pronikání do podstaty umění písní *ci* se sebranými písněmi též experimentovala a tím ověřovala jejich kvalitu např. ze sedmislabičných veršů původem od různých songských básníků skládala nová a též velice originální čtyřverší.¹⁷⁸

Čínský teoretik Kuang Zhouyi ve své předmluvě ke sbírce *Rybářovy písně z východních moří* básnický styl Gu Taiqing popsal následovně: „Prostým jazykem hovoří o pocitech, životodárnou sílu jakoby čerpala od songských básníků.“ (*pushi yan qing, songren faru* 朴实言情, 宋人法乳)¹⁷⁹. Kuang zde pro vyjádření oné návaznosti na songské mistry užil pojmu *faru* 法乳 mléko zákona, jímž je v buddhistické terminologii označováno buddhistické učení (dharma) blahodárně napájející (krmící, vyživující) všechny živé bytosti. Stejným způsobem měly být songské básně bytostným základem a inspirací básnické tvorby Gu Taiqing.

To, že se Gu Taiqing učila z děl songských mistrů dokazuje řada písní, které psala v harmonii na básně slavných básníků jako byl Huang Shangu 黄山谷, Jiang Baishi 姜白石, Liu Yizhi 刘一止, Zhou Zizhi 周紫芝, Liu Yong 柳永, Zhang Xiaoxiang 张孝祥, Zhang Yuangan 张元干, Zhou Bangyan 周邦彦, Wu Mengchuang 吴梦窗, Cai Shen 蔡伸 a Li Qingzhao 李清

¹⁷⁷ 太清词挥发灵性, 热烈抒情, 明白如画, 流转如珠, 声情吻合.

Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe, 旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.127.

¹⁷⁸ *Ze Songských písních jsem sestavila výběr o třech juanech a následně jsem ze sedmislabičných veršů písní sestavila třicet devět čtyřverší* « 既选宋词三卷遂以词中七言句集为三十九绝句 » (Gu Taiqing Yi Hui shici heji, Gu taiqing shici, Tianyou ge shiji, str.55 顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷二).

Minulý rok jsem z výboru Songských písní vytvořila třicet devět čtyřverší, dnes jsem jejich zbytek znovu uspořádala a vytvořila jsem třicet pět básní. « 前年既选宋词集选中句得三十九截句今掇其余复成三十五首 » (Gu Taiqing Yi Hui shici heji, Gu taiqing shici, Tianyou ge shiji, str.91 顾太清奕绘诗词合集, 顾太清诗词, 天游阁诗集, 卷四).

¹⁷⁹ Kuang Zhouyi: Xilin yinsheben Donghai yuge xu 况周颐: 西泠印社本《东海渔歌》序 (Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.672 . 顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年).

照¹⁸⁰. Stejně tak často psala písně pouze s použitím rýmů některého ze songských básníků, mezi něž opět patřil Zhou Bangyan, Jiang Baishi, Wu Mengchuang, Liu Yong, Zhang Ziyue 张子野, Zhang Yutian 张玉田, Su Shi 苏轼 a Qin Shaoyou 秦少游.

Při psaní písně dle rýmu jiného básníka tzv. *heyun* 和韵 bylo nejenom požadováno dodržet melodii a rým, ale též zachovat souvislost s původním obsahem písně popř. na tento obsah jiným vhodným způsobem odpovědět, rozvinout a prohlouvit téma. V následujících několika básních se pokusím ukázat, jakým způsobem byla Gu Taiqing schopna pracovat s díly songských mistrů poezie, jakým kvalitám se od těchto básníků naučila a též s jak vytríbeným vkusem dokázala na staré texty pružně reagovat, dále posouvat a modulovat jejich významy a jedinečným způsobem tak obohatit tradici čínské poezie.

Kuang Zhouyi poukázal, že básně Gu Taiqing čerpají svoji sílu z čistoty a obsažnosti, hloubky a stálosti, klidné vyváženosti a nebroušenosti, z dokonalého souladu zvuku a obsahu tak, jak tyto kvality nacházíme u básníků Zhou Qingzhena a Baishia. 太清词得力于周清真, 旁参白石之清隽, 深稳沉着, 不琢不率, 极合倚声消息.¹⁸¹

4.1 Inspirace songskými mistry

Při analýze jednotlivých inspiračních zdrojů básníčky Gu Taiqing, včetně uvedených příkladů se opírám o článek *Songští mistři jako zdroj písní ci Gu Taiqing* od Xu Hongquana uveřejněném ve vědeckém revue *Xinan daxue xuebao* v roce 2008.¹⁸²

4.1.1 Gu Taiqing a Zhou Bangyan

Zhou Bangyan (1056-1121) proslul především jako autor dlouhých narativních písní s velice složitě budovanou strukturou umožňující zachytit proměny myšlenek, pocitů a nálad s

¹⁸⁰ Samostatné básně na songské mistry tvoří téměř 20% písní prvního *juanu* Písní z Rybářových moří.

¹⁸¹ Kuang Zhouyi: Xilin yinsheben Donghai yuge xu 况周颐: 西泠印社本《东海渔歌》序 (Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.672 顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年).

¹⁸² Yi songren wei faru de Taiqing, Xu Hongquan, Xinan dacie xuebao (Wenrenshehui kexue ban 2008-5 以“宋人为法乳”的顾太清词, 作者: 胥洪泉, 西南大学学报 (人文社会科学版) 2008年第5期.

přechody v místě a čase objevujícími se často jinde než na rozhraní dvou slok.¹⁸³ Gu Taiqing rovněž dokázala obzvláště na ploše svých delších básní dovedně vykreslit nesmírně bohatou škálu nejrůznějších emocí, avšak volila pro ni daleko přímější a bezprostřednější způsob vyjádření bez umělého vytváření oddělených textových zálivů a složitých emočních spirál. Mnohem patrnější vliv Zhou Bangyana než v oblasti kompozice a prozodie můžeme najít ve způsobu, s jakým se Gu Taiqing od Zhou Bangyana učila užívat veršů tangských básníků jako možných prvků výstavby písně, vyjádřit emoce popisem krajiny a uplatnit velice sofistikovaný jazyk vedle jazyka prostého.

A. Užití tangských veršů v písních ci (*ronghua tangshi ju ru ci*)

融化唐人诗句入词

Zhang Yan 张炎¹⁸⁴ ve svém díle *O původu písní ci* 《词源》 uvedl, že Zhou Bangyan dokázat zasadit verše tangských básníků do svých písní takovým způsobem, jako by se jednalo o verše jeho vlastní. Jako příklad Zhou Bangyanova umu bývá uváděna píseň na melodii *Západní řeka*, v níž Zhou Bangyan kombinuje bezprostřední popis místa s literárními výpůjčkami a narážkami na historii, aby podal co nejpřesvědčivější popis zašlé slávy bývalého hlavního města Jižních dynastií, Nanjingu nebo-li též Jinlingu.

Gu Taiqing si na počátku svého studia songských písní přirozeně zvolila Zhou Bangyana za jednoho ze svých vzorů, neboť Zhou byl za Qingů považován za skutečného mistra písní ci. Studium Zhou Bangyanových básní Gu Taiqing nejenom nabyla znalostí v oblasti písní ci, ale též se jejich prostřednictvím blížeji seznámila s tangskou poezií. Ono *popisňování* 词化 tangských veršů bylo i v případě básní Gu Taiqing úspěšné natolik, že verše básní shi zcela přirozeně splývaly s tokem písní ci, aniž by po sobě zanechávaly sebemenší stopu po důmyslně odvedené básnickém práci.

¹⁸³ James R. Hightower, *The Songs of Chou Bang-yen*, Harvard University, *Harvard journal of Asiatic studies*, Vol.37, N.2.

¹⁸⁴ Dílo *O původu písní* představuje jedno z nejdůležitějších teoretických děl a souhrn myšlenek týkajících se písní ci, tak jak se ustavily v době dynastií Severní a Jižní Song a dále určovaly vývoj tohoto žánru. Zhang Yan (1248~1320?), přezdívkou Yutian 玉田, Jiang Kuiovu tvorbu povýšil na ztělesnění podstaty žánru písní ci a spolu s ním vyzdvihl kvality yazheng a qikong jako příkladné charakteristiky písní ci. Zhang Yanovy estetické kategorie, otázky tvorby a hodnocení písní ci vytvořily teoretický základ pro všechna další *cihua* (povídání o písních).

Srovnej :

1. ukázka

Taiqing

Na melodii Langmang sha

*Vystupuji na Voňavou horu a pohlížím na jezero Kunming*¹⁸⁵

浪淘沙 • 登香山望昆明湖

Tam ty zeleně glazované střechy, ukazují, že se jedná o císařský palác.

Vysoké věže jakoby v letu.

碧瓦指离宫，楼阁飞崇。

Barva trávy tam v dálce jako by byla něco mezi je a není.

Jaro je nejlepším obdobím roka, koruny vrb jako mlhy víří ve vzduchu

遥看草色有无中，最是一年春好处，烟柳空濛。

HanYu: Deštík na počátku jara

韩愈：初春小雨

Ulice hlavního města máčí hedvábný déšť

Z dálky všude všude jakoby rostoucí zelená tráva, z blízka však není.

天街小雨润如酥，草色遥看近却无。

Jaro je nejlepším obdobím roka,

daleko předčí krásu vrb zahalujících císařské město.

最是一年春好处，绝胜烟柳满皇都。

¹⁸⁵ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.353
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷四。

2. ukázka

Na melodii Jinlǚ qu

*Píseň na téma obrazu Yao Shanshan*¹⁸⁶

金缕曲 • 题姚珊珊小像

Kde je nyní její krásná mladá tvář podobající se jarnímu větru?

何处春风面? A.

Na obraze, oblaka černých vlasů spletených do dívčího drdůlku,
šaty jako z peří, lehounké a jemné.

画图中、云鬟倭髻，羽衣轻软。

Jakoby však její putující duši již nebylo možné povolat zpátky,
těžko popsat srdce plné tiché hořkosti.

似有游魂招不得，难写寸心幽怨。 B.

Vlákno ještě nebylo domotáno a hedvábníci jsou ještě v kokonech.

丝不尽、春蚕在茧。 C.

Rozloučení a shledání v imaginárním světě, k čemu ten sen,
když snila o Gaotang, avšak cesty jsou mlhavé a city bez konce.

离合神光空有梦，梦高唐路杳情无限。阳台女，更谁见。

A). Obraz ubral na skutečné kráse jarní tváře,

ozdoby u pasu marné je vracet duši měsíčné noci.

画图省识春风面，环佩空归月夜魂。

Du Fu (712-770), Pět básní vzpomínám na historické místo, báseň třetí 杜甫，咏怀古迹五首（其三）

B). Mám ztracenou duši, kterou však nelze již přivolat zpět.

Jeden křik kohouta a nebe se rozjasní

我有迷魂招不得，雄鸡一声天下白。

Li He (790-816), Popíjím víno 李贺《致酒行》

¹⁸⁶ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.104. 顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷一。

C). Jarní hedvábníci až do své smrti tkají své vlákno,

slzy svíce teprve, když dohoří, vyschnou.

春蚕到死丝方尽，蜡炬成灰泪始干。

Li Shangyin (813-858), Bez názvu 李商隐《无题》

B. Vložení emocí do popisu krajiny (*yi jing jie qing*)

以景结情

Další básnickou technikou, kterou si Gu Taiqing osvojila, bylo vložení emocí do popisu krajiny. Jednalo se o způsob neexplicitního zakončení básně, jemuž je opačná technika otevřeného proklamování emocí 以情结尾 *yi qing jie wei*. Metoda koncentrace pocitů do jednoho závěrečného krajinného obrazu užita s nebyvale vytříbeným vkusem a citlivostí rovněž přispěla k estetické čistotě básní Gu Taiqing a plně dostála těm nejvyšším požadavkům na zdrženlivý, umírněný, přesto však obsahově hutný, způsob vyjádření s efektem vracející se, nevyčtené, nedorečené, přesto tušené, chuti básně trvajících ještě po jejím přečtení.

1. ukázka

Skládáme básně a popíjíme víno, zatímco se k večeru začíná vyjasňovat,

záře zapadajícího slunce osvětluje

rozbité stély a polámaná sloupoví.

敲诗把酒晚晴初，卧夕照， 残碑断碣。

zdroj:

Píseň na melodii Jinfeng yulu xiangfeng qu

Jeden den po svátku středu podzimu s Yunlin, Xiangpei a mojí sestrou Xiaxian v dešti cestujeme na Hoře osmi pokladů (Ba bao shan). K večeru se vyjasňuje, podle Xiangpei skládám tuto píseň

《金风玉露相逢曲 • 中秋后一日，同云林，湘佩，家霞仙雨中游八宝山。晚晴，次湘佩韵》

Bezútěšný pohled na rozbité stély a polámaná sloupoví se básnířkám naskytl během jejich výletu na Horu osmi pokladů. Byť je již po dešti a vyjasňuje se, stély a sloupoví se stávají o to patrnějším symbolem pomíjivosti lidského života v kontrastu s věčností přírody.

2. ukázka

Hedvábné pokrývky nesnesou náhle chladné noci,

pod květinami

cvrlikají cvrčci, když svítá.

罗衾不耐作凉宵，有花底，乱虫啼晓。

Probouzím se nově ze sna,

jedno dohořívající světlo se lehounce mihotá.

清梦醒来时，一点残灯袅。

zdroj:

Píseň na melodii Shan ting yan, Začátek podzimu 《山亭宴 • 立秋》¹⁸⁷

Skomírající světlo lampy nad ránem není jenom součástí reálné scény, ale též vyjádřením smutku, samoty a křehkosti dívky probouzející se jednoho podzimního rána ve svých komnatách.

3. ukázka

Ve světle zapadajícího slunce poletuje pár motýlů,

následujíc jeden druhého ve východní větru sesedají na zeleninová pole.

夕阳影里双飞蝶，相逐东风下菜田。

Píseň na melodii Zhegu tian, Třetího dne třetího měsíce cestuji s manželem po Fengtai¹⁸⁸

《鹧鸪天•上巳同夫子游丰台》

Obraz poletujících motýlů přináší nejenom radostnou podívanou na závěr dne, ale je též symbolem manželské harmonie a štěstí ze společně trávených chvil.

¹⁸⁷ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.202
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷二。

¹⁸⁸ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.177
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷二。

C. Užití vybroušeného jazyka spolu s jazykem hovorovým (*yayu suyu bing yong*)

雅语俗语兼用

Gu Taiqing se od Zhou Bangyana rovněž poučila v tom, jaké působivosti je možné dosáhnout pouhým propojením elegantního, broušeného, vysoce sofistikovaného jazyka s jazykem hovorovým v jeden celek.

ukázka:

Mlha zahaluje chladné vody, měsíční světlo zahaluje písčinu.

Plujíc na zázračném voru

navštěvuji domov nesmrtelných.

烟笼寒水月笼沙，泛灵槎，访仙家。

Po celou cestu čistá říčka, dvě vesla prolamují mlhu, jak ženou loď kupředu.

一路清溪双桨破烟划。

Jen co jsme minuli malý most krajina se změnila,

pod jasným měsícem

je vidět květy slivoní.

才过小桥风景变，明月下，见梅花。

zdroj: Píseň na melodii Jiang chengzi, Zaznamenávám svůj sen 《江城子•记梦》¹⁸⁹

Začleňováním veršů od tangských básníků do textu svých básní Gu Taiqing dodávala své tvorbě na vkusu a vytříbené kráse, jakož tím současně prokazovala své dokonalé ovládnutí čínského literárního dědictví. Způsob nepřímého zakončení básně rozvířal prostor básně k hledání dalších významů a nechával jejich interpretaci na čtenáři. Současné užití literárního a hovorového jazyka dodávalo básni jak kouzlo vznešeného stylu, tak prosté elegance. Je-li Zhou Bangyanův styl charakterizován jako prostý, energický, elegantní, hluboký s mnoha zákrutami a nepřímým vyjádřením, pak tvorbu Gu Taiqing lze popsat jako elegantní, kultivovanou, uměřenou, dosahují těch nejvyšších uměleckých kvalit.¹⁹⁰

¹⁸⁹ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.148
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷一。

¹⁹⁰ 如果说周邦彦的词浑厚和雅、曲折深远，那么顾太清的词则雅致浑成、幽隐蕴藉。
(Yi songren wei faru de Taiqing, Xu Hongquan, Xinan dacie xuebao (Wenrenshehui kexue ban 2008-5
以“宋人为法乳”的顾太清词，作者：胥洪泉，西南大学学报（人文社会科学版）2008年第5期)。

Doplňk:

Na melodii Shuang ye fei

Píšeň podle básní Zhou Bangyana z jeho sbírky Pianyu ci (str. 32)

霜飞叶 • 和周邦彦 《片玉词》 (卷一)

Bujná, bujná voňavá tráva.

萧萧芳草。

Za skupinkou stromů,

se měsíc právě vyhoupl nad koruny stromů.

疏林外，月华初上林表。

Zlomený most, tekoucí řeka a večerní mlhy za soumraku.

Právě tehdy je noc chladná a lidé po tichu.

断桥流水暮烟昏，正夜凉人悄。

Na vzdáleném konci písčiny,

podzimní cvrčci cvrkají až do úsvitu.

有沙际，寒蛩自晓。

Hvězdičky po třech či po pěti, plující světlušky jsou nepatrné.

星星三五流萤小。

Podívejte se na bílou rosu, jak se hromadí napříč nebem.

Jak bych jen mohla vydržet ten pohled

na osamělé světlo lampy velké jako hrách

házející ke mně svůj stín.

见白露横空，那更对，孤灯如豆，清影相照。

Včera v noci ve snu, jasném a živém,

jsem následovala hejno letících hus,

avšak místo vzdálené tisíc mil, lze jen těžko dosáhnout.

昨夜梦里分明，远随征雁，迢递千里难到。

Západní vítr vanul přes několik vrcholků vysokých kopců,

až do náruče mé drahé přítelkyně, jakou lítostí to ve mně probouzí.

西风吹过几重山，怅故人怀抱。

Hádám, že u plůtku

již rozkvetly chryzantémy.

想篱落，黄花了。

Kdo však před pohárem vína zpívá onu smutnou píseň?

尊前谁唱凄凉调？

Mysli na mě,

jak stojím ponořená ve své nitro,

naslouchám větru a dešti

a moje bolest je čím dál silnější, kdo ví jak moc?

应念我，凝情处，听风听雨，恨添多少。

Zhou Bangyan: Shuang ye fei

周邦彦：霜飞叶

Mlhavá rosa, povadlá tráva.

Několik hvězd visí na nebi

a chladný měsíc sestupuje do koruny stromů.

Dívka z měsíce a bohyně jinovatky soupeří v kráse,

tehdy se chlad a ticho ještě násobí.

Vítr a déšť

zmítá červenými javory až do svítání.

Mraky napříč nebem jsou jako rybí šupiny ve vlnách jen nepatrné.

Jako bychom na sebe s přítelkyní vzájemně hleděly,

jakoby sem na krátký okamžik

pronikla čistá záře,

aby zde zanechala své světlo.

Vyhlížím do dálky až k horám a hraničním soutěskám,

vlny se táhnou na vzdálenost tisíce mil,

i kdyby den trval jako rok, toho místa by nebylo možné dosáhnout.

Ve Fénixové věži je dnešní noci slyšet podzimní vítr,

nezbývá než ještě o pátou hlídku v náručí svírat svůj smutek.

Myslím, že v nefritové skříňce

jsou zamčeny i smutné struny.

Kdo by měl teď to srdce skládat melodie o vzájemném stesku?

Podívej se na jasný měsíc,

jak vzbuzuje hořkost z odloučení,

schovávám za paraván svoji osamělou tvář,

slzy mi stékají, kdo ví kolik.

露迷衰草。疏星挂，凉蟾低下林表。素娥青女斗婵娟，正倍添凄悄。渐飒飒、丹枫撼晓。横天云浪鱼鳞小。似故人相看，又透入、清辉半晌，特地留照。

迢递望极关山，波穿千里，度日如岁难到。凤楼今夜听秋风，奈五更愁抱。想玉匣、哀弦闭了。无心重理相思调。见皓月、牵离恨，屏掩孤颦，泪流多少。

Rozdíl mezi básní Gu Taiqing a Zhou Bangyana je patrný hned při prvním čtení. Zatímco Zhou popisuje podzim jako studený a po všech stránkách nehostinný, Gu Taiqing se soustřeďuje na půvab tohoto ročního období, kdy život v přírodě ještě zdaleka neusíná. Tentýž měsíc na obloze je pro Zhou Bangyan chladným nebeským tělesem, zatímco Gu Taiqing sahá k poetickému označení měsíce jako luny. Pro prvního měsíc zapadá do stínu stromů, pro druhého stoupá vysoko na oblohu, aby osvětlil kraj a poodhalil krásy měsíčné noci. Již od samého počátku je tedy naladění obou básní odlišné. Ve druhé sloce Zhou Bangyan volí přímý popis toho, co jeho postava (též básník) vidí, cítí, myslí. Gu Taiqing oproti tomu veškeré své pocity svěřuje snu, v němž se vydává na vzdálenost tisíce mil za svojí přítelkyní do cizích krajů. Byť v obou případech končí setkání s touženou osobou neúspěšně, je třeba ocenit způsob vyjádření Gu Taiqing, jenž je v čínštině označován jako *weiwan* 委婉 (taktní, nepřímý, diskretní). V této básni užitím prostředku snu Gu Taiqing dosahuje plynulého přechodu mezi jednotlivými úseky básně a navíc dodává jejímu obsahu další rozměr a hloubku. Právě tímto zjemněním, odlehčením, zaoblením emočních hran Gu Taiqing dosahuje efektu hladkého plynutí básní a zabráňuje tak nadbytečné kumulaci významů, zatížení toku básně a estetické neobratnosti.

4.1.2 Gu Taiqing a Jiang Kui

Dalším z velkých učitelů Gu Taiqing byl Jiang Kui (1155 –1221), známý pod přezdívkou *Baishi daoren*. Jak již naznačil Kuang Zhouyi ve svém úvodu k Rybářovým písním čistota, prázdnota, truchlivost a elegance byly hlavními atributy Kuiova básnického umění a u Gu Taiqing vedly k vytvoření stylu, jenž mohl být charakterizován slovy jako čistota, pevnost, prostota a elegance, vysoké a vznešené myšlenky. Kvality čistoty a prázdnoty přisuzované Jiang Kuiovým básním v sobě též však obsahovaly kvalitu pevnosti, odvahy, energičnosti a ryzosti. Jak uvedl qingský básník a obdivovatel Jiang Kuie, Guo Lin 郭麐 (1767–1831), ve svém teoretickém díle *Lingfang cihua* 《灵芳馆词话》: „*Pouhým smytím luxusu a oslňující nádhery dosáhneme čistoty a elegance jeho stylu, příkladem jsou štíhlé kameny a osamělé květiny, čistý zvuk shengu a osamělý zvuk qingu. Ti, co vstupují do krajin jeho básní, pochybují,*

zda se nejedná o dílo zázračného ducha, ti, co slyší jejich zvuk, jakoby se ocitali daleko.“ Jiang Kui svým stylem ztělesňoval usilování literátů o ideály vznešenosti, čistoty a elegance. Uvedme si zde pro ukázkou část Jiang Kuiovy pravděpodobně neslavnější písně Na melodii Skryté vůně, abychom jejím prostřednictvím mohli poukázat na některé charakteristické rysy tvorby Gu Taiqing.

Na melodii Skryté vůně

Za oněch dní měsíční světlo,
kolikrát mě ozařovala svojí září,
když jsem vedle slivoní hrál na flétnu?
Probudil jsem nefritový půvab
když jsem navzdory chladu trhal jejich květy.
Dnes však zestárl i He Sun a jeho talent,
zapomněl vše i to,
jak potěšit jarní vítr svými verši.
Je však třeba vinit
ony řídké květy za pásy bambusů,
jejichž voňavý chlad přivál až na náš banket.

暗香

旧时月色、算几番照我，梅边吹笛？唤起玉人，不管清寒与攀摘。
何逊而今渐老，都忘却，春风词笔。但怪得、竹外疏花，香冷入瑶席。

Následující báseň Gu Taiqing *Píseň na melodii Guang han qiu* s uvedenou Jiang Kuiovou básní spojuje podobná estetika a je v ní patrný vliv Jiang Kuiova čistého, pevného, energického a velmi vybraného uchopení básnického štětcce.

Na melodii Guang han qiu

Devátého dne devátého měsíce jsem navštívila ženský klášter Tianxian a rozmlouvám s mniškou Fuzhen (str. 319)

广寒秋 • 九月十九过天仙庵， 同福真老尼茶话（卷三）

Buddhistická cela je tichá a klidná,
mech je tmavý a hustý
ve stínu chladné záře zapadajícího slunce.
禅房寂静，苍苔浓厚，冷澹斜阳阴里。

Minulý rok jsem toto místo již jednou navštívila, dnes sem znovu přicházím
po osamělých cestách
právě rostou žluté květy.
去年曾到又重来，正幽径、黄花开矣。

Studený vítr jemně houpe
voňavou mlhou santalového dřeva
a plní lidi spokojeností a radostí.
冷风轻扬，旃檀香霭，悦可众心欢喜。
Rozprávíme nad šálkem čistého čaje u západního okna,
blíží se soumrak
a poprvé je slyšet hlas zvonů.
一杯清茗话西窗，渐薄暮，钟声初起。

Gu Taiqing se nechala inspirovat Jing Kuiovým popisem popisy slivoní, jejichž ledová (ledově čistá) vůně a barva květů měla symbolizovat právě onu vytříbenost, nejvyšší čistotu a s tím související osamocenost vydělující z davu. Jak dokládají následující ukázky, Gu Taiqing se po vzoru Jiang Kuie podařilo vytvořit neméně působivé básnické obrazy slivoňových květů.

1. ukázka:

Ledové krásky se liší od obyčejných květin.
Odrážejí se v proudu tekoucí vody
se chlubí svým čistým srdcem.
冰姿不同凡葩。照流水、清心自夸。
Chladná záře květin,
mlhavé stíny měsíce,
hluboký dvůr, či je to jen domov?
冷澹花光，朦胧月影，深院谁家？

Zdroj: Píseň na melodii Liu qiao qing, Báseň k obrazu Chladný měsíc a několik květů slivoní
柳梢青•题《寒月疏梅图》¹⁹¹

¹⁹¹ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.395
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷四。

2. ukázka:

Řídké větve na staré kmeni se sklánějí
pod tíhou chladných květů s ledově bílými pestíky.
疏枝老干自横斜，开满冷花冰蕊。

Zdroj: Píseň na melodii Bei hua nao, Báseň k obraz od Wang Shigua Studio přátel slivoní
被花恼 • 题王石谷画 《友梅轩图》¹⁹²

Usilování o čistotu, vnitřní a vnější, o čistotu básnického stylu bylo založení Gu Taiqing velice blízké a v několika svých básních vyjádřila svoje odmítnutí zdobnosti a luxusu jako výrazu světskosti a vulgárnosti *yanyu lisu* 艳冶俚俗. Pojem čistoty se stal Gu Taiqing největším estetickým a životním ideálem a v jejích očích jej bylo dokonce možné ztotožnit s pojmem krásy jako takové.

1. ukázka:

Skryt hluboko v uličce mezi domy.
洞户深深掩。
Směje se světu,
těžkým nánosům barev,
tomuto způsobu líčení.
笑世间、浓脂腻粉，那般妆点。

*Zdroj: Píseň na melodii Jinlū qu, Opěvují bílý kdoulovec*¹⁹³
《金缕曲 • 咏白海棠》

V této básni Gu Taiqing vyslovuje svůj soud prostřednictvím bílých kdoulovců, které jsou ve své prostotě a čisté bílé barvě nejdokonalejším ztělesněním ušlechtilé krásy a právem se tak posmívají marnému pokusu ostatních květů dosáhnout téhož strojením se do krásy, která není a ani nemůže být skutečná.

¹⁹² Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.226
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷二。

¹⁹³ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.181
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷二。

2. ukázka:

Drobné pestíky se jeden za druhým spojují do malých chumáčů
její jemná barva a hebký vzhled je to, co na ní lidé nejvíce obdivují.
细蕊缀纷纷， 淡粉轻脂最可人。
Nechce se jí s ostatními květinami soupeřit o krásu, čistá a svěží.
懒与凡葩争艳冶， 清新。
A přesto získala dobré jméno a stala se královnou všech květin.
赢得嘉名自冠群。

Zdroj: Píseň na melodii Nan zi xiang, Opěvuji lýkovec libovonný¹⁹⁴
《南乡子• 咏瑞香》

Je to právě a pouze nejčistší krása, která necítí potřebu poměřovat síly s jinými. Zcela přirozeně získává ty, jež si ji cení, jakož i přídomek nejdokonalejší krásy.

3. ukázka:

Jako bych znovu patřila na esenci dávných dob,
chvíli pochybuji,
zda nebyla utrhnuta u Jaspisového jezírka.
重见古精神， 恍疑是， 瑶池摘下。
Smyla pudr a líčení,
odstranila hrubé způsoby,
střídmě nalíčená vyniká zcela jinou elegancí a krásou.
洗铅华、扫俗态， 澹妆别样娴雅。

Zdroj: Píseň na melodii Gu chun man, Píši báseň na téma "Album tušových pivoňek" od Staříka od bambusového potoka¹⁹⁵ 《古春慢• 题竹溪老人〈墨牡丹画册〉》

Stařík od bambusového potoka byla přezdívka malíře Li Zongwana, od něhož měla Gu Taiqing možnost shlédnout malířské album speciálně věnované pivoňkám malovaných tušem.

¹⁹⁴ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.608
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷六。

¹⁹⁵ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.447
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷五。

Z krátkého hodnocení obrazu je patrné, jakému typu krásy dávala Gu Taiqing přednost. Gu Taiqing věřila, že právě pouhá kombinace černé a bílé dá nejvíce vyniknout skutečnému půvabu pivoňkových květů.

Jak ukazuje následující báseň, kritéria čistoty se vztahovala na vnímání světa, stejně jako na malbu a na poezii. Takto pochvalným způsobem se Gu Taiqing vyjádřila ke sbírce *Haitang chao yue* qingské básnířky Liu Jixiang.

4. ukázka

Jako vrstevný sníh a řezaný led jsou krásné její verše,
nesdílí ono foukání do květů a přemýšlení nad pestíky květů.
叠雪裁冰词绝妙，不共吹花嚼蕊。

Zdroj: Píseň na melodii Jin lü qu, Píši báseň ke sbírce poezie Haitang chao yuefu básnířky Liu Jixiang (str. 210) 《金缕曲• 题刘季湘夫人〈海棠巢乐府〉》 (卷二)

Výrazem *foukání do květů a přemýšlení nad pestíky květů* 吹花嚼蕊 Gu Taiqing označuje povrchní, lehkovážný, okázalý styl **qingfu huali** 轻浮华靡, který byl cítěn Gu Taiqing bytostně cizí. Ze třech stylů písní či reprezentovaných kvalitami jako zdobný a koketní **yanye** 艳冶, hrdinský a svobodný **haofang** 豪放, čistý a elegantní **qingya** 清雅, Gu Taiqing nejvíce konvenoval směr třetí - zastoupený básníky jako Jiang Kui a Zhang Yan. Dokládá to rovněž řada písní, které Gu Taiqing podle Jiang Kuiových básní napsala. Jmenujme například: *Na melodii Qi liang fan, Opěvuji zbylé lotosy a užívám Jiang Baishiho rýmu* 《凄凉犯•咏残荷, 用姜白石韵》¹⁹⁶, *Na melodii An xiang, Děkuji Yunjiang za kulatý vějíř s obrazen slivoní, psáno podle Jiang Baishiho rýmu* 《暗香•谢云姜妹画梅团扇, 次姜白石韵》¹⁹⁷.

Studium Jiang Kuiova stylu Gu Taiqing uchránilo od používání jak okázale působících, avšak povrchních, tak odvážných, avšak hrubých obrátů, a napomohlo jí v jejím směřování k obsahově i myšlenkově vytříbenému, výsostně kultivovanému čistému básnickému projevu.

¹⁹⁶ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.407
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷四.

¹⁹⁷ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.91
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷一.

Byl to rovněž také důvod, proč Kuang Zhouyi mohl o stylu Gu Taiqing prohlásit: *Ani kousek zdobnosti se nedotýká jejího štětce* 无一毫纤艳涉其笔端.¹⁹⁸

Doplňk:

Na melodii Nian nu jiao

Píseň podle Jiang Baishi (str. 15)

念奴娇 • 和姜白石 (卷一)

Pavilón u jezera jako za starých časů.

Vzpomínám si, jak po něm se mnou cestovaly
dvě tři nesmrtelné.

湖亭依旧，记从吾游者，二三仙侣。

Dnes všude rozkvétají lotosy,
hloučky a hloučky zelených listů bezpočet.

今日莲花开已遍，翠盖团团无数。

Z rosy z lotosových květů jsme si vařily čaj,
zelenými stonky popíjely víno
a naslouchaly šumění deště.

荷露烹茶，碧筒吸酒，又听萧萧雨。

Hory byly v dálce skryté
za plujícími oblaky, jež popoháněly naše verše.
远山遮尽，片云应是催句。

Blíží se soumrak.

Bílé volavky se připravují na cestu,
doposud stranící se lidí na písčíně uprostřed vod
se najednou vznesly s máváním křídel do vzduchu.

欲暮。白鹭成行，避人沙渚，拍拍冲天去。

Jak jen unést, že západní vítr lehce povadá.

Mám strach z pohledu na cáry mlhy na chladném břehu.

¹⁹⁸ Kuang Zhouyi: Xilin yinsheben Donghai yuge xu 况周颐：西泠印社本《东海渔歌》序
(Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.672
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年).

争忍西风容易落，怕见断烟寒浦。

Divoká rýže pluje po vlnách,

červené šaty se sklání pod tíhou rosy.

Jak bych jen mohla déle prodlévat mezi květinami?

菰米随波，红衣堕露，花里谁能住？

Pod jasnými světly pár vesel,

píseň na *sheng* mě doprovází na cestě zpět.

明灯双桨，笙歌一派归路。

Jiang Kui : Vzpomínám na Tvůj půvab

姜白石：念奴娇

Poletující červeň, jedna loď.

Pamatuji si čas,

kdy mi mandarínské kachničky dělaly společnost.

Do těchto míst nechodí mnoho lidí,

stojí jich tu bezpočet ve větrných šatech a s přívěsky z vody.

Zelené listy lotosu šíří chládek,

nefritové tváře jako by byly znavené vínem

a všude vzduchem jako déšť poletuje chmýří z divoké rýže a rákosu.

Půvabné v každém svém pohybu,

jejich ledově čistá vůně v mžiku se stává básní.

Slunce zapadá a zelené listy se tyčí z vody.

moji milou však již není vidět,

jak jen mohu unést to, že se vznesla jako bohyně z čirých vln pryč.

Bojím se, že taneční šat nevydrží takovou zimu a povadne,

smutek se roznáší západním větrem i podél jižního břehu.

Vysoké vrby se sklání a poskytují stín,

staré ryby vypouští vlny,

taková podívaná mě nutí ještě chvíli meškat mezi květy.

Kolem dokola jen sama pole,

mezi tolikerými zálivy písčiny břehů těžko hledat cesty zpět.

闹红一舸，记来时、尝与鸳鸯为侣。三十六陂人未到，水佩风裳无数。

翠叶吹凉，玉容销酒，更洒菰蒲雨。嫣然摇动，冷香飞上诗句。

日暮青盖亭亭，情人不见，争忍凌波去。只恐舞衣寒易落，愁入西风南浦。

高柳垂阴，老鱼吹浪，留我花间住。田田多少，几回沙际归路。

Podíváme-li se na způsob, jakým Gu Taiqing pracovala s původní Jiang Kuiovou básní, pak můžeme říci, že básnířka následovala Jiang Kuie v tom, že i ona báseň pojala jako vzpomínku na dávnou cestu po jezeře porostlém lotosy. Zatímco však Gu Taiqing vzpomíná na výlet se svými přítelkyněmi, zde označovanými jako nesmrtelné, Jiang Kuiova báseň se pohybuje ve dvou vzájemně se prolínajících rovinách a může být též čtena jako báseň milostná. Co však obě dvě verze spájí dohromady je vyjádření smutku nad proměnlivostí a nestálostí života i jevů. Písně jsou velice pečlivě vystavěny na hlubokém kontrastu mezi atmosférou první a druhé sloky, mezi radostí a ztrátou, živostí a osamělostí, teplem a chladem, světlem a soumrakem, blízkostí a vzdáleností, plností a prázdnotou, pohybem a klidem, rychlým a pomalým tempem. Stejně jako je básník nakonec opuštěn mezi uvadajícími květy lotosů svojí bohyní, zůstává i básnířka odloučena od svých přítelkyň, které symbolizovaly odlétající bílé volavky. Zatímco Jiang Kuiovi jeho vzpomínky znemožňují návrat, u Gu Taiqing jsou vzpomínky příčinou nemožnosti jejího delšího setrvání. V písni Gu Taiqing jsou objektivní atributy podzimní krajiny subjektivizovány a stávají se odrazem nitra básnířky, např. cáry mlhy, chladný břeh či vodou unášená divoká rýže.

Můžeme si též povšimnout, že právě ona sensitivita, subtilnost a estetika, kterou nyní nalézáme v Jiang Kuiově popise lotosů přirovnávaných ke krásným dívkám oděných do šatu z větru a šperku z vody, s jemnou růží ve tvářích jakoby opilých vínem, smějících se a tančících na hladině vody, spatřujeme jako typický rys mnoha básní Gu Taiqing. Píseň *Vzpomínám na Tvůj půvab* je Jiang Kuiovým reprezentativním básnickým dílem, které velice dobře ukazuje na básníkovu vnímavost, představivost a technickou zdatnost. Jsou to atributy jako čistý *qing* 清, pevný *gang* 剛, chladný *leng* 冷, vznešený *gaoya* 高雅, jež nejvýstižněji vyjadřují Jiang Kuiov básnický styl a jimiž by o staletí později mohlo být charakterizováno i jedinečné básnické dílo Gu Taiqing.

4.1.3 Gu Taiqing a Li Qingzhao

Třetím inspiračním zdrojem se nestal nikdo jiný než jedna z největší ženských postav čínské literární historie, básnířka Li Qingzhao (1084–1151). Gu Taiqing k Li Qingzhao vzhlížela nejen pro její mimořádný básnický talent, nýbrž k této ženě pocítovala i jistou osobní spřízněnost, neboť obě básnířky sdílely velice podobné životní osudy: Gu Taiqing s Yihuiem prožila stejně harmonický a umělecky tvůrčí vztah jako Li Qingzhao se svým manželem Zhao

Mingchengem a obě ženy musely po smrti svých partnerů čelit velice dramatickým událostem, jakož i nést nelehký úděl svého literárního nadání.¹⁹⁹

A. Nová spojení (zao yu xinqi)

造语新奇

Li Qingzhao vynikala ve vytváření nových a velice originálních spojení, v užití elegantního, avšak srozumitelného jazyka a v metodě užívání zdvojených slov. Uvedme si zde jako příklad jednu ukázkou z poezie Li Qingzhao:

Li Qingzhao: Na melodii Jako ve snu

Včerejší noci silný víchr a drobný déšť,
ani hluboký spánek nerozptýlil omámení vínem.
Ptám se služebné vyhrnující záclony, jaké jsou následky včerejší bouře na květech,
ona však nečekaně praví, že kdoulovce jsou stejné jako dřív.
Cožpak neví, cožpak neví? Že listů bude přibývat a červeň hubnout?

李清照《如梦令》

昨夜雨疏风骤，浓睡不消残酒。试问卷帘人，却道“海棠依旧”。
知否，知否？应是绿肥红瘦。

V této krátké básni na sebe pozornost upoutává zejména poslední verš 绿肥红瘦, kde barvy zelená a červená zastupují samotné věci, nebo-li listy a květiny, a adjektiva tlustý a hubený vypovídají o tom, že listy přibývají a květy se ztrácí. Prostřednictvím barvy a hmotnosti je zde dosaženo nečekaného efektu hloubky a rozměrnosti prostoru. Mezi další podobně originální spojení, které Li Qingzhao utvořila, patřilo též např. *Milované vrby a sličné květiny* 宠柳娇花 v písni na melodii *Nian nu jiao* 《念奴娇》, *Lidé jsou hubenější než chryzantémy*, 人比黄花瘦 v písni na melodii *Zui hua yin* 《醉花阴》.

Tato forma tvoření překvapivých, současně však též velice výstižných spojení našla svoji odezvu i u Gu Taiqing, která jejich prostřednictvím v básnické zkratce vytvářela velice působivé básnické obrazy.

¹⁹⁹ Gu Chunina báseň na *Melodii Jinliu qu*, *Na žádost ministra Yuntaie píše báseň na songskou edici Jinshi lu (společné dílo Zhao Mingchenga a Li Qingzhao)* 《金缕曲 • 芸台相国以宋本赵氏〈金石录〉嘱题》 in Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.377 顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷四.

1. ukázka

Zeleň je krutá a červeň smutní,
ve východním větru je zpěv kukačky k nesnesení.
绿惨红愁，东风里， 杜鹃声恶。

zdroj: Píseň na melodii Man jiang hong, báseň podle Zhang Yuanhanovy sbírky "Lu chuan ji" ²⁰⁰
《满江红 • 和张元感幹<芦川词>》

2. ukázka

Prosincový sníh již všechn roztál.
Jaro přišlo mezi lidi, vrby **jsou rozkošné a květiny půvabné.**
腊雪全消。春到人间， 柳宠花娇。

Zdroj: Píseň na melodii Chan gong qu, Počátek jara 《蟾宫曲 • 立春》

3. ukázka

Vrby schnou a květiny uvadají,
jejich krásu nelze zadržet,
brzy opět přišlo jasné počasí.
柳悴花憔, 留不住, 又早清和天气。

Zdroj: Píseň na melodii Hu zhong tian man, Píši báseň podle sbírky Li Qingzhao "Shu yu ci" ²⁰¹
《壶中天慢 • 和李清照(漱玉词)》

B. Zdvojování slov (yun yong diezi) 运用叠字

Co se týče práce s jazykem, Li Qingzhao též ráda využívala techniku zdvojování slov, a to klidně několika po sobě. Toto řetězení slov mělo s dosažením maximální působivosti co nejpřesněji vystihnout intenzitu a hloubku emocí. Je třeba říci, že tato slova nejenom pomáhala básni po obsahové stránce, ale též v písních vytvářela zajímavý sluchový efekt. Nejznámější v tomto ohledu je píseň na melodii *Sheng sheng man*, kterou otevírá:

²⁰⁰ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.29
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷一.

²⁰¹ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.40
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年, 卷一.

Jako bych cosi hledala znovu a znovu,
bezútěšná zima a zima, smutek za smutkem, trápení za trápením.
V době, kdy náhlé teplo střídá zase chlad, je nejtěžší se zotavit.
寻寻觅觅，冷冷清清，凄凄惨惨戚戚。
乍暖还寒时候，最难将息。

Závěr básně odpovídá úvodu stejným řetězcem slov:

Opírajíc se o okno,
jak jen mohu sama vydržet dobu, než se setmí.
Když navíc na listy *wutongů* dopadá jemný déšť,
až do soumraku kapka za kapkou.
Jak by tuto scénu mohlo vyjádřit jen jediné slovo "smutek"!

守着窗儿，独自怎生得黑。
梧桐更兼细雨，到黄昏点点滴滴。
这次第，怎一个愁字了得！

Zdroj: 李清照《声声慢》

Toto kupení slov a významů, které nalézala v poezii Li Qingzhao, zaujalo Gu Taiqing natolik, že ji s velkým půvabem a kouzlem uplatnila též ve svých básních. První dva úryvky pouhým násobením několika atributů ukazují, jak se najednou svět v závislosti na ročním období celý zbarvuje do bíla či do zelena.

1. ukázka

Omámená vínem se na cestě zpět domů nebojím, že brány města budou zavřené,
Cesta jako čistý nefrit, cesta bez stop kol.
醉归不怕闭城门，
一路琼瑶，
一路没车痕。
Po celou cestu hory v dálce i stromy poblíž
jako sněhem nalíčený ledově bílý svět.
一路远山近树，
妆点玉乾坤。

Zdroj: Píseň na melodii Hehuo ling, V roce Jihai jeden den po dnu probouzení se hmyzu jsem za sněhu navštívila Yunlin, na cestě zpět domů však již všude ležel hluboký sníh. Následně skládám krátkou báseň. Psáno pod lampou. ²⁰²

《喝火令 • 己亥惊蛰后一日，雪中访云林，归途雪已深矣。遂题小词，书于灯下》

2. ukázka

Zelenavý celý dvůr, zelenavé závěsy na oknech, zelenavá voda je ještě jasnější a jemnější.

碧云院宇，碧纱窗户，碧水更清柔。

Zdroj: Píseň na melodii Tai chang yin, Nefritová spona 《太常引• 玉簪》 ²⁰³

V následující ukázce uvidíme, jaký může být efekt násobení slov pro působení celé básně. Báseň začíná velice detailním popisem květů kdoulovců svlažovaných podzimní rosou. Tento výjev přes všechnu svoji poetičnost probouzí smutek pramenící z nevyslovených, možná též těžko definovatelných vzpomínek. Slova opakující se několikrát za sebou nejsou jen popisem scény (čistou čistou rosou 清清露, květ za květem, list za listem 花花叶叶), ale především výrazem nutnosti akce, žádoucí o to více, čím více je menší naděje na její úspěch (Spi, spi, spi! 睡! 睡! 睡!).

3. ukázka

Na melodii Chaitou huang

Podzimní kdoulovce (str. 212)

钗头凰 • 秋海棠 (卷二)

Čistou čistou rosou,
tak průhlednou průhlednou ve své formě,
vypouští květina ze svého středu na jemně červené drobné pestíky.
清清露，涓涓注，嫩红细点花心吐。
Květy jako slzy,
listy jako peří ledňáčka,

²⁰² Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.393
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷四。

²⁰³ Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.218
顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年，卷二。

květ za květem, list za listem,
všechny mají tutéž hořkou chuť.
花如泪, 叶如翠, 花花叶叶, 一般酸味。
Pamatuj si, pamatuj, pamatuj!
记! 记! 记!

Zpěv hmyzu spílá,
západní vítr závidí.
虫声诉, 西风妒。
Když podzim přijde, komu si budou moci stěžovat.
秋来更向谁分付?
Smutek ze zahálčivosti se kupí, člověk nemůže usnout,
zbylá půlka měsíce na obloze, chlad se rodí ve vyšívaných peřinách.
闲愁积, 人不寐, 半规残月, 凉生绣被。
Spi, spi, spi!
睡! 睡! 睡!

C. Současné užití sofistikovaných a jednoduše srozumitelných slov

(dainya he jianjin de yuyan jian yong)

典雅和浅近的语言兼用

Li Qingzhao ve svém krátkém eseji o umění písní ci *Cilun* 词论 obhajovala písně ci jako samostatný literární žánr s vlastní oblastí zpracovávaných tématů a formálními požadavky, mezi nimiž byla nejdůležitější hudebnost písní. Byť Li Qingzhao ve svém teoretickém díle ostře kritizovala vulgárnost stylu svých předchůdců i současníků a kladla důraz na jazykovou vytríbenost, sama ve svých básních často kombinovala vysoce sofistikovaný jazyk s jazykem hovorovým.²⁰⁴ Podstatou toho propojení dvou stylů však mělo být: přirozené zacházení se sofistikovaným jazykem a vkusné užití jazyka hovorového. Podobně citlivé zacházení s jazykem nacházíme i v básních Gu Taiqing, o nichž se říká, že přirozeně plynou *ziran shunliu* 自然顺溜 a hladce sedají na jazyk *langlang shang kou* 朗朗上口.²⁰⁵ Patrně jsou tyto kvality

²⁰⁴ The Red brush, writing women of Imperial China, Wilt Idema a Beata Grant. Harvard University Asia Center, Harvard University Press, Cambridge (Massachusetts) and London 2004.

²⁰⁵ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe

například v následujícím díle, kde je s nesmírnou lehkostí a plynulostí podána závažná reflexe o povaze lidského života.

Na melodii Langtao sha

Složeno jen tak (str. 47)

浪淘沙 • 偶成 (卷一)

Život je jak nekonečný boj,
poštovní kůň, bývol u pluhu.

人世竞无休， 驿马耕牛。

Na obočí daoistických mistrů se nikdy nezračí smutek.

道人眉上不生愁。

Sedíc pod okny, klidně svírají knihu nesmrtelnosti,

po čem jiném ještě toužit?

闲把丹书窗下坐， 此外何求？

Vyhlídky zmizely daleko, l

éta lze jen těžko podržet.

光景去悠悠， 岁月难留。

Během sta let ze všech z nás bude jen kopeček hlíny.

百年同作土馒头。

Tak najdi si pevné místo ve své mysli

a nech proud unášet loď.

打叠身心安稳处， 顺水行舟。

Obrazy lopotících se zvířat, kopeček hlíny mající doslovně tvar čínského knedlíku *mantou* či lodě unášené proudem jsou srozumitelné všem, zasvěcení je však mohou číst též jako odkazy na mistra Zhuanga a jeho Zásady pěstování správného života.

Songská poezie měla na tvorbu Gu Taiqing skutečně výrazný vliv. Od Zhou Bangyana se naučila vybranému, elegantnímu stylu a básnické řemeslné práci, z tvorby Jiang Kuie přijala kvality čistoty, vznešenosti, prázdnoty a kultivovanosti projevu a básnířka Li Qingzhao přinesla inspirace, pokud jde o nevšední spojení slov a současné užití hovorového a broušeného

jazyka. V žádném případě se však nejednalo o pouhé kopírování songských předchůdců, naopak šlo spíše o dlouhodobé a důkladné studium songské poezie, díky němuž Gu Taiqing dospěla ke svému vlastnímu nanejvýš kultivovanému básnickému projevu vynikajícímu čistotou vyjadřování a hloubkou obsažených myšlenek. Důkazem toho je řada básní Gu Taiqing, jež na první pohled mohou působit bezprostředním a téměř transparentním dojmem jako by je podnítila pouhá nálada okamžiku, ve skutečnosti jsou právě i ony výsledkem mistrného básnického umění.

Gu Taiqing žila na pozadí čtyř vládnoucích ér a doba v níž tvořila a věnovala se studiu písní *ci*, byla obdobím úpadku **Zhexi-ské školy poezie** a obdobím vzestupu **Changzhou-ské školy**. Changzhouská škola měla za svůj vzor básníka Zhou Bangyana, stejně jako Zhexiská škola uctívala jako největší básníky Jiang Kuie a Zhang Yana. Ačkoliv se Gu Taiqing sama nehlásila k žádné z těchto škol, dění na literární scéně muselo též nepřímo ovlivnit její tvorbu.²⁰⁶

Studium písní *ci* rovněž poukazuje na historickou skutečnost, kdy se Mandžuoové po příchodu na Centrální planinu snažili osvojit vše čínské a nemálo úsilí věnovali dokonalému osvojení si čínské kultury, kde mimořádně závažnou roli hrála právě literatura a psané písmo. Zpočátku Mandžuoové při vyplňování písní *ci* nevěnovali takovou pozornost rýmu, tónům, členění textu a uměleckému dojmu a opírali se především o přirozené cítění. Příkladem je např. básník Nanlan Xinde. V předmluvě k jeho sbírce písní *ci* Zhao Han 赵函《纳兰词序》 uvedl: *Není to úspěch jeho studia, je to úspěch přirozeného nadání.* 非其学胜也，其天趣胜也。²⁰⁷

S časem se však Mandžuoům dařilo pronikat čím dál hlouběji do čínské kultury a spolu s tím se také zvětšovaly jejich znalosti čínské poezii. Na literární scéně se tak objevilo více mandžuských básníků, kteří rozvíjeli svůj osobitý styl a významným způsobem přispěli k obohacení a rozrůznění čínské literatury. Jeden takový velice cenný příspěvek učinila i Gu Taiqing z mandžuského rodu Xilin, jejíž jméno se díky jejím literárním úspěchům traduje až dodnes.

²⁰⁶ Yi songren wei faru de Taiqing, Xu Hongquan, Xinan dacie xuebao (Wenrenshehui kexue ban 2008-5 以“宋人为法乳”的顾太清词, 作者: 胥洪泉, 西南大学学报(人文社会科学版) 2008年第5期.

²⁰⁷ Yi songren wei faru de Taiqing, Xu Hongquan, Xinan dacie xuebao (Wenrenshehui kexue ban 2008-5 以“宋人为法乳”的顾太清词, 作者: 胥洪泉, 西南大学学报(人文社会科学版) 2008年第5期.

4.2 Maximální využití možností žánru

Srovnáním písní *ci* a básní *shi* básnířky Gu Taiqing můžeme jednoduše dospět k závěru, že jejímu vnímání a velice vyvinuté básnické citlivosti vyhovovaly písně *ci* svojí rozdílnou délkou vět a proměnami rytmu umožňujícími daleko lépe vyjádřit i ty nejjemnější záhyby emocí.

Čínské básně se zejména od konce dynastie Tang často zpívaly v prostředí zábavných setkání literátů, umělců a “zlaté mládeže“. Prvotní tehdy byl básnický text, který se až poté zhudebňoval. Jak se ve společnosti rozvíjela městská kultura s nejrůznějšími zábavními druhy a formami, rozvíjely se i zpívané básně, zejména v souvislosti s novými hudebními rytmy přicházejícími především ze Střední Asie, melodie získaly na důležitosti a texty písní se psaly podle ní. Složitost *ci* s množstvím subforem tkvěla v tom, že určující byla melodie určité konkrétní písně, kterou básníci vyplňovali textem (neříkalo se psát *ci*, ale vyplňovat – *tian ci* 填词).²⁰⁸ Později byly hudební melodie ztraceny a nové generace básníků psaly svá díla podle textových vzorů svých předchůdců. Důležité při psaní bylo vysledovat střídání krátkých a dlouhých vět, těžkých a lehkých slabik, řídkost a zhuštěnost rýmů v textu a jejich prostřednictvím dospět až k náladě, která původní melodii inspirovala.

Gu Taiqing po celý život žila ve vysoce kultivovaném prostředí domu prince Yi Huie, kde hudba, malba i básnění existovaly ve velice těsném spojení. Přestože z básní nemáme žádné záznamy o tom, že Gu Taiqing sama hrála na hudební nástroj nebo skládala nové písňové melodie, řada jejích básní vypovídá, že hudba byla běžnou náplní setkání Gu Taiqing a jejích vzdělaných přítelkyň.

Gu Taiqing ve svých písních věnovala velkou péči právě dokonalému sladění vyplňovaného textu s jeho novým obsahem, střídání krátkých a dlouhých úseků vět, rychlého a pomalého tempa v závislosti na popisovaných prožitcích a událostech. Mistrné ovládnutí žánru Gu Taiqing potvrzuje již to, že téměř jakékoliv téma se mohlo stát obsahem jejích písní. Gu Taiqing ve svém díle uplatnila obě dvě nejrozšířenější formy písní *ci* lišící se počtem znaků a převládajícím tempem písně, a to: *xiaoling* 小令 s maximálním počtem 58 znaků a *manci* 慢词 s počtem 58 znaků a více. Zatímco silnou stránkou *manci* Gu Taiqing je schopnost popsat sebemenší proměny nálad absorbováním esence skutečnosti bez uchylování se ke zdobnosti či prázdnotě výrazu, krátké *xiaoling* vynikají bystrostí, vtipem, nevšední citovostí a uměním básnické zkratky.

²⁰⁸ PhDr. Zlata Černá ve stati Písňová forma *cch'*, její místo v čínské poezii a problémy překladu dostupném na internetových stránkách www.cck-isc.ff.cuni.cz.

A. dlouhé písně

Na melodii Jiang cheng meihua yin

Za deště dostávám dopis od Yunjiang (str. 309)

江城梅花引 • 雨中接云姜信 (卷三)

Přišlo psaní od přítelkyně vzdálené na tisíc mil.

故人千里寄书来。

Otevírám jej pomalu,

otevírám jej rychle,

nevím, zda jsou v něm dobré či špatné zprávy, má mysl je plná otázek a pochybností.

快些开， 慢些开， 不知书中安否费疑猜。

Od té doby, co jsme se rozloučily, vystřídaly se za sebou horka a chlad,

avšak sever a jih od Dlouhé řeky

ve mně stále vzbuzují smutek z odloučení,

jak chodím sem a tam.

别后炎凉时序改， 江南北， 动离愁， 自徘徊。

Přecházím odsud tam,

sem a zase zpět

a myslím na tu, co je v dáli.

徘徊， 徘徊， 渺予怀。

Na druhém konci nebe,

na druhém konci vod,

sním a sním,

avšak ani ve snu nezahlédnu

suknici a sponu Tvých dávných dní.

天一涯， 水一涯， 梦也梦也， 梦不见， 当日裙钗。

Kdopak tu v západním větru pozvedá hlavu a vyhlíží do dálky, srdce zatemnělé?

谁念西风翘首寸心灰。

Příští rok, až se vrátíš a znovu se setkáme,

nebudu již

vypadat jako ta,

s níž ses kdysi loučila.

明岁君归重见我， 应不似， 别离时， 旧形骸。

Tato báseň je po technické i obsahové stránce velice povedenou ukázkou, která dobře reprezentuje kvality díla Gu Taiqing, ať už je to procítěnost a jemnost či strukturální stránka vystavěná tak bezchybným způsobem, že z pouhé formy Gu Taiqing dokázala získat pro konečný efekt básně maximum. V případě této básně je to střídání pomalého a rychlého tempa, jež odpovídalo radosti, kterou Gu Taiqing pociťovala, když po dlouhém čase beze zpráv konečně dostala od Yunjiang dopis, ale zároveň také obavám z toho, co v dopise stojí. V básni je dále použito prostředku opakování slov: *Chodím a chodím, sním a sním* atd., avšak s tím výsledkem, že tato znovu a znovu opakovaná činnost pro hrdinku básně (autorku) vychází na prázdko, neboť nemůže nikterak ovlivnit skutečnost, že ji a Yunjiang nyní dělí vzdálenost tisíce mil. Nekonečné násobení vrstev umožněné opakováním slov zároveň vede k zintenzívnění a prohloubení obsahu jednotlivých slov. Slova členěná do krátkých vět jakoby byla potvrzením oné bezmocnosti.

B. krátké písně

Na melodii Feng guang gao

Jarní den (str. 352)

风光好 • 春日 (卷五)

Jak pěkné počasí

a dny se teď stávají delšími.

好风光， 渐天长。

Je první měsíc a včely vylétají z úlů,

kvůli lidem jsou v jednom kole.

正月游蜂出蜜房， 为人忙。

Nejlepším místem, kam jít hledat jaro, je podél řek,

kde se pohupují mlhy vrbových haluzí.

探春最是沿河好， 烟丝袅。

Kdo tenké větve stromů zbarvil jemně do žluta?

Jak úžasná kompozice!

谁把柔条染嫩黄， 大文章。

Báseň popisuje příchod jara, s nímž se probouzí po dlouhé zimě opět k novému životu. Jaro zasahuje květiny, zvířata, stejně jako lidi, kteří znovu touží po procházkách do přírody. Všechna síla básně je však soustředěna do posledního verše, kde tvořivá síla přírody je přirovnávána k té nejlepší umělecké kompozici. Pouhé tři znaky tak v sobě soustředí současně onen údiv, obdiv a radost.

4.3 Vlastnost zvuku

Gu Taiqing působivosti svých básní dosahuje často také kombinací nejrůznějších smyslových vjemů. Například z následující básně, která je básní o obrazu, tedy o plošném vizuálním díle, najednou vyvstává propojením popisů barvy, chutě, vůně, zvuku a hmotnosti (propojení smyslů *tonggan* 通感) téměř trojrozměrný svět bezprostřední skutečnosti. To, že může být jedním z nejsilnějších zážitků z pohledu na obraz taky pocit zvuku, je nejenom chválou úspěšného vyvedení malířského díla, ale též důkazem básnické vnímavosti.

Na melodii Chang xiang si

Píseň o obrázku slivoní od Chen Suan

长相思 • 为陈素安妹画梅小幅

Tmavá růž,

jemná růž.

深胭脂， 浅胭脂。

Tenké pestíky a bohaté okvětní lístky svým množstvím stlačují větve dolů,

čistá vůně vstupující do snů přichází se zpožděním.

细蕊繁英压满枝， 清香入梦迟。

Jednou kvetou,

poté hned zase odkvétají.

乍开时， 欲谢时。

Větve jako ze železa o sebe zvoní. Ach ty hubené stíny !

Co jimi východní vítr dle libosti pohupuje.

铁干铮铮瘦影欹， 东风任意吹。

V básni *O obrazu slivoní* Gu Taiqing použila zvukomalebného slova *zhengzheng* 铮铮 pro postižení zvuku slivoňových větví, jimiž jako by vítr periodicky o sebe narážel. Podobnou práci se slovy zvukomalebnými tentokráte však současně zatíženými bohatstvím významů najdeme i v básni *Pozoruji děti hrající si s bambusovou trubkou*:

Na melodii Xi fen chai

Pozoruji děti hrající si s bambusovou trubkou (str. 237)

惜分钗 • 看童子抖空中 (卷二)

Jaro je skoro tady,

jasné dny,

sedíc odpočívám a pozoruji děti, jak si hrají.

春将至， 晴天气， 消闲坐看儿童戏。

Díky nebeskému větru

to vevnitř bubnuje.

借天风， 鼓其中。

Barevné třásně za provaz,

dutý bambus jako násada.

结彩为绳， 截竹为筒。

Kong! Kong!

空! 空!

V tomto světě

člověk vidí blázny i světce,

výroba této hračky je nanejvýš symbolická.

人间事， 观愚智， 大都制器存深意。

Princip nebude nikdy vyčerpán,

záležitosti nikdy nedojdou konce.

理无穷， 事无终。

Pevné může vydávat zvuk
a prázdné jej může v sobě obsáhnout
实则能鸣， 虚则能容。

Chong! Chong!

冲！ 冲！

Dětskou hračkou je zde trubicovité kolénko z bambusu uvnitř opatřené kolíčkem oblého tvaru. Jak se tahá za provaz, kolíček se v bambusovém koleni porůznu otáčí a bambus vydává zvuky jako *kong kong* a *chong chong*. Obě slova v básni však nabývají i jiné funkce než jen pouhá onomatopoeia. Původní význam slova *chong* je také narážet, což odpovídá způsobu, jakým kolíček uvnitř rozeznívá dutou bambusovou trubku. Význam slova *kong* je daleko složitější než se na první pohled může zdát, neboť *kong* především znamená prázdný. Zdánlivě popis naivní hračky se tak mění ve filozofickou úvahu o užitečnosti prázdného / prázdnoty, což je i vyjádřením životního postoje obhajovaného například mistrem Zhuangem.²⁰⁹ Rychlé tempo básně, které jakoby kopírovalo rychlé otáčení bambusové hračky větrem, vzniká četným užitím tříslabičných vět a střídáním rýmu.

Neobyčejná citlivost Gu Taiqing v zacházení s jazykem je prokázána i tím, jak dokázala i obyčejným slovům blízkým hovorovému jazyku dodat na neobyčejné významové hloubce tzv. svěřit hluboké mělkému, vyjádřit hluboké mělkým *ji shen yu jian* 寄深于浅²¹⁰

4.4 Kvalita obrazu

O Gu Taiqing bychom mohli hovořit jako o básnířce s malířským štětcem, stejně jako je možné její básně označit za ozvučené obrazy *you sheng zhi hua* 有声之画²¹¹. Ať už Gu Taiqing psala básně o obrazech či jednoduché črty ze svého života, v obou můžeme odhalit její kvality též jako malířky. Gu Taiqing obrazové kvality svých básní dosahovala často kombinací barev, výstavbou básně obdobně jako vytvářením kompozice obrazu či výběrem pouze určitého výseku ze zaznamenávané skutečnosti. Společným rysem obrazů a básní Gu Taiqing bylo úsilí

²⁰⁹ Mistr Zhuang – sebrané spisy, překl. Oldřich Král, Maxima, 2006.

²¹⁰ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe
旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.142.

²¹¹ Kuangdai cainü GTG, Zhang Juling, Beijing chubanshe
旷代才女顾太清, 张菊玲, 北京出版社 2002, str.144.

o postižení esence (duše) zobrazované (popisované) věci. Tato snaha pak jako základní a určující předpoklad procházela celou její tvorbou a byla tím, co spojovalo její malířské a básnické dílo dohromady.

Na melodii Zao chun yuan

Jarní noc (str. 553)

早春怨 • 春夜 (卷四)

Vítr na skloněných vrbách,
lidé za soumraku tiší,
hnízdící vrány hluboko spí.
杨柳风斜, 黄昏人静, 睡稳栖鸦。
Krátké svíce skoro dohořely,
sedím hluboko do noci
a přikládám do vykuřovadla.
短烛烧残, 长更坐尽, 小篆添些。

Hedvábné závěsy u červených pavilónů nejsou zatažené,
přikryté jen jednou
jarní jizvou popadalých květů
红楼不闭窗纱, 被一缕, 春痕暗遮。
Průsvitné lehké mlhy,
široký dvůr,
měsíc v květech hrušní.
澹澹轻烟, 溶溶院落, 月在梨花。

Gu Taiqing zde v souladu s žánrem písní *ci* často pojednávajícím o lásce a odloučení popisuje klasickou scénu z ženských komnat plných prázdnoty a nepojmenovatelného smutku. Všechny figury v první sloce mají kontrastovat s osamocněním dívky a její nemožností usnout. Monotónní tempo písně odpovídá pomalému toku času, jež se oproti očekávání dívky nekonečně vleče, stejně jako noc nedochází úsvitu, nepřichází ani rozptýlení jejího smutku vzbuzovaného nadějí mírně pootevřeného okna. Oním závěsem přikrývajícím jaro je ve skutečnosti sama noc. Na černém pozadí noci o to více vyniká záře měsíce vnášejícího do bezútěšné noční scény svoji krásu. Scéna mající kvality malířského plátna je však velice

důmyslným básnickým, nikoliv pouze estetickým, obrazem. Gu Taiqing zde využívá výslovnosti *li* hrůšeň 梨 znějící stejně jako slovo 离 odloučit, rozdělit. Podobně jsou i vrby *liu* 柳 na začátku básně homonymní s výrazem 留 zůstat, setrvat. Jakkoliv se jedná o báseň, v níž není přímo a konkrétně pojmenována žádná emoce a každý ze záběrů se soustředí na noční scénu, každý z atributů obrazu je ve skutečnosti výpovědí o citech. Hovoříme tedy o propojení krajiny a citů v jediný celek *qingjing* 情景.

Na melodii Hui Jiangnan

Pět písní o Tang Bohuově obraze říční vesničky v Jiangnanu (str. 42)

忆江南 • 题唐伯虎画江南水村吾首 (卷一)

Jiangnan je krásný.

Jarní tráva pokrývá říční břehy.

江南好， 春草满芳洲。

Za osamělým pavilónem v horách právě zapadá slunce,
před dveřmi pod vysokými vrbami je přivázaná loď,
děti vedou pár bůvolů.

山上孤亭才落日， 门前高柳系归舟， 童子曳双牛。

Jiangnan je krásný.

Stíny mraků se spojují s září hor.

江南好， 云影接山光。

Muž nesoucí rýži jde po cestě porostlé travou,
host čtoucí knihy sedí v chalupě,
stonky zeleniny k večeri již voní.

负米人行莎草径， 论文可坐读书堂， 晚饭菜根香。

Jiangnan je krásný.

Jasný měsíc ve větvích zelených vrb.

江南好， 明月绿杨梢。

Osamělé světlo v trávové chalupě se mísí s nocí,
pod oblouky mostu se na proudu vody nepozorovaně tvoří vlny.
Oheň z rybářské vesnice je jako jedna vzdálená hvězda.

茅舍孤灯犹夜织， 板桥流水暗生潮， 鱼火一星遥。

Stejně jako Tang Bohuovy (1470—1523) obrazy mohou být zvány tichými básněmi *wusheng de shi* 无声的诗, básně Gu Taiqing se stávají ozvučenými obrazy *yousheng de hua* 有声的话. Gu Taiqing se pouhými několika básnickými doteky odpovídajícími dotekům štětce podařilo zachytit krajinu Jiangnanu, tak jak ji ve svém malířském díle ukázal malíř Tang Bohu.

4.5 Působivost celku

Kuang Zhouyi porovnáním děl básníka Nanlan Xinde a básníčky Gu Taiqing prohlásil: *Pokud jde o usilování o krásu a eleganci, to byla přednost Nanlan Xinde. Pokud však budeme mluvit o stylu, pak se zdá, že Nanlan Xinde se nemůže vyrovnat Taiqing. Silná stránka poezie Gu Taiqing leží v atmosféře básní, nikoliv v jednotlivých slovech a větách. Usiluje-li se o celek, pak není možné z jedné či druhé strofy činit závěry ani hovořit o přednostech či nedostacích jednoho tónu či jednoho znaku.*²¹²

Jak jsme mohli poznat z řady ukázek, básně Gu Taiqing dosahují své působivosti právě a jen ve své celistvosti a úplnosti. Básnířka nechce překvapit broušeností jazyka, neobvyklými slovními obraty, nečekanými básnickými efekty. Pečlivě komponuje jednotlivé části básně, plynule přechází z jednoho básnického obrazu k druhému a moment kouzla nechává vyvstat často až z posledním veršem, jež báseň uzavírá a jindy zase otevírá ke zpětnému čtení a zakoušení atmosféry celé básně znova a znova. Současně jako by Gu Taiqing za sebou zahlazovala jakékoliv stopy řemeslného tvarování básně a nechávala naplno vyznít básni jako čistě estetickému ztělesnění nálady či pocitu.

²¹² Kuang Zhouyi: Xilin yinsheben Donghai yuge xu 况周颐：西泠印社本《东海渔歌》序 (Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 str.672 顾太清词新释辑评，叶嘉莹，卢兴基，中国书店，2005年)。

5. GU TAIQING O SOBĚ

Chceme-li poznat jaká Gu Taiqing byla, nejlepší příležitost nám k tomu nabízí báseň, kterou sama napsala ke svému vlastnímu portrétu a tím potažmo též sama o sobě. V samém závěru básně zaznívá přímé vyznání, že důvodem, proč namalovala tento portrét, bylo, aby se zachovala její skutečná pravá podoba. Současně způsob malby a jednotlivé atributy obrazu ukazují na to, jak si Gu Taiqing sama přála být pamatována dalšími generacemi. Gu Taiqing sebe sama zpodobnila jako vzdělanou ženu stojící u točitého zábradlí na pozadí zimní zasněžené krajiny. To, proč se žena za tak chladného počasí a uprostřed noci mohla ocitnout až na těchto místech, osvětluje právě tato báseň, jež je příhodně pojmenována stejně jako obraz "Naslouchám sněhu". Básnička nám v ní krok za krokem odhaluje celou krásu zimní krajiny. To, proč Gu Taiqing zvolila pro pozadí obrazu právě zimní scénérii, může souviset opět s jejím vnímáním bělosti a chladu vyjadřované zde zasněženou krajinou jako esencí nejčistší krásy. Je rovněž zajímavé tuto báseň porovnat s básněmi k portrétům přítelkyň Gu Taiqing, konkrétně Xu Yunlin a Shen Shanbao, kde je každá vyobrazena na pozadí odkazujícímu pokaždé k jiné roční době.²¹³

Na melodii Jinlǔ qu

Píseň k vlastnímu portrétu "Jak poslouchám sněh" (str. 270)

金缕曲 • 题听雪小照

Sedím naproti skomírajícímu světlu a čtu si.

兀对残灯读。

Poslouchám šumění

větru před okny,

když studený zvuk rozeznívá bambusy.

听窗前， 萧萧一片， 寒声敲竹。

Sedím, až hluboko do noci, kdy vítr nabírá na síle,

zdi jsou tmavé a světlo svíce je jako hrách.

坐到夜深风更紧， 壁暗灯花如菽。

²¹³ Píseň na melodii Zuiwencao, píseň na portrét Yunlin vyobrazené s jezerem, měsícem a *qinem* (str.453) «醉翁操• 题云林湖月沁琴图» (卷五), Píseň na melodii Kanhua hui, píseň na portrét Xiangpei ve slivoňovém lese přemýšlející nad verši k básním (str.517) «看花回• 题湘佩妹梅林觅句小照» (卷五) in Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005 顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年.

Cítím, jak mi pod rukávy
a tenkým oblečení nabíhá husí kůže.

觉翠袖，衣单生粟。

Zvedám se, abych zatáhla závěsy a dívám se do noci,
jak závoje sněhu zatěžkávají větve slivoní.

自起钩帘看夜色，压梅梢万点临流玉。

Vítr se sněhem je prudký
a hvízdá okolo vysokých krovů.

飞雪急，鸣高屋。

Plynoucí mraky nepozorovatelně plynou a ztrácejí se v prázdném údolí.

乱云暗暗迷空谷。

Celý svět objímají
ledové květiny a chladné pestíky,
není možné rozeznat lesy od horských úbočí.

拥苍茫，冰花冷蕊，不分林麓。

Kolik písní mi zní v uších,
oblaka vůní květin.

多少诗情频在耳，花气薰人芬馥。

Speciálně za tímto účelem jsem malovala sebe
na horizontální svitek ze syrového hedvábí.

特写入，生绡横幅。

Cožpak jsem celý život nemilovala sněh?
Zanechám zde pro lidi svoji pravou podobu.
岂为平生偏爱雪，为人间留取真眉目。

Jak osamocená stojím
u točitého zábradlí.

栏干曲，立幽独。

Ovšem to, že Gu Taiqing sebe sama zpodobnila jako vzdělanou ženu, jež svěřuje své ambice básnickému a malířskému médiu, se sebou neslo převedeno do širšího společenského kontextu nutně rozpor ve vynakládání úsilí a realitě, v možnostech a jejich naplnění ústícím

až do konfliktu rolí mezi ženou z dámských komnat a ženou aktivní a tvůrčí, jež svou básnickou produkcí promlouvá do podoby literární scény, byť třeba jen její vymezené části.

5.1 Žena z dámských komnat *guixiu* 闺秀

I u Gu Taiqing nalézáme polohu vzdělané ženy skryté v prostorách vnitřních komnat a vyhlízející na svět venku. Klasickými rekvizitami takových básní jsou vyřezávaná okna, stažené závěsy, balustrády, sloupoví a vyprázděný dvůr. Tento úzký průhled na svět venku implikující uzavřenost, oddělenost, nedostatek kontaktů a osamocení byl příčinou zvýšené vnímavosti až přecitlivělosti, ale též melancholie, letargie, sentimentality, apatie a nudy, díky nimž byla poezie vytvářená ženami z dámských komnat koncem 19. století obecně degradována na nejnižší pozici a zbavena jakýchkoliv hodnot.²¹⁴ Je tu však třeba připomenout, že poloha *guixiu* je u Gu Taiqing pouze jednou polohou z mnoha a rozhodně nezabírá majoritní podíl tvorby Gu Taiqing. A i u těch básní, jež do této polohy přeci jen patří, můžeme sledovat přeměnu omezeného prostoru vnitřních komnat procesem básnické tvorby ve vysoce tvůrčí umělecké prostředí. Dokladem toho je zde níže uvedená druhá báseň, v níž se Gu Taiqing snaží onu nechut a netečnost zažívanou v omezeném prostředí nadsadit a podat formou hry a žertu. Bravurní zvládnutí básně dokládá již to, že formou hry pronikáme do atmosféry komnat ještě blíže než by nám umožnil přímý popis naplněný nezvladatelnou hořkostí, těžkostí a ponurostí nálad, jak bylo pro tento žánr často typické. Zdá se, že pro Gu Taiqing byla právě tvorba onou "cestou ven" i z takto zdánlivě bezvýchozích situací.

Na melodii Jiangchengzi

Padající květiny (str. 366)

江城子• 落花 (卷四)

Květiny rozkvétají a květiny vadnou po celý rok.

Je mi líto těch cárů červeně,

viním z toho východní vítr.

²¹⁴ Liang Qichao: „Ty, které byly ve starých dobách zvány cainü, byly ženy, které se zabávaly popěvky na vítr a měsíc, květiny a trávu, ženy, které skládaly písně na smutek z jara a smutná loučení, ženy, které dokonce vytvářely celé svazky poezie. Nyní takové to věci skutečně nemohou být zvány učením (*xue*).“ in *Tales of translation, Composing the new woman in China 1898-1918*, Stanford University Press, Stanford, Kalifornie 2000, str.7

花开花落一年中， 惜残红， 怨东风。

Iritují mě ty neuspořádané řady,
které jako sněhové vločky ťukají jemně o závěsy.
恼煞纷纷， 如雪扑帘栊。

Sedím a pozoruji vzduchem plující květy, jejichž čas skončil,
stejně jako jaro,
které opět odešlo ve velkém spěchu.
坐对飞花花事了， 春又去， 太匆匆。

S kým mohu sdílet svoji hořkost a žal z povadajících květů?
惜花有恨与谁同？

Bez chutě se po ránu líčit,
tak moc mě přemáhá zármutek.
晓妆慵， 特愁侬。

Když přilétají vlaštovky,
červený déšť již přikryl všechno.
燕子来时， 红雨已蒙蒙。

Tady a tam se opírám o zábradlí, nemohou však rozptýlit svůj smutek,
bez cíle
jsou poletující včely.
倚遍栏干难遣兴， 无端底， 是游蜂。

Na melodii Jinlǔ qu

Ze hry vyprávím o lenosti (str. 375)

金缕曲·戏述懒 (卷四)

Ráno vstávám a jsem líná se učesat.
晓起梳匀懒。

V tomto roce
mě trápilo mnoho nemocí,
má mysl se těžko soustředí.
觉年来， 一身多病， 神思困短。

Komu by se chtělo natírat si pudrem obě tváře,
otevírat krabici s ranní toaletu.

谁奈胭脂涂双颊， 宝镜芸奁慵展。

Ještě více k nesnesení
je však vázat si vlasy do drdolu.

更不奈， 宫鬟细绾。

V době volna bych měla vytvářet květiny a nové vzory,
šité zlatou jehlou,

mám však strach z navlékání tenounkých nití.

闲却描花新样子， 度金针， 怕引丝丝线。

Rosou z růží

se mi nechce mýt.

蔷薇露， 不须盥。

V misce na tuš se hromadí voda a vyrůstá mech.

砚池积水生苔藓。

Nechávám před okny,

květy a květy, lístky a lístky

třepat se v proudu větru.

任窗前， 花花叶叶， 随风飘卷。

Rozevírám svitky, jen těžko je však čtu až do konce,

v domácnosti zastanu jen polovinu věcí a nemám chuť se o nic starat.

开卷难成终卷读， 断阙无心照管。

Není to však

jarní opilost, z které se nelze probrat.

又不是， 春醒醉涵。

Jsem slabá, že mi oblečení přiléhá na kosti,

hedvábný kabátec,

cítím, jak je mi kolem pasu volný.

弱不胜衣兮骨立， 绣罗襦， 但觉腰围缓。

Tuto nemoc zvanou lenost

je ze všech nejtěžší rozptýlit.

懒之病， 最难遣。

5.2 Žena píšíci aneb NEI-WAI - konfuciánský princip náležitosti

Abychom mohli správně uchopit vztah Gu Taiqing jako ženy/spisovatelky/básnířky ke své vlastní tvorbě, je třeba si nejprve uvědomit, že na rozdíl od západního světa, kde je žena vnímána jako bytost existující víceméně nezávisle na společenských vazbách a funkcích, čínská žena v 19. století odpovídající čínskému označení *funü* (*fu*-vdaná žena, *nü*-mladá dívka) existovala pouze v síti příbuzenských a rodinných vztahů.²¹⁵ Nebo-li koncept muž/žena, kdy rozdíly mezi oběma pohlavími spočívají čistě na biologických odlišnostech, se v konfuciánské tradici vztahoval pouze na zvířata a nikoliv na lidi. Gender v lidském světě znamenal přesně vymezené společenské role a povinnosti. Platilo, že člověk je člověkem ve společenském kontextu, člověk versus jiný člověk nebo-li „já“ ve vztahu k ostatním, kde člověk bez společenských vztahů byl člověkem bez humanity. V konfuciánském světě klíč k sebe-kultivaci či sebe-realizaci nespočíval v požívání božských či racionálních schopností, nýbrž v budování, udržování a rozšiřování harmonické sítě lidských vazeb, jejichž základem byla reciprocita a vzájemná podmíněnost.

Taktéž bipolární rozdělení na *nei/wai*, vnitřní/vnější, rodina/stát, domácí/veřejný, žena/muž mělo mít především funkční význam a být základem dobře uspořádané, prosperující a civilizované společnosti. Vnitřní sféra - rodina, jako místo, odkud člověk pochází a kde se primárně pohybuje, měla být středobodem složitějšího koncentrického uspořádání, v němž jsou rodina, společenské prostředí a politický řád vzájemně provázány. I z tohoto důvodu byla v kanonických knihách a v didaktických knihách určených ženám opětovně zdůrazňována úloha ženské ctnosti a význam náležitého chování žen ve sféře *nei*, neboť ta nacházela svůj odraz nejenom v rodině, ale též ve společnosti a ve státě. Vnitřní sféra jako doména žen měla být prostorem, v němž se ženy prostřednictvím svých rolí dcer, manželek a matek plně stávaly společnostmi uznávanými „ženami“, tedy *genderem* podmíněným sociálním subjektem.²¹⁶

Li-Hsiang Lisa Rosenlee upozorňuje na skutečnost, že v knize Kongzi jiaoyu se praví: „*Pro ženy není ctností být samotnou a nezávislou, ženskou ctností je sledovat cestu tří závislostí sancong. Když jsou ještě dívkami, následují své otce a starší bratry. Když se vdají, následují své manžely. Když jejich manželé zemřou, následují své syny a již se znovu neprovdají.*“²¹⁷ Závislost na mužích byla pro ženy taktéž praktickou nutností, neboť samy nepožívaly vlastního

²¹⁵ Li-Hsiang Lisa Rosenlee, *Confucianism and women*, State University of New York, 2006, Introduction, str.5.

²¹⁶ Li-Hsiang Lisa Rosenlee, *Confucianism and women*, State University of New York, 2006, Gender distinction and ritual propriety, str.89.

²¹⁷ Li-Hsiang Lisa Rosenlee, *Confucianism and women*, State University of New York, 2006, Gender distinction and ritual propriety, str.89.

společenského statusu. Jejich pozice ve společnosti závisely na hodnotě a funkci jejich otců, manželů a synů. *Genderové* rozdělení tak představovalo vymezení dvou odlišných funkcí ve dvou odlišných, avšak komplementárních sférách.

Paradoxní skutečností bylo, že autorkami naučných knih pojednávajících o ženské ctnosti a určených ženám byly často ženy samotné. Ženy svými příspěvky do diskursu sice potvrzovaly konzervativní stanovisko týkající se přísně vymezené sféry ženského vlivu a limitujících *genderových* rolí, avšak svojí přítomností v literárním světě toto stanovisko zároveň samy vyvracely, neboť svojí literární činností pro ženy ve sféře *nei* legitimizovaly psaní a čtení knih.²¹⁸

Již v Knize obřadů *Liji* v sekci Významy svatebních rituálů se objevuje první zmínka o čtyřech ženských ctnostech (*side* 四德), mezi něž patřily: ženská dokonalost (*fude* 妇德), ženská mluva (*fuyan* 妇言), ženské chování (*furong* 妇容) a ženská práce (*fugong* 妇工) zahrnující tkaní a předení.²¹⁹ O staletí později vzdělané ženy rozpor mezi talentem a ctností vyřešily tak, že z literárního nadání učinily nezbytný předpoklad pro správné dodržování rituálních náležitostí. Rovněž ustavení literárních úspěchů básnířky Ban Zhao jako historického precedensu a objektu hodného následování umožnilo vzdělaným ženám rozšířit ctnost ženské mluvy (*fuyan*) z mluveného slova také na slovo psané a tím ospravedlňovalo ženskou účast v literárním světě sféry *wai*.²²⁰ Madam Liu, autorka slavného *Nüfan jielu* 女范捷录, prohlašovala, že pouze pokud jsou ženy vzdělané, mohou být náležité také ve svém chování a skutečně ctnostné. Z jejího pohledu bylo spojení nadání a ctnosti nejenom možné, ale přímo bytostně propojené. Madam Liu jako obhájkyně ženské vzdělanosti povýšila význam sféry *nei*, neboť z ní učinila nezbytný základ pro sféru *wai*.²²¹

Debaty o slučitelnosti ženské vzdělanosti a ctnosti dosáhly svého vrcholu za dynastie Qing, v době, v níž došlo k mohutnému vydávání textů psaných ženami v množství nesrovnatelném s žádnou dobou předchozí. Nárůst ženské vzdělanosti a angažovanost žen ve čtení, psaní a publikování děl zpochybňovalo tradiční *genderové* vymezení ve sféře *nei*, kde skutečná ženská ctnost spočívala v sebeobětování se a oddanosti mužské větvi rodiny, nikoliv

²¹⁸ Li-Hsiang Lisa Rosenlee, Confucianism and women, State University of New York, 2006, Didactic text for women and the womenly sphere of *nei*, str.102.

²¹⁹ Li-Hsiang Lisa Rosenlee, Confucianism and women, State University of New York, 2006, Didactic text for women and the womenly sphere of *nei*, str.81.

²²⁰ Li-Hsiang Lisa Rosenlee, Confucianism and women, State University of New York, 2006, Didactic text for women and the womenly sphere of *nei*, str.105.

²²¹ Li-Hsiang Lisa Rosenlee, Confucianism and women, State University of New York, 2006, Didactic text for women and the womenly sphere of *nei*, str.109.

však v osobní potřebě objevovat svoje literární nadání. Narozdíl od mužských protějšků ve sféře *wai* byl ženský literární talent považován za nelogický, nesmyslný a bez souvislostí, neboť bez přístupu k úřednickým zkouškám jako cestě k postu ve správě říše, bylo ženské usilování více než prázdné a odsouzené k triviálnosti.²²² Sféra *nei* měla být, jak ji charakterizovala Susan Mann, sférou ticha²²³, neboť ženská slova by se měla podle rituálu zastavit s dveřmi do ženských komnat. Oddělení sféry *nei* stejně tak jako hlavní náplň její genderové role činila literární vzdělání pro ženy nejenom nedosažitelné, ale z rituálního hlediska též nepodstatné.

Pravděpodobně jedním z nejvlivnějších textů věnovaných otázce ženské vzdělanosti byla esej **O ženském vzdělání** (*Fuxue* 妇学) od čínského literáta Zhang Xuechenga 章学诚 (1738 – 1801) (1738-1801). Hlavní otázkou pro Zhanga stejně jako pro většinu čínských vzdělců dynastie Qing nebylo ani tak to, zda by ženy měly být vzdělané či zda ženy mají dostatečnou intelektuální kapacitu pro osvojení si klasického vzdělání. Otázkou bylo spíše, co by mělo být obsahem takového vzdělání a pak také za jakým účelem.²²⁴ Vzdělání a psaní musí být dle ortodoxního hlediska veřejnou a etickou funkcí. Talentované ženy *cainü* neměly přístup do sféry *wai*, kde by jejich nadání mohlo být zužitkované státem a tím také odůvodněn účel jejich vzdělání. Takové ženy pak často pociťovaly rozpor mezi slávou a uznáním, jež psaní poezie přinášelo, a svojí *genderem* určenou sférou *nei*, kde i pokročilé vzdělání nesloužilo žádnému praktickému cíli. Právě pocit „bezvýznamnosti“ svého nadání vyvěral z nevyřešené konfliktu mezi identitou ve sféře *nei* a usilováním o literární uznání ve sféře *wai*. Jinak řečeno, ať vzdělané nebo nevzdělané, ženy musely nejprve a především dostat své základní roli ve sféře *nei* v podobě funkčních rodinných a příbuzenských vztahů a teprve posléze mohl být jako jistý přídavek odůvodněn jejich zájem o literární umění.

V následující básni Gu Taiqing odpovídá jednomu obdivovateli jejího básnického umění. Povšimněme si především rétoriky skromnosti, náležitosti, popírání svého nadání a slávy svého jména. Hrdinství a otevřená sebe-vyzdvihování nebyly očekávaným modelem ženského chování.²²⁵

²²² Li-Hsiang Lisa Rosenlee, *Confucianism and women*, State University of New York, 2006, Didactic text for women and the womenly sphere of *nei*, str.113.

²²³ Li-Hsiang Lisa Rosenlee, *Confucianism and women*, State University of New York, 2006, Didactic text for women and the womenly sphere of *nei*, str.112.

²²⁴ *The Red brush, writing women of Imperial China*, Wilt Idema a Beata Grant, Harvard University Asia Center, Harvard University Press, Cambridge (Massachusetts) and London 2004, str.571.

²²⁵ G. Fong, *Authoring journeys in Herself an author*, University of Hawaii press, 2008 str.112.

Na melodii Jinlǐ qu

Ctihodný Wang Zilan poslal píseň plnou chvály. S užitím původního rými mu píši děkovnou báseň v odpověď (str. 461)

金缕曲 • 王子兰公子寄词见誉， 谱此致谢， 用次来韵（卷五）

Odedávna až dodnes je tomu takto.

今古原如此。

Povzdychám nad tím, jak je život nestálý,

jako letící květy a poletující chmýří,

unášené větrem.

叹浮生， 飞花飘絮， 随风已矣。

Nikdo neví, zda dopadnou do trávníku či na rumišťě,

nejvíce těmto věcem rozumí úředníci bez úřadu a synové konkubín, kteří přišli o přízeň.

落溷沾茵无定相， 最是孤臣孽子。

Zažila jsem těžkosti a utrpení,

vím o čem hovořím.

经患难， 何曾容易。

Navíc jsem jen prostá žena s nešťastným osudem,

stydím se, že ač jsem netalentovaná, neprávem se mi dostalo se slávy a jména.

况是女身芜薄命， 愧樗材枉受虚名。

Když na to jen pomyslím,

marně utírám slzy.

思量起， 空挥涕。

Talentu lidí dávných dob jak bych se jen mohla rovnat.

古人才调诚难比。

Jen jako bych na strunách qinu

vyprávěla o svém smutku

a skládala noty.

借冰丝， 孤鸾一操， 安排宫徵。

Na literární umění svých předků a dědů těžko jen mohu navázat,

pouze jsem podepřela starý strom a přikryla jen novou hlínou, aby mohl růst.

先世文章难继绪， 不过扶扶培置。

Jde mi jen o to
vyhnout se žebráckému oděvu a chudému jídlu.

且免个，鹑衣粟米。

Chci své syny učit, že základem pokračování rodu je synovská oddanost,
zajistit sňatky svých dětí a to je vše.

教子传家惟以孝，了今生女嫁男婚耳。

Za Vaši přehnanou chválu
cítím vděčnost bez konce.

承过誉，感无已。

"Osamělé sezení za noci" bylo častým tématem jak ženské, tak mužské poezie. Představovalo vzácný čas tiché kontemplace nad těmi nejzávažnějšími otázkami života. V následující básni Gu Taiqing užívá jako příměru ke své vlastní životní situaci narážku na příběh generála Wang Duna (王敦) (266 – 324), který ve svém nuceném odchodu do ústraní popíjí víno, zpívá Cao Caovy válečné písně a krátí si čas poklepáváním na plivátko, jehož okraje tak zůstávají otlučené. Otlučené plivátko se tak stalo vyjádřením nejvyšší frustrace a nenaplněných ambicí.

Na melodii Qiu bo mei

V noci sedím (str. 455)

秋波媚•夜坐（卷五）

Směji se své dávné snaze zdokonalit své básně,
minulost je těžké vypátrat i ve snech.

自笑当年费苦吟，陈迹梦难寻。

Kolik svitků básní?

Kolik skic obrazů?

Kolik uběhlého času?

几卷诗篇，几张画稿，几许光阴。

Plivátko se častým klepáním zlomilo, trápím se,
jak vymazat všechny své dávné tužby a plány.

唾壶击碎频搔首，磨灭旧胸襟。

A vše, čeho jsme dnes dosáhla,
jsou tisíce proudů slz
a jedno smutnicí srdce.
而今赢得， 千丝眼泪， 一个愁心。

Na melodii Tan suo xing

O stárnutí

踏莎行• 老境

Můj stárnoucí svět klopýtá a vrávorá,
svěřuji svoje pocity malířskému plátnu.
Z nečinnosti se snažím vypadat jako knihomol.
老境蹉跎， 寄情缃素， 间身拌作书丛蠹。
Tento rok mě trápily nemoci a přátel ubývá,
Svůj život svěřuji štětcí z horského králíka.
年来多病故人疏， 生涯赖有山中兔。
Sny uplynuly a já jsem již líná je sledovat,
písně jsou hotové, sama je opravuji.
Plivátko se pod klepáním ulomilo, smutek lze jen těžko vyjádřit.
梦去慵旬， 曲成自顾， 唾壶击缺愁难赋。
Hluboko ve vyhnanství, jak bych se jen opovážila stěžovat si zázračnému božstvu,
že nezasloužená sláva omylem vzešla z mého psaní.
敢将沦谪怨灵修， 虚名早被文章误。

Podíváme-li se blížeji na tvorbu Gu Taiqing, přes všechn její zjevný zájem o taoistickou filozofii jako možnou filosofii života, jež upřímně projevila v řadě svých básní, její literární tvorba je prostoupena principy ctnosti a náležitosti, což pravděpodobně též souviselo s jejím vysokým postavením, a pevně ukotvena v konfuciánských ideálech řádu a náležitého rozlišení rolí. Z tohoto pohledu daleko lépe pochopíme nedocenitelný význam dámských básnických spolků a přátelství mezi ženami básnířkami, který neplnil pouze emocionální úlohu, pro ženskou literární tvorbu v 18. -19. století. Jelikož vnější sféra, sféra mužů, byla ženám nepřístupná, o to více se ženy snažily najít své naplnění v rámci sféry *nei*, kde ve společnosti stejně vzdělaných žen mohl talent dojít ocenění a uznání. Ženy - ženám tak byly čtenářkami,

kritiky i sběratelkami literárních děl. S publikací ženských děl, intenzivnějšími kontakty mezi ženami a spolu s tím, jak se stávalo jednodušší získat a přečíst si tvorbu jiné ženy se vytvářelo čím dál tím silnější vědomí náležitosti k *genderem* určené komunitě, která překračovala hranice rodiny, věku, postavení, zeměpisných a historických vzdáleností.²²⁶

Na druhou stranu právě to, že Gu Taiqing byla schopna se vyslovit ke svojí tvorbě, hodnotit a reflektovat své postavení a svůj vztah k tvorbě, poukazuje k tomu, že psaní pro Gu Taiqing nebylo jen náhodou a zábavou. Ba právě naopak, tato intenzivní vnitřní investice sebe sama v procesu tvořivého psaní hovoří nejenom o hlubokém zaujetí, nýbrž přímo o bytostném spojení života a tvorby, o zvyku a vytrvalé potřebě zaznamenat či se vyjádřit prostřednictvím básní.

5.3 Mužský a nebo ženský hlas v poezii ?

Jak poukazují Wilt Idema a Beata Grant²²⁷ písně *ci* byly původně písně kurtizán a není tedy překvapivé, že jejich hlavním tématem byla láska, touha a osamění, obvykle podávaným z perspektivy (opuštěné) ženy. První dvě století existence žánru byly autory písní *ci*, alespoň tak jak se nám dochovaly, výhradně muži. Tito první básníci píší své básně pro představení předváděná ženami v zábavních čtvrtích tímto způsobem vyvinuli „ženský“ básnický styl, jenž měl vyjadřovat typické ženské zkušenosti, starosti a emoce. V době, kdy se písně *ci* v druhé polovině jedenáctého století staly natolik respektovaným žánrem, že se jím mohly zabývat i vzdělané ženy, písně *ci* již měly vytvořený jazyk, jehož prostřednictvím bylo možné popisovat „ženskou“ zkušenost. To znamená, že když ženy samy začaly psát písně, měly, ať už se jim to líbilo či nikoliv, již vyhotovený emocionální slovník, s nímž mohly operovat. Na pocity a situace, které byly čteny jako fiktivní (a tím také o nižší hodnotě) byly-li vyjádřeny mužskými básníky jako např. Wen Tingyun 温庭筠 (812-866), bylo nyní nahlíženo jako důvěryhodné a autentické popisovala-li je ženská poezie. Skutečnost, že zde existovala dlouhá tradice čínské poezie, kdy „muži psali jako ženy“, ženám znesnadňovala vytvoření si vlastního ryze ženského jazyka.²²⁸

²²⁶ G.Fong, *Gender and reading in Herself an author*, University of Hawaii press, 2008 str.122.

²²⁷ *The Red brush, writing women of Imperial China*, Wilt Idema a Beata Grant, Harvard University Asia Center, Harvard University Press, Cambridge (Massachusetts) and London 2004.

²²⁸ *The Red brush, writing women of Imperial China*, Wilt Idema a Beata Grant. Harvard University Asia Center, Harvard University Press, Cambridge (Massachusetts) and London 2004, str.198.

Druhým faktorem bylo výše uvedené funkční rozdělení prostoru na *nei* a *wai* platné až do počátku 20. století, kdy ženy toužící pronikat do sféry *wai* musely užít literárního jazyka, jenž byl doménou mužů a tím také jejich výhradním vlastnictvím. Myslím, že ženy 2. poloviny 18. století a 1. poloviny 19. století si byly vědomy, že nástroje, jehož v básních používají k popisu a vyjadřování svých myšlenek je svou podstatou mužský, a přihlédneme-li ke konfuciánskému řádu, otázce ženské ctnosti a k tomu, jak ženy vnímaly samy sebe ve společnosti, se domnívám, že ženy v té době neusilovaly ani tak o to promlouvat jazykem odlišným od jazyka mužského, ba právě naopak co největší měrou využít „jazyka mužů“ pro vytvoření si vlastního tvůrčího prostoru v rámci sféry *nei*.

Jako příklad pro Gu Taiqing zcela netypického obrácení rolí bývá uváděna báseň následující²²⁹, kdy se básnířka ztotožňuje s mužským hrdinou básně a projevuje empatie vůči starému císařskému sluhovi, kdysi věhlasnému hráči na *qin*, jehož dny slávy již pominuly, a on nyní přichází v nehostinném počasí vysloužit si svým hudebním představením drobnou mzdu. Uvádím tuto báseň společně s tématicky podobně laděnou básní, v níž Gu Taiqing sympatizuje se slavnou, talentovanou kurtizánou, kterou však potkal stejně nešťastný osud jako hráče na *qin*. Chtěla bych tímto poukázat, že spíše než o překračování či převrácení genderových rolí se, jak se domnívám, jedná o obecný pohled Gu Taiqing na život, v němž pomíjivost a proměnlivost jevů a věcí jako jejich základní a nedělitelná vlastnost postihuje bez rozdílu všechny, muže stejně jako ženy, a kde je jeden individuální případ nejenom opakováním bezpočtu předchozích příběhů, ale též varovným předobrazem osudů budoucích.

Na melodii Zhu ying yao hong

Poslouchám hře na qin eunucha Chen Jinchao z císařské skupiny Zahrada hrušní (str. 231)

烛影摇红• 厅梨园太监陈进朝弹琴 (卷二)

Pocit sněhu je silnější a silnější,

severní vítr chladem ovál bambusu vepředu na dvoře.

雪意沉沉，北风冷触庭前竹。

Bělovlasý eunuch přišel držíc v podpaždí loutnu,

aniž by promluvil, jeho obočí se klene smutkem.

白头阿监抱琴来，未语眉先。

Hraje své staré skladby o Jaspisovém jezírku.

²²⁹ David McCraw, Six Lyrics by Gu Taiqing (with critical biography). (trans.) *Chinese Women Poets: An Anthology of Poetry and Criticism*. Sun Chang, Kang-I (ed.) Yale University Press, 1999. Pp. 589-603. University of

Čisté tóny se valí jako proud vody
a vodopád mraků.

弹遍瑶池旧曲，韵泠泠，水流云瀑。

Zde na zemi, stejně jako na Nebesích,
uběhlých čtyřicet let
zraňuje srdce a píchá do očí.

人间天上，四十年来，伤心惨目。

Stále si pamatuji, jak tenkrát kdysi poprvé,
jej doprovázelo bezpočet tanečnic jako květy ze Zahrady hrušní.

尚记当初，梨园无数名花簇。

Zvuk *sheng* a hlasy písní se táhl do dáli až za zelenavá oblaka
a my jsme požívali do sytosti pozemského štěstí.

笙歌缥缈碧云间，享尽神仙福。

Povzdychám, že dnes tento starý služebník
jen díky pánově laskavosti
získal alespoň drobného platu.

太息而今老仆，受君恩，沾些微禄。

Neodvažuji se více vzpomínat,
výhlídky do budoucnosti jsou mizivé, samota,
na konci cest usedavý pláč.

不堪回首，暮景萧条，穷途哀哭。

Na první pohled dobře čitelná báseň je přesto syta narážkami na díla mužských předchůdců Gu Taiqing. První verše básně Gu Taiqing odkazují k básni na bambusy, jež v alegorickém módu napsal Su Shi 苏轼 (1037 – 1101) v době svého pobytu ve vězení. Báseň Gu Taiqing sdílí Su Shiho implicitní přirovnání bambusu s ušlechtilou povahou hráče na *qin*, jemuž však nepřeje štěstí. Nefritové jezírko symbolizující Nebeský/císařský dvůr ostře kontrastuje se současností, kde pobyt na zemi/vyhnanství je příčinou starcova smutku. Téma vyhnanství je spojeno též s postavou básníka Li Yuho (937–978), posledního vládce dynastie Jižní Tang, který přišel o trůn. Poslední verš odkazuje k podobně nenaplněným vznešeným cílům básníka Ruan Jiho 阮籍 (210 – 263).

Na melodii Pipa xian

Píši píseň o portrétu hráčky na pipa Chen Sanbao (str. 107)

琵琶仙• 题琵琶妓陈三宝小像 (卷一)

Na nejskvělejším místě písní a tance

se ve věku pouhých třinácti let

prodávala za vysokou cenu pěti tisíc.

歌舞风光，十三岁，索五千金高价。

Co když jednou však pomine hrdé držení těla, půvab tančících vlaštovek,

pas a končetiny ještě větší krása.

休矜燕子轻盈，腰肢更娇妩。

Jarní dvůr utichne,

písně na pipa

budou dohrány,

melodie vysoké jen tu a tam budou znít.

春院静，琵琶一曲，也应算，调高和寡。

Deset mil jezera,

nekonečno horských krajů,

pod květinami se vystrojená kdysi procházela.

十里湖光，无边山色，花底游冶。

Ptám se,

zda to není Suxiao za svých mladých.

恍疑是，苏小当年。

Nebo snad

Qiuniang, která se nikdy neprovdala.

又疑是，秋娘未曾嫁。

Její rysy jsou, není třeba říkat, jsou jasně zřetelné,

jako by je někdo potajmu maloval.

眉目本然清楚，被旁人偷写。

Snaží se nepodobat

té ze Xunyangu z břehů Penpu,

která držíc chrastí v náručí

dojala samotného Bo Juyiho.

争不似，浔阳湓浦，抱檀槽，感动司马。

Zda-li pak ji však někdo z těch se zdobenými sedly a zlatým bičem na koně, jež vychvaluje, bude chtít jednou za manželku?

好称珠勒金鞍，许谁迎迓？

Popis krásné kurtizány Chen Sanbao, která ve svých nejlepších letech dokázala svým tancem, zpěvem a půvabem okouzlit vznešené a bohaté muže v širokém dalekém okolí je protknut s příběhy několika podobně slavných žen, jež přes všechnu krátkodobou popularitu nedošly šťastného konce a skončily v osamocení a zapomnění. Suxiao 苏小 neboli Su xiao xiao byla slavnou kurtizánou ze Qiantangu, její hrob dodnes stojí na břehu jezera Xihu. O krásné Du Qiuniang 杜秋娘 z Nanjingu vyprávěl již básník Du Mu ve své básni *Du Qiuniang shi*. Zpěvem nadaná Qiuniang byla po krátký čas manželkou guvernéra Li Qiho. Když byl Li Qi odsouzen za zradu a popraven, Qiuniang byla odvedena do císařského harému, kde se stala oblíbenkyní císaře Xianzonga. Po vypovězení z harému však život dožila opuštěná v bídě. Poslední ženou, kterou Gu Taiqing zmiňuje, není nikdo jiný než hrdinka Bo Juyiho Písně o loutně, kde v předmluvě k básni stojí: *V desátém roce éry Yuanhe jsem se stal správcem okresu Jiujiang. Když jsem příštího roku vyprovázel svého přítele k ústí řeky Pen, zaslechl jsem uprostřed noci zvuk loutny, nesoucí se od daleké loďky. Její tóny mi připomínaly hudbu obvyklou v hlavním městě. Otázal jsme se, kdo to hraje. Byla to zpěvačka z Chang'anu. Vyprávěla nám, jak se učila hře na loutnu u slavných mistrů Mu a Cao a jak, když zestárla a ztratila svoji dřívější krásu, se provdala za jakéhosi kupce. Já jsem tehdy nalil víno a požádal ji, aby nám zahrála několik písní. Když dohrála, bylo mi jí líto. Vyprávěla v písni o tom, co ji v mládí těšovalo. Nyní propadla smutku a zbývá jí jen potulovat se po okolí mezi jezery a řekami a žít se zpěvem.*²³⁰

O skutečné proměně rolí, byť pouze literárních a tím také imaginárních, můžeme hovořit u básnířky Wu Zao, která byla velice dobrou přítelkyní Gu Taiqing. Wu Zao se proslavila především svojí hrou Silueta v přestrojení (*Qiaoyin*), která byla současníky chápána jako básnířčino autobiografické vyznání. Hlavní hrdinka příběhu Xie Xucai (doslova talentovaná následovnice Xie Daoyun) se ráda převléká do mužského oblečení a následně rozjímajíc nad svým portrétem nazvaným *Popíjím víno a pročítám Lisao* prostřednictvím sympatií s básníkem Qu Yuanem, jenž měl talent, který zůstal nevyužit, vyjadřuje svoji nespokojenost se svojí vlastní rolí talentované ženy. Přestože je hra vystavěna formou monologu, jedna postava v ní předvádí více rolí tím, že střídavě hlásí ke svému dvojitému

ztělesnění v podobě talentovaného muže (*caizi* 才子) a krásné dívky (*jiaren* 佳人), sebe a ideálního posluchače, Qu Yuana a jeho následovníka (následovnici) současně.

Jde-li o vykreslení charakteru ženských hrdinek básnických příběhů, stojí za pozornost tři oslavné básně, které Gu Taiqing napsala na tři ženské postavy tangských *chuanqi*, a to Hong Xiao, Hong Xian a Hong Fu²³¹, kde každá z hrdinek vynikala jednou mimořádnou vlastností, ať už jí byla chytrost, odvaha nebo láska. Možná, že právě v těchto třech básnických dílech lze spatřovat pokus Gu Taiqing dát ženám prostřednictvím literatury jiný rozměr, než jak byl tradicí připisován delikátním a rezervovaným dámám. Hong Fu, Hong Xian a Hong Xiao jednájí nezávisle, samy o sobě, vedeny vyšším ušlechtlejším cílem. Nicméně tyto tři básně tvoří v celém rámci díla Gu Taiqing poměrně osamocenou a vydělenou trojici a tudíž na ně nemůžeme nahlížet jako na snahu Gu Taiqing o zlepšení postavení žen, převrácení rolí a řádu. Věřím, že stejně jako v případě tangských *chuanqi* se jednalo především o literární ztvárnění ženských postav, jež v sobě mohlo přirozeně obsahovat obdiv, touhu či sebeprojekci, stále však na imaginárním poli literatury, kde takové změny byly možné.

Odhlédneme-li od biologicko-psychologických faktorů ovlivňujících odlišné vnímání žen a mužů a tím také odlišný způsob vyjadřování se a zaměříme-li se výhradně na otázky literární, můžeme při jistém zobecnění říci, že jistý rozdíl mezi ženským a mužským hlasem v poezii můžeme najít v rozmanitosti a četnosti zpracovávaných témat. Prostor *nei/wai* byl určující i pokud jde o vytváření příležitostí k psaní a u žen náležejících do sféry *nei* byl okruh témat samozřejmě omezen. Příkladem může být již to, že pokud ženy nedoprovázely své manžely na cestách, měly obecně málo příležitostí k cestování a k nezávislému a dlouhodobému pobytu ve vnějším prostoru.²³² Rovněž nedostatek kontaktů s vnějším světem způsoboval, že svět ženských básní se obracel spíše směrem dovnitř do prostoru domů, zahrad a ženských komnat a málo reflektoval na vnější, společenskou či politickou, realitu, což by od žen bylo konec konců považováno za cosi nenáležitého. Není tedy překvapivé, že většinu své tvorby zaměřují na sebe a své životy. O to pozoruhodnější je, jak ženy včetně Gu Taiqing dokázala využít tak omezeného prostoru a s minimálním množstvím prostředků vypsát nespočet variant svých lidských příběhů. Prostřednictvím své literární tvorby se Gu Taiqing stává cestovatelkou, obdivovatelkou umění a květin, slavnou básnířkou, estétkou, kritičkou básnických děl svých přátel a kolegyně a autorkou prvního čínského románu psaného ženou.

²³⁰ Po Jü -i, Datlovník v meruňkovém sadu, z čín. přeložil J. Kolmaš, přebásnila J. Štroblová, Kosmas 1996, str. 75.

²³¹ Píseň na melodii Jinlü qu, Hong Fu (str. 186) 《金缕曲·红拂》(卷二), Píseň na předchozí melodii, Hong Xian (str. 189) 《前调·红线》(卷二), Píseň na předchozí melodii Hong Xiao (str. 192) 《前调·红绡》(卷二) in Gu Taiqing ci xinshi jiping, Ye Jiabao, Lu Xingji, Zhongguo shudian, 2005, 顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年.

²³² G. Fong, Authoring journeys in Herself an author, University of Hawaii press, 2008 str. 86 -121.

ZÁVĚR

O básnířce Gu Taiqing je možné říci nejenom, že psala intenzivně po celý život, ale také to, že svůj život doslova vepsala do básní. Ačkoliv u Gu Taiqing nemůžeme hovořit o přísném žánrovém rozdělení dle zpracovávaného tématu, neboť o jednom a tomtéž tématu či jedné události bývá mnohdy pojednáno jak v žánru básní *shi* tak i žánru písní *ci*, je dle počtu zastoupených básní příslušejících k danému tématu možno schematicky říci, že básně *shi* tvoří jakousi životopisnou osnovu díla Gu Taiqing. Básně vyprávějí o osudu básnířky Gu Taiqing, o jejím harmonickém vztahu s princem Yihuiem, o jejich společně tráveném čase nad studiem poezie, malby a taoistických spisů či cestami po okolí Pekingu, jsou básnickou korespondencí mezi oběma manželi, básněmi, jež Gu Taiqing Yihuiovi věnovala za jeho života i po jeho smrti. Dále básně záznameávají nejdůležitější rodinné události jako narozeniny a úmrtí jejích členů, každoroční pietní cesty k Yihuiovu hrobu, nebo vzpomínají na zemřelé či oslavují syny nastupující do úřadu, radostně připomínají sňatky synů a dcer a příchod nové generace potomků na svět.

Oproti tomu písně *ci* jako by pro Gu Taiqing otevíraly daleko svobodnější a méně formálnější prostor, v němž mohl naplno zaznít její zcela osobitý a mimořádný básnický projev. Písně *ci* hovoří nejenom o lásce Gu Taiqing ke květinám, malbě a literatuře, o sdílení času a výměně veršů s ostatními ženami básnířkami. Písně *ci* jakoby básnířce dávaly prostředek jistého odpoutání se od skutečnosti a omezení, která tato skutečnost měla, a tím umožňovaly hlubší reflexi sebe i svého života, byla místem, v němž bylo možné nejenom experimentovat s jazykem, ale též být do jisté míry být sám sebou.

Ačkoliv písně Gu Taiqing mohou působit velice bezprostředním dojmem jakoby vznikaly z pouhé nálady okamžiku, nezatíženy literárními odkazy a filosofickými narážkami, jsou ve skutečnosti velice osobitou a důmyslnou prací s žánrem písní *ci* a celou jeho historií. Tvorba Gu Taiqing vykazuje inspiraci songskými básníky jako byl Zhou Bangyan, pokud jde o vkládání veršů tangských básníků do textu písní, básníkem Jiang Baishi a jeho estetikou čistoty a prázdnoty a básnířkou Li Qingzhao v její technice užívání hovorového jazyka a zdvojených slov pro zesílení významu a umocnění působivosti básní. Mistrovství Gu Taiqing spočívá především v maximálním využití možností žánru, zejména ve výběru vhodné melodie *cipai* odpovídající sdělovanému obsahu, ve střídání krátkých a dlouhých úseků v závislosti na vyjadřovaných emocích v delší formě písní *ci* v tzv. *manci* či ve vtipném, originálním zakončení kratších písní tzv. *xiaoling*. Pro Gu Taiqing je rovněž typické propojování a míšení

vjemů umožňujících zprostředkování zkušenosti v celé její komplexnosti. Způsob výběru několika nejpodstatnějších a nejcharakterističtějších prvků reality pro výstavbu básně připomíná malířskou črtu a je také důvodem, proč jsou básně Gu Taiqing označovány jako tiché obrazy.

Tvorba původem mandžuské básnířky vykazuje plné přijetí čínské (hanské) kultury jako symbolu nejvyšší vzdělanosti, jakož i úspěšné osvojení si čínských literárních a kulturních vzorců, které tvorbu odůvodňují, podmiňují a usměrňují. Mark Lewis ve svém zkoumání vztahu moci a písma v rané Číně identifikoval šest rolí, jež psaní sehrávalo v procesu vytváření autority v době Válčících států (6. -5. století př. n. l.) i o staletí později: *1) použití psaní jako techniky státní moci, obzvláště v podobě administrativních a právních dokumentů, 2) formování skupin na základě společného prožitku četby stejného textu, 3) transcendence času a místa, 4) vytvoření postav autority v textu, nejčastěji implicitní autor, který promlouvá ke čtenářům a nabízí modely pro společenské role, 5) užití psaných znaků pro vytvoření či zachování „umělého“ či „technického“ jazyka, jehož ovládnutí odlišuje jednotlivé složky společnosti, 6) zacházení s psanými znaky jako s magickými či posvátnými objekty obsahujícími skrytý význam či skryté síly. Pokud tyto role však vztáhneme ze sféry veřejné a státní do oblasti soukromé a osobní, pak i ženy používaly čtení a psaní k vytváření literárních a společenských spolků a komunit, k překračování časově-prostorových a společenských omezení individuálního subjektu a představení sebe jako hlavních autorek svých životních příběhů.*²³³ Myslím, že všechny tyto tři funkce je možné velice dobře vztáhnout na tvorbu Gu Taiqing. Možná bych však doplnila ještě jednu, a to význam poezie pro estetizaci lidského života. Jak víme, krása byla jedním z nejdůležitějších principů tvorby Gu Taiqing, velice patrný je tento postoj v jejích básních o květinách a o obrazech. Krása nebyla jenom kategorií fyzickou a estetickou, ale též kategorií myšlenkovou a filozofickou. Byla největším a nejčistším ideálem, o který bylo možné usilovat, neboť krása sama pak měla schopnost ovlivňovat všechny kategorie ostatní. Krása věcem vdechovala život, přinášela útěchu jakož i radost, odpoutání stejně jako poznání. Byť Taiqing krásu nikdy doslovně nepojmenovala, krása pro ni představovala především kategorii vyššího řádu umožňující kultivaci ducha prostřednictvím procítěného a vytříbeného vnímání.

Guo Yanli jako hlavní rozdíly mezi tvorbou *guixiu* (žen z dámských komnat) a generací žen/spisovatelek 2. poloviny 19. století až do počátku Májového hnutí uvádí²³⁴: *Guixiu většinou pocházely ze vzdělaneckých či dobře situovaných rodin, kde poměrně stabilní život*

²³³ G. Fong, Introduction in *Herself an author*, University of Hawaii press, 2008 str.4.

²³⁴ Guo Yanli, An Introduction to Modern Chinese female literature, *Sungkyun Journal of East Asian Studies*, Vol.3, No.2003, pp. 109-122.

bez potřeby obávat se o živobytí vytvářel podmínky vhodné pro studium. Vzdělání, které ženy získávaly v prostředí domova, spočívalo v osvojení si klasických knih pro ženy, dále básní, písní a historických kronik. Prostor, v němž se ženy pohybovaly, byl na druhou stranu značně omezen a soustřeďoval se především na okruh rodiny a příbuzných, což vedlo k tomu, že se ve svém psaní obracely především k sobě samým. S rozvojem školského systému a se vznikem škol pro dívky na konci 19. století získala nová generace žen spisovatelek příležitost ke vzdělání, které zahrnovalo také cizí jazyky, umění a poznatky z přírodních a společenských věd. Literární produkce nových žen spisovatelek vykazovala značné rozšíření témat, což bezpochyby odráželo jejich daleko intenzivnější formu společenské interakce, a zahrnovala otázky práva, etiky, obchodu, vzdělání a zájem o dění ve společnosti, společenskou realitu a osud národa. Zatímco se od uměleckého stylu básnířek-dam z ženských komnat očekávalo, že se bude projevovat uměřeností, elegancí, jemností a neexplicitním vyjádřením, v tvorbě žen konce 19. století a počátku 20. století nejsou nikterak vzácná odvážná a otevřená tvrzení, jež se neomezuji pouze na poezii, ale nezřídka kdy sahají též k románu jako velice účinnému médiu pro svá sdělení.

Dílo básnířky Gu Taiqing, jež v sobě snoubí zkušenost empirickou, estetickou, emocionální a intelektuální, je v mnohém nerozlučně spojena se starým řádem, avšak v mnohém v sobě již obsahuje náznaky budoucích směrů a především potenciál tímto novým směrem vykročit.

Věřím, že dílo básnířky Gu Taiqing může být důkazem toho, že dokázala-li poezie konce 18. a první poloviny 19. století stále ještě sloužit jako prostředek (sebe) vyjádření jedince, pak se jedná o ten největší a nejpřesvědčivější důkaz životaschopnosti poezie v tomto pro ni přelomovém období.

SEZNAM LITERATURY

Sbírky básní Gu Taiqing:

Gu Taiqing Yihui shi ci he ji, edice Zhang Zhang, Shanghai guji chubanshe, 1998.
顾态清奕绘诗词集, 张璋, 上海古籍出版社, 1998年.

Gu Taiqing ci xin shi ji ping, edice a komentáře Lu Xingji, Beijing, Zhongguo shudian 2005.
顾太清词新释辑评, 叶嘉莹, 卢兴基, 中国书店, 2005年.

Antologie překladů:

Zlata Černá a Jan Vladislav, Jara a podzimy – devět básníků ze staré Číny, Mladá Fronta 1961.

Irving Yucheng Lo and William Schultz (eds.), Waiting for the Unicorn, Indiana UP 1986.

Haun Saussy and Kang-I Sun Chang (eds.), Women Writers of Traditional China: An Anthology of Poetry and Criticism, Stanford UP 1999.

Wilt Idema a Beata Grant (eds.), The Red brush, Writing women of Imperial China, Harvard University Asia Center, Harvard UP, Cambridge (Massachusetts) and London 2004.

Literárně historické studie:

Kang-i Sun CHANG, The Evolution of Chinese Tz'u Poetry: From Late T'ang to Northern Sung, Princeton UP, 1980.

David R. McCRAW, Chinese Lyricists of the Seventeenth Century, University of Hawaii Press, 1990.

Grace S.FONG, Herself an author, University of Hawaii press, 2008.

HU Ying, Tales of translation, Composing the new woman in China 1898-1918, Stanford UP, Stanford, California 2000.

Lisa Rosenlee LI-HSIANG, Confucianism and women, State University of New York, 2006.

James Y. LIU, Major Lyricists of the Northern Sung, Princeton UP, 1974.

Susan MANN and Yu-Yin CHENG (eds.), Under Confucian Eyes, Writings on Gender in Chinese History, California UP, 2001.

ZHANG Juling, Kuangdai cainü Gu Taiqing, Beijing chubanshe 2002.
张菊玲, 旷代才女顾太清, 北京出版社 2002年.

Články:

Geremie R. BARMÉ, Gong Xiaogong: A Case of Mistaken Identity, Asian Studies Institute Occasional P. 2, ISBN: 0-475-11061-7

CHEN Shuiyun, Gu Taiqing yanjiu de bainian Hugu, Nanyang shifan xueyuan xuebao (Shehui kexue ban), 2004/Vol.3/N.8.

陈水云, 顾太清研究的百年回顾, 南阳师范学院学报(社会科学版)2004/Vol.3/N.8.

Madeline CHU, "Interplay between Tradition and Innovation: The Seventeenth Century Tz'u 詞 Revival", in Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews (CLEAR), Vol. 9, No. 1/2 (Jul., 1987), pp. 71-88.

Grace S. FONG, "Persona and Mask in the Song Lyric (Ci)", *HJAS* 50 (1990), 459-84.

GUO Yanli, An Introduction to Modern Chinese female literature, Sungkyun Journal of East Asian Studies, Vol.3, No.2003, pp. 109-122

James Robert HIGHTOWER, "The Songs of Chou Pang-yen", in *HJAS*, 37 (1977), 233-272.

Lap LAM, "Elevation and Expurgation: Elite Strategie in Enhancing the Reputation of Ci", in Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews (CLEAR), Vol. 24, (Dec., 2002), pp. 1-41.

WEI Yuanzheng, Shengji miao zai ben wu qi, Anqing shifan xueyuan xuebao (Shehui kexue ban), 2008/Vol.27/N.8.

魏远征, 生机妙在本无奇, 安庆师范学院学报(社会科学版) 2008/Vol.27/N.8.

Příručky:

V.HRDLIČKOVÁ, A.TRNKA: Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře, Grada, 2010.

Olga LOMOVÁ, Čítanka tangské poezie, Karolinum, 1995.

HSÜ Kuo-huang, Deset zastavení s čínským obrazem, překl.Michaela Pejčochová, Dharmagaia, 2007.